VTEŘINY VĚČNOSTI

Ladislav Klíma

ION STOP
020 82

LADISLAV KLÍMA /22. 8. 1878 - 19.4. 1928/

Narodil se v Domažlicích jako syn advokátního úředníka. Již od studentských let byl zaujat filozofií, která se stala jedinou náplní i jediným smyslem celého jeho života i díla. Pro urážku habsburské dynastie byl vyloučen ze studií ze všech škol v tehdejším Rakousku, přestoupil na gymnazium v Záhřebu, ale záhy se vrátil, nespokojen se školskou výukou, do Čech a po několikerém přechodném pobytu v cizině se natrvalo usadil v Praze, kde také zemřel na tuberkulozu. Jeho ideálem byl život "volného myslitele", proto teprve v nejvyšší nouzi přijal za podpory svých přátel - nikdy ne na dlouho - příležitostné občanské povolání.
Ze světových filozofů se hlásil pře evším k Nietzschovi a Schopenhauerovi, z českých myslitelů nejvýše oceňoval Ot. Březinu a Karla Havlíčka. Klímovým filozofickým principem byl radikální subjektivní idealismus, který u něj vyústil v metafyzickou deoesence soustavu egosolismu.
Přispíval zejména do Tribuny, Českého slova, Práva lidu, Rozvoje, Filozofického ruchu, Tvorby atd. Z jeho díla byla vydána porůznu pouze jenom část, zbytek se zachoval, vesměs ve zlomcích, v pozůstalosti. Četné rukopisy Klíma sám zničil nebo jsou dnes nezvěstné. Svou první knižní publikaci Svět jako vědomí a nic vydal Klíma anonymně r 1904 /podruhé s vlastní předmluvou r. 1928/. Většina jeho dalších prací vyšla knižně teprve v letech dvacátých: Traktáty a diktáty /1922/, Vtěřina a věčnost /1927/, posmrtně Soud boží /1928/, Utrpení knížete Sternenhocha -1928/, soubor jeho beletristických próz pod názvem Slavná Nemesis a jiné příběhy /1932/, dále mj. Záznamyextatikovy -1937/, Vlastní životopis filozofa Ladoslava Klímy /1939/, Duchovní přátelství /Vzájemná korespondence L. Klímy s B. Chalupným a O. Březinou, 1940/, List o ilusionismu s Ivanu Karamazovu 1940/, Boj o Vše /Deníky a korespondence s přáteli z let 1909 - 1917, vyd. 1942/!
S Arnoštem Dvořákem napsal hru Matěj Poctivý /1922/, uvedenou na scéně Národního divadla.

FILOZOF HRDÉ LIDSKOSTI

Když na počátku tohoto století vydal šestadvacetiletý "soukromník" Ladislav Klíma svou první knihu Svět jako vědomí a nic, uvítal ji tehdy Emanuel Chalupný, jediný její recenzent, jako historickou událost v dějinách české filozofie, neboť jí poprvé vstoupil na naši půdu radikální subjektivní idealismus. Ačkoli se recenzent s obsahem knihy neztotožnil, přiznal jí nenahraditelnou hodnotu výchovnou, protože "radikalism zkypřuje a zúrodňuje půdu filozofie". V polovině našeho století byla však Klímova nauka již "ubohým subjektivním idealismem" a její autor "úchylný zjev české filozofie, pro jehož pomatené, chorobné myšlenky bude vždy a zejména dnes škoda papíru." Dnes vydáváme Klímu znovu a chtě nechtě musíme tedy odpovědět i na otázku, zda od té doby poklesla tak rapidně cena naší základní kulturní suroviny, že nám jí pro tento účel už není žádného líto, nebo stala-li se naopak "úchylnost" kladnou hodnotou.

Posuzována z hle iska tzv. zdravého rozumu jeví se nutně Klímovo dílo stejně jako jeho život /odkazujeme zde čtenáře na jeho vlastní životopis/ něčím nenormálním, úchylným nebo zvrhlým. "Kategorie "zdravého rozumu", v Čechách tak zdomácnělé, nejsou skutečně s to pochopit počínání člověka, který zásadně odmítl jezdit pražskou tramvají odedby, kdy v ní zakázali kouřit, a raději vandráckou holí vyťukával takt svým různým krokům na častých cestách z vysočanského domova do nejvzdálenějších koutů města, - pro něhož peníze byly jen ekvivalentem několika ruských rybiček a maximálního množství alkoholu a který za okamžik filozofické extáze byl ochoten obětovat všechny pozemské statky. K tomu ještě v běžném styku to byl člověk neobyčejně jemný, zdvořilý, ohleduplný a s vybraným vystupováním. A jestliže setkání s takovou osobou může "zdravý rozum" ještě přejít shovívavým úsměvem a významným poklepáním na čelo, pak ve styku s dílem, myšlenkami a názory tohoto podivína začíná upadat v zuřivost. Společnost, jejímž ideálem byla "kramářská decimálka" a plné břicho, nemohla vystát člověka, který tímto ideálem opovrhoval. Rovněž společnost, jež se promítala do spořádaného procesí, kráčejícího, obezřele se rozhlížejíc po číhajícím nepříteli, s pokorným nadšením za svatým obrazem k zářnému cíli, nemohla strpět okounějícího jízlivce, který do jejich promyšlených hesel vykřikoval, že vše je jen Hra a že bůh, kterého nesou v čele, nikdy neexistoval. Podobný člověk může dojít sluchu jen ve společnosti, jež vědoma si své síly, může si s moudrou rozvahou dovolit "přepych", vyslechnout o sobě soudy, které i ve svém extrémním výrazu a často pamfletické formě skrývají hluboké pravdy; funkce bláznů na dvorech moudrých vladařů byla objektivní potřebou. Slovy filozofa samého: "Donquichoterie, jaké hned tak není rovno - největší rozumnost vedle největšího bláznění." Ani naše společnost nemůže tuto potřebu ignorovat.

Za svého života našel Klíma porozumění jen u úzkého kruhu intelektuálů, z nichž někteří se stali jeho obětavými přáteli, ač nikdo z nich nebyl bezvýhradným vyznavačem jeho názorů. Ostatně Klímovo učení je z těch, jež se pro své vnitřní předpoklady nemůže stát masovou, ba ani skupinovou ideologií; je především určitou tóninou ducha a trvale si podržuje funkci myšlenkového katalyzátoru. Mezi Klímovi přátele a příznivce patřily vynikající postavy české kultury: básník Otakar Březina, sociolog Emanuel Chalupný, kritik F. X. Šalda, filosof Karel Vorovka, později vydavatel jeho díla, marxistický myslitel Jaroslav Kabeš aj. Ti všichni se přinili o to, že z tisíců stran, které Klíma napsal, byl aspoň zlomek vydán a že Klímovo jméno vešlo do českých kulturních dějin. Nebylo to nikterak snadné: autor sám se nejméně staral, aby jeho dílo proniklo a aby vyhověl obecnému vkusu; o náladě publika byla již řeč. A tak i Chalupný, který byl jinak pečlivým registrátorem kulturního dění, dostal se k první Klímově knize vcelku náhodně na upozornění Březiny.

jemuž ji Klíma zaslal. Chalupného referáty v Přehledu a České mysli roku 1906 byly také jedinými ohlasy na Svět jako vědomí a nic. Teprve o pět let později se ke knize vrátili Karel Havlíček a Josef Kodíček a otiskli z ní ve Stopě několik úryvků a informaci o autorovi. V témž roce vydal Klíma pod pseudonymem Vladislav Sever v Zahradě Epiku rově ostře protirakouskou stať Sokol, v níž zdůraznil proti ~~oficiálnímu~~ oficiálnímu maloměšťáckému vlastenčení skrytý smysl sokolství jako ozbrojené odbojové organizace. V r. 1913 připomíná Klímu anarchistická Zádruha a znovu Přehled s několika texty zařazenými později do knihy Traktáty a diktáty. Možnost větší publicity získal Klíma až po světové válce, kdy mu jeden z jeho přátel, divadelní kritik a režisér, Josef Kodíček, nabídl strnky liberální Tribuny. Klímovo jméno proniklo do kulturní veřejnosti a postupně se mu otvíraly k příležitostným vystoupením i jiné časopisy, jako Právo lidu, České slovo, Nová svoboda, Pramen, Tvorba, Ruch filozofický, Židovské zprávy, Rozvoj a dokonce komunistický Hlas Pravdy. Většina článků a studií uveřejněných v těchto časopisech vyšla potom v knize Traktáty a diktáty -L922/, jejíž vydání financoval E. Chalupný, a Vteřina a věčnost /1927/. ~~Xxxx~~ V novém vydání vyšla r. 1928 i jeho filozofická prvotina. Pochopitelně ani v této době neprocházelo Klímovo dílo bez odporu některých částí publika a bez veřejných skandálů. Veselohra Matěj Poctivý, kterou Klíma sepsal společně s Arnoštem Dvořákem a která měla premiéru 1922 v Národním divadle, musela být na nátlak oficiálních divadelních míst stažena z programu. Všeobecná korupce a demagogie vládnoucí v politických vztazích byla tu zesměšněna do zé míry, že se to zdálo být "nebezpečné" morální autoritě nedávno vzniklého státu. Když r. 1928, v úmrtním roce Klímově, vyšla první jehověťší beletristická práce,"groteskní romaneto" Utrpení knížete Sternenhocha, vypovídaly odborné učitelky členství v knižnici Plejáda, protože prý jen pro krásné vazby pornografie nekupují. Po Klímově smrti byl ještě vydán větší výbor z proz, nazvaných podle úvodní novely Slavná Nemesis /1932/ a několik drobnějších prací v bibliofilských edicích. Na zpřístupnění Klím vy pozůstalosti má největší zásluhu Jaroslav Kabeš, zejména edicí dvou svazků korespondence Filosofické listy Ladislava Klímy /1939, z dopisů příteli Miloši Srbovi/ a Duchovní přátelství /1940, vzájemná korespondence L. Klímy s E. Chalupným a O. Březinou/, a svazkem deníků a dalších epistolárních pramenů, nazvaným Boj o Vše /1942/. Po roce 1945 zahájil Kabeš vydávání Klímových sebraných spisů. Vyšla v druhém vydání vteřina a věčnost /1946/ a po ní Traktáty a diktáty/1948/. Edice skončila rozmetáním sazby připraveného třetího vydání Světa jako vědomí a nic...

x x x

Klíma býval označován ze epigona Schopenhauerova a Nietzschova. Než posoudíme, zda tomu tak skutečně je, musíme předeslat, že doba, kdy se Klímův světový názor formoval, tj. předěl 19. a 20. století, byla opravdu dobou intenzívního Nietzschova vlivu na celý evropský duchovní život. Tento vliv byl daleko mohutnější než předchozí a do jisté míry i paralelní ohlas názorů Nietzschova učitele Schopenhauera a v plné síle trval až do první světové války. Myšlenky "velkého přehodnocovatele hodnot" vytvořily v plném smyslu kulturní atmosféru doby. Působily přes odpor všech institucí hájících status quo v nejrozmanitějších směrech a v nejrůznějších společenských souvislostech. Byly jimi zasaženy bezmála všechny síly, jež se tím či onim způsobem stavěly kriticky ke skutečnosti, stabilizované poměry porevoluční buržoasie.

A můžeme-li zběžně charakterizovat tyto poměry ve sféře ideologické jako víru v pozvolný pokrok, smysl celého dějinného vývoje, jako víru v pokrok rozumu, který svým světlem bude postupně dobývat všechny temné kouty nevědění, jako víru ve vědu, jež s mravenčí pílí sníží nesmírné množství poznatků pro úspěšnou praxi, jako víru v moudře spravovaný stát, harmonizující v jednu velkou rodinu nepříliš protichůdné zájmy svých občanů, jako víru v pevný mravní řád věčných lidských hodnot, jež mají svůj spolehlivý základ v ušlechtilých ideálech křesťanské morálky, jako víru v moudrou Prozřetelnost, které nevadí mírná dávka svobodomyslnosti, jako víru ve výchovnou moc umění, jež může těmito ideály, oděnými do krásných forem, oblažit a zušlechtit lidská srdce, - pak zjistíme, že se Nietzsche rozhodl postavit proti nim ideály radikálně opačné, nezahrnující ovšem implicitně společensky revoluční řešení, a rozmetat svou kritikou, ironií, sarkasmem a blasfémií jejich soudržnost a historickou kontinuitu: "Znám svůj úděl. K mému jménu se připne jednou vzpomínka na něco obrovského - na krizi, jaké dosud na zemi nebylo, na nejhlubší kolizi svědomí, na rozhodnutí vyvolané proti všemu, co dosud bylo vírou, požadavkem, svátostí. Nejsem člověk, jsem dynamit." /Ecce homo/. K prudkému rozšíření Nietzsových myšlenek přispěly zejména dvě okolnosti: krize, do níž vstoupila vyspělá kapitalistická společnost v poslední třetině 19. století, tj. především prohlubující se rozpor mezi ideály této společnosti a její každodenní realitou, čímž vzniklo určité ideologické vakuum prahnoucí po naplnění, a za druhé básnicko-aforistická forma Nietzschova projevu, jež podávala jeho radikální názory v atraktivní a přístupné podobě, ponechávala jim daleko větší prostor pro mnohoznačnou interpretaci, než je u filozofický idejí běžné, a tím jim poskytovala i větší a diferencovanější možnost ohlasu. Nietzschovo dílo potkal podobný osud, jaký v novodobých dějinách evropského myšlení měl snad jenom rousseauismus, máme-li na mysli intenzitu i extenzitu jeho působení. Jeho ideologická funkce byla rozmanitá a vnitřně rozporná. Nitzschových myšlenek se dovolávali lidé, kteří byli nespokojeni s buržoasní skutečností, ať už v celku, nebo v jednotlivostech, a kteří si přáli jejízměnu nebo opravu, návrat k starému či nastolení radikálně nového nebo jen útěk z ní do sfér duchovna. A tak se s Nietzschovým jménem setkáváme u dekadentních aristokratů ducha, u titánských individualistů, u radikálních humanistů, u konzervativních zbožnovatelů moci i u ideologů dělnického hnutí v jeho anarchoindividualistické i anarchokomunistické podobě.

Také v Čechách se setkáváme s širokým rozpětím Nietzschova vlivu a ohlasu, a to již u generace, která vstupovala do kulturního života počátkem 90. let. Tento vliv zasahuje O. Březinu ideálem příchodu nového člověka, J. S. Machara odmítnutím křesťanské morálky a kultury a kultem antiky, F. V. Krejčího pokusem o syntézu Nietzschova individualismu se socialismem, zakladatele Moderní revue Arnoště Procházku a Jiřího Karáska postojem duchovního aristokratismu i formou literárního výrazu, F. X. Šaldu důrazem na dionýzovský kult plného života, a dokonce i pozitivistu Fr. Krejčího hlubším oceněním nergcionálních vrstev lidské psychiky. Význam Nietschův zdůrazňuje také S. K. Neumann ještě ve svém anarchokomunistickém období, kdy jako ideolog kolektivistického hnutí sice nemůže přijmout Nietzschův krajní individualismus, nicméně se často dovolává jeho názorů na stát /"tak málo státu, jak jen možno"/, jeho nevyvratitelné kritiky křesťanské morálky a řadí ho mezi pokrokové myslitele, básníky, revolucionáře a anarchisty", spolutvůrce "ideové revoluce".

Programový skandalista české dekadence Arthur Breisky píše r. 1902 pod vlivem Nietzschovým esej Umění udělati se bohem. S Nietzsovým dílem a osobností se později se sympatiemi vyrovnávají také Otokar Fischer a Zdeněk Nejedlý. Aniž sestavíme výčet Nietzschových vlivů, můžeme zaznamenat, že jejich dominující ideologická funkce působila v Čechách převážně směrem společensky progresívním, a dokonce tyto vlivy strhávaly k sobě svou dynamičností pozornost radikálně naladěných kruhů inteligence mnohem více než bezbarvý, pozitivistický orientovaný austromarxismus.
Uvádíme konkrétní doklady Nietzschova vlivu mimo jiné i proto, že se nacističtí nebo nacismu blízcí interpreti pokoušeli využít Nietzschových myšlenek, aby zdůvodnili rasistickou ideologii bezohledné vlády Hitlerových "nadlidí". Někteří marxisté, v bezděčné závislosti na této snaze, avšak s úmyslem opačným, podobně dováděli rodokmen nacismu k Nietzschovi a od něho přes Schopenhauera až k německé romantice, ignorujíce konkrétní dialektiku historického působení. Protože i Klíma stál logikou svého vývoje v těsné blízkosti této řady, musíme zdůraznit, abychom předešli případným nedorozuměním, že podobné interpretace jsou naprosto svévolné. Distancovali se od nich ostatně sami němečtí humanisté. Žádná doktrína se sice nemlže ubránit zneužití, dostane-li se do soukolí ideologických zájmů, o tom nás dějiny dostatečně poučují. Nicméně při vší mnohoznačnosti filozofického textu lze dosti objektivně posoudit, které důsledky, z něho vyvozované, jsou ještě v jeho intencích nebo je už překračují a stávají se falzifikací. V případě Nietzschově a obdobně i Klímově by nebylo většího historického paradoxu, než kdyby ideje, jejichž uskutečnění spojovali s nejušlechtilejšími individualitami, jaké si z jejich hledisek lze jen představit, byly realizovány "gangsterstvím středních tříd" /Orson Welles/.
Opusťme však tyto ideologixké exkurzy a vraťme se k nejvlastnější filozofické sféře, kde můžeme Klímu s Nietzschem konfrontovat, totiž k metafyzice. Nietzsche ve svém "přehodnocování hodnot" nemohl samozřejmě ani zastavit pře metafyzikou a také ji podrobil kritice. Nazval všechny pojmy tradiční metafyziky, jak se vyvinula od Platona a Aristotela, mumiemi, a žádal návrat zpět k předsokratickým řekům, hlavně k Herakleitovi, neboť celá pozdější metafyzika byla nakažena pojmem křesťanského Boha. Nejnovější nietzschovské bádání, zejména zásluhouM. Heideggera a E. Finka, podrobně prozkoumalo, nakolik Nietzsche svůj záměr splnil a kde zůstal poplatný křesťansko aristotelské tradici. Dochází k závěru, že čtyři hlavní rysy Nietzschovy filozofie jsou zároveň odpověďmi na čtyři otázky tradiční metafyziky po povaze jsoucího. Tak učení o vůli k moci chrakterizuje jsoucí, věc jako takovou. Nietzsche nezná žádné pevné konečné věci. Co vypadá jako věc, je jen dočasný útvar vůle k moci, určité kvantum moci, které je v neustálém napětí, pohybu a boji. Věc nemá pevné hranice, ve všem živém pulsuje vůle k moci, přemáhání slabšího silnějším, boj o moc a zároveň neustálý posun hranic. Tím je také vymezen prostorový předěl mezi bytím a nebytím. Učení o věčném návratu vypovídá o pohybu jsoucího v celku jsoucen, o jeho časovém rozměru. Celek věcí musí být časově určen již předem, nikoli až jako výslednice pohybů jednotlivých jsoucen puzených vůlí k moci. Takový úhrnný vnitřní čas celků jsoucen je myslitelný jen jako opakování, věčný návrat. Tím odpadá jakákoliv nedokončenost, nehotovost, kterou musí teprve budoucnost dovršit. V takovém celku je již všechno budoucností, čas je pojat sám do sebe. Teze smrti boha je řešením dalšího klasického problému, totiž vztahu skutečného bytí a jevů. Je odmítnutím tohoto rozlišení neexistuje pouhý jevový pozemský svět a skutečný svět metafyzický.

Je-li bůh mrtev, není nejvyšší jsoucno propůjčující jsoucnost ostatním jsoucnům a není také nejvyšší dobro jako míra všech věcí. V této otázce však Nietzsche není důsledný, když rovněž chápe jsoucno pozitivně jako hodnotu a když ve všech konečných jsoucnech vidí "útvary tvořící vůle k moci" a výtvory praumělce, jímž je dionýzovsko-apolinský život. Konečně učení o nadčlověku není jenom vize ideálu suverenního člověka, jak je promítnuta například do postavy Zarathustry, je také odpovědí na čtrvtou metafyzickou otázku, co je pravda a jak je přístupná. Nadčlověk je pravdou všeho toho, co jako lidské existuje, co se zjevuje jako důsledek smrti boha, vůle k moci a věčného návratu. Tato pravda však není uchopitelná myšlením, abstraktními pojmy, ale intuicí, hlubokým božským pohledem do srdce světa, kterého je schopen, pokud je to vůbec možné, jenom básník. Nejvyšší pravda je "zřením". Všechny uvedené čtyři hlavní teze Nietzschovy filozofie se pohybují v mezích tradiční metafyziky, které poskytuje řešení jim analogická, nepřekračující tradiční čtyři aspekty problému bytí a neformulují ani otázku jejich překonání jako radikální revizi dosavadní ontologie. Princip vůle k moci je natolik ontologizován, že neustále strhává Nietzschovo úsilí zpět do područí staré metafyziky a do kategorií esenciálního, substancionálního myšlení. Heideggerův rozbor končí také konstatováním, že Nietzsche je spíše dovršitel základních tendencí staré metafyziky než jejich bořitel, a uvádí ho v tomto smyslu do spuvislosti s Leibnizem.
Domníváme se , na základě rozboru s. Finka a s ohledem na souvislost s Klímou, že vedle právě reprodukované tendence tradičně metafyzické a metafyziku dovršující, existuje v Nietzschově díle ještě jiná základní tendece, která opouští starou ontologickou problematiku a dospívá k pojetí xxxxx světa netradičními metafyzickými prostředky: je to Nietzschova myšlenka hry. Svůj původ má v Herakleitově představě Dia jako dítěte hrajícího si se světem. Také u Nietzsche má rozměr kosmické metafory. Lidská hra, hra dítěte a umělce, je klíčem k uchopení světa. Hra jako podstata člověka je pojata v tom smyslu, že hrající /si/ člověk je spoluhráčem Hry světa, hry vzniku a zániku všech věcí, komedie a tragédie univerza. Svět jevů je sférou, do níž může člověk svou hrou zasáhnout a uvědomit si v něm svou úlohu spoluhráče. Pokud Nitzsche chápe bytí a dění jako hru, není již vůle k moci metafyzickou silou zpredmětňující jsoucna pro vnímající subjekt, ale vůle učinit věci myslitelnými. Věčný návrat téhož je časovým vymezením této hry. Nadčlověk v tomto kontextu není již vládce všeho, puzený vůlí k moci, ale hráč, který oyšem nežije v nepodmíněné svobodě, nýbrž v kosmickém souladu se světem jako spoluhráč hutnosti. Nicméně tato tendence je jednou z vnitřně rozporných stránek Nietzschova myšlení a nemůže být považována za dominující /s výhradou, která vyplývá ze všeobecně uznávaných interpretačních potíží s Nietzschovou filozofií/; výraznou se stává tam, kde nad myslitelem Nietzschem vítězí Nietzsche umělec: "Antimetafyzický pohled na svět - ano, ale umělecký!" Poslední Nietzschova kniha vůle k moci však vyznívá naopak v představu světa, v němž je člověk spíše hříčkou než hráčem ve velké "hře sil a silových vln", v "moři, jehož síly bouří a proudí, věčně se měníce a věčně se valíce zpět v nesmírných letech návratu".
Nietzsche osvobodil člověka od nadvlády boha, neuspěl jej však ještě zcela zbavit nadvlády staré metafyziky objektivního světa, kde se snadno nakonec bůh v podobě různých substencí ukryl. Tady nasadil své úsilí Klíma. Ve svém prvním filozofickém spisu se pokusil vyrovnat se světem tím, že ho prohlásil za fikci, za zdání: svět prostě neexistuje. Jediné, co můžeme o světě vypovědět, je: "Zdá se nám, že se nám zdá, že něco jest." Proto jediné, o čem víme, že existuje, jsou naše duševní stavy. O těch víme vše, právě jako o tom, co je mimo nás, nevíme nic. Víme zároveň vše a nic. Je-li tedy pravda fikcí, jsou fikce pravdou a jen v této relativitě

je naše poznání světa s to se pohybovat. Podle existence našich duševních stavů můžeme s pravděpodobností usuzovat na existenci cizích duševních stavů a ty jsou také nositelem všeho, co se nám zjevuje, i toho, co se nám zjevuje jako hmota. Na pozadí všeho dění je tedy vědomí. Může se zdát, že se Klíma ve svém řešení problému světa vrací až k Berkeleyovi, nepřijímaje ovšem jeho boží záruku za existenci světa. Klíma byl ovšem poučen filozofem vůle Schopenhauerem a filozofem vůle k moci Nietzschem: "Hybnou silou vědomí, světové substance, rozložené ovšem na množství stavů, atomů vědomí, je vůle." Nikoliv však slepá vůle jako u Schopenhauera, ale vůle vědomá, od vědomí neodlučitelná, dokonce vůle jakožto vědomí. Podle své zásady "zásadně myslit o nemyslitelnostech" domýšlí Klíma pravidla pohybu tohoto světa vědomě-volních atomů, kde věčný návrat téhož nevyplývá jako u Nietzsche z konečného kvanta síly a kruhové nekonečné konečnosti času, ale z časově neukončeného slučování a rozlučování konečného kvanta síly kosmického vědomí, kde "každý myšlenkový atom sloučí se průběhem světového roku se všemi myšlenkovými atomy a stane se tak za dobu světového roku tím, čím je svět v každém momentu", kde tudíž každá atom má podíl na věčnosti a nesmrtelnosti, kde se stírá podtatný rozdíl mezi bděním a snem, mezi životem a smrtí, kde se ruší všechna aktiva a pasiva, takže svět je bez hodnoty, a kde lidstvo provozuje životní hru, při níž nakonec nemůže ani ztratit ani získat.
"Zde je nejvnitřnější hrozné tajemství Tohoto světa - fantomu: Vše snaží se a plahočí, touží a děsí se, doufá a zoufá, jásá a naříká pro něco, co nejen teoreticky "jest" ničím, ale co i prakticky v NIC se paralyzuje..."
Tento fiktivní kosmos je určité analogon Nietzschova metafyzického světa, jak jsme se jej snažili popsat v souvislosti s otázkou po Nietzschově překonání tradiční metafyziky, avšak svět ještě více vyprázdněný a zesubjektivizovaný. A tak jediná "hodnota" tohoto iluzivního a indiferentního světa bez hodnot je vůle, síla ve vyšších stupních své intenzity. Vyprázdněný svět je připraven být silné vůli po vůli. Zde je také bod obratu, z něhož Klíma pokračuje v oné druhé tendenci, kterou jsme poznali u Nietzsche, a postupně ji dovršuje a rozšiřuje o nové stránky. Základ této tendence je ve světě jako vědomí a nic explicitně vysloven: "Absolutní subjektivizmus je nejvíce povznášející, krásnou, lákavou, příznivou filozofickou možností: činit individuum vším, "bohem" - pleno sensu." A hodnocení tohoto bodu obratu slovy již zralého myslitele: "Svět pro svou nicotnost je něco pode mnou, je něčím, co možno jakkoli traktovat." Vidíme tedy, že podezření z epigonství můžeme z Klímy sejmout již v r. 1904. Od této chvíle začíná také u něho výrazně převažovat myšlení existenciální nad esenciálním, i když mezi nimi probíhá i nadále vnitřní, neobyčejně dramatický zápas.
Důsledky, pokračující ve směru tohoto obratu, rozpracovává Klíma nejprve ve své beletristické tvorbě, jíž se s maximální intenzitou věnoval v letech 1906-1909. Odtud lze také ono ohromné úsilí o podmanění světa a nejvyšší umocnění člověka dobře rekonstruovat. Bůh, kterého jako metafyzického vládce nad člověkem nechal zemřít již Nietzsche a kterému Klíma vzal další půdu pod nohama, když substanciálně vyprázdnil svět, objevuje se znovu na scéně, tentokrát jako sám člověk. Nikoliv ovšem jako bůh, který sestoupil a stal se člověkem, aby ho spasil. Naopak člověk tu vstupuvje na trůn, který se uvolnil po mrtvém bohu, a sám se stává bohem, vládcem nad světem i nad sebou samým. To je smysl Klímova "Egodeismu" a "Deoessnce."

Klíma se této myšlenky neleká, necouvá před ní zpět do náruče dobrotivého křesťanského Boha jako Dostojevskij; hrdě ji přijímá a domýšlí do důsledků v teorii - ale také v praxi. Filozofie a život jsou mu rovnicemi. Proto měl v takovém opovržení akademické filozofy a proto nejpříšernější trest osudu, jaký mohl postihnout hrdinu jeho románu, borgiovského nadčlověka Fabia, byl ten , že se stal po smrti v "pekle" profesorem morálky! Přežvykování vymlácených klasů bylo pro Klímu nejpotupnější činností.
Psychické dispozice přímo předurčovaly Klímu, aby se stal filozofem typu Diogena, Empedokla, Sokrata nebo mudrců orientálních, pro něž byla myšlenka hlevním životním zájmem. "Po beletrii vrhl jsem se porpvé soustavně, s vášní ještě větší, rázem na filozofickou praxi, s cílem: zabít všechno utrpení, dojít neměnného blaženého klidu filozofickým, aeternitním hleděním na vše, suverénně komandovaným, zorganizovaným." Konkrétně to znamenalo: ovládnout vůlí /"Absolutně komandující vůlí"/ své jinak anarchické a kontrole se vymykající duševní stavy, proudy asociací vnější i vnitřní pocity a vjemy, excentricky se rozbíhající myšlenky, dospět dostavu jakési filozofické extáze, v níž se celý tento rej duševních sil zastaví a jako v magnetickém poli uspořádá do silokřivek směřujících k jedinému bodu: vědomí své božskosti, své suverenity, své moci nad tím, co je podstatou světa. Praxe indických myslitelů tu nepochybně byla silným inspiračním zdrojem, právě tak jako védská filozofie v některých teoretických pozicích. Pátek 13. srpna 1909 byl onen památný den, kde Klíma došel k "nejsmělejší, nejstrašnější, nejvyšší z myšlenek, jež člověk kdy měl: být již v tomto životě v podstatě vskutku a cele a plně, Deus, creator omnium! již zde v podstatě jednat, jak On jedná v neryzejším svém stavu! a spolu poznání, že cíl tento, pro každého dosavadního člověka non plus ultra šílenství, je zcela samozřejmý a dosažitelný ve smyslu mého apparentismu, existismu..., - a ovšem egosolismu." V nejtěžších duševních bojích usiluje o dosažení tohoto stavu po stovky dní, z nichž jeden, tzv. Cholupický den dramaticky a obsáhle líčí v dopise svému příteli. Avšak přes četné dílčí úspěchy konečný "úspěch" se nedostavuje. "Boží praxe", deoesence, jak nazývá Klíma toto hledání, dospívá do kritické fáze: "Tři cesty byly teď přede mnou: pokračování v dosavadním: na jejím konci seděla pitvorně se šklebící Blbost; absolutní heroismus a Lhostejnost činu: na konci černě strměla Smrt; a provizorní návrat k lidskému. Rozhodl jsem se k návratu k lidskému."
V souvislosti s prvním řešením, které tu Klíma naznačuje, vnucuje se myšlenka na "nemoc", jíž svou deoesenční praxi také někdy charakterisuje, a klade se mimoděk otázka, zda skutečně nejde o jakési psychopatické stavy. Leč touto cestou lze se těžko dobrat filozofické podstaty těchto hlubinných stavů lidské mysli, stejně jako psychiatrické šetření nedbjasní filozofickou podstatu Sokratova daimonion nebo estetickou podstatu fantastických vizí Hieronyma Bosche. Klímovy originální a strhující deskripce praktického egodeismu zůstanou ojedinělým svědectím propastných hloubek ducha, na jejichž dně se šklebí nejen šílenství, ale také genialita.
Druhá z naznačených možností konce "boží praxe" byla logickým domyšlením absolutní svobody egodeisty: svobody ke smrti. Klíma o tomto řešení několik let skutečně uvažoval a několikráte byl již napokraji rozhodnutí /viz o tom jeho deníky v Kabešově edici Boj o Vše/. To, že se nakonec rozhodl "pro návrat k lidskému" nebylo nedůsledností z hlediska jeho doktríny, ale vítězstvím antropologické, "existenciální" tendence jeho filozofie nad tentencí kosmologickou, esenciální.

Nevzdávaje se pro budoucnost zcela deesenční praxe, ale obraceje ji od introvertního "spočívání v sobě Vůle" navenek k požadavku činu,"božské Síly", dochází k závěru: "I jinak je svět jen krásný a dobrý pro toho, kdo našel svou pevnou půdu a Sílu... Je něco nevýslovně nádherného už v tom, že je někdo vlastníkem existence..."
Souběžně s touto praxí formuluje Klíma i teoreticky v nové podobě své názory a zhruba kolem r. 1914 jim dává ucelený tvar. Dokladem tohoto procesu jsou jeho filozofické listy, z nichž List o ilusionismu z r. 1916 otiskujeme. Dostává tu definitivní teoretický výraz absolutně subjektivistická tendence, jejíž desetiletý vývoj jsme právě sledovali, a je pojmenována termínem "ludibrionismus". Stává-li se já bohem, pánem světa, pak může svou vůli světu vtiskovat. Ludibrionismus je nejzazší odpověď na otázku, co je svět: "Svět je absolutní hříčkou své /rovná se Mé/ absolutní vůle - nebo prostě: Má hříčka je toto vše. Svět je to, co v každý okamžik já z něho míti chci." Zde také dosahuje nové úrovně tendence, kterou jsme poznali u Nietzsche: staré metafyzické kategorie pravda a lež, dobro a zlo jsou podřízeny vyššímu principu, není absolutní pravda, myšlení neboli skutečnost není sluhou logiky, logika i alogičnost jsou v služedném postavení, protože absolutní myšlení je hrou. Pojmy skutečnost, pravda, pravdivost a pravost byly jen pouty, jimiž duch "chtěl podvázat křídla Psychy, obávaje se letu jejího do nekonečna - neurčita - neuskutečna". Ve hře má duch plné uspokojení, protože v ní shledává absolutní jistotu, protože do ní ústní všechny kontradikce a nejistoty. Nyní, dosáhnuv absolutní svobody, může duch diktovat, a to již v souhlase s logikou, neboť pouty, jež ho dříve svazovala, může teď sám vše obejmout. Nic před ním není uzavřeno. Klíma dává své filozofii poslední charakteristikon: je omnismem, je panrealizací, nebo řečeno jinou terminologií: je absolutní otevřeností. To, co jsme se o Klímově filozofii dosud dověděli, mohou být stejně dobře prolegomena ke každé příští "metafyzice" jako její provedení a dovršení. Z vrcholu, na němž stanul očištěný, zářící duch, je všechno možné: "Dokonce stanovit materialismus, dokonce i morálku. Prostě: vše je v mé filozofii zahrnuto, není doktríny, která by nebyla její součástí."
Čtenář méně znalý zákrutů filozofického ducha se může právem zeptat: kde je smysl toho všeho? Vždyť přece subjektivní idealismus je největším nepřítelem materialismu. Ano, ale hloupého, řekl by Lenin. A Marx dodává: "... činná stránka, v protikladu k materialismu, byla rozvíjena idealismem." Neplatí to, bohužel, jen o materialismu předmarxistickém, jak dlouho všeobecně rozšířenou domněnkou. Také dialektický materialismus prožíval z různých příčin dlouhá období, kdy na "činnou stránku" téměř nebo úplně zapomínal. A tak není divu, že o vztahu ducha a hmoty vládla představa, kterou Klíma způsobem sobě vlastním formuloval v aforismu: "Materialismus neboli svět jako lejno, z něhož se kouří - duch." Avšak co jiného je tato "činná stránka" než člověk v bohatství svých určení. Klímova filozofie nezná nic jiného než člověka, lépe řečeno absolutního člověka. Je extrémním antropologiesmem. Tuto charakteristiku neoslabuje ani trvzení o nesmrtelnosti ducha, které je pozůstatkem Klímova substancialismu, které připodobnuje jakési metempsychoze v rámci lidského rodu a které hájí argumenty, jež těžko obstojí i z jeho vlastního hlediska. Zdá se, že je podržuje, byť za cenu nedůslednosti, právě proto, aby zdůraznil kontinuitu hrdého lidství, aby mohl napsat rovnici já = Já = Bůh = Volnost.

/Teprve v závěru Vteřiny a věčnosti z r. 1927, tedy rok před vlastní smrtí, tezi o nesmrtelnosti oslabuje a zdá se, že i opouští./ Stejný smysl má také Klímova destrukce objektu, jako nejdůslednější skepse vůči vnějšímu světu, kterou označuje jako absurdismus a jež končí zjištěním: vše je ztraceno! Tím však je dán pravý počátek svobody člověka: "Ale teprve, ztratíme-li vše, můžeme vše získat - vesmír dobýt, Boha do okovů vrhnout..." Zde je zdroj přesvědčení o ceně lidské existence. Člověk je tvor absolutně aktivní, tvořivý, aktivita, vědomá vůle, jeho podstatou. Aktivita, která tvoří svět a dává mu nejvyšší lidský smysl. Toto lidské je ovše, negací všeho otrockého, závislého a služebného, je to lidství "egosolistní", bezmezně svobodné, nezávislé a nepokořitelné, podobné jen suverénnímu hrajícímu si bohu a volící svou angažovanost jen s vědomím vlastní volby a vlastní odpovědnosti. Je zřejmé, že se u Klímy setkáváme s podstatně jinou funkcí subjektivního idealismu - dá-li se toto označení tolik zatíženého substancialismem, na jeho nauku vůbec použít. - než jakou uváděly dogmatické učebnice filozofie, které se přímo zažehnávaly křížem před tímto zvrhlým produktem "kněžourtství". Klíma se staví na toto extrémní filozofické stanovisko z důvodů právě opačných: nechce, aby byl člověk loutkou v rukou božích, nechce, aby byl hříčkou dějin a poměrů, a nechce ani, aby byl otrokem vlastní tělesnosti. Člověk musí být strůjcem svého osudu a pánem světa. Toto prométheovské gesto je průsečíkem, k němuž z opačných výchozích pozic dochází také humanistická tradice marxistická. A ve smyslu této tradice si může marxismus přisvojit Klímu jako kosmickou sondu věčného lidství. Není třeba široce rozvádět, čím je dána hranice Klímova postoje: člověk, jehož vůle produkuje jedině myšlenky, má přece jen užší rejstřík možností, než člověk, jehož vůle si všestranně přisvojuje svět. Klíma zná praxi jen jako aktivitu myšlení, myšlenka je mu činem, a pak jako jednotu filozofické myšlenky a jejího konkrétního prožitku, tj. života jako praktikování filozofie. Víme ovšem, že Klíma na nejvyšší formu této praxe, tj. absolutní bytí bohem již v tomto životě, permanentní decessenci, nakonec rezignoval, odsunul ji jako ideál do nedohledna a rozhodl se pro "provizorní návrat k lidskému." Tím otevřel svého člověka světu a angažival ho ve všech lidských, ponechávaje mu však plně intence suverénního hráče a smysl pro fair play, jež jsou jeho je inou výzbrojí v neustálých utkáních s nepoctivým protihráčem, jímž je úhrnná faleš světa; pře stava člověka jako hříčky ve hře mocných sil tohoto světa nebo jako diváka pouze fandícího této hře, což je v podstatě totéž, byla s filozofií hrdého lidství zásadně nesmiřitelná. A tím také, ostatně v duchu svého omnismu, podstatně rozšířil dosah svého pojetí praxe.
Jak se tedy může egosolista vyrovnat se sociálními a politickými poměry? "Ale přece obejmout i je, být hodně sociálním, politickým, chytrým!" Důsledný idealismus nevylučuje socialistu, naopak je jejím předpokladem, neboť jen svrchovaně svobodný člověk může být základem opravdové společnosti. Z toho samozřejmě Klímovi vyplývá, že současná společnost taková není. Každý člověk stojí proto před zásadní volbou, jaký postoj vůči ní zaujmout, zda přijmout její porálku a pokořit se, nebo se postavit na odpor: "Mravnostní zovu otrockou shrbenost pod panujícími názory a řády lidí bez těžiště, bez vůle, beze světlejší inteligence. Immoralismem, - volné, vztýčené, rozkazující, autonomní bytí sebou. Co z obého líbí se vám líp? Nestyďte se, vy, kteří tím druhým nejste, a řekněte, že to první, - egyptské hrnce s masem líp než krutá svoboda." Filozofie společnosti a zejména dějin konkretizuje abstraktní dispozici Klímova člověka a určuje její zaměření.

Klíma neklade otázku, jakou formou změnit okamžitý stav společnosti, usiluje především o změnu individuálního postoje a celkové změně ponechává dalekou perspektivu, avšak staví se důrazně za všechny síly, ideové i hmotné, jež mohou tuto perspektivu přiblížit nebo oživit. Vyslovuje se pro dělníky: "Dělníci jsou dnes velmi skromní: chtějí pouze rovnost s buržoasií! - Měli by jí odplácet stejné stejným a jinak ji nenazvat než chátra!" /1904/. Vyslovuje se pro demokratičnost, protože národy usilující o sebezhodnocení, musí usilovat i o demokracii, přičemž demokratičnost se nevylučuje s centrální mocí, popřípadě s diktaturou, prochází-li národ mimořádnou situací, - dokonce "svobodou zove se tato reciprocita, je-li zdařená". Vyslovuje se pro sociální spravedlnost, a ačkoli se nepovažuje za socialistu, nedomnívá se, že by jeho postoj byl se socialismem v rozporu: "Nejsem-li socialistou, Marx i Bakunin by se užasli, uzřít mé názory. Myslíte, že se to vylučuje? Ba ne, ani v politice, neboť ve filozofii..."
Na Klímově filozofii společnosti se nejnázorněji dokumentuje pozemskost nejabstraktnějších výšek jeho nauky a aktualita jeho touhy po věčnosti. Jaroslav Kabeš kdysi výstižně přirovnal Klímův postoj k stanovisku táborských chiliastů, u nichž rovněž výše a věčnost kladených otázek měla tento dvojí směr: vedla "nejen od reality tehdejšího světa, ale do odboje proti ní". Tato paralela, jak Kabeš také správně ukázal, je současně hlubinnou souvislostí, podstatným rysem českého filozofického myšlení, pro které je příznačná "jeho abstraktnost, nezemskost, protizemskost a zároveň tuhý smysl pro nejsyrovější realitu", které se v této podobě projevuje v jeho nejlepších představitelích a které je i rysem filozofie Klímovy a jeho filozofie českých dějin zvláště. Alternativu "egyptských hrnců" a "kruté svobody" stavěl Klíma i před národ. Obě byly skutečností českých dějin, první však v převaze; neboť základní vlastnost české duše je "ordinérní starostlivost o živobytí. Mrzká starostlivost dřevníka, aby nebyl vyhozen ze služby; řvavá starostlivost sprosté ženy, tlačící se ve frontě na chléb co možná kupředu; syrová, surová, bestiálně vážná, nesmějící se, nesmějící se smáti - smích strhl by ji do propasti jako probuzení somnambula... Její nuzná starostlivost, nejen nacionální, ale i privátní, je základním tonem českého písemnictví. Neuteče se jí, ať utíká se třeba pod nebe Hellady, nebo do nebe samotného; poctivě koncipovaný český bůh by byl jen přeúžasný hospodář, který, maje dva hektary, dvě kráve a deset dětí, zanášel by ve všemoci své ročně 5 000 zlatých do spořitelny." Službičkování této duši je nejhorší službou, která může národu posloužit leda do hrobu. Tam skončí také každá politika - a politika je vlastní výraz duchovní aktivity národa - , která ztratí smysl pro velikost, sílu a vznešenost. Velikost, síla a vznešenost, vlastnosti hrdého člověka tvoří také duchovní potenciál, jenž živí vnitřní oheň "planoucího národa" a jenž je tvůrcem všech hodnot duchovních i materiálních. V českém národě tento oheň zažehlo husitství. Husitská vítězství učinila Čechy "předmětem pověrečné hrůzy a náboženské úcty, nejproslavenějším z národů; a i nejvlivnějším i dlouho potom: centrem Evropy, Prahu největším a hlavním městem jejím, rezidencí caesarů severu, a co více, jeho kultury. Ale především: vrhla celé lidstvo na nové a vyšší cesty, - jimi počínat by měl Novověk! Nebyla to renesance, ne rozumy Wicleffovy, Lutherovy aj., ne objevení Ameriky, co přivodilo velkou změnu:

bylo to třesknutí táborských cepů!, neboť znamenalo Sílu, Vznešenost, Nový život?" Národ, zvlášť malý, který tyto kvality ztratí, bude hrát ve světě roli "stejně smutnou jako písař, přizvaný náhodou k hostině milionářů". Avšak národy hořící budou xxxxxxx hrát "ve světě nutně prim, jako onen písař, kdyby házel mezi boháče bomby nebo byl aspoň obáván, že je házet může." Smyslem existence českého národa je, aby to čas od času činil, tak jako to dovedl v minulosti.
Inspirativná hodnota Klímovy filozofie dějin je nepopiratelná, a to nejen svým vnitřním obsahem, ale i širšími teoretickými souvislostmi. Jako kladl maximální důraz na tvořivou aktivitu subjektu v poměru ke světu, tak i zde zdůrazňuje tvůrčí úlohu politiky, specifického výrazu subjektu národa, v poměru k dějinám. Slabost mechanistického determinismu je silou Klímova voluntarismu. Takto pojatá politika je vědomým kladením společenských cílů, jež realizují obecně lidské prostřednictvím národní specifičnosti; je uvědomělou tvorbou osudu národa; vytyčováním odvážných perspektiv koncentruje duchovní síly národa a překonává živoření ze dne na den; dává národnímu charakteru pevný profil; vítězství nad fatalitou dějin a nekapituluje před "poznanou nutností"; svobodu bere do vlastních rukou. Je ovšem jeden základní předpoklad této tvořivé politiky: tvořivé osobnosti. Jen s jejich pomocí může společnost překročit práh, který odděluje říši nutnosti od říše svobody.
Někteří interpreti Klímovy filozofie, vy snaze zdůraznit její význam, prohlašují ji za zcela nezařaditelnou a naprosto se vymykající dosavadním tradicím evropského myšlení, neuvědomují si, že jí touto vyjímečností činí šarlatánsky podezřelou. Význam a specifičnost Klímovy filozofie může vyniknout naopak jen tehdy, zařadíme-li ji přes všechny interpretační potíže do historicko-filozofického kontextu a jeho vývojových tendencí. Pokusili jsme se podrobněji vymezit Klímův vztah k Neitzschovi jako k jednomu z nejdůležitějších předchůdců, přičemž jsme museli pominout genealogii jiných vrstev Klímovy filozofie /nypř. vztah k indickému myšlení, evropské mystice, předsokratikům atd./, které se z nedostatku místa, ale i z hlediska našehointerpretačního záměru jevily jako méně podstatné.
Ze stejných důvodů nemůžeme provést konfrontaci Klímova stanoviska se stanovisky směrů, které se rozvíjely, paralelně a které často hledaly odpověď na tytéž otázky /bergsonismus, pragmatismus, německá filozofie života/, nebo s myslitely, s nimiž by srovnání samo o sobě bylo významné /Stirner, Kierkegaard, Dostojevskij/. Musíme se omezit jen na naznačení souvislosti, k níž nás dovádí tendence, kterou jsme v Klímově filozofie sledovali, tj. vztah k existancialismu.
Svobodná existence v absurdním světě, tak by asi zněla první z řady paralel, jež lze vést mezi Klímou a existencialismem. Klíma nezná ovšem soubor existenciálních pocitů, vyvolaných tlakem skutečnosti dvou světových válek a nových forem moderní civilizace, z nichž existencialisté vyvozují tragicky absurdní úděl lidské existence. Pokud tyto pocity x zná a analyzuje, vedou u něho spíše k představěgrotesknísí absurdity světa: svět nestojí za to, aby byl brán vážně.
Proto také Klímův člověk ještě může volit svobodu, nikoli být k ní jen odsouzen. A říká-li Sartre téměř Klímovskými slovy: "Lidská skutečnost je čiré úsilí stát se xxxxx bohem," pak je za nimi třeba vidět tento rozdíl. Sartrův "egodeismus" je východiskem z nouze lidské existence. Klímův svobodnou hrou na troskách směšného světa. Jakmile ovšem bylo dosaženo čistě

subjektivity jako jediné jistoty, pak už může být u obou vsazeno všechno na tvořivou aktivitu člověk a člověk může začít vytvářet autentický lidský svět nebo jej aspoň polidšťovat vtiskováním lidských významů. Člověk může také provozovat hru se světem: také tento nietzschovsko-klímovský motiv se v některých proudech existencialismu blízkých dále rozvádí /např. E. Fink/. Extrémním domyšlením egocismu odpadl Klímovi problém, který je pro existencialismus jedním ze základních: odcizení. Klímův egodeiista překonal odcizení jednorázovým aktem, destrukcí objektu a všech sil nad ním stojících, a dále žije už jen autenticky v "Sebeobjetí". Existencialistický člověk se permanentní sebeprojekcí neustále odcizuje a překonávání alienace je jeho věčným úkolem. Klímův poněkud statický ideál nemá za patrona Hegela, odtud rozdíl. Dynamičnosti nabývá teprve oním "provizorním návratem k lidskému", tj. společenskému, kde ve styku se společenskou realitou je nucen neustále podnikat destrukci odcizených konformních sil, chce-li realizovat svou představu o smyslu dějin. Svým sociálním zájmem je Klíma nejblíže francouzské větvi existencialismu, reprezentované Sartrem a Camusem, v jejichž pojetí lidské skutečnosti je stejně jako u Klímy skryta potenciální revolučnost. Jejich člověk, pohrdající vším nelidským a se sysifovským úsilím svobodně realizující autentickou lidskost, a Klímův hrdý člověk, diktující světu vznešené lidství, jsou rodní bratři. A byl-li učiněn návrh, aby Sartrův člověk se stal i bratrem marxistickému proletáři, který svrhává okovy, aby mohl uskutečnit svou svobodu, a byl-li tento návrh vážně přijat, dostává se tím nad jiné významné satisfakce i člověku Klímovu.

x x x

Musíme požádat čtenáře za prominutí, že jsme až dosud prováděli s Klímou určitou vivisekci, zamlčujíce jednu podstatnou okolnost, která je pro pochopení jeho díla neméně důležitá než systemizující analýza jeho názorů. Míníme tím okolnost, kterou kdysi Šalda vyjádřil pregnantní charakteristikou "filosof-básník". Tím se ovšem nepoukazuje jen na skutečnost, že Klíma psal vedle svých traktátů a úvah také krásnou prózu. Poezie je totiž neodmyslitelná od jeho díla filozofického.
Klímova filozofie není filozofií utilitární; nelze ji redukovat na ideologii, metodologii nebo na návod k praktickému životu. Tyto prvky by se z ní snad při troše násilí také daly izolovat, ale nechápal by celek Klímovy filozofie, kdo by to chtěl učinit. Pro toho, komu svoboda ducha je "zbytečný luxus, neboť se nedá ani najíst, nedá se ani anstříhat na šaty ani se jí nedá topit v kamnech, ani se jí nemůžeš přikrýt, je-li ti v posteli zima" /Šalda/, pro toho je i Klímova filozofie skutečným danajským darem. Klímova filozofie je stejně jako umělecké dílo tvorbou; tvorbou, která vyrůstá z vlastních hlubokých vnitřních zážitků a zkušeností nebo i z jediného prazážitku a vytváří na jejich základě novou myšlenkovou skutečnost. V této skutečnosti, která je naplněna vnitřní dynamikou až k explozi, rodí se všechno z rozporů, logika se inspiruje alogičností, racionálno iracionálnem, myšlenka vzniká z myšlenky a je dováděna až k absolutně myslitelnému konci, nejvyšší lidská vznešenost vystupuje z nejhlubšího animálního bahna a všechno to je osvobozující, jednotící a hybnou silou vůle zkomponováno v mohutný symfonický proud. "Filozofie je poezie rozumu", charakterizuje Klíma tuto nejvyšší aktivitu lidského ducha a plně to platí i o jeho filozofii, stejně jako o všech velkých filozofických tvůrcích Platonem počínaje.

Teprve uvědomíme-li si tento poetický rozměr Klímovy filozofie, získáme k ní všestrannější přístup a budeme ji moci ocenit i jako estetický objekt.
Jako je poezie neodlučitelná od myšlenky, je i myšlenka neodlučitelná od poeszie. Nechceme označit všechno, co Klíma v oblasti beletristiky vytvořil, za poetické v užším slova smyslu, i když jsou tam místa neobyčejné básnické ~~xxxxxx~~ intenzity. Vedle toho tam nalezneme i další, relativně samostatné aspekty, které rozvinuty, mohly by být manifesty mnoha směrů moderního umění. Avšak to hlavní a spojující, i když z našeho dnešního hlediska se to vždy jako hlavní nemusí jevit a budeme ochotni někdy položit hlavní důraz jinam, je přece jen myšlenka, tendence, a to ve smyslu, jak ji Klíma sám definoval: "Tendenčnost je dobrá, je vznešená, tenduje-li se ke - vznešenému." To je jediná služebnost literatury, kterou uznával, a to vznešené byly nejvyšší pojmy jeho filozofie. Klímova próza je povýtce filozofická. Klíma neviděl v psaní beletrie své poslání. Jeho prózy vznikaly z vnitřního přetlaku, z puzení horečně pracující fantazie, ale také z rozkoše hry, z fabulační slasti, z touhy objevovat nejkrásnější polohy vědomí i podvědomí - a to všechno vztažené k myšlenkám, jež byly právě v centru v jeho pozornosti a jejichž nosnost jakoby si na svých příbězích ověřoval. Téměř všechna jeho beletrie vznikla v letech 1906 - 1909, v době až marnotratného tvůrčího ovzduší. Byly to desítky novel, několik romanet a několik románů. Z nich nejrozsáhlejší byl tzv. velký román, nazvaný předběžně Lidská tragédie a Boží komedie a rovržený na 7-8 dílů, z nichž byla napsána asi polovina o rozsahu několika tisíc stran. V příběhu skupiny "nejvyšších lidí", plném zápletek a nejrůznějších odbočení, se tu líčí cesta hlavního hrdiny od džentlmena mayovského typu přes napoleonského titána a neitzschovského nadčlověka až k Bgodeistovi. /V našem výboru otiskujeme z toho románu satiru Příšerný konec Fabiův a části dochovaného fragmentu kapitoly Bílá svině, blasfemického pamfletu na dějiny křesťanství, koncipovaného jako pokleslá paralela Nietzschova Antikrista./ Český román, další z velkých románů, jehož hrdina prodělává podobné proměny jako postava románu předešlého, je mimoto parodií na měšťácké poměry politické a převrácením měšťáckých morálních zásad způsobem, jen je "plivnutím na vše, co se zvalo literaturou". Do této doby spadá i strhující novela Slavná Nemesis, symbolika věčné touhy po poznání tajemství života a smrti, která uniká, sotva je nadosah, a o trestu-vykoupení pro každého, kdo příliš hluboko na něco nahlédne. Tehdy vzniklo také romaneto Utrpení knížete Sternenhocha, které jediné se Slavnou Nemesis ještě Klíma upravil v pozdějších letech do definitivní podoby. Většinu rukopisu z této doby však spálil, a to i ty, které se tehdy snažil uplatnit u nakladatele. Z fragmentů, které se dochovaly, můžeme soudit, že Klíma nikterak nepřehánněl, napsal-li r. 1908 o své tehdejší tvorbě v poněkud sebeironickém tonu: "V posledních dvou letech vychrlil jsem pro svou zábavu a zotavení fůru bel letri, desetkrát realističtější a hnusnější, než je Zola, desetkrát fantastičtější, než je Hoffmann, desetkrát obscénnější než Casanova, desetkrát perverznější než Baudelaire, desetkár cyničtější než Grabe, desetkrát paradoxnější než Wilde, desetkar hrubší nexž navlíček, desetkár účinnější prostředek k zvracení než Labyr. světa a r. s., krátce non plus ultra nemravnosti, zlotřilosti a bláznovství." K beletrii se Klíma na krátkou dobu ještě vrátil za první světové války, kdy psal německy se svým přítelem F. Böhlerem satirický román Putování slepého hada za pravdou /úvod z dochované části v překladu otiskujeme/, a pak již jen příležitostně.
Zdůraznili jsme filozofičnost Klímovy prózy jako její dominu-

jící znak. Skutečně například syžetovou osnovou mnoha próz z prvního období je traktování problému smrti a nesmrtelnosti, časnosti a věčnosti a s tím souvisící problém bdění a snu, reality a ulize, tedy otázky, jejichž průkaznost si Klíma na své cestě za svobodným člověkem chtěl ověřit. Ovšem jaké bohatství forem při tom jako "vedlejší produkt" vytvořil! Srovnejme jenom, jak je tato otázka podána ve třech číslech našeho výboru: ve Slavné Nemesis se iracionální pocity iluze až halucinační neustále konfrontují a vyvracejí racionální interpretací a banální realitou, takže čtenář je až do poslední stránky na pochybách o vyznění autorova záměru, v povídce Jak bude po smrti je promítnuta do ironicko-satirické polohy kafkovské "proměny" a v Bílé Svini má převtělování Svaté Panny podobu přímé parodie na Klímovu vlastní nauku o nesmrtelnosti. Nebo požadavek umělecky využít "spojených nádob" snu a skutečnosti provedl Klíma do důsledků ve své beletrii přes odlišnost filozofického stanoviska dávno předtím, než byl Bretonem vyhlášen. Před jeho škálou humoru, od černého až po absurdní, bledne originalita většiny současných autorů. Ve všech těchto, ale i četných jiných příkladech, jež nelze jednotlivě vypočítat, nepůsobí Klíma básník jen nepřímo poetičností své filozofické myšlenky, nýbrž svou vlastní básnickou potencí, projevující se ve formě jeho prozaických děl. Z tohoto hlediska se jeví jako veliký experimentátor a revolucionář moderní prózy. Jeho programové vyznání z r. 1910 je dodnes naplňovaným postulátem: " Umění je slastně opojné víření v krásse rozzářených - v krásu rozzářených - duševních stavů, stupnující se i kdruhému vidění snu a i k extazi... Pěstuju v bel. nejnovější styl. Jest jen jeden duševní život bez přehrádek; nenapadne mne oklešťovat jej. Beze všeho vložím vprostřed tklivé pasáže nejabstraktnější větu, vyjadřuje-li danou ideu stručněji než větu s oficielním bel. hávem, čerta se staraje, působí-li to nehezky; bez rozpaků věnuju celou kapitolu vztahům pojmů - "pravda" a "jsoucnost", a následující prašivě málo abstraktní naraci o čtyřech dámách, oceňující současně na jedné posteli se synem Burovým. Jest mnoho druhů cennosti: filozofická, poetická, propagační, utilní - počínaje od rady, jak zahřát si ruce, až k receptům, jak zabít každý strach - esprit, sprostý humor, "fotografie" ze života chátry, detektivní napínavost -; vše to má svou specifickou hodnotu, vše to má někde své místo - proč se omezovat?... Dosavadní forma románu je těsná. Vytvoření naprosto volné, vše si dovolující jeho formy, nad níž zněl by všude výsměšný smích suverénní, božské skepse, jest jen "otázkou času"-. "
Ironií osudu žádný z Klímových románů, ke škodě naší i světové literatury, nevyšel a většina dokonce autorovým přičiněním nenávratně zanikla. A přece to bal, jak řekl Otakar Březina, "rozený beletrista, snad jediný v celé Evropě. Od něho čekám dílo, které bude první z nového umění a který přijde tak, jako se ukazují červánky na počátku nového dne: fantastické a plné barev."
Avšak nejen po formální stránce jeví se Klímovo dílo jako převratné. Nesmírně rozšířil i obsahový záběr prozy: zahrnul do ní skutečně celý "duševní život bez přehrádek". Klímova nevyčerpatelná fantazie podřídila i estetické funkce i funkci nejtemnější stránky lidské psychy, fyzický a metafyzický hnus a hrůzu, sadismus, bestialitu, stavismus, perverzi, paranoidní šílenství, podvědomou iracionalitu se všemi slepými instinkty, takže i nejotrlejší čtenář, zvyklý na novodobou "černou literaturu", se otřese, a pamětliv rady Pavla Eisnera, nerad by viděl leckterá z těchto děl v rukou své dcery. Veškerá tabu, jež moderní evropská literatura po desítky let nesměle ostřelovala

a jedno po druhém čas od času kácela, padají v Klímově díle všechna najednou, j a k o b y z a sažena mohutnou salvou jeho fantazijního ohnostrje. Abšak jako ve filozofii jediným destrukčním aktem rozbil nadvládu objektu, aby osvobodil svého člověka, tak i ve své beletrii kácí všechna tabu, aby potom jako "orel vynesl ve spárech bláto do azuru", a tím je vysušil. Jen v tomto napětí mezi nejnižším a nejvyšším rodí se vznešený, hrdý člověk, jen v této křeči rodí se krása: "buď bude krása křečovitá, nebo vůbec nebude" /Breton/.
Vědomá vůle k vznešenosti je obloukem, který spíná racionální a iracionální v člověku, poezie je svorníkem, který spojuje Klímovu beletrii a filozofii, vytvářejíc "negací a transformací nepřijatelné reality realitu touhy"/Teige/. To obojí je poutem, které víže Klímu k tradici prokletých básníků, a spolu s nimi, ač opomenut, předchází, připravuje a v mnohém i naplňuje revoluci, která zbavila umění "konvenčních a tradičních etoestetických zábran, aby projev básnické myšlenky byl co nesvobodnější" /Teige/, a která byla zatím v moderním umění nejvšestranněji a na marxistickém základě/jak v poslední době prkázal R. Kalivoda/ realizována surrealismem.
Klímovo dílo, jako díla všech tvůrců hodných toho jména, je nevyčerpatelné. Pokusili jsme se určitou ~~xxxxx~~ interpretací naznačit jeho souvislost s dneškem. Jsme si vědomi, že jiný kontext a jiná doba přinesou jiné interpretace. To je však osud všech velkých děl, neboť myšlenka se v nich nezjevuje jako kostlivec ve školním kabinetu. Jejich poezie však přetrvává. "Kdokoli přijde ke dveřím básnickým bez šílení od Múz, jsa přesvědčen, že bude dobrým básníkem již pouhou znalostí umění, je sám nedokonalý a také básnické dílo rozumného zanikne před dílem šílících," říká Platonův Sokrates.

Josef Zumr

I.

B E L E T R I S T I C K É

P R Ó Z Y

SLAVNÁ NEMESIS

Když Sider poprvé projížděl alpským městečkem Cortonou, učinilo nan a velebný kraj kolčkokol dojem tak mocný a tak zvláštní, že na nejbližší stanici vystoupil z vlaku a vrátil se tam nazpět. A tři dny, které tam pak pobyl, byl nejkozelnější z celého jeho života. Dosud nepoznaný, poetický lesk prozlacoval bez přetržení jeho duši, proti vůli tryskaly z ní stále a stále mohutné, nejzáhadnější pocity, nejasné sice, ale právě tím nesmírně dráždivé. Často zdálo se mu, že jižjiž musí se mu jádro těchto tušení vyloupnout, - ale v tom okamžiku odlétly mu vždy bleskem do nedosažitelných dálek. Byl opojen celým světem, jsoucnost byla mu milenkou, písně z nitra tryskaly, i v noci objímaly jej magické sny... A přece bylo ve všem tom cosi temně a mocně děsivého; v nejhlubší hloubi měl jistotu, že pode vší tou září zeje nejstrašnější propast.
Bylo to zevní okolí, které z něho vše to vyluzovalo? Nemohl si dát odpověď. Pohledy na ohromné, ledovci zjasněné hory koldokol, na stezky po nich se plazící, na jednotlivé domy městečka rozžehovaly sice v něm zázračné blesky nestvůrných pocitů; ale tázat se musl vždy: není to nakonec v první řadě jen mé světlem přetékající nitro, které vrhá své paprsky na předměty tyto, aby pak reflexy jejich jako zdánlivé cizí dary opět do svého mateřského xxxx vělůna vsálo? Vše zevní připadalo mu tak mysticky známým, - ale musil si říci: Což není hlubině duše známo vše, vše? Jest něco, co by nebylo jejím majetkem od věčnosti? Jak jinak mohla by vůbec vidět a slyšet? Není všechno vidění jen slétáním se do duše nazpět všech tajemných ptáků, kteří věčné její hnízdo kdysi opustili?
Jen proto, že nutno to bylo, opouštěl čerodějné místo..., a jakmile mu z očí zmizelo, zmizel i záhadný lesk z duše, zcela rázem,a ustoupil neobyčejné skleslosti e zhnusenosti. Ale i zde byl nucen položit si otázku: Není to pouhou náhodou, že právě ve chvíli této dostavil se nutný duševní odliv? Snad i jistá hluboká autosugesce je v tom, ale nic nadpřirozeného, zázračného, co mne tak láká. -
Umínil si, že se v Cortoně natrvalo usídlí, jakmile bude mu možno. -
Po roce, ovládaném matnými, a přece tak slastnými vzpomínkami na tři dny, mohl rozhodnutí své uskutečnit. -
Byl květen a Sider osmadvacetiletý; jemné a tajemné, krásné, mužné tváře; ale pod silou její svíjelo se cosi nalomeného, hluboce neblahého, co vidoucí duši mluvilo o předurčení k strašnému osudu. Byl zámožný a zcela neodvislý. -

2.

Nebe bylo zachmuřené, hory téměř neviditelné, když do Cortony přijel, otupěly dlouhou jízdou i rozčilený očekáváním.
Těmto okolnostem připisoval dlouho později, že nejn loňská nálada ani u něho nezatukala, ale že i následující dny byl v rozpoložení, nad než horší nebylo si možno představit. Zklamání, nejšedivější hnus. Bývá to vždy tak, jdeme-li vstříc xxxxxxx čemukoli s přílišným očekáváním; ale Siderovi se zdálo, že velikost jeho rozčarování není v naprosto žádaném poměru k nadějím jeho, třeba byly velké dost...
Celý květen byl ohavný, skoro stále jen mraky, deště, sněhy, vichry, bláto, zima. A když slunce zasvitlo, jakoby přišlo osvětlením jen zvýšit ošklivost kraje. Jak mrtvé bylo vše, hory jak bezduché! Jen jako mrtvé upomínky na mrtvý život šklebily se tu, jako výčitky pro něco navždy promeškaného:

nevolno bylo tu Siderovi stále víc, strach jakýci vzkrádal se mu v duši, a zdálo se, že kvepam zapouští v ní nevyrotitelné kořeny.
Dvě věci zvláště to byly, které v něj stále vlévaly mystický děs. Jelení hlava, hora to bezprostředně nad městečkem strmící, 2 500m nad ním, 3 500m nad mořem, - z jejíhož rozlehlého temene vyčnívalo ještě jako růžky několik štíhlých, kuželovitých skalních masivů. A prastarý, skoro černý, jednopatrový domek, stojící na konci uličky, která ústila v těsnou rokli; přímo nad ním visela vysoká skála - -
A i jinak plynul život jeho nudně. Nestýkal se s nikým, jazyku obyvatelstva téměř nerozuměl. Bylo tam dosud pusto, letní návštěvníci dosud nepřijeli. Něco však přece zabarvovalo živě šeď jeho dnů.
Odevždy choval ve své fantazii zvláštní obraz ženy. Neurčitý, kmitavý, a přece silný, divné mu rozjasnění slibující a tajnými slastmi duši prohřívající. Často vídal Ji i ve snu, ale obrazy ty si odporovaly, sč procitnuv, nepochyboval nikdy, že to byla - Ona. A teď snil jednou, že spatřil ji náhle na výšinách Jelení hlavy, tak jasně, že i ráno, probudiv se, měl na okamžik dojem, jakoby stála před ním, že duše se mu do nevnitřenější hloubi zachvěla intenzitou tohoto fantasmatu i přívalem mystických tušení. Ale okamžik poté byl už zase neschopen vidinu opět v duši své vykouzlit.

x x x

První den června byl deštivější než všechny předchozí. Sider se rozhodl, že následujícího dne Cortonu navždy opustí. Ukončiv přípravy, vyšel vpodvečer na procházku do lesů hned za městečkem, úpatí Jelení hlavy pokrývajících.
Za půl hodiny vracel se mrzut s promočeným oděvem a obuví. Avšak nebe počínalo se po dlouhé době konečně modrat. Východní hory ozářeny byly žlutým zapadajícím sluncem. Kráčel úžlabinou, skalnatou, jen tu a tam stromy skeři porostlou. Místo bylo divoké a romantické a budilo iluzi, že je daleko, daleko od míst lidmi obývaných; paradoxně zaznívал sem štěkot, kokrhání a křik dětí.
Blížil se k ohybu cesty, - tu vynořily se tam dvě dámy, ubírajíce se mu vstříc. Zadumán, pozdvihl hlavu teprve, když byly tři kroky před ním. Popatřil nejdříve na tu, která - červeně oděná - byla od něho vzdálenější, a trhl sebou.
Byla asi pětadvacetiletá, krásná, hnědá, s něčím nápadně nekladným v interesantní tváři, - a připomněla mu vzdáleně jeho vidinu. Nebyla Jí sice, zhruba vzato, téměř ani podobna, a přece vyvolala v něm záhadně obraz snů tak silně, že se bezděky zastavil.
A tu svezl se zrak jeho na dámu druhou, blankytně oděnou, právě když dotkl se skoro na úzké stezce loktem svým jejího.
A - zapotácel se, v očích se mu zatmělo, bylo mu, jako by byl dostal ránu kladivem do hlavy. Jen stud před ženami způsobil, že nekřesl. Zdálo se mu, že dáma červená učinila pohyb, aby ho podepřela; zamračil se a potácivě spěchal dále. Neohlížel se, ale cítil s jistotou, že ony stojí a hledí za ním.
Docházel k zahradě restaurace, když teprve se vzpamatoval. "Za nimi!" byla jeho myšlenka. Ohlédl se, neviděl jich. Zůstal delší dobu nerozhodně stát. Pak usedl v zahradě a

čekal až do noci, doufaje, že vrátí se tudy nazpět. Nepřišly. V celém životě nebylo mu tak podivně, tak slastně, tak děsivě v duši. Dáma modře oděná byla úplně, úplně vidinou jeho snu, jako by fantasma jeho bylo se přeměnilo v halucinaci -

x x x

Z odjezdu nebylo nic. Nadto se nebe trvale rozjasnilo a krása jara teprve teď vybuchla plnou silou. A rozjasnila se i duše Siderova, - a zase zavířala do ní aspoň zčásti lonská kouzelná zář. Zase mluvily k ní tajemnou temnou řečí strašné hory a x vlídné lesy. Neboť Sider byl už - zamilován... - Ale jaký to divný děs doprovázel jako základní bas stále zpěv jeho duše?... Ale nic nepůsobí v hudbě mohutněji než mocné, černé basové tony, než temné úderyna buben, nic není ve světě krásnějšího nad hrůzu.
Prochodil teď celé dny městečkem a okolím, pátraje po svých dámách; nenacházel jich. Nepodařilo se mu též něco o nich zvědět. Týden minul od onoho mokrého, žlutého podvečera a bolestně děl si Sider: Cizinky patrně, které Cortonou jen se kmitly,- neuzřím jich nikdy již!
Jakoby vše, co člověk uzří, vše, po čem touží,vše, nač myslí, nemusilo se nutně zas a zase mu zjevovat a představovat a splňovat, jako by je inou hybnou silou vůbec nebylo právě přání a touha a Vůle...

x x x

Bylo krásné nedělní odpoledne 8. června. Sider seděl v zahradě oné, o les se opírající restaurace, hudba hrála četným hostům - bylit se během tohoto týdne sjeli sem mnozí letní návštěvníci. X V hluboké snění ukolébala Sidera hudba...
Tu uzřel obě své známé z lesa do zahrady vcházející. Ulekl se strašně, tak propastně, tak ohromivě. A bylo mu, jak by i hudba zasažena, zarážena, poloztichla, jak by ledový dech jakýs přelétl všechny věci a lidi kol.
Braly se blíž. Nenacházel tu sílu, aby na ně hleděl. Usedly ke stolu, asi dvanáct xxtxx kroků od něho vzdáleném.
Přicházel k sobě. Zase zářně vytryskla hudba do výše. A zahleděl se do tváří jejich.
Byly si vzdáleně záhadně podobny. Něco chvějně jemného, démonicky éterického obestíralo obě bledé tváře, něco, co na jiné ženské tváři dosud neviděl. Ale z boličeje dámy mladší v modrém šatě zíralo to, dulo to nepřirovnatelně silněji... Byla asi dvacetiletá, vysoká, štíhlá. Krásná? Příliš mrazivě čišelo něvo zpříliš bledých, hubených, ale nejjemnočitěji zformovaných rysů, dravčích, a přece láskyplných; hrůzných duchovou strašidelností stejně jako divostí a jako i - nelidskou, nadlidskou něhou. Snad byla více než krásná, - tedy obyčejnému oku nekrásná; každá převelká krása je setmělá svým přílišným leskem.
Ale všechny zázračnáx zvláštnost obličeje toho nestačila k vysvětlení ohromujícího strašidelného dojmu. - - -
Nehleděly nan a zdálo se, že nevěnují pozornosti ani ostatnímu okolí. A bylo patrno, že dáma v červeném jeví na své tváři stálý zmatek, ba strach. Mluvily mezi sebou velmi málo a tiše; i když hudba dozněla, neslyšel Sider hlas jejich.
Konečně utkvěla ne něm dáma starší pohle em. Řekla něco k své xxxxxxxxx společnici. A teď mluvily spolu živěji... A náhle ona mladší zahleděla se na Sidera dlouze, až neslušně dlouze. Zprvu byl to on, který odvrátil oči; neboť zatmívalo se mu v nich a točila se mu hlava.

Za chvíli pozdvihl je zas, - stále patřily naň zraky Její tak strašidelně, jako by ze skla byly. Opanoval se. "Nutný noční souboj!" děl si a oči neodvracel. Konečně, po dobrých dvou minutách, zraky sklopila a pomalu zastřela si dlaní tvář - - -
Zhluboka si oddechl; a rozkoš zalila mu duši. "Něco ke mně jistě cítí!... Ale patrně je velmi excentrická; jistě v nejvyšším stupni. Snad dokonce šílená? Ale fuj! Z čeho jiného tak soudím, než že nezvykle dlouho mne fixovala? Nejsou snad oči Její skutečně ze skla? Ale fuj, celé Její počínání nenasvědčuje slepotě. Ale jisto je, že ta tajemná bytost sledovala svým pohledem určitý cíl. Chtěla-li mne jím omámit, podařilo se Jí to, - ale nezapomínej, panenko, že mimo city, které jsi hypnotizovala, mám i vůli; a ta zůstane vždycky bdělá."
Docela ušlo mu, že kolem se něco děje. Že všechno obecenstvo je jakoby zaražené, poplašené, že všichni mezi sebou o čemsi horlivě, ale ztlumeně mluví, že tvoří se hloučky u jednotlivých stolů a že i u vchodu do zahrady kupí se zástupy. A že zraky všech obracejí se jen ke stolu, kde divné dívky sedí.
Znovu zazněla hudba, ale tak zajíkavě a falešně, jak by byla duchem nepřítomna. Dámy teď už spolu nemluvily. Na tváři starší jevil se zmatek a strach stále větší; bledla, znatelně se chvěla, ohlížela se stále kol. Teď teprve stalo se I Siderovi počínání obecenstva nápadným...
Tu povstala dáma v modrém, promluvila s úsměvem ke družce Své několi slov, zdvořile hrdě se uklonila a odcházela velmi rychle směrem k lesu. Ve vratech se ohlédla, a znovu stihl Sidera pohled Její, teď jen okamžitý, ale jak výmluvný! Jako by kynul, jako by poroučel, jako by lákal a slibovat, jako by laskal, jako by hrozil. -
"Co činit?" řekl si Sider. "Běžet za Ní, představit se Jí? K tomu schází mně teď naprosto odvaha. Ale což neuzřím-li Ji už? Ale nesmysl! Neodcestuje, znamenám něco pro Ni...
Či snad přece - ?!
Viděl, jak vyšla ze zahrady, - a jak zástup u vrat až překotně rychle se rozestupoval před Ní... "Ach, teď vím! Je to nějaká velmi vysoká dáma, vévodkyně? princezna? či dokonce panovnice? Ne, nemožno, abych za Ní běžel jako za pouliční holkou...
Ostatně vždy je chytřejší, ukazuje-li muž vůči ženám lhostejnost. Ona přijde, přijde zas tam, kde já budu, - cítím to jasně."
Zíral dlouho a strnule do lesních houštin, kde zmizela. Tu napadlo jej: "Vždyť mohu promluvit na dámu druhou, ta, cítím, není nic tak příliš vznešeného. Od ní se dozvím, co potřebuju."
Vzchopil se rázem, ale když popatřil, neviděl už ani dámy druhé.
A náhle zachvátil jej strašný, zpola radostný, zpola děsivý neklid. Vyběhl ze zahrady. Všiml si, že teď vášnivěji a hlučněji se všude o něčem debatuje, ale nerozuměl ničemu.

x x x

M
Minula řada dní. Poznovu jal se pátrat a zvěděl, že dáma starší obývá ode tří týdnů v Cortoně hotelový pokoj, že zapsala se jako první Errata S., soukromnice,- že je dle všeho bohatou vdovou; a že v pondělí náhle kamsi odjela, zanechavši však věci své v hotelu. O její družce nezvěděl nic. Mnozí lidé viděli ji sice v neděli ve společnosti paní S., ale co dále oN Ní mluvili, bylo tak divně vyhýbavé a nejasné, že Sider nevěděl, co si z toho vzít.
Trávil čas sžírán démonickou touhou, pobíhaje celé dny po okolních horách

A tu obdržel 16. června telegram, který jej kategoricky nutil, aby Cortonu ihned opustil; šlot o celé jeho jmění.
Zuřil, ač něco mu říkalo, že je proň dobře, skončí-li toto své dobrodružství. Předsevzal si, že okamžitě, jak mu bude možno, vrátí se do Cortony. Uchystal všechno k odjezdu, který stanovil na zítřejší den, devátou hodinu dopolední.
O osmé vstal, otevřel okenice. Nádherný skvoucí, již teď horký den! Mocněji než kdy dříve trčely hory, jakoby spánkem osvěženy, do temně modrého azuru. Nejbližší, nejvyšší, nejkrásnější z nich Jelení hlava. Na ni předevčírem vystoupil, až k ledovci pod nejvyššími jejími skalními rohy, doufaje bláznivě, že uzří tam Ji ve skutečnosti, jako Ji tam byl uzřel ve snu; marně.
Dlouho na horu hleděl, louče se s ní. Již odtrhával od ní zrak, - tu zachvěl se.
Ve výšce asi 900m, tam, kde dolejší les ustoupil právě holým skalám, uzřel dvě tečky, modrou a rudou... Zimničně rychle uchopil kukátko. Byly to dámy. Pohybovaly se pomalu vzhůru.
Nerozmýšleje se, hodil na sebe nejnutnější oděv, uchopil hůl, vyřítil se ze dveří.
"Z odjezdu dnes nebude nic," děl si odhodlaně, letě téměř k oné restauraci. "Ať vzejdou mně snad z toho ohromné škody, ale ani o život při tom neběží. To, co mne čeká tam nahoře, je důležitější o to, oč důležitější je duše než kapsa. Musím, musím, přes všechen ostych dát se s nimi do řeči! Ale najdu je tam? Jistě; očividně chtějí vystoupit až na vrchol Jelení hlavy, jinak nebyly by tak časně již tak vysoko. Nemohu je minout, - jen jedna stezka vede nahoru; pod vrcholem se ovšem rozštěpuje ve dvě, ale z jedné na druhou možno dobře vidět. Dohoním je asi právě na temeni; mají sice přede mnou ohromný náskok, ale jsou to ženy. Normální vzestup trvá osm hodin, ale chci-li, budu tam za pět."
Byl zcela vášní unášen a vesel. Octnuv se v lese, dal se po mírně stoupající stezce do běhu a pokračoval v něm s malými pauzami skoro hodinu, až byl z lesa venku, 800m nad údolím. Stezka vinula se teď příkře po skalnaté stráni, jen tu a tam kleči porostlé. Rozčileně pohlédl vzhůru, neuvidí-li barevné skvrny. Neviděl. Stoupal výš a výš; minul místo, kde je před půl druhou hodinou z pokoje svého spatřil...
"Ještě 100m výš na onen výběžek! Zde stráň příliš nahrblá brání rozhledu. Tam je jistě uvidím, - myslím, že ne výš než 600m nad sebou. Jaké horko, jsem více mokrý, než kdybych byl promokl; a opravdu také už hanebně unaven. Tam si odpočinu, nemohou mně ujít, ačli jsou to vůbec ony."
Došel kam chtěl, - a spatřil je vskutku nad sebou ani ne 600m. Šťasten ulehl, zapálil si doutník a snil blaženě, co se mu zas nahoře přihodí. Za dvacet minut stoupal rychle dále.
Zmizely mu z očí. A když je opět spatřil, překvapilo jej, jak vysoko; zdálo se mu, že jsou téměř už u ledovce. "Ne, tot nemožno, aby byly za půl hodiny vystoupily skoro 1000m. Na Alpách výšky i vzdálenosti často tak klamou!"
A zase zmizely. Co nejrychleji stoupal po srázné, ale ne nebezpečné cestě skoro hodinu. Neviděl jich teď; ač na tom nebylo nic nepřirozeného, rozčilovalo jej to strašně. Došel k místu, kde se stezka rozštěpovala, odpočinul a dal se spěšně nalevo.
Byl asi 800m pod vrcholem. Spěchal velice, napadlo jej, že by mohly sestoupit opačným směrem do osady na druhé straně hory. "Stůj co stůj, musím je zastihnout na vrcholu, nebo je z něho spatřit, nehluboko ještě sestupivší."
Jak se proto zaradoval, když je za chvíli uviděl! Kukátkem rozeznal dobře, že leží ještě asi 200m pod hřebenem.

Bylo vyhráno! Neboť rozeznal už nejen charakteristickou bělost jejichtváří, ale poněkud i rysy jejich.
Zmírnil chůzi. Zmizely zase. A zmizelo, dnes poprvé, i slunce za obláčkem. Zavál prudce studený vítr od ledovce a hrozivě zaskučel... A tu náhle zaslechl Sider shůry výkřik; slabounký, ale zřetelný...
"Nějaké neštěstí!" Stanul ohromen, aby hned poté dal se do běhu. "Snad zřítila se některá z nich? Či byly přepadeny? Eh, z jedné strany dobře tak! Aspoň ukážu se jim nutným!"
Ač měl nohy jako olověné, běžel stále vzhůru. Ale zakrátko zastavil se, znovu ohromen.
Spatřil několik set xxxxxx kroků napravo, na druhé stezce, běžet dolů dámu v červeném oděvu, tak rychle, že div se nezřítila...
"Co se stalo? mám pomoci?" vzkřikl.
Pádící se zastavila - xxxxxxxxxxxxxx - vzřikla opětně a pokračovala v běhu. Marně za ní ještě několikrát zařval, nestanula, neohlédla se.
"Že zřítila se - Ona!... a její společnice běží dolů, aby přivolala pomoc... Ale proč se aspoň na mě neobrátila? Patrně byla hrůzou zmatena zcela. Ať tomu jakkoli, pouhá možnost, že přihodilo se jí neštěstí, stačí, - není pro mne volby, - nahoru!"
A šlo to výš a výš. Obláčky na nebi četněly a rostly a houstly, šedivěly a hnědly; stále ledvěji a sténavěji řičel vítr.
Sider doběhl k místu, kde nedávno odpočívaly, a klesl tam, cítě, že by se skácel, kdyby si nelehl. Ale již za minutu povstal. Vykřikl několikrát. Žádná odpověď. Či snad přece?... Ano - Ale neznělo to zdola? Rozhlédl se. Nový, sotva slyšitelný výkřik. A teď uzřel hluboko, hluboko opět dámu v červeném, kukátkem spatřil, že stojí, že mává rukama, šátkem. Zřejmě jej k sobě zvala. Stanul nerozhodnout, zmaten. "Co to všechno znamená? Chce abych jí šel pomoci hledat někoho nebo něco? Či varuje mne? Před lupiči snad? Není-li pak dokonce její průvodkyně na ženu přestrojeným banditou?... Hloupé otázky! Mám ji poslechnout? Ale - Ona musí být nablízku, něco nejistého místo jistého... snad to od té dolejší jen pošetilý ženským strachem vnuknutý nápad... Ale přece, - ona ví aspoň něco, a já nic -"
Znovu zalehly sem z hlubiny výkřiky, - a daly mu rozhodnutí. Zamířil zas dolů. Náhle xxxxxx zazněly výkřiky silnější, ale shora:
"Sem! Sem!"
Pohlédl vzhůru. Právě tam, kde začínal ledovec, asi 50m pod vrcholem spatřil - - Ji. Nehýbala se, modrá skvrna, ni kukátkem nerozeznal, sedí-li či leží či stojí. Ať co viděl postačilo. Dal se v běh nahoru, nedbaje na nové výkřiky zdola. Sto metrů výš; - modrá postava se stále nehýbala. Padesát , - teď za skaliskem zmizela, - za minutu vynořila se opět a sunula se rychle vzhůru.
"Co to zas asi? Zraněna asi není, aspoň ne nebezpečně; jinak by šla dolů. Snad umínila si, že i přes lehké zranění dostoupí na vrchol. Jistě je příšerně umíněná tato démonická žena. Lhostejno, tím víc mohu Jí být prospěšný, - teď po všem tom nebude nejmenší dotěrností přidružit se k Ní."
Octla se na temeni a zmizela mu, když byl ještě 50m pod ním. Musil odpočívat. Nikdy dosud necítil se tak zemdleným.

Ale docílil rekordu stoupání. Hodinky ukazovaly právě poledne. Slunce skrylo se úplně za hustou, širou vrstvou mrakovou. Konečně stál na vrcholu. Neviděl divukrásné panorama, viděl jen tenkou postavu asi 400 kroků dále na modrém kusu nebe jako zdánlivě průhledný stín, sotva znatelně, přízračně se rýsující a pohybující se k nejvyššímu ze skalních kuželů, nad tímto vysokým plato ještě asi 150 metrů strmícímu. Zřejmě zamýšlela vystoupit i na něj. Až pod něj vystoupil před třemi dny Sider; aby šel ještě výše, k tomu neměl čas, nechtěl-li přijít domů pozdě v noci. Nerad vzdal se tenkrát výstupu nan, ačkoli věděl z průvodců po Alpách, že to velmi nebezpečné. Vedla tam sice uzounká stezka kolem boku kužele, jako bič kolem nohy několikrát se otáčejíc, ale místy ztrácela se téměř v kolmých skoro skalních stěnách.
"Aspoň teď se tam dostanu, a s Ní," děl si a nejrychlejším krokem dal se za ní. Ale Ona, neohlížejíc se, šla kupodivu ještě asi rychleji než on. Dal se v běh přes sníh a lední balvany a močály. Avšak ona mu již zmizela za prvním útesem kužele.
Doběhl tam též. Než sotva položil nohu na stezku, příkře stoupající, zachvítilo jej cosi nepopsatelného. Nějaká vzpomínka - obluda vynořila se z hloubi jako strašlivý Leviathan ze strašných propastí oceánu;... ponořila se ihned zas, ale duše resonovala ještě dlouho. "Jak děsně známé připadá mně toto místo... Kdysi jsem je viděl, kdysi jsem tu byl - a něco ohromného se tu stalo... Kdy, ach, kdy? Oh, ve snu to jistě bylo, ve snech vídal jsem tu jistě i Ji, - ale co jiného je sen než pokračování skutečnosti nebo skutečnost pokračování snu? Sen jest hloubka bdění, pro niž, bdíce, jsme slepí, a lživost a klamnost a nelogičnost snu - jen soustředění všech paprsků tohoto Světa-Přeludu."
Děs jeho byl tak silný, že přehlušil téměř touhu. Měl chuť vrátit se. Z nebe stále temnějšího, stále kvílivěji hučel vítr, stále ledovější, jak by duchové jej varovali a pron naříkali. Počal se snášet sníh, stále hustěji, jak by mu chtěl připravit zde mohylu. Jen setrvačností puzen, vlekl se dále a nemenší tělesná než duševní mdloba táhla jej k zemi.
Stále hrozilo sesunutí do propasti, stále rostoucí. Šlo to velmi pomalu, ale polovici cesty měl už za sebou.
Tu, když stěží podařilo se mu vyhnout se smrtelnému pádu, ovládla jej taková malomyslnost, že stanul a náhle se rozhodl k návratu.
A tu uzřel Ji zas. Jen as šedesát kroků před sebou. Tak náhle... Pokynula mu rukou, kynula mu k sobě a zmizela za ohybem skály.
A Sider, pozbyv vůle, potácel se za Ní, za Ní. Nevěděl, spí-li či bdí, či je-li někde v podsvětí. "Ať už je to třeba ďábel," šeptal si tupě, "a to by mohlo dobře být, - musím, musím."
Došel o onomu ohybu - a uleknut stanul. Stezka před ním zmizela: patrně nějaká malá lavina urvala kus půdy, která ji dříve tvořila. Něco stezce podobného začínalo asi půldruhého metru dále. Byl nutný skok! Obejíti bylo nemožno, nahoře i dole hladká svislá skála. Skok mohl se snad podařit, ale mnohem pravděpodobnější bylo, že skončí pádem do propasti asi třicet metrů hluboké. Neboť stezka, kde noha skočivšího měla zase stanout, byla tak úzká, že ani pro druhé chodidlo nebylo tam místo; a rukama za něco se chytit bylo zhola nemožno. Salto mortale. A k tomu teď právě vysílen s nohama se chvějícíma, teď, když právě silnější závan větru bezmála byl by jej dolů srazil, - mohl se ho odvážit?

Stál nerozhodně; srdce se mu děsně rozbušilo. Strach zápolil krutě se studem, hrdostí. Ona to dokázala! Neboť nebylo ji vidět a do propasti jistě nespadla, - byl by jinak slyšel výkřik, nebo aspoň třeskot těla na dno. Žena to dokázala, a on, muž, měl by - ? Myšlenka byla mu nesnesitelná!
Rozběhl se, pokud místo dovolovalo, ale nad prohlubní se zastavil. Zalomcoval se a pocítil jasně, že se neodváží...; a to proto, že ví, smrtí že skončil by skok. Pohléd dolů, údy mu zledověly. Co to zas bylo, co tak transcendentálně, strašidelně z propasti naň zařvalo?
Bylo po boji. Vrátil se nazpět zahanben, jako zbitý pes. Aby se poněkud potěšil, umínil si, že při jiné příležitosti, až bude tělo lépe mu sloužit, skok ten stůj co stůj provede. Ale sotva ušel dvacet kroků, zaznělo náhle strašlivě, strašidelně shůry:
"Zbabělče! Babo!"
A spatřil Ji až na temeni kužele. Zdálo se mu, že rozeznává Její vztekem a nenávistí hořící infernální tvář - -
"Padouchu, ohavo ze všech největší! zbabělost tvá není menší než tvá bídáckost, pse, pse!" zahučelo to ještě jednou valkýřím hlasem a modrý zjev zmizel. -
Za jiných okolností byly by snad tyto urážky od zbožňované ženy dohnaly Sidera k tomu, aby pokusil se o nemožné, aby šel dobrovolně i na smrt. Ale teď naprostá vyčerpanost, nepřirozený děs a počasí vzaly mu každou aktivitu. Tupě slezl až k ledovci a ulehl naň... Sníh padal stále hustě, snižuvší se mračné příšery valily se strašně rychle ze všech strah na Sidera jako saně. Rázem zahalila jej nejhustší mlha.
"Co teď?" děl si líně po chvíli. "Snad je mou povinností čekat zde na ni[illegible] až půjde zpět. Ale smím se odvážit předstoupit před Ni?... Snad půjde cestou po opačném svahu Jelení hlavy. Ale kdo tu může něco vědět? Je to ďábel, vládne jistě kouzly, mne, chudáka, nepotřebuje... Hu, jaká tu zima, a nevidět ani dvakroky před sebe! Nemožno teď sestupovat dolů, třebaže cesta jest už jen málo nebezpečná. Nic naplat; tak jako tak musím tu čekat, než se rozjasní. Jak nesnesitelné je to vše!"
Čekal, často volaje, aby snad vracející se podivnou turistku na sebe upozornil. Bez výsledku. Dvě hodiny trvalo, než mlhy odpluly. Zasvitlo slunce, ani vidu kol po živé bytosti; nejhlubší ticho. Pomalu, na nic nemysle, vlekl se Sider dolů. Hvězdy již vyskakovaly, když jako náměsíčník vcházel do restaurační zahrady.

x x x

Následující den časně zrána šel se poptat do hotelu po paní Erratě S. A zvěděl, že předevčírem vrátila se do Cortony, že včera časně ráno odešla po zvyku svém s knihou do lesa za restaurací, že objevila se opět pozdě odpoledne ve stavu nanejvýš podivném; a že bez meškání vyrovnala svůj účet a ještě večer Cortonu nadobro opustila. -
Dopoledne strávil Sider ještě na svazích Jelení hlavy, doufaje se strachem, že Ji uzří... Odpoledne odjel.

3

Jednodenní odklad odjezdu stačil, aby Sider přišel téměř o celé své jmění. Byl nucen vzdálit se své neodvislosti, pracovat, zápasit s bídou. A trvalo to dlouho, dlouho...

Přesto plnila duši jeho po několik let Ona. Miloval Ji, nepřítomnou, neznámou, fantomatickou, divoce. Děs apověrečné záchvaty oputisly brzo jeho statečné srdce, proměnily se jen v prostou lásku a touhu. Mysteriosnost celé věci sloužila jen k tomu, aby city jeho více podpalovala. Ustálil se v přesvědčení, že milenka jeho je ženou neuvěřitelně jedinečnou, geniální, výstřední až k pološílení a že celé její jedníni bylo diktováno jen záhadně vzniklou láskou k němu; že motivy celé Její procedury jsou prozatím obestřeny neproniknutelným tajemstvím, ale že netřeba hledět na ně jinak, než se dívá detektiv na zdánlivě nevysvětlitelný kriminální případ.
Byl by se zprvu mnohokráte rozjel do Cortony, zevní však okolnosti znemožnily mu to vždy a během let ztěžovaly mu to stále více - -
Ale postupem času láska jeho, jako vše, pohasínala, bledly upomínky, krušná skutečnost absorbovala je. Posléze na celou příhodu skoro už ani nevzpomínal... Jen ve snech vídal Tajemnou kupodivu stále a stále častěji. Ale po deseti letech ustaly i sny. - -
A tu změnila se jeho hmotná situace. Obdržel malé dědictví a řekl si: "Pokusím se o štěstí ve hře; polovici zděděného na to obětuju, ale ani o haléř víc!" A za tři dny vydělal v hernách více, než obnášelo dříve celé jeho jmění, více než vydělá si člověk normální prací za celý život.
Mohl tedy kdy chtěl odjet do Alp, - ale celá věc ležela už tak daleko za ním, že se k tomu nerozhoupal. - Umínil si, že bude svůj život věnovat myšlení a tvoření a přitom tak trochu s mírou užívat života. Ale dvojice tato nesnáší se nikdy spolu, neboť každé vyšší snažení je asketismem. A k něčemu jinému určil Sidera osud, než aby, nebohý, stal se dobyvatelem říší Ducha. Brzo zvítězilo rozkošnoctví nade vznešenými snahami, pomalu stlačovalo jej víc a víc, až k zemi. Ale požívačství nikdy nemůže ani člověka nízce založeného, tím méně ducha pnoucího se vzhůru. Přesycenost a zároveň předrážděnost zmocňovaly se Sidera; prohlubovala se prázdnota duše, přivolávajíc něco, co by ji vyplnilo.
Tak minuly od doby, kdy pomohl si k znovému jmění, dva roky. Byl čtyřicetiletý.
Ubíral se nejživější ulicí velkého města, daleko severně od Alp. Byl srpen a pozadí, dosud parný xxxxx večer. Poslední červánky nebyly pro lesk elektrických lamp téměř k rozeznání. V hluboké snění byla duše jeho ponořena, zase jednou dlela tam v Alpách. "Co je asi s Ní? Co to asi jen s Ní bylo? Uzřím Ji ještě nekdy?... Bylo to tak nádherné a slavné..." slzy vznešenosti vypadly mu z očí. "Možno, že bych Ji už neuzřel?..."
A tu náhle vyblesk z duše jeho Její obraz tak strašně živý, že zapochyboval, xxxxxxx fantasma-li to, či skutečnost...
Zalomcoval se prudce, stanul a - -
- náhle uzřel Ji skutečnou! Tak jako tenkrát poprvé v úžlabině, však ještě blíže sunula se kol Její magická tvář, tváře jeho se téměř dotýkající. Ale nepohlédla nan.
Divil se později, že neklesl, že udržely se ruce jeho na kandelábru, jehož se zachytil... Jak dlouho tam stál?... Tři vteřiny nebo tři minuty?... Ale pak spěchal, slepým pudem hnán, za Ní. Nenašel Ji už v davu.
"Co to bylo?" děl si pak, kráčeje, nevěda kam. "Halucinace, či skutečnost? Právě v tu chvíli, kdy Ji celou uchvátila celá má duše, spatřilo ji i oko mé. Zhustila se jen má příliš živá představa ve hmotu? Či naopak: nemusil jsem dříve na Ni tak intenzivně myslet, že byla blízka, že sunula se ke mně blíž a

bliž, zase jednou po mnohých letech?... Ale čas vezmi všechny ty teorie! Nebyla-li halucinací, byla to vskutku Ona? Jsou přece tváře úžasně si podobné... Ale ne, Jí nepodobá se žádná jiná, to vím zcela jistě! Ale - vždyť nevypadala o nic starší než tenkráte před dvanácti lety... Ale - což není dosti případů zdánlivého nestárnutí? Eh, k ničemu, to nevede! Jednat!"
Navštěvoval teď denně v tutéž dobu i jindy ulici, která se mu stala svatou, probíhal celým městem, pátral i jinak. Bez nejmenšího výsledku. Ale pohaslá láska zaplanula opět ohnivěji než dříve. Rozžehla se jeho duše, dychtivě vyplnila se její prázdnota mystickým světlem, z hrobu vstala minulost. Zamiloval se podruhé. Do čeho vlastně?
... Čas neboli rozvíjení se myšlenky teče pomalu, pomalinku; Věčnost má pokdy. A ke každému člověku, ke každému zvířeti plíží se Vznešeno, které je mu někdy příjemným lochtáním, nejvyšší slastí jindy, obyčejně nejvyšší hrůzou, tichým tygřím krokem plíží se blíž a blíž...; aby z dnešního člověka, který je veskrze zvířetem, stal se jednou - Bůh.
Nenašel ji. Ke konci října odejel do Cortony. Zůstal tam jen týden. Nespatřil ji, ač vystoupil až k onomu místu, kde stezka byla přervána. Nebyl by měl chuť přeskočit, i kdyby byla před ním rozpínala svou náruč. Duše jeho byla mrtva stejně jako odumírající duševní příroda; nejmenší světlé zachvění nerozvlnilo ji po dobu tu... I pátrání po Neznámé a Její družce zůstalo bez výsledku. "Domů, domů! Tam jsem Ji viděl, tam Ji přece jen snad naleznu!"
Nenalezl. Po celou zimu nepřihodilo se pranic. Pracoval a opíjel se, opíjel se a pracoval, a nakonec se jen opíjel. Minula zima, nesměle přibližovalo se jaro, a Sider už podruhé zapomínal na divnou svou lásku.

x x x

Jednoho dubnového podvečera stanul před výkladní skříní. Její zadní stěnu tvořilo zrcadlo; před ním byly obrazy horských krajin; mezi nimi Cortona. Celou duší pohroužil se v pozorování Jelení hlavy. A bylo mu, jakoby po ní zase stoupal jako onoho krásného, strašného dne, - viděl modré a červené skvrny, - a pak Ji na příšerné, přervané stezce..., - a náhle uzřel vzadu v zrcadle strašlivě určitě tvář Její! Její! Strašidelně hleděly tam oči Její v oči jeho.
Bleskurychle se otočil. Dva muži a dvě děvčata stáli za ním; a mezi jejich kulatými červenými veselými tvářemi a tváří Její byla podobnost tak malá, jak mezi lidskými tvářemi může jen být. A poblíže nebylo lidského tvora.
"Halucinace? Poprvé v mém životě. Ale ne: vždyť jsem ji tehdy v srpnu večer viděl jistě jen halucinačně, i v Cor--, ale jak nesmyslně hned přehání nelogický náš duch! V srpnu bylo to něco jiného; mohlo to být stejně skutečností jako ovšem přeludem, - a v Cortoně, aspoň v zahradě, vidělo Ji na sta lidí. Z toho, že vídal jsem Ji skutečnou, nenásleduje, že nemohl bych Ji jindy vidět jako halucinaci; kdybych například právě toto poprsí Dantecovo ve výkladní skříni spatřil v horečce na své podušce, neznamenalo byto, že tohle zde neexistuje ve skutečnosti.
... Tedy mne navštěvuje Její fantom. Snad proto, že - zemřela? A nezemřela snad právě onoho srpnového večera? Nemusil jsem tenkrát na Ni znenadání proto tak usilovně myslit, proto ji i uzřít, že jak se stává, právě v tu minutu opuštěla duše Její tělo? Než pouhé domněnky to vše, nevědecké. Ale ta nejistota, ta je to nejhorší. Mohla by, cítím, přejít i v šílenství...
Ha! Jak děsně zazely na mne teď zas ty propastné oči v zrcadle! Jako bych jebyl vskutku opět uzřel - -"
Cítil správně; začínalo to být krajně nebezpečné. Potřetí vzpla-

nuly jeho city, - bez vyhlídky, že by došel cíle, - byl Tantalos - odsouzen ztratil svou milenku vždy ihned, jakmile se mu objevila... Ale halucinace učinila věc komplikovanější a dala jí něco nového, hrůzného. Ať byl kde byl, viděl jen Ji, Ji, Ji, a Její zrcadlové strašlivé zraky, probodávající hrobovým mrazem jeho oči a duši. Již pouhé stálé a stálé opakování toho bylo hrozné: můžeť člověka připravit o rozum již pouhé nepřetržité vtírání se na mysl jednoho zcela lhostejného slova. Ale to zde nebylo lhostejno. Nebylo to sladká tvář milenky, ale transcendentálně strašlivý obličej draka. A téměř každou noc navštěvovala jeho sny, ohyzdné, dusné, chaotiky šílené; to pekelná obluda sdílela stále jeho lože. Podléhal skoro děsu toho všeho, stával se "pověrčivým"; ale jeho světlý logický duch bránil se mocně pokušení vidět v tom něco "nadpřirozeného". Skoro všichni dnešní vzdělanci jsou rozumem "nepověrčiví", srdcem však pověreční jako staré báby; u Sidera bylo tomu však naopak: svým skeptickým rozumem připouštěl možnost všeho na světě, nitro jeho však, zintelektualizované, vzpíralo se neodolatelně proto možnosti jakékoli strašidelnosti. Stále věřil, že Tajemná byla bytostí skutečnou jako on sám. Otázkou pro něj bylo teď: žije dosud, či jest již mrtva? A tato nejistota dohánělа rozum jeho k šílení neméně než příšerný rej temných citů jeho nitro.

x x x

Tu stalo se něco, co tento příšerný stav změnilo. 22. května kráčel živou ulicí, v jiné části města než tehdy v srpnu. Zase byl večer, ale červánky hořely dosud plnou září. Byl právě v náladě vyjímečně dosti veselé. A tu spatřil znenadání Ji. Přecházela právě ve vzdálenosti několika kroků napříč ulicí, nehledíc nan. Byla to Ona! Dobře osvětloval ji svěží červánek. Nescházely ani dvě malé bradavky na levé tváři. Tentokrát ulekl se jen málo - a okamžitě zamířil za Ní. Vtom však stanula již před strážníkem na křižovatce a dala se s ním do řeči. Sider, poodstoupiv, čekal. Dosti dlouho trvalo, nežli strážník zasalutoval. Kvapně dal se Sider za Ní, kvapně odcházející. Tu zmizela mu za vozem elktrické dráhy. Dal se do běhu, málem by jej byl přejel automobil, vozem tím zacloněný. Když se za okamžik z leknutí svého probral, neviděl Ji. Vřítil se mezi spoustu vozidel a lidí, kam zmizela. Celá jeho duše proměnila se v oči. Marně. Byl by se rozplakal zoufalým vztekem. Tu vzpomněl si na strážníka.
Přiběhl k němu divoce. "Nyní právě mluvila s vámi dáma modře oděna, velmi bledá, s bradvičkami zde, žeano?"
"Nu jo; a co má bejt?"
"Opravdu!" zvolal radostně. "Tedy byla skutečná?"
"Mmm - mmm," a strážce vypoulil oči přísně a hloupě.
"A co vám chtěla?"
"A je jim něco do toho?"
"O, je, drahý pane," A dal policistovi tři dukáty. Ty byly ovšem dostatečným důkazem, že mu do věci něco je. A dozvěděl se, že dáma se tázala, kudy se přijde do Skalní ulice, že sdílně svěřila se, že je v městě cizinkou, že v ulici té několik dnů bydlí, ale nemůže ji teď nalézti. - Na otázku Siderovu, nebylo-li strážníkovi při pohledu na Ni divně u srdce, zavrtěl tento s otevřenými ústy hlavou a povážlivě soucitně jí pokyvoval, když štědrý pán odcházel. - -

Ale Sider věděl zcela určitě: v okamžiku, kdy řítil se naň automobil, spočinuly ještě nadehvězdné zraky Její ve zracích jeho, ne strašidelně už: vlídně, úsměvně, lákavé, líbající, zvonivě zvoucí. Rozjasnila jej jistota, že Záře jeho dlí dosud na zemi. Viděl teď vše v nejkrásnějším pozemském světle. "Žije má dívenka! je nanejvýš podivná, vládne, spolčená s mou láskou k Ní, mystickými schopnostmi! a miluje mne! miluje?" V tom trojím byla teď jeho víra. "Ona dá mně te, konečně ztracený cíl, vyplní mou prázdnotu. Život mně dál!" Nikdy dříve nebyl tak šťasten, nebyl tak čilý, tak lehký, tak božský. Příští dny vynaložil nato, aby Ji ve Skalní ulici našel, více energie než na cokoli dříve v životě svém. Zapomínal na hrůdost a stud při svém pátrání, Od sklepů až k půdám, ano ze sklepů až k holubníkům prošel systematicky každý dům ulice, vnikl i do mnohých bytů, kdekoho i na ulici se ptal, ví-li něco o bledé dámě v bradavkami. Konečně pokřikovali zanim kluci: blázen! blbec! - Skalní ulicebyla dlouhá, byla - mimochodem - nazvána tak proto, že podél ní se tyčily vápencové skály. Tři dny trvalo, než ji celou propátral. A nic a nic...
Večer třetího dne byl s ní hotov. Jen ještě asi dvěstě kroků dál stálo nízké stavení zcela o samotě. Viděl, že je chudobné, skoro černé, zpuchřelé. Tam přece nemůže bydlet Ona; ale pro všechno, když už jsem všechno prohledal, podívám se i tam." Staveníčko přímo se opíralo zadkem svým o vysoké skalisko, rozervané, jako by se byly části jeho dříve od sebe odtrhaly. Bylo jednopatrové, děsně zpustlé. A když teď Sider, stanuv před ním, ve večerním soumraku na ně popatřil, ustrnul. Bylo úplně podobno, ba totožno s tajemným domkem v Cortoně při ústí rokle pod skalou, visící nad ním jako Damokův meč; jako by bylo jeho dvojníkem...
Půl hodiny seděl na zemi protix domku. "Zde, zde jen může Ona bydlet... Ale fuj! Pouhá náhoda to! Pomalu viděl bych ve všem jen přízraky! Je třeba už jednou se z toho vymanit! Neboť - přízraky a víra v ně odporují Vůli! Ne, zevní svět - ten je vždy ochočený a vůli služebný - : přízraky zabíjejí vůli! Pojďme se tam podívat!"
Byla už noc. Sider pokročil k domu, pohlédl naň poznovu - zachvěl se celým tělem... Ne, - dnes už ne! nesnesl bych to. Nohy se mně třesou, že sotva stojím. Prokleté fyziologické věci! Zítra, za vlídného jitra!"
Vrátil se domů, ulehl - Ani nevěděl, jak se to stalo, že octl se náhle před tajuplným domkem. Automaticky vešel do něho. Prošel rychle zcela tmavou přízemní chodbou, zcela jistým krokem, ani sirku nerozžehnuv; jak by byl kráčel svým vlastním domem. Vstoupil do prvního poschodí, rovněž úplně tmavého. Sáhl - a držel kliku. Octl se v pokoji, v opaku k rozedranému zevnějšku baráku nápadně elegantně zařízenému, dle všeho v ložnici. Úplněk hleděl naň oknem skoro oslnivě; ale nebylo to jeho světlo, co linulo se z něho v duši jeho, slova to byla: "Znáš mne? Vždyť mne znáš přece dobře! Jen se rozpomeň!"
Rozhlédl se lépe. Hle - po kobercích roztroušeny byly kameny, cihly, kusy dřeva, a manželská postel v rohu úplně byla rozbita; velký balvan trčel mezi jejími troskami, zabodnut v podlaze. Přistoupil blíže, zvědavě a naprosto klidně, a spatřil mezi troskami mladou ženu v košili. Tvář - samá krev, nos rozmáčknut, úplně krví oděny obě nohy. "Co se to asi stalo?" řekl si; "zdá se mně, že bych to měl vědět...- jak jsem to dnes hloupý!" Luštil si záhadu tak chladně, jako obyčejný rébus. A dívka se zatím slabě hýbala, stenala, ale oči neotvírala.

Náhle si uvědomil, že mu to shora studeně čiší na hlavu. Popatřil vzhůru: strop byl prorazen; několik hvězd a silueta skály hleděly otvorem. "Aj, aj, i podívejme se...; ale pořád nic nevím, především však je nutno odnésti zraněnou k lékaři." Chopil se jí, tu cítil, že se mu boří ruce nějak hnusně do jejího masa. Pohlédl na své prsty, byly obaleny hnědě červeným prachem, silně páchnoucím. "Aj, aj," řekl si pokojně a bujně stiskl jí stehno. Rozdrolilo se v hrudky odporné masy. A tu temná hrůza náhle v něm zplápolala, - měsíční záře změnila se rázem ve světlý vichr nan se řítícím, ten přešel v jakýsi černý nejstrašnější uragán, tiše nehnutý uragán Věčnosti, a v tu chvíli žena žoči otevřela. - Ona! ... A myšlenka vyhřměla v něm, tak nestvůrná, tak strašlivá, myšlenka ze samého srdce šíleného Všetajemství, - myšlenka, jejíž jen slabý vánek dovede roztrhnout bídnou duši člověka lépe než dělová koule pavučinu - -
Ale nebylo dosud Siderovi souzeno opustit Sekundu věčného Svého Života, které mikrob, říkající si "člověk", říká život. Cizí, providenční síla vyhodila duši jeho v posledním okamžiku z dosahu Nejděsnějšího do sféry povrchnosti a zaslepení, které říká se bdění. A spatřil světélko lampičky vedle lože svého, spatřil v nástěnném zrcadle sebe, z podušek vztyčeného, se vztyčenými vlasy, bílého jako ty podušky.

x x x

Následujícího dopoledne vešel tam. Když za sebou zavřel domovní vrata, stál v úplné tmě. Rozžehl zápalku; opodál byly dveře, stanul před nimi, naslouchal.
Hluboké ticho. A náhle cítil, jako by se něco v něm bylo otočilo... Stál dále v letargii, dlouho-li, krátko-li, nevěděl. Tu slyšel z vnitřku slabý, slabounký šelest, jakoby velmi vzdálených šoupavých kroků. Šelest rostl, kroky se blížily, dlouho, dlouho, jak by za dveřmi tajila se ohromná řada pokojů. Zděsil se, chtěl prchnout, tu zazněl z vnitřku děsný, chrastivý smích, který jej přimrazil k zemi. A pomalinku, jako ručičky na hodinkách, otevíraly se dveře, a stejně pomalu sunula se z nich žena s hořící svíčkou v ruce. Byl ohromen, spatřiv její tvář. Zdála se být dvěstěletá, mrtvole zdála se náležet, ale nebylo to jen to, co jej ohromilo- -.
Posvítila si nan, a znovu zachrastil nelidský smích.
"Hoj, panáčku hezký, neobj se, neboj! Znám tě, proč jsi přišel, vím, čekala jsem tě. Přišel jsi zamodrou dámou, viď, viď?"
"Ano, s dvěma bradavičkami zde - je tady?"
"Byla tady, celý týden tu bydlila, hezké od takové dámy, že vzpomněla si přece zas na starou Barboru. Včera odjela, ale chacha, nechala tu pro tebe fotografii a na ní několik slov; sama je napsala, panáčku hezký, sama, chacha!"
"Pro mne? Jak vítem že já to jsem -"
"Chacha, poppsala mi tě, ale to bylo zbytečné, zbytečné! I kdyby to nebyla učinila, věděla bych to! Stará Barbora ví všechno."
"Ona je tedy - živá?"
"Chacha, všechno je živé, hlupáčku! Tak tady to máš, tady." Vynala z kapsáře obálku, dala mu ji. Četl na ní své jméno, otevřel ji. Podobizna byla originálu úžasně, neuvěřitelně podobna; a na rubu jejím četl: Nashledanou v červnu na Jelení hlavě! Orea."

Orea!... Kde už to sladké jméno slyšel?... A náhle zazdálo se mu, že je kdysi šeptal sám a - zde, v tomto strašném domě... "Má tě ráda, panáčku," chrochtala bába a chechtala se, "Ale měj pozor, aby tě tygřice láskou nerozsápala. Železným bičem strašně jsi Ji tnul, a Ona nezapomněla, nezapomněla." "Co to mluvíš? Kdy že jsem -? Já že Ji - ? Snad ve snu - ?" "Ovšem že ve snu. Všecko jesen, chacha." "Ona se mi chce mstít?" "Chce tě milovat, ale ví, že jen pak bude moci, až budeš potrestán, až účty vaše budou vyrovnány. Jdi už, panáčku, dost jsi se dověděl, jdi se svým osudem, osudem, chxacha." "Počkej! Mohla bys mi ještě ukázat první poschodí?" "Ale co bys tam viděl? Ty balvany jsou už dávno odklizeny, dávno." "Balvany? Jak to víš? Snímnebo šílí?" "Sníš i šílíš, panáčku, a taky bdíš a dobrý rozum máš! Všecko má každý člověk. A jdi už!" A pomalounku otáčela se k odchodu. "Prosím tě, řekni ještě, kdo je to vladtně ta Orea!" vzkřikl, jednou rukou ji uchopiv za rameno a druhou strkaje je spoustu dukátů do ruky. "Moc můj panáčku, moc se ptáš! Tři roky počkej, uhlídáš! Schovej zas plíšky ze zlata! K čemu jich mně? chacha, chacha!" S děsivou pomalostí odplouzila se zpět do jizby. A Sider, duši maje v chaos přeměněnou, a přece tak šťastnou, vyběhl z nejčernější noci, oslněn, do plné záře odpoledního slunce. Zůstal před domkem stát. Neviděl, neslyšel, nemyslil. Jak dlouho?... Konečně vyburcovala jej rána do tváře. "Blázen! Blbec! blboun!" zaslechl te prve teď řev kluků zpovzdálí jej obstupujících; jeden z nich byl jej právě trefil do hlavy koulí koňského trusu. - "Nebylo tohle vše teď zas jen sen jako v noci?" děl si, sedě v ujíždějící drožce, kam se zachránil před pronásledujícím ho řvavým houfem trpaslíků. "Oh, zda se to dozvím kdy? Ale - vždyť přece - proboha!..." Nikdy dosud nebyl tak rozčilen jako teď, když si sahal do náprsní kapsy. "Nebude tam, jistě, že ne!" šeptal si mezi cvakajícími zuby... Nic tak pomalu v životě nedělal jako teď, když otevíral tašku - - Zavýskl, až se kočí na kozlíku otočil... Ohromující krása dokonalého portrétu zahřměla mu vstříc; měl příšerně určitý dojem, že Orea skutečná sedí proti němu. A líbal, líbal Její ostré, tak podivné písmo... "Žije! Byla to skutečnost!" jásal si, ujížděje ulicemi stále živějšími. "Konečně mám důkaz! něco reálního od Ní!... Ale nesním snad i teď ještě? Však - nesmysl, můj nynější stav nerozeznat ode snu? Lehčí by bylo nerozeznat tamhletu kočku od citery!" Znovu vynal podobiznu. "Mám ji stále! - a maje ji, jsem bohatší nad všechny krále světa! Oh, s tímto obrázkem, s tímto písmem budu provždy šťasten!... Ona žije! a mne miluje... A všechny děsné podivnosti celého mého románu činí jej pouze krásnějším a svůdnějším. Kdo může se pochlubit podobně fantastickým, poetickým románem lásky jako já?... Vše nejasné se rozjasní, v červnu... Dnes máme teprve 23. května - nedočkám se... Nesnesu toho štěstí... Vše je dobré a krásně. Do Cortony, Oreo má, Oreo!"

4

Už prvního června vystoupil na nádraží cortonském, ve dvě hodiny odpoledne. Byl jeden z těch vzácných, příšerných dnů zestárlého jara, kdy celé nebe zakryto je oblakem jednolitým, ne dost hustým, aby slunce úplně zastřel, ne řídkým dost, aby mu ponechal matnou aspoň zářivost; jest jen trochu světlejším mráčkem. Nebe poušť, země, nepopsatelně příšerně zbarvená, poušť, vše slavnostně, dusně, dusivě, děsivě mrtvé. Příšerný na rovině, příšernější je den takový v horách.
"Hu, pěkně mě vítá Jelení hlava," zachvěl se; "jako pohled hrůzou zabité mrtvoly. Co to z ní dnes ke mně jen mluví?... co obludného vlétlo mně z ní studeně do duše?" A cítil tajemně, ta tam že je radost posledních dnů, že vrhne na místo její trvalá hrůza a neštěstí, že stojí na prahu nového období.
Ubytoval se v hotelu. Unaven cestou ulehl a usnul. Probudil se teprve za soumraku, v náladě tupě chaotické.
"Dnes - půjdu již jen do oné restaurační zahrady," rozhodl se. Zítra - podívám se do černého domu v rokli. A pozítří - na Jelení hlavu. Ano, tak."
V zahradě spatřil cortonského lékaře, s nímž za loňského svého pobytu zde několikrát konverzoval, - muže inteligentního, s onou specifickou inteligencí lékařů, která má, v nejdůležitějších ohledech, blíže k idiotství než největší omezenost, - a poněkud zhovadilého. Přisedl k němu, silně a pilně pijícímu a své tlouštky užívajícímu. A hned zavedl řeč na téma, které jedině jej zajímalo.
"Dnes mohu vám něco reportovat," řekl doktor, "paní Errata S. sedí už přes rok v bláznici." A jmenoval město.
Siderem něco zachvělo. Tušení, že i jej něco takového čeká? Pocit, že osudy jeho a její jsou mysticky spjaty? Či soucit i láska? Nikdy mu Errata nebyla lhostejna, třebaže city k ní nenechaly se přirovnat k lásce k Orei; ač měl dříve i chvílem, kdy se mu zdálo, že miluje ji i více než tu, jejížobraz teď nosil v náprsní kapse.
"Vskutku?... A co mně můžete blíže sdělit? Prosím!"
"Před několika měsíci dostal jsem přípis od tamního psychiatra," doktor si odplivl, "jenž ji léčí." Žádal mne o dobrozdání ohledně jejího duševního stavu; slyšel z úst bláznivé, že byla u mne před dvanácti roky párkrát na poradu stran svého "nervového rozrušení", a právě tenkrát prý choroba její započala. Odepsal jsem, že paní S. trpí na dementia praecox; ten člověk s tím však nesouhlasil a dal mně, idiot, mezi řádky vědět, že na dementia praecox trpím daleko spíše já. Takovéhle subjekty má naše věda ve svých řadách, fuj!" a vylil do sebe rázem velkou sklenici.
"Tenkrát že její choroba vznikla? A můžete mně říci něco bližšího o tom?"
"Podle toho mého pana kolegy, kreténa, je příčinou, že se ta ženská direktně zamilovala do jakéhosi jiného ženského individua, ale láska byla, cheche, velmi nešťastná, neboť paní Errata měla před svým ideálem větší hrůzu než erotické požitky s ním. Ale to všechno jsou jen symptomy demetiae praecox, to nahlédne i ten kretén."
"Vídala Errata svou milovanou u od té doby, co byla s ní zde viděna?"
"Copak já vím, človíčku? Vlastně - ten idiot -mmm, že ji často vídala ha - halucinačně. A to je zas jen dementia praecox. Ano - a pak - ano pak i o vás také často mluvila. Snad se do vás zamilovala, cheche, můžete se jít tam oženit."
"A víte něco bližšího o té druhé?"
"Copak bych věděl, človíčku? Ale já vím všechno. Mmm, co jsem to vlastně chtěl,... o ní se tu mnoho mluví, ovšem samé babské tlachy. Povídá se o ní, že je to - "

"Pane doktor, pane doktor," zaječel tu hlas ženy pádící sem, "prosím vás, pojďte k nám, rychle, můj muž umírá, spadl ze skály, má hlavu celou rozbitou!"
"Aby do toho všichni čerti!" zabláblil doktor, sahaje pomalu po sklenici. "Ani okamžik nemá člověk oddechu! Vzpomene se a spadne. Tak pozdě večer, kdyby si tu legraci udělal aspoň ráno!" Vyprázdnil pomalu svou sklenici. "To se jistě ožral, že jo?"
"Ba ne, ale jen proboha pospěšte, pane doktor, snad přece jen neumře -"
"Vo-vosobo - netahejte mne za rukáv - já - co jsem to chtěl? Hej, sklepníku, zaplatím, - vyúčtujte dnes - za celý týden!" Vstávaje silně se motal. "Já už - herdek - "
Sider hodil na stůl několik zlaťáků. "Zaplaceno, - stačí to?" Uchopil doktora pod paždím. "Pojďme rychle, já půjdu s vámi. Snad mohu být trochu nápomocen, - studoval jsem nějakou dobu medicínu."
"Vy - medicínu, vy kreténe? Chechel!"
Zavrávoral, že jen stěží těžké břemeno Sider udržel, a vlekl jej k východu.
"Můžete mně," použil ještě příležitosti, "jedním slovem říci, čím je dle povídání obyvatelstva zdejšího ta tajemná dáma?"
"Coura je! A vedle toho je to halucinace, to jest nexus - vlastně pexus polaris, vlastně solaris, - všechno jsem, hhrdek, zapomněl, dementia praecox. Gaudeamus igitur - " dal se do řevu, vymanil ruku svou ze svírající ho ramene Siderova, zapotácel se a přeštil se bou jak dlouhý, tak široký.
Sider odběhl sám s naříkající ženou ke zraněnému. Ten byl již mrtev.

x x x

Noc byla plna strašných, pekelných snů. Ráno pršelo z temné oblohy. O desáté odebral se Sider do rokle. Byl v náladě chorobně ponuré i rozčilené až k lekavosti. Včerejší hovor zanechal v něm neurčitý děs, který nedovedl si dostatečně odůvodnit.
"Vždyť přece nic určitého ten opilec mně nesdělil, vyjma cennou ovšem zprávu, kde mohu Brratu nalézti. O Orei vím stejně málo jako kdy dříve. Ale dopoví mně to dnes večer, - jistě nemůže být lékař den co den tak opilý."
Při pohledu na černý domek zalomcoval se zas nad jeho podobností podobností ne dvojčete, ale dvojníka, s budovou ve Skalní ulici. Ale zde visela skála přímo nad domkem, - několikatunový balvan hrozil, že co chvíli spadne svisle nan. "Nechtěl bych tu bydlet," otřásl se poznovu. A bylo potřeba velké síly vůle, aby vstoupil. Tentokrát nechal dveře za sebou otevřeny. A spatřil tutéž chodbu, kterou tehdy viděl ve světle Barbořiny svíčky. I dveře napravo na témže místě.
Stanul. Neodvažoval se zaklepat na ně. Ticho; jen jemný šelest deště a stále sílící bušení srdce... "Uslyším zase kroky jako z nekonečně vzdálených pokojů blíž a blíž a blíže šíleně šustící?..."
Ne. Náhle se pootevřely dveře - starena... Něčím připomínala Barboru, ale nebyla to ona, ani tak svými, ani svým věkem. Byla sice velmi stará, devadesátiletá napohled, - ale ničeho neměla z paradoxně transcendentální živé mrtvolnosti báby ze Skalní ulice.
"Co si přejete?" ptala se hlasem dosti ještě zvučným.
"Co, cože?- Ach - ano, nebyl by tu pokoj k najmutí?"
"Je, je, a ne jeden, ale dva. Ale nikdo sem nechce, měl byste kuráž?"
"Proč kuráž?"
"Protože se říká, že tu straší. A protože skála visí zrovna nad domem. Ale my se nebojíme, čeho by se tak staří lidé ještě báli?

"Kdo tu bydlí ještě mimo vás?"
"Má matka."
"Vy máte ještě - matku?"
"Mám, zázrak boží to. Nevím, čím se provinila, že ji Bůh tak dlouho k sobě nepovolává. Je jí stotřicet sedm let a mně -"
"Mohl bych ji vidět?"
"I můžete. Ale neradím vám to, budete ji vidět pak po léta ve snech. Už dvacet let leží, nemůže se pohnout, je slepá, hluchá a nemluví, jen stále chroptí. A ne a ne umřít."
"Veďte mně k ní!"
Odvedlajej kuchyní do vedlejší světnice, temné jako za soumraku. A Sider spatřil - - známou ze Skalní ulice. Ale zdála se mu teď ještě strašnější než tehdy; skoro šly nan mdloby.
Její slepé oči upřeny byly skleněně do stropu, tichý a děsný chropot vycházel stále ze široce otevřených úst... A ten sílil pomalu a sílil, stával se podobny slovům, - a náhle zaznělo zřetelně:
"Jsi zde, konečně, ďáblův synu? Tedy přece jsem se tě ještě dočkala, cha, chacha! Buď proklet, proklet, krvavý pse!"
"Ježíši Kriste, po dvaceti letech zase mluví," sepjala ruce dcera.
"Proč mě proklínáš?" tázal se křečovitě pevně.
"Ona neslyší."
"Protože jsi zabil mou dceruška, lotrů všech lotře, mé sladké dítě, které jsem odkojila. Čekala jsem tě, čekala dlouho, konečně tě zas vidím. Proklet buď navěky, zmetku Satanův! Ha, smrt kvačí už k tobě, černý je soud boží! Rozdrcen budeš, rozdrcen jako ona, má dceruška - ."
Při těchto slovech, nadpřirozeně silným hlasem vzkřiknutých, škubla sebou prudce, její - ne tělo, kostra jen, povztyčilo se, - a se střešným zachropěním padlo zpět...
"Zázrak!" klesla dcera na kolena. "Dvacet let rukou nepohnula, nepromluvila, slepá je, - a teď před vámi - Člověče, ty jsi vrah, odejdi!"
"O jaké dceruške jsi mluvila? Nevím nic! Mluv!" řekl velitelsky, ač se mu v očích tmělo.
Ticho.
"Byla to ty, kteárs mně dala ve Skalní ulici podobiznu Orey?"
Ticho. "Proboha, ona už nechrptí - ona snad umřela!" vzkřikla dcera - sklonila se nad lože. "Nedýchá už!" zaječela divným hlasem.
"Tys ji zavraždil, jako tamtu, mordýři!" -"Ó má drahá maminka!" zavyla nepřirozeně po chvilce.
"Kterou tamtu ? Nevím nic..."
"Já také nevím, ale maminka to věděla! Bůh z ní mluvil! Pryč odtud, Belisle! Pomoc,vrah!"
Sider vyběhl potácivě ven. "Vrah! Vrah!" ječelo to za ním.
"Zabil mou matku, chyťte vraha!"
Ale černý domek stál o samotě, blízká ulička byla liduprázdná...
Konečně přestaly výkřiky stařeny Sidera pronásledovat.
Delší dobu pobíhal Cortonou nazdařbůh, než byl schopen jasnější myšlenky. "Příšerné! neuvěritelné! Cítím, že stále více propadám babské víře, že pekelná moc jakási drží mne ve svých osidlech. Začínám míti nefalšovaný strach - a - vskutku mám teď chuť - nechati toho všeho a opustit ihned prokleté toto hnízdo. Ale - ne! jaká by to byla zbabělá ukvapenost!-"
Ale přesto silně kolísal. A nebylo to jeho rozhodnutí, co přivodilo rozhodnutí.
Brzy si uvědomoval, že tvoří se všude kluočky lidí, vzrušeně debatujících. A zaslechl slova: "Vražda - stará Barbora - uškrcena - vrah - neznámý cizinec - policie a četnictvo už pátrá -."
Zpočátku bylo to Siderovi k smíchu. Ale ten brzy jej přešel.
"Hrome, je jisto, dopadnou-li mne teď, že budu zatčen. Pustí mě sice brzy, ale - je to tak jisto?

Víme přece, jak to u soudu chodí. Snad si ve vyšetřovací vazbě kdovíjak dlouho zase posedím. A dokonce - nedošlo již často k justičním vraždám?... Nejrozumnější bude co nejrychleji prchnout. Ale Orea?... Ale - vždyť se sem mohu zase vrátit, červen je dlouhý. A kdybych byl uvězněn na delší dobu, neznemožnilo by mi to sejít se s ní? Ano! Odjedu za hranice, vyčkám, až se v novinách dočtu, že st řena skonala přirozenou smrtí, a pak se sem vrátím Čirý blázen bych byl, kdybych v tom viděl zbabělost." Podíval se na hodinky. Za deset minut odjíždí vlak, výborné. Nejrychleji!" Spěchal do hotelu. Jelikož zavazadla jeho nebyla dosud rozbalena, mohl jej okamžitě opustit. Ploučky lidí, jež cestou k nádraží potkával, byly stále četnější a rozčilenější. I on byl silně rozčilen, ale teď napr sto ne metafyzicky; to však působilo naň blahodárně. Včas dostihl vlak, šťastně vyjel, šťastně překročil nedaleké hranice. Byl teď zatím v bezpečí.

x x x

Blázinec, v němž Errat dlela, nebyl od místa, kde hranice přestoupil, příliš vzdálen. "Nejdříve odjedu tam," rozhodl se. "Navštívím ji a zároveň tam vyčkám zpráv z Cortony; dvě mouchy jednou ranou."
Čtvrtého června se dozvěděl od správy blázince, že Errata je nezhojitelně duševně chorá, že šílenství její vykazuje sice tu a tam lucida inrtervala, ale že často naopak propuká v záchvaty zuřivosti; příčinou že je především "pochybená výchova" výstřednými rodiči a časně větípená pověrčivost. A že je absolutně nemožno, aby s ní mluvil.
Několik zlaťáků na dlani dozorcově učinilo samozřejmě absolutní nemožnost možností. A téhož dne vešel Sider do cely Erraty. Seděla na křesle přibitém k podlaze, přivázána k němu, ruce spoutány. Hleděla strnule do stropu; na Sidera nepopatřila. První jeho myšlenkou bylo, že byl uveden k pacientce jiné. Tehdejší krásná dívka vypadala na první pohled skorovjako stařena. Tváře děsně zhubenělé, proryté ne tak vráskami jako utrpením; zežloutlá jejich bělost - jako pozdní jarní sníh; oči zároveň povyhaslé a zároveň děsivým stálým kmitem se svíjející, vlasy většinou už bílé. Ale při bližším pohledu poznal ji, něha zaplavila mu teple duši; přese všechno byla ještě dráždivě svůdná, basnad více než dříve, zidealizovaná velkým utrpením.
"Milostivá paní," započal. Dozorce stál doposud za ním.
Pohlédla naň, tahy jejího obličeje počaly se zmítat, provazy na zápěstích napínat. A vybuchla něco, co zprvu zdálo se chcechtotem, pak - byl to zděšený řev.
"Pane, - nejde to, pojďme," uchopi jej dozorce za rukáv. "Já mám tentonone - odpovědnost -"
"Co jsi zač," vykřikla spoutaná, "Jsi můj miláček nebo - strašidlo? Ne, tys můj miláček, ty mne vysvobodíš z drápů těchto halamů." - zavzlykla a povznesla loket k očím... - "Ale ne, ty jsi strašidlo, jéžišmarjá! Ty halamo, vyhoď toho pána, protože je to pouhý přízrak."
"Opusťte nás," řekl Sider velitelsky a zlato zaleskloo se na dlani dozorcově. Ten odešel.
Sider přeřízl pouta Erratina. Přesto zůstala dlouho nehybně sedět, pak vysoušila a s jásotem se zavěsila Siderovi na šíji...
"Tys můj Spasitel, ty mne zachráníš před nimi i před - Ní!...
Ty nevíš, co jsem vytrpěla! Nebojím se pekla, byla jsem v něm, jsem v něm! Miláčku, já nejsem blázen, já jenom trochu bláznim. Ti halamové tady mne teprve připravili o rozum. Než jsem sem přišla, byla jsem sice taky už blázen, ale jen citem, ne rozumem. Byla jsem zoufalá k šílení, má duše se celá svíjela jako plamen ve vichru, ale přísahám ti, že myšlenky mé se nikdy nepomátly;

nikdy jsem nepovažovala a ani teď nepovažuju sebe za zrníčko pšenice jako jeden ~~xxxxxx~~ učenec, který nikdy nevycházel na ulici ze strachu, že ho holubi sezobnou; a teprve to je pravé šílenství. Též se mi ovšem pojmy někdy začínají plést, ale obyčejně jsem docela při rozumu, že se tomu až divím, po tom všem, co se mnou dělali. Věznili mne, poutali, mrskali až do krve, ledové sprchy - hlad, nečinnost a co je nejhoršího jejich blbé řeči, teorie, experimenty. Ale teď, cítím, nadešla hodina spásy. Ó, miláčku můj, jsi to ty, ty tenkrát v zahradě? Tenkrát jsem se do tebetrochu zabouchla, hihihi."
A odtáhla jej k loži, strhla jej na ně a líbala jej divě. A on ji též. Zdálo se mu klamavě, že líbá Oreu, - a nikdy mu nebylo tak bolestně, slatně, slavnostně. Jakoby zapomenuté Všetajemství s rachotem přátelsky se před ním otvíralo. A bylo zapotřebí silně síly vůle, aby se vzchopil. Ale v témž okamžiku vzchopila se i Errata. Vlasy jí vstávaly, tvář její stávala se inkarnovanou hrůzou. "Ona, hle tam! Orea! Zas už, pro boha živého!"
Popatřil, kam ruka její ukazovala. A uzřel, jak v koutě cely vlní se něco jako bělošedý sloup páry, jak bere to na sebe pomalu podobu lidského těla, - a jižjiž zdálo se mu, že rozeznává tvář její. Nenadálá hrůza zachvítila jej, a nevěda proč, máchl rukou v divém rozkazu. Vidění zmizelo.
Už je pryč," šeptala Errata, klesnuvší na podlahu... "Ona tě mně nepřeje. Ona je - žárlivá - chichichi - potvora z moře! Ale, panáčku, já ji mám vlastně radší než tebe. Hernajs, ta ti umí líbat, líp než ty, Honzíku! Proto jsem přišla do blázince. Protože jsem říkala, že ji vidím a oni Ji neviděli. Proto přijde každý slušný člověk do blázince, že vidí něco, co ti druzí slepci a blázni nevidí. Kdybych byla aspoň byla řekla, že mám halucinace, hihi, nebyla bych přišla do blázince, ale byli by mne možná udělali doktorkou. Ale já byla tak hloupá, že jsem jim říkala, že to, co vidím, je pravda, a to ti blbci neodpouštějí. A od té doby ~~xxxxx~~ je má kůže víc modrá než bílá, podívej se!" Vyhrnula sukni. Byla to pravda.
Posadil ji na lože. "Chci jít s tebou životem," řekl upřímně. "Budu tě chránit před lidmi i před fantómy, anebo padnu s tebou."
"Ty by sis mne vzal? Ale koukej, jak vypadám! Já to ani nevím, ti halamové mi sem nedají ani zrcátko! Rýy bych z toho bláznila ještě víc, - ale řekni, co je žena bez zrcadla? Já vím, že vyhlížím staře, ale jsem jistě mladší než ty, je mi teprve šestatřicet."
"Errato má, vypravuj, co bylo tenkrát před dvanácti lety v Cortoně! Všecko, i svůj další život! Ale stručně a věcně, že ano, drahoušku?"
"Ano! Teď se cítím docela rozumnou, a vůbec, byla bych vždycky vzorem rozumu, kdybys byl stále u mne. Ale jakmile jeden z těch ničemů sem jen vkročí, - já nevím proč to: něco ve mně příšerně zavíří a já žvaním nesmysly. Když mě nevidí, nemohou vědět, jak jsem moudrá, když mne vidí, nemohu za to, že jsem nemoudrá. Spravedlivě vzato, nemohu jim to ani zazlívat, že"
"Naopak: to jediné, co nutno lidem zazlívat, jest jejich pitomost. Vypravuj, drahá!"
A Errata vyprávěla, teď zcela jako normální člověk, místy vesele i úsměvně. Teď mu i vykala. Ale on, rozechvěn ještě nedávným polozjevem Orey, naslouchal s rozčilením, jakého dosud v životě nepoznal. "Teď" - cítil - "teď rozřešuje se děsná hádanka mého života. Vše dosud bylo jen přípravou k této chvíli."
"Dříve jsem ji nikdy neviděla, než onoho mokrého, rudého večera v úžlabině. Toulala jsem se poblíže městečka, zcela ve sny pohroužena. Naprosto zázračně stála náhle přede mnou. Nikdy jsem se tak neulekla. Tázala se mne hlasem tak hedvábně dunícím jako vzdálená řeč modré večerní bouře, na něco zcela obyčejného. Odpovídala jsem jako idiot.

Ale byla tak roztomilá, že jsem se dosti brzo vzpamatovala a dokonce nalezla i odvahu nabídnout Jí - nevím proč - že Ji kousek cesty doprovodím. Přijala s čarovným úsměvem a náhle mne políbila, a ač to mnou chvělo jako polibení tygra, od té chvíle jsem byla do Ní zamilována. Ale už za minutu potkaly jsme vás ... Myslím, že bych se byla při prvním pohledu na váši tvář vrhla vám v náruč, kdyby se mne nebyla ona dotýkala svými lokty... Zapotácel se, když na vás pohlédl, řekla jsem Jí, sotva jsme vás minuly. "Zná mne, nevěda," odvětila lhostejně, "má špatné svědomí, je to největší ničema na světě." Ale vím určitě, že Její bledá tvář zbělela jako křída, myslím dokonce, že jsem slyšela strašidelné bušení Jejího srdce, - ale snad to vycházelo jen ze sluchu mého -, či snad ze srdce pralesa - nevím. Neměla jsem odvahu dále se tázat.Bylo mně, kvapem, stále nevolněji. A jako by to byla vycítila, rozloučila se za chvilku se mnou. Ó, jak jsem si oddychla, když jsem se octla v restauračni zahradě, mezi přívětivými lidmi! A celou noc přísárně nepřetržitě jsme se líbaly, plakaly, a proměněny ve dvě nestvůry, se požíraly.

Podruhé střetly jsme se onoho nedělního odpoledne, zvláštní, že spatřila jsem ji tenkrát, když vy měl jste se s námi zakrátko sejít. Seděla jsem na kraji lesa, poblíže onoho restaurantu, čtouc a poslouchajíc hudbu. Náhle padne mně na sluncem ozářenou stránku knihy stín, tak bezedně černý, jak žádný stín jsem dosud černý neviděla. Ona! Ale neulekla jsem se již tak silně jako poprvé: poblíže chodilo dosti lidí a den byl stejně zářný jako ta hudba. Přisedla ke mně rozkošně a jala se mluvit o mé knize a literatuře tak duchaplně, jak jsem nikdy žádnou ženu mluvit neslyšela. Dlouho jsme tak seděly, já byla úplně narkotizována, - a Ona dala mně nakonec polibení... Od té chvíle - zpečetěn byl můj osud!... Vyměnila jsem také svými rty ze rtů Jejích bonbon... Oh, ale jako bych smrt byla políbila,- a láska má utstoupila hrůze... A to bylo od té doby základní téma mého života: láska - hrůza, hrůza - láska, jedno horší než druhé. - Byla jsem Jí tenkrát vděčná, když mi navrhla, Abychom šly spolu do zahrady. Ale i tam se má děsná stísněnost nevytratila, - až když jsem spatřila vás... Ale brzo zvítězila přesi jen ona nad vámi... Zase jsem zavedla na vás řeč. Pravila, že jste hrozný sadista, který se neleká ani erotické vraždy. - Je to pravda?"

"Kdo miluje, je už sadista a masochista též; tři slova pro tutéž věc. Ale neprojevoval jsem to nikdy jinak, než neškodnostmi. Žil jsem vždycky více ve snu než ve skutečnosti. Snad bych měl zárodek talentu k velkorysemé sadismu, ale ten se nerozvinul."

"Něco podobného mi pak řekla i Ona: že prý jste dnes na cestě nápravy, dříve však že jste byl - úplná bestie. Že to prý kdysi zakusila sama na sobě.

"Kdysi?... Snad - ve snech?" pravil a srdce se mu rozbušovalo.

"Ano - děla, že vše je snem - že snem je věčnost. A že jediným hříchem je to, že se ve snu šílí; to prý musí být vyhojeno, kvůli tomu prý žijí všichni lidé a zvířata a rostliny a hvězdy. A plakala při tom, určitě jsem Jí viděla slzy na tváři. Miluje ho, řekla jsem si a byla žárlivá. A pohlédla jsem na vás. - a žárlila jsem na obě strany... Ale ráda teď vzpomínám na to tehdejší jaro svých přepodivných lásek... Ale bylo mně stále příšerněji; ani jsem nepozorovala rozruch ve společnosti, všechny ty zraky upřené s hrůzou na ni... A tu se ode mne odloučila, co nejlíbezněji zase, a já odběhla, abych neomdlela, do smavých lučin... A teprve večer, když jsem seděla v jídleně hotelu, řekli mi lidé: "Oh, s kým jste to vladtně seděla!" - - "

"S kým? S kým? S kým?"

"S duchem Jelení hlavy! Ale vy jste bílý jako sníh-"

"S duchem - Jelení - hlavy?"

"Ano. Už asi sto rok tam straší! Zjevuje se tam vždy jen v červnu;, zpravidla pouze na vrcholu, někdy však i na úbočích, dole v obci byl viděn tenkráte v neděli poprvé, v mé společnosti. Četní lidé po dobu těch sto let spatřivše ji zešíleli děsem nebo spadli do propasti, je-

likož jim údy náhle vypověděly službu... Tak to je tedy ten náš miláček, chichichi! Neomdlete - "
"Už to minulo," vydechl a sklesl na lože. "Nejstrašnější ze všeho je milovat strašidlo. Strašné je milovat skutečnou ženu a vědět, že je nedosažitelná, což teprve fantom - což teprve nějakou příšeru pekelnou, která člověka táhne kamsi do černa. Přirozeno by bylo utíkat jen před ní, - a zatím musí člověk lézti k ní jako veverka do otevřeného jícnu krajty t grovité. Nedivím se, že jste bapolo zešílela, já snad zešílím docela. Fuj! Pryč s tím! Ale ta propast budoucnosti přede mnou... Víš-li pak, Errato, že - tě- teď - skoro ani - nevidím?"
"Miláčku můj, kdo m že všechno to znát lépe než já? Snad bude nutno, abych já podpírala tebe..."
"Pokračuj," lomcoval se jako umírající. "Oh, jak jaký idiot jsem dosud byl, tak dlouho zaslepen největším ze všech blbství, kterému se říká nepověrčivost. Ale není divu, že se duše proti strašidlům chrazuje všemi prostředky; dechnutí strašidla usmrcujejistěji než všechny mitrailleusy... Ne každého... ne nezamilovaného, ne rozum neztrativšího. Blaze tomu, zde i v zásvětí, komu osud rozum a vůle vládne. Mně právě ulétly, - ale přilétí zas! Pokračuj!"
"Já tomu tenkrát zprvu také nevěřila, jako tomu nevěří dodnes všichni ti ni ové tady. Ale hlava nevěří, srdce věří. A nakonec uvěří i hlava, co jiného jí zbývá?"
"Tady: oné neděle, proč jsem hned nedobro neodjela, jak si má hrůza umínila? Ale lákala mne Ona, lákal jste mne i vy - ty...
A zasvitl onen strašný den. Časně ráno, po zvyku svém, vyšla jsem do lesa na úpatí Jelení hlavy. Přála jsem si ji spatřit, ale desetkát více jsem se toho bála. A čím hloub do lesa jsem vnikala, tím více rostl můj strach, až konečně obrátila jsem se náhle, abych zpět utekla, - a spatřila jsem ji krok před sebou... Klesla jsem na na kolena. Zdvihla mne a pravila s čarovným úsměvem: "Patrně vám ti hlupci zde všelicos o mně napovídali! Mám vždy radost, mohu-li lidi tahat pořádně za noc. Pojďte se mnou vzhůru, vysvětlím vám vše." To řekla tentokrát tak velitelsky, že jsem jako loutka uposlechla. A Ona vyprávěla, že bydlí vždy v létě v osadě na druhé straně Jelení hlavy, že uslyševši o pověsti, že straší nahoře mladá dáma, usmyslila si obyvatelstvo v tom utvrdit a objevovala se tam čas od času za různých divných příležitostí v divokých úborech a počínala si tak podivně, že kdekdo s hrůzou dával se před ní na útěk. "Sand," pravila, "má moje tvář něco příšerného, snad vládnu jistými magnetizérskými schopnostmi, jak soudím dle pocitů, které jsem tuším ve vás vyvolala. Ale dáma tak inteligentní jako vy nebude věřit takovým směšným povídačkam; dnes vám předvedu komedii, na kterou nezapomenete, ale k tomu cíli nutno vystoupit hodně, hodně vysoko. - Je libo? Tázala se, ale jaký rozkaz v tom byl! Chtěla jsem odpovědět: Odpusťte, ale dnes nemohu, už jsem to měla na jazyku, ale satanská moc jakási vložila mi místo toho do úst slova: S největší radostí. Vidouc, že je vůle má ochromena, nenamáhala jsem se již, aby mne více přesvědčovala a skoro nemluvíce vystupovali jsme vzhůru. O těch strašných několik hodin! Jako pes cupala jsem za ní. Kdyby byla skočila do propasti, byla bych se tam vrhla za ní. Šlo to výš a výš, byly jsme skoro již pod vrcholem. Ona byla stále mračnější a strašnější, - konečně vzmužila jsem se do té míry, že byla bych již řekla: Teď se musím vrátit, - v tu chvíli mne předešla: Odpočiňme si! a já jako jehně ulehla vedle ní. Měla teď stále zatáté zuby do rtů a tělo její jakoby se bolestí svíjelo. Po chvíli odešla za vedlejší skáli. Cítila jsem se k smrti mdlou jako nikdy dříve, více, než bylo možno vysvětlit únavou a rozrušením; a přece mne údy tížily méně než kdy dříve, jako by byly pozbyly skoro všechnu svou váhu. Za mohu říci, že po některou chvíli jsem ani sebe neviděla. Konečně se objevila, veselá a jará. "Vzhůru! Hned to bude " - a vtiskla mi políbení.

A šly jsme k ledovci, zázračně rychle. Údy mé byly stále lehčí a Ona mne podpírala. Ale zanedlouho, jako by mi olovo lil do žil... a i Ona stávala se slabší, zamračenější, a konečně řekla, že půjde za mnou. Divně zněly kroky Její, slabé šeptaly, chvílemi téměř zmlkly, ale dlouho jsem neměla odvahu ohlédnout se. Konečně přece - - a hrůza! Její postava divně se mihotala, byla průsvitná jako vodní sloup, vím určitěm že jsem skrz Její hlavu viděla skály. Klesla jsem k zemi, kolem vše temnělo. A když se zase rozjasnovalo, stála přede mnou jako dříve a smála se. "Čeho pak as lekla se madame?" Řekla jsem jí to. "Přirozeno: omdlívajícímu míhá, rozplývá se před očima vše; únava, řídký, nezvyklý vzduch výšin, - odpuste laskavě, že jsem vám způsobila nepříjemnoti, ale budete hojně odškodněna." Smála se stále, avšak utírala si krev, řinoucí se z rozbidaných prstů a rtů. "Jsem ostatně též hrozně nervozní, měla jsem také svůj raptus, ale teď je dobře. Vzhůru!" A napínajíc poslední síly, šla jsem a Ona za mnou. Bylo mně, jako by upír nějaký sál ze mne život. A pak ty kroky za mnou zase zhasínaly... Náhlým děsem zachvácena otočila jsem se, - - a neviděla jsem ji. vůbec, ačkoli několik vteřin před tím jsem ji ještě slyšela, ač místo bylo právě zcela ploché, beze skalních výtupků, bez prohlubní. A tu, šílená strachem, dala jsem se střemhlav dolů na útěk. "Jen běž, běž do své propasti!" zahlaholilo to za mnou, kolem mne, ohlédnuvši, zase jsem Ji neviděla. Dolů, dolů! Tu slyšela jsem stranou váš hlas, poznala jsem vás. Přirozeno, že ve své hrůze považovala jsem vás za jiné strašidlo, které je s Ní proti mně ve spojení. Teprve daleko dole, když jsem viděla, že mne nepronásledujete ani vy, ani Ona, když jsem trochu rozumu nabyla, řekla jsem si: On jesnad jen obětí její; jeho smrt chtěla mi snad ukázat. A křičela jsem za vámi, abyste se vrátil, nahoře že čeká vás záhuba. Ale vy neslyšel jste nebo nechtěl slyšet. Jsem ráda, že tě tam nezadávila, - a teď mi pověz, co se tam nahoře stalo!"

"Povím ti to později. Teď ty mně, co se dělo s tebou od té doby; rychle, čas kvapí. Spatřilas ji pak ještě někdy?"

"Stokrát! Pořád. Říkají tomu halucinace, ale je to teprve pravé vidění toho pravého. Nedovedu již ji rozeznávat od tohoto stolu nebo třeba o tebe. Viděl jsi před chvílí, že považovala jsem tě za přízrak. Jen ten činí rozdíl mezi bděním a snem a sen je totéž co vidění a co smrt -, kdo nepoznal ani sen, ani bdění. Ti zde to nepoznali; proto sedím v bláznici. - Obědvala se mnou, myla se se mnou současně z jednoho umyvadla, zkoušela na mně šaty, jednou ti mně i vyleštila botky, - a kolikrát vedle mne spala! Ale nikdo mimo mne ji nikdy neviděl:, tak buď jsem blázen já! aneb všichni ti druzí. Myslím, že oni; třeba tu bylo tisíc oslů, nebude z toho větší rozum než z jednoho. Jen ty, ty mi rozumíš! S tebou budu zdráva! My dva spolu to i s tou Oreou nějak moudře uděláme, viď? Vždyť můžeme mítspolu i dítě. Budeme šťastni tím více, čím neštastnější byli jsme dosud; vždy přichází konečně po špatném počasí krásné."

"Miláčku, fakta, rychle!"

"No tak tedy, nezlob se. Na Jelení hlavu jsem se od té doby nedostala. Pořád jsem tam chtěla jít. "Bude to konec utrpení," říkala jsem si ,ale neměla odvahu. A co bych tam byla za ní chodila, měla jsem ji stále u sebe. Tak děsně u sebe. Dovedeš si to představit?: cítíš nekonečnou hrůzu z ní, řekneš si: Ne, nebudu už na ni myslet! hrůza pomalu mizí, - ale tu přichází touha po ní, - zas ji uzřít a umřít - řekneš si, - a uzříš ji zas a div z toho neumřeš, - a tak to jde v jednom kruhu stále a stále. Tajila jsem to v sobě dlouho. Ale pak jsem štěbetala. Moji příbuzní - jsem bohatá - přáli si moji smrt. Zavolali ke mě psychiatra; vydával se zaplacený padouch přede mnou za mého vzdáleného příbuzného. Kdybych mu byla řekla, že mám halucinace, byli by mne dali jen do nějakého sanatoria pro nervově choré; protože jsem před

ním vášnivě zastávala své přesvědčení, že jest Orea vyšší, skutečnější skutečností, proto jsem zde. Oh, tohle šílené lidstvo! Ale neodsuzuji je, každá žížalka ví, proč se zarývá do země..."
V tu chvíli otevřely se prudce dveře, vrazil k nim obrejlený člověk, s očima blbě rozlícenýma.
"To je on, ten psychiatr, ten zaplacený padouch!" vzkřikla Errata. "Miláčku, Sidere, chraň mě před ním! Hned se zase na mě valí šílení - ta - ta - houska s máslem - "
"Vy ničemo, co tu děláte?" zařval profesor na Sidera. "Který z těch darebů dal vám právo - a ty, zbabělá," obrátil se prudce k Erratě, uchopil ji za vlasy a s políčkem strhl ji na křeslo. "Tady je tvé místo, ty zvíře!"
Sider byl atletem, třeba ne těžké váhy. Profesor dostal takové dva pohlavky, že svalil se na zem a jen slabě se škubal. "Nutno prchnout," mihlo se Siderovi rychle hlavou. "Teď nesmím být zatčen. Třeba učinit jej úplně neškodným, aby nezpadobil povyk."
Bleskurychlá rána pěstí do skráně - a psychiatr ležel tu jako mrtvola "Hurá, hurá," zařvala jásavě Errata a jala se bušit pěstmi do jeho tváře.
"Milenko," odtáhl ji Sider, "musím okamžitě odtud. Jsi provždy má. Naše osudy jsou nerozlučně spjaty! Společně zvítězíme! Brzo tě odtud vysvobodím! Nechať sílí tě zatím naděje! Jsem stále u tebe, slyšíš? A Ona - ten bouřný mrak změní se nám v milostný zlatý obláček! Pá!"
Vtiskl ji poslení polibek a vyřítil se ven. "Jsem šťastna, Sidere můj, ty přijdeš, přijdeš jistě, přijdeš brzo, věřím v to " znělo za ním...

x x x

Ale Sider nevěděl dobře, co ve svém unesení slibuje.
Prchaje z blázince věděl určitě jen jedno: že musí okamžitě odjet. Kam, nevěděl. Vsedl nazdařbůh do vlaku, který právě odjížděl, koupiv si dříve nejnovějších žurnálů.
"Jistě počtu se teď, že Barbora nezemřela vraždou," děl si poněkud uklidněn, když se vlak dal do pohybu. "V tom případě - nazpět do Corton!" Ale v tu chvíli vyvstala v něm ohromivě celá hrůznost Erratiných sdělení... "Nebudu k tomu mít síly," cítil, "Dříve byla by mne celá strašnost věci snad lákala, teď mne jen drtí. Jsem vyčerpán, jsem ztracen." Sáhl tupě po novinách a četl:
"Ve vraždě nejstarší ženy naší vlasti, sto třiceti sedmileté Barbory. lékařsky bylo nade vší pochybnost zjištěno, že stařena byla zardoušena; mimo jiné byly na hrdle jejím nalezeny strangulační pruhy. Zlotřilý, jistě perverzní pachatel tohoto neuvěřitelně hnusného činu není dosud dopaden. Jsou však známy podrobnosti jeho zevnějšíku /následoval dosti správný popis jeho osoby/, jakož i směr, kterým prchal. Pravděpodobně cílem jeho cesty bylo městečko B.K., známé svým ústavem pro choromyslné. Pohnutkou zhovadilcova činu byly peníze, neboť dle výpovědi Hát, pětadevadesátileté dcery Barbor , zcrcené smrtí vroucně milované matky, zmizel ze zásuvky stolu jistý obnos jakož i šperky. Není nikoho, kdo by si z té duše přál, aby bezpříkladný padouch dostal se co nejdříve do rukou trestající spravedlnosti."
Sider zároveň se musel zachechtat, zároveň prochvěl jím mráz, zároveň pocítil úlevu. Byl zbaven těžkého břemene nanovolného rozhodnutí.
- "Kam teď?" praví si. "Eh, pojedu domů. Ve velkém městě se nejsnáze ztratím. - a třikráte viděl jsem tam - Ji. A pak navštívím Skalní ulici: Dvojnice staré Barbory, moudrá žena, dá mně, cítím, vysvětlení toho všeho. Ano, v ní jsou teď všechny moje naděje... Vždyť k čertu není ještě zcela jisto, že Orea je - duchem hory. Ač Errata není šílená, ke střízlivému posouzení věcí má stejně daleko jako já k tomu, abych byl zloději u staré Barbory. Ano tak!"
Uklidnil se značně. - a nejbližší stanici vystoupil a používaje tu vlaku, tu automobilu, tu koní, tu vlastních nohou, cestuje co nejkli-

katěji, aby stihatele zmátl, dospěl desátého června ráno do svého města.
Dopoledne prospal, odpoledne věnoval přeměnění svého zevnějšku. Než z domu vyšel, vzal k sobě instinktivně všechny peníze, které měl na hotovosti, a vynal z brašničky na dopisy, kterou choval vnáprsní kapse, podobniznu Grey. Zahleděl se dlouho na ni a pak vnořil ji opět do brašničky... Pak zašel do zapadlé kavárny; a tam četl: "Nový zlotřilý čin vraha staré Barbory. Tebto zvrhlík umínil si patrně, že bude celou svou cestu dláždit samými nejohavnějšími zločiny. Čtrvtého t. m. se vloupal do ústavu pro choromyslné v N.N.. Přeřízl tam pouta, která musela býtmdána šílené paní E.S., aby nespáchala sebevraždu. Nepochybně tak učinil proto, aby mohl na ní ukojit svůj zvrhlý chtíč. Byv překvapen velezasloužilým učencem panem profesorem N.N., udeřil jej několikrát kladivem do hlavy a prchl. Nebohá oběť svého povolání, pan profesor N.N., byl jistým z dozorců nalezen v bezvědomí. Muž tento prohlásil, že byl neznámým lotrem chloro formován. Vzhledem k tomu, že jde o zloděje staré Barbory, je nepochybno, že netvor omráčeného učence okradl, ač tento, utrpěv silný nervový šok a jsa schopen reagovat na vše pouze pláčem, nemůže se rozpomenout, mnoho-li měl u sebe peněz. Ale bohdá se přece upamatuje. Šílená E.S. bere všechnu vinu na sebe, tvrdíc, že ona to byla, jež svého laskavého ošetřovatele omráčila; absurdnost toho je nabíledni. Je již známo, kudy ona hyena v lidské podobě z ústavu dále prchala; pravděpodobně zdržuje se již nyní v metropoli N., a jest jen otázkou několika hodin, kdy bude zatčena."
Sider vyběhl z kavárny. Byl v první chvíli zcela bez sebe. "Pryč, pryč odtud, co nejdále, na kraj světa!" byla jeho jediná myšlenka. "Někam do vnitřních provincií Číny nebo do pralesů Ecuadoru... jen co nejdále ode vší té hrůzy, ať skončí to konečně."
Vskočil do drožky. Ale za chvíli si připomněl, že je zcela nablízku Skalní ulici. Krátké kolísání, - "ech, zajdu tam ještě!" rozhodl se. "Těch pár minut mě nezahubí, měl bych nadobro Evropu opustit, jsa stále ve strašné nejistotě? Ne, cítím, nesnesl bych ji, zešílel bych v cizině. Tuším, že teď se vše rozuzlí."

x x x

Slunce právě zapadalo, když se octl před černým domkem. Od jihu valila se černá mračna, stále se blesky nítící a zlověstně rachotící. Sider kvapně vešel do chodby.
A zase stanul před známými dveřmi. Uslyší opět z dálky strašidelné kroky, jako čas příšerně, šíleně se plížící? Ne - místo toho křiky dětí a hubování nějakého hlasu. Rozžehl zápalku. Daniel Kopek, mistr obuvnický - četl na dveřích. Zaklepal.
"Nu, jen jdou," zabručel hlas. Vstoupil.
Kuchyně, upravená na ševcovskou dílnu. Čtyři malé děti válely se po podlaze, mistr seděl na verpánku s tváří jako by byl právě vypil čtvrt litrudenaturovaného lihu. Z vedlejší místnosti vřeštěl vadivý ženský hlas. "A přece jsou ty místnosti stejné jako onehdy v Cortoně," pomyslil si a řekl zmateně:
"Dovolte, je zde přítomna nesmírně stará žena jménem Barbora?"
"Cože?" řekl švec a povstal,"Tady je dycky jenom jedna žena, jmenuje se Alžběta, a ta má, bába už pětatřicet roků, nesmírně stará proto ještě není."
"Ale asi před třemi týdny bydlila tu stará staletá stařena a u ní, po několik dnů, mladá, krásná, dáma -"
"Ježíšmarjá, zas už!" vzkřikl ženský hlas a do kuchyně vběhla paní mistrová, křižujíc se. Děti se daly do pláče; hrom zařval, že se domek zachvěl. "A já ti to pořád říkám, Škopku, že tady straší."
"Tiše, bábo, já už mám těch pověr až tak! Budete držet hubu, fakani!" a zdvihl pořech. "Voni, pane, kterej se zdaj bejt entelikent, řeknou mi, můžou-li to myslet vážně, nebo esli přišli, aby si ze mě děleli blázna?"

"Cožpak zde stará Barbora nikdy neby lela?" tak se mu nohy chvěly, že nepobídnut usedl na lavici."Viděl jsem ji zde na chodbě zcela určitě."
"Pánbůh s námi, já ji také viděla.Jednou v čer, k yž jsem byla sama doma, ploužil se najednou tady tou kuchní, tak strašně pomalu, a zašla tam, do ložnice! Když jsem se zas mohla postavit na nohy, běžela jsem tam za ní, a vona tam nebyla; a nemohla tam odtud odejít, protože tam už nejsou žádný dvéře, a okna byla zvnitřku zavřená. A jiný lidi ji taky viděli a taky někdy takovýho mladýho krásnýho pána a dvě krásný dámy, a ty všichni tři byli prej dycky voblíknutý jako ňáký hastroši, jako prej se lidi voblíkali za časů císaře Bonaprta. Muži, Škopku, já už tu nebydlím, já tu nechci přijít vo rozum, a žádnej kunšoft nám sem nechce jít."
"Bábo, já ti povídám, jdi a loupej brambory, nebo ti jináč spravím rozum.Takový blbosti! Já bych mysliI, že žijeme ve vosvíceným století, já nejsem žádnej enteliKent, já jsem jenom dělník, ale dycky sociální demokrat, já nevěřím nic, - tak už, voni pane, se seberou a zavřou ty dveře dobře za sebou, ať nám sem neuhodí posel boží -"
Sider stanul před domem. Ze zčernalého nebe se řítily širošiře vodopády, svítící sirně v nepřetržitém pekelném světle nebeských plamenů, jako stáda lvů řvaly hlasy nebe. Ale on je neslyšel, neviděl blesky, necítil bičování vod a krup...
"Vše mizí..." hučelo mu v mysli."Vše fantom... Ale vždť tu mám ještě viditelný důkaz!" Rychle sáhl do kapsy, vyňal brašnu, listoval. Podobizna tu nebyla . Znovu prohlédával, důkladně, - marně! "A vím přece, aspoň tak jistě, ja o že teď hrom třeskl, že jsem ji, odcházejc z domova, mezi listy vložil! Zmizela i ona, zmizela všechna skutečnost všechen rozum, vše... - Pryč odtud, od toho všeho - ale kam, ale kam? A šíleně ubíhal do šíleně svítící, šíleně řvoucí, šílené noci - Kam, kam?

5

A pobíhal zeměkoulí. Bydlel ve výšinách Altaje a kordiller, zapadal v pustiny vnitřní Austrálie, prošel napříč Afrikou . Ne tak proto, aby ušel pochopům, daleko více, aby utekl své děsné lásce. Prvé dařilo se mu zcela, naprosto ne to druhé... Jako Errata miloval Oreu stále s hr zou a miloval svou hr zu a hrozil se svého milování, a šílel z toho všeho stále více. Ale teď nikdy už nespatřil milenku x svou očima, nebyl přístupen tak jako Err ta "halucinacím", tím hloub rozrývala mu jeho nejvnitřnější myšlenky.
Ovládala je úplně. A marné všecko úsilí zhostit se strašné Paní. Marné zevní rozptylováníse, marné hon na tygry, marné opíjení se alkoholem a opiem a jinými ženami. Marno studium, marno divé xtrxx xxxx úsilí stoicismem, božským hleděním na vše, zaplašit divé Strašidlo, tuto Sudbu jeho žiavota. Jeho paradoxní žití bylo jen hříčkou Osudu; Jeho vyvolenecm nebyl. I kde vítězil, tajemná ochablost dostavila se vždy brzo, usínal vžd hned na každém vavřínu. Je nejstrašnějším osudem neumět nikde využít svých vítězství. Vše má svou dobu, Je-li propásena, marno volat mrtvolu z hrobu. Skutečná, vítězící síla pokračuje po léta - po celý život na své vítězné dráze - jen tak vybojován může být - Boj Života. K někomu jinému předurčen byl den Života Věčného, jímž byl vzdejší život Siderům.
Bojoval především s Oreou samou. Smiřoval se s myšlenkou, že jest Strašidlem, dovedl se do ní i zamilovat jakožto do strašidla, - a našel právě v tom ohromou dráždivost. "Bát se přízraku? Co je nesmyslnějšího? - co lákavějšího, co svůdnějšího, než milovat jej, líbat, sdílet s ním své noci?" Její návštěvy ve snech jeho byly někdy to nejr zkošnější, co v životě poznal. Třeštil zorkoší někdy sto dnů po jedné takové noci. Zvláštní sublimní pýchou plnilo jej, že miluje, že je milován transcendentální bytostí. Cítil, že jen v tomto je smysl jeho života. Ale všechna radost neoblažuje trvale člověka, obluzuje jen. Proto žije červ, aby trpěl -: pro nekonečnou radost příští:

A všechna Siderova vítězství vyústovala posléze v šílenství pomalu stále postupující... podobně jako u Erraty, které byl slíbil pomoc a které, sám jí potřebuje, pomoci nedovedl, přes některé, ne dost energické pokusy... -
"Domů! Tam, kde jsem ji vídal!" volalo konečně vše v jeho duši. "Ať se stane cokoli! Ať jsem třeba popraven, beztoho rozevírá smrt po mě svůj jícen. Ať zešílím rázem, ať v šílení shořím, lépe než pomalu v něm hnít! Ať zahřmí konec, ať se stane ihned, co stát se má! Já jsem - Ona! Vzhůru tam, kde se mi zjevovala, za svatým, slavným Osudem!"
Tak si řekl a uposlechl. Ale jen svého nevcodolatelného nutkání, strachu před úplným rozvratem, své bezradnosti, bezvolnosti, ne vůle, která rodí činy. A stav jeho duše, hrůza minulých let obrazily se tak na jeho změněné tváři, že nebylo téměř zapotřebím aby ji, přijížděje do svého města, uměle měnil...
Přibyl tam 31. května večer, skoro tři léta po té, co odtamtud uprchl.

x x x

Hned následujícího rána, hned za soumraku, probuzen byl divným zabušením na hotelové dveře, kde se zatím ubytoval, nemaje předchozího večera odvahu navštívit svůj vlastní někdejší byt.
Otevřel. Vřítila se Errata, Oděv zablácený a roztrhaný, strhaná tvář divě se šklebící, z očí jako okny hleděło Věčné Šílenství.
"Má úcta," žaŕvala chechtavě a plivla mu do očí. "Tak, to jen jsem ještě chtěla, bídáku, a teď ať mě čert vezme! Utekla jsem těm psům z blázince, oni jsou mně v patách, ale ať přijdou a štěkají, teď je mi už všecko jedno!Padouchu, horší než ti psi! Všechnu naději vkládala jsem v tebe, ale tys nepřišel a nespasil, lhal jsi jako pes, hned tenkrát jsem věděla, že jsi ubohý chlubil, bezmocný mrzák, mizerný přízrak! A vlastně jsi de facto jenom harfeni e, anebo debrecínský párek, nevím ještě dost dobře , co z toho dvojího. Tys přišel jen proto,jen proto zfackoval jsi toho psa, abys mne přivedl do ještě větší bídy.Oh, jak jsem od té doby byla teprve bita!... A teprve potom ztratila jsem doopravdy rozum. Jen v tom jej ještě mám, že vím, že žádný nemám. Tys mi zbaběle utek, jako utíkáš přede vším, tak mi řekla - Ona! Ale já tě našla! Třeba jsem nevěděla, kde bydlíš, šla jsem, vedena pudem, najisto, jako vylíhnutá želva jde neomylně k moři, které nevidí, jako stěhov vý pták najde svou budku z minulého roku, jako kočka odnesena na míle daleko v pytli - našla jsem tě košiláči, jak hubená máš lýtka, fuj! chichichi!"
"Usedni, Errato, zaopatřím ti slušný oděv," zmohl se stíží na slova a položil jí ruku na šíji.
"Nedotýkej se mě, harfenice!" zavyla a udeřila jej pěstí do tváře.
"Ty, ty jen jsi příčinou mé zkázy a - Její! A abys věděl: tenkrát v blázinci obelhala jsem tě překrásně, ani slovo nebylo pravdou ze všeho, chichichi Hned tenkráte řeklajsem si: nejlépe bude, ničema, potrestán tím, když mu pověsím na nos, že Orea je strašidlo. A on, bláze opravdu uvěřil. A teď zase pomstím se ti nejlépe, když ti řeknu pravdu: Ona je skutečné ženské stvoření zrovna jako já. Znala jsem žiláta před tím, než jsem tě, mezku, v Cortoně poznala.Byla to bohatá dáma,která byla k ždy rok letním bytem na druhé str ně Jelení hlavy. Obě byl jsme výstřední, tak jak jsme se zpřátelily a smluvil , že budeme spolu pro ukrácení dlou é chvíle strašit pověrčivé pitomce. Měly jsme se rády. Ale k yž do toho takový mužský p rchant vleze, je po ženském přátelství. Už tenkráte večer v úžlabině jsme se domluvily, že tě připravíme o rozum, vidouce, že žádný nemáš. Ale pak v neděli zabouchly jsme se , husy, obě do tebe a žárily teď na sebe jako kočky. Ty pitome, rezmizela mi tam nahoře, my jsme se tam prostě kvůli tobě, mizerovi, porvali. Krvácela-li na rtech, bylo to od rány mé pěsti. Sežer si ho, přeju ti dobré chutnání!, řekla jsem jí, když jsem jí pocuchala frizuru, a běžela jsem dolů.

Ať si ji tam nahoře má, slotu, řekla jsem si, ať má scvrklá prsa. Schválně jsem kolem tebe běžela, jako bych tě neviděla, - a zdola jsem jenom pokřikovala:
"Lezeš to za pěknou nevěstou!" A že jsem pak později bláznila, to bylo jen proto, že jsem tě drobet milovala a nemohla tě najít , - všecko se mně mate - ona pořád za mnou lezla, ale nebyla to halucinace, jenom homosexuálnost -"
Vyčerpána klesla na židli. "Erratičko, víš co? Vezmeš si jedny z mých mužských šatů, to bude to nejrozumnější, aby tě nepoznali a pak honem pryč z tohoto města!Tentokrát tě zachráním - "
Neodpovídala delší dobu, oči zavřeny. Pak sáhla za ňadra a vyňala kousek křídy. "Hleď," zasmála se triumfálně. "To jsem ti našla na ulici, prosím! takové věci se pex povalují venku!" a jala se kreslit na dveře cosi zvířeti podobného. Náhle sebou prudce trhla."Ha, slyšíš? Už jsem jdou za mnou, ti psi! Slyšíš je štěkat? Už jdou, už jdou, je konec,konec všemu!"
"Erratičko, to štěká z ulice jen mlékařský pes."
"Ne, to jsou oni. Vím to, že dnes je den Vykoupení! Když jsem dnes v noci v lese ležela, zjevila se mi a řekla: Ještě zítra budeš u mne, vysvobozena z lidského blázince." Oreo, miláčku můj, jdu k Tobě, k tobě ! a střelhbitě uchopila obnaženou dýku, kterou měl Sider na nočním stolku pro případ, že by přišla policie. "Nesmím už jim padnout do ruky, to jsem si přísahala! Pryčm padouchu!"
A odskočivši prudce ke stěně, vnořila si bleskurychle ocel dvakrát do srdce... - "Oreo, milenko, sestro má, vidím tě, usmíváš se na mne, jsem tvá, rozpínáš po mně náruč, jsem ve Věčné Záři Tvá, i tvá, Sidere m j!"
To byla poslední slova sladké, svaté Errraty. Poslední v tomto nejžalebnější světě, jemuž se říká "bdění", "skutečnost", po němž zahřmí světlo světel, - pro toho ovšem jen, kdo uzřel zde aspoň pablesky -.
Sider uznal za nejrozumnější, prokáže-li milence poslední službu sám. Prodlev, zkrvavx slzev chvíli nad chladnoucím tělem, odešel odhodlaně do svého domu. Čas byl příhodný, ulice dosud skoro liduprázdné. Maje klíč i od domu svého i od bytu, snadno dostal se domů. Ač četné, přeházanépředměty svědčily o úředních návštěvách, našel pokoje své zrubá v témže stavu,v jakém je byl opustil. Vzav sebou některé věci, mimo jiné velký kufr a několik knih, spěšně se vrátil do hotelu. Nic nenasvědčovalo tomu, že tam byly příchod a smrt Erratina zpozorovány. Byla v těle strašně seschlá a lehká jako pírko. Vtěsnal ji do přineseného kufru. A ještě téhož rána dopravil ji na místo poblíže města, vyhlédnuté jím již před léty, pro případ všelijakých choulostivých eventualit... Část skalnatého údolí, kterou bylo snadno přehlédnout, vysokých strání nad ním bylo vidět kilometr v okruhu, neblíží-li se někdo. Nade dnem údolíčka čněla čněla na jednom místě kolmá stěna ze zvětralé břidlice, silně podemletá. Sider složil pod ni drahé své břemeno, - několik rýpnutí holí - a dva tři krychlové metry horniny s rachotem sesuly se na kufr. Vše bylo dílem ani ne jedné minuty. Hlouběji byla pohřběna sladká Errata než v obvyklém hrobu.
Neleží ve společném, hnusném pohřebišti podlého, šíleného lidstva umučená jím Errata: daleko od něho, v tichém, čistém koutku, nikdy skoro nohou člověka nezprznéménmx, roztéká se v atomy bývalý oděv její věčné duše, - ale rovněž jako duše nesmrtelný; v mateřském pxm náručí ohromné mghyly-pomníku, odvěčně temně snící skály, sní tu též, temně a tiše a monotonně a sladce a po věky... Ale nad slunce, které shůry skálu a prach Erratin laskavě prohřívá,x zářněji - nad éter rychleji létá a září a hřmí její vykoupený, osvobozený duch. -
Zdržoval se příští dny ve městě, svůj byt nenavštěvuje, trávě každou noc v jiném hotelu nebo i v přírodě. Nebyl prozatím policií obtěžován. Co večer toulal se ulicemi, doufaje, že opět uzří Oreu. Jeho stav, vzdor strašně příhodě s Erratou, se zlepšil poněkud. Neboť poprvé po třech letech vynořila se v Siderovi naděje, že je snad

přese všechno bytostí lidskou. Plachá, sice slabounká, více přáním než pravděpodobností živená. - Ale zesílila velice, když 6. června četl v jednom alpském časopise následující:
"Konečně! Osoba, která využívajíc pověry v okolí Jelení hlavy rozšířené, strašila lehkověrné strašpytle vydáváním se za ducha této hory, byla 20. května t.r. zatčena. Je to dáma dosud mladá, krásná a nevšedně vzdělná. Po řadu let dlela vždy letním bytem v osadě N. na úpatí Jelení hory. Motivy, které ji přiměly k pěstování tohot, u distingované dámy zajisté zvláštního apartu, dosud neudala. Dle úsudku znalců má asi nevšední magnetizérské , hypnotizérské, telepatické schopnosti. Vyšetřování přinese světlo do tohoto případu."
Prvním nápadem rozjařeného Sidera bylo rozjeti se do hor a svou milenku z vězení unést. Ale jelikož se zatčení událo již před sedmnácti dny, soudil , že nebude škodit, dozví-li se dříve, cose se zatčenou od té doby přihodilo. Ještě více ovšem ochlazovalo jeho horlivost pomyšlení na strangulaci staré Barbory... Zaopatřoval si co nejvíce novin z alpských území, psal i redakcím a dokonce i soudu, kde byla dáma zadržena. Pookřál značně.
Ale jeho naděje vzrostla enormě novou, důležitou událostí. 9.června otevřel teprve jednu z knih, které si onoho strašného jitra z bytu svého sebou vzal, a uzřel v ní zastrčenou - podobiznu Orey i s jejím přípisem!... Byl tak ohromen, že mu vypadla z ruky.
"Zázrak, či jsem ji v nepochopitelné roztržitosti přece jen sám do knihy vložil? Stále jako tenkrát přísahal bych, že dal jsem ji do brašničky... Ale co vím? co ví člověk zcela určitého? Nikdy neví zcela jistě, vesluje-li v loďce či bruslí-li, není-li právě obětí tajemného obestření smyslů a duše? obětí přeludu, vidění, somnambulismu? bdí-li či sní? Nic, nic nemůže se jistotou odpřisáhnout. Nezví nikdy nic bezpečného, dokud duch bude duchem, tj. ilusí...
Měl Oreu zase!... Co ohromného v tom! Tisíckrát zaden ji vytahoval z pouzdra, nezrizela-li. A opička nedívá se tak často na střep zrcadla jako on na duchovou, omamující tvář a magický rukopis. Jeho naděje v reálnost Orey se změnila v úplnou, skoro blahou víru. Neboť nechtěl pochybovat, protože nesměl... Zde viděl svou jedinou spásu. Svou skepsi ovšem nemohl zničit, ale narkotizoval ji a dostal v poručí víry. Zbujařiv a ozdravěv do značné míry, byl opět, jako kdysi, schopen cítit: "A kdyby i v krajním případě přece jen byla strašidlem, také by to bylo krásné!" Úplně však nevztyčila se ještě jeho duše, těžce zraněná, ochromená a bojácně váhavá. Jinak byl by se teď beze všeho ihned rozjel do Cortony. Ale dlužno říci, že více snad než hrůza před konečným rozhodnutím byl to strach před mřížemi, který mu v tom bránil. Chorobně kolísaje omlouval se, že vyčkává.

x x x

Zprávy o osudu zatčené ho nedocházely. Zato četl v jistém časopise ze dne 14. června tuto noticku:
"Tragédie matky a dcery. Dne 9. t.m. o půlnoci zřítila se v Cortoně na starý, sešlý domek ohromná skála, jíž od nepaměti lidské přímo nad ním jako zázrakem visící, a rozdrtila jej úplně. V troskách byla nalezena jediná jeho obyvatelka, osmadevadesátiletá Máta, ve svatx stavu beznadějném. Vydechla duši o několik hodin později, když dostalo se jí ještědobrodiní svaté zpovědi a svatého posledního pomazání. Pozamenáváme, že matka zesnulé stotřicetisemiletá Barbora nalezla v témže stavení před třemi lety stejně tragickou smrt, byvši vrahem zlotřilým lupičem, který dosud nebyl dopaden." -
Následujícího dne, 15. června, šel odpoledne směle do Skalní ulice. Svítilo slunce neposkvrněné oblohy. -
Černý domek byl v sutinách. Dělníci odkopávaly zbytky zdí. A mezi nimi s dvěma dětmi lezla po kolenou mezi rumovištěm žena mistra Daniela Škopka.
Sider usedl na chvíli popodál na trávník. Poté přistoupil k ženě:
"Co se stalo, paní?"
Zdvihla se, zastřela dlaní oči a poklesla na rozvaliny, poloobjala kolena Siderova. "Vzácne

"Vzácnej pane, krásnej, mladej pane, vy jste nás přišel tenkrát varovat, naposled, ale my neuposlechli! Vlastně já ne, jenom Škopek - Bůh bud milostiv jeho duši," rozplakala se, "už je na pravdě Boží."
"Co se stalo?" opakoval ledově.
"Dům se přece zbořil, vzácnej pane!"
"Kolikátého"
"Počkají... Bylo to - na poslední neděli -"
"Tedy devátého, jak se to stalo?"
"Vzácnej pane, já jim to ráda všecko povim - haranti, nečumte, hledejte! - tady, vzácnej pane, musí ještě ležet pět paklíků se cvočky, my potřebujeme každej krejcar."
Dal jí velkou bankovku. "Nechte toho," odstrkoval její ústa od své ruky. "Vypravujte!"
Tak teda jsem tu noc nemohla živou mocí usnout. A tu jsem si vzpomněla, že mám na půdě prádlo, a protože pršel a střecha byla děravá, tak jsem tam pro ně šla. Bylo tak půl dvanáctý. A jak tak jdu po chodbě v prvním patře, vidím, že pod dveřmě do pokoje je proužek světla - pro rány boží! Já ty dveře votevřela, - vzácnej pane, ještě teď se pode mnou klepají nohy - u stolu jim tam seděly dvě krásný dámy a krásnej mladej pán, všichni voblíknutý jako hostroši, jako císař Bonaparte. Abtu ta jedna dáma, měla modrý šaty, zdvihla sklenici a v tý byla hustá zpěněná krev, a povídala, - jéžišmarjá, že jsem nepadla, když jsem slyšela ten její hlas:
"Velká noc dne, větší blízek je den, na zdraví všesmiřující smrti! Na zdraví věčného vykoupení! Na zdravé slavé Nemesi!"
Ta druhá dáma zavejskla a přiťukla, a ten pán nák votálel, ale potom taky přiťukl. A všichni pili hustou krev.
Já nevím, jak jsem to přežila. A najednou vzala jsem nohy na ramena a utíkám dolů. "Škopku," křičím, tam nahoře straší! Vem si zčarstva kalhoty, povídám, a běž tam!
Von bručel, ale šel přeci. Já se zatím modlila a zuby mi drkotaly. A von přišel a povídá: "Bláznivá Terko, vždyť tam nic není, tak co jsi mě budila, svině!" a nařezal mi potěhem, ale já to ani necítila, taková hrůza se mnou pořád pajtovala. A jak mě zeřezal, lehnul si zas a hned chrápal. A já si klekla a a modlila se. A tu tloukla věže půlnoc a naráz - jako kdyby ohromná kamenná oběst zaplátila na střechu..., - a náš strop se sesypal a jeden trám padl tomu pohanu - Pánbůh mě odpusť - zrovna na hlavu. Vstřik mu mozek," rozplakala se. "Byl sociální demokrat a blbec, ale dej mu Pánbůh věčnou slávu!"
"Jak se mohla střecha zbořit?"
"To já nevím, milostpane. Pan stavitel, tamhle, mužou se jít zeptat, povídal, že tomu nerozumí, že prej trámy byly dobrý, že to prej vypadá nejináč, než jakoby náká skála padla na střechu. Jdou se zeptat!"
"Není už třeba... A ještě něco můžete mi říct?"
"Nu jenom to, že já jsem zůstala, chvála pánu bohu, zdravá a mý dětičky taky. Ale, vzácnej, šlechtenej pane, jak já teď vdova uživím čtyři hladový krky? Panebože - "
Sider jí dal hrst bankovek, stačících, aby žila se svými dětmi několik let bez starosti, a rychle odešel.
Doběhla jej, a padnuvši na kolena, objala ho v pasu:"Vzácnej pane, co mně to, ježišmarjá, dali! Dyť je to celý jmění!"
"Odpusťte, že tak málo. Já jsem ten dům zbořil!"
"Vzácnej pane, co, aaaa! - Voni jsou podobnej tomu pánovi, co pil krev, - jako by mu z oka vypadli - aaa... vezmou si jejich peníze -"
"K čemu jich mně, chachacha!" zachechtal se a odkvapil. "Blázen! Blbec " pronásledovaly ho řevy kluků. -
"Je člověkem? Ale co je člověk?chachacha! Ji strašidlem?... Ale nejsem strašidlem já?chachacha! Nevím ovšem nic. Všechno lidské padá; pád člověka je osvobození Boha... Do Alp!... Ale jsem teď tak

slabý, tak zuřivě, tak bezmocně slabý - třikrát slabý!... Skončím co neviděť, to je jisto... Ó nebe nebo Vůle má, dejte mi sílu abych neskončil ve hnoji, ale v záři ... Spát... nebo hned kouli do hlavy? Jak hrusná je vůle!"
Kol půlnoci toulal se ulicemi. Nevěda vůbec jak, stál vedle Skalní ulice. "Je to k ničemu" zasmál se letargicky. "Aj, aj, slunovratní úplněk žlutě, choře svítí a něco mi šeptá... Pojďme tam, tam, - tam se vyspíme, tam koule z pistole..."
Vešel do rumoviště. Ploplétal se spoustami kamení a cihel. A tu spatřil mezi nimi něco modrého. Chvělo se to; a mělo to podobu lidského těla. Přistoupil blíže, chladný jako smrt. Žena tu byla; ležela na boku, tvář zastírala dlaněmi a šátkem.
"To je ona," děl si. "Samozřejmě, kdo jiný? Skutečná nebo fantóm? Mám podobizny?" sáhl do kapsy, ale hned zas ruku vytáhl. "Směšné otázky, k čertu s tím už jednou! Je, tedy není, není, tedy je, eh!"
A u'chl vedle ní a hleděl. Byl v podivném stavu, nebál se, ale odvahu oslovit ji přece neměl... Co mně to jen pořád šeptá měsíc? Je to něco důležitého, ale stále nerozumím... Aah, co to bylo? Tak jako by se byla má duše otočila o 360 stupňů... Ale jak mi je lehce, volně, statečně..."
A sáhl prudce, aby strhl kapesník z tváře ženy. Udeřila jej tak silná elektrická rána, že zůstal chvíli strnulý.
"Oreo," děl po chvíli tlumeně.
Ticho.
"Řekni mi konečně něco!"
Ticho.
"Miluji tě, jsem nešťasten, pomoz!"
Ticho. Ale její ramena se stále silněji škubala.
"Což neslyšíš, nejsilovanější?"
- - "Nesmím mluvit," zaševelilo to dutě po chvíli jako zadutím větru. A přece jsi promluvila,"
"Neměla jsem -"
"Co mám činit? Ustrň se!"
Chvíli ticho. "Vysvobofit mne..." zadulo to po delší době.
"Dříve musíš ty vysvobodit mne... Jsem slab a nemocen. Nemám odvahu - ke Cortoně."
"Musíš!"
"Nemohu."
Zimničně se lomcovala a náhle -
"Nuže, dám ti ji! Budu za to těžce potrestána a ty též: nic nemstí se ve věčnosti tak jako usnadňovat si cokoli; kdo polehčuje, zatěžuje, kdo pomáhá, poškozuje. Ale sneseme to - nuže - měj moje políbení."
Odhodila šátek. A spatřil její strašlivě krásnou, krásně strašlivou tvář, bělejší a lesklejší nad lunu nahoře. Objaly jej paže její - "Sidere můj věčný" - a její ústa se dotkla jeho rtů. Strašný okamžik, cítil, jako by mu někdo duši z těla trhal jako zub. Ale pak vzplála čern hrůzy v zář bezmezné slasti... A viděl ještě, že ucouvla, že chránila si sněhovýma rukama tvář před tváří jeho. - ale že pozno-vu a prudčeji vrhla se mu v objetí. A další pohřížilo se vše tmu.
Východ se tiše, duchově bělal, zeskelnatěl měsíc, když se Siderovi vědomí vrátilo. Cítil se být ihned úplně jiným než kdy dříve: neměl-nně silným, heroickým, vznešeným. Povstal. Tu teprve spatřil ženu o krok dále ležící.
Měla modrý oděv; poukazoval na sprostou nevěstku, prsa rozhalená, kolena nahá. Tvář ordinérní. Chrápala děsně, ze široce otevřených úst vycházel zápach kořalky až do jeho nozder...
"Haha! Tak to dělá důsledně tento opičí svět, v němž žijeme. Lhostejno to! zcela bez významu. S hloubkou prajsoucnosti nemá to, nemá nic,

co člověk zná, co činit. Jen na povrchu bahna pluje člověk, neboť sám jest jen bahno. Z bahna ven!... Ójak mně teď vše, vše, co mne před chvílí drtilo, připadá směšně lehkým! Díky tobě, Oreo! Za chvíli jsem tvůj, bohyně svatá, za chvíli jsem - Bůh... Orec Há, jak nicotná je otázka, jsi-li člověk - nebo přízrak! Ať to či ono, obé je mi nyní jedno a totéž! - Za tebou do - Věčnosti!" -
A jasný, mocný jak vycházející slunce, odcházel přímo na nádraží.

6

Přijel do Cortony 17. června odpoledne.
Zářivě visela nad ním neposkvrněně modrá čistá obloha jako nesmírné modré slunce, v němž se toto naše zemělivé slunce utápí jako človíček v Bohu. Stříbřité šiky Cortonských hor - zkamenělin - to byly věčné melodie, které říkaly: "Čiň, červe, čiň co dovedeš a o další se nestarej, zašlápnut budeš tak jako tak, trochu větší bacile! Ale ty tomu nerozumíš."
Tak mluvily k němu a on jim, ubohý člověk, přece zčásti rozuměl: rozuměl aspoň, že jim nerozumí, - ale to je zde dole za všech okolností to nejdůležitější. Ale je dobře vůbec něčemu rozumět? A je to možno?... Rozumění znamená pro člověka šílenství a smrt. A Sider nechtěl dále rozumět a s hořící duší kráčel do drahého strašného městečka.
Nebyla obyčejná lidská radost, tím méně veselost v nitru jeho. Byla to bolest a hrůza, které jí vládly, ale takové, které ve slavném, těžkém smíření objímají všechno veselí světla a světla. Velebně táhly duší jako kolony dávno mrtvých, duchových vojsk, velebné melodie - pohřební pochody, které jsou dithyrambem Znovuzrození. -
Odpoledne strávil v hotelu, píše blaze několik stránek, v něž snažil se vtěsnět celý svůj život a svou duši - svůj testament.
Večer šel do zahradní restaurace, a tam, v šerém koutě, seděl spokojeně, blaženě nad svým vínem. Teplý vonný večer tulil se k němu, jako by prosil: "Nepoštěj pozemskou svudnost!" Ale on se smál mu, vě čda, že zítra bude zase den, že věčně budou zítra a jitra.
Přejinačil svůj zevnějšek, jak to dovedl, ale ne ze strachu.
"Zatknou-li mne, nevysvobodím ji..."
Tu kolébala se k němu kolosální postava. "Ach, zdejší doktůrek!" děl si a poodvrátil tvář. Ale přesto se postava před ním zastavila. Bylo patrno, že je milý lékař opět v rozveselením, třeba ne dosud opilém stavu.
"Hej, neznáme se?"
"Známe," děl Sider a zasmál se.
"Hergnajs, vy jste se přejinačil! Ale na mne si nepřijdete! Vaše oči poznal bych pod deseti zelenými brejlemi." - "Ha, vrahu staré Barbory!" zařval, kolemsedící postávali. "Já tě konečně dopadl! Policie sem!"
"Sider odložil klidně brejle. "Odpusť Oreo, že se zítra nahoře neuvidíme. Odpusť mi celou tu sociální špínu. Já jsem jí vinen, odpusť, že jsem člověk..." a s úsměvem hleděl na doktora.
"I koukejme se, on nemá strach," řekl tento zklesmán, když chvíli zkoumal Siderovu tvář. "Aha, vy už víte, z čeho se stará Háta vyzpovídala!"
"Vím."
"Hej," houkl doktor, usedaje pomalu vedle Sidera, "jak to bude ještě dlouho trvat, vrchníčku, spodníčku?"
"Už je to tady, jegnostpane!" pravil číšník, přinášeje současně už obvyklou lahev konaku.
Doktor vypil rázem čtrvt litru. "Ach, ach -," ulevil si, hladě si břicho.

"Člověk si při té celodenní dřině nemůže ani zavlažit ústa."
Obrátil se k Siderovi. "Musím se přiznat, že jsem se v ci vám choval - trošku nehumánně - ano, jako dobytek... Ale já věděl, že už víte, co se Háta zpovídala."
"Že stará Barbora nebyla uškrcena? -"
"Ale nesmysl, člověče! Přece, že onasama, Háta ji uškrtila. Ano, ano nekoukejte tak. Ten pán, povídala, je nevinnej jako lilium. Když utíkal pryč, matka přicházela zas k sobě a já, která už jsem měla radost, že si ji pánbůh konečně k sobě povolal, nemohla jsem to už vydržet a sepáchala jsem hřích."
"A proč ji vlastně uškrtila?" ptal se Sider lhostejně.
"Je to vla tně, kamarádíčku, pro tebe, který děláš ze sebe psychologa, dosti zajímavé. Přiznala se, že mámu ~~uškrtit~~ neuškrtila proto, že byla jí, Háťě, už tak nesnesitelně dlouho na obtíž, ani ze soucitu, který nemohl už snésti pohled na věčně polomrtvou, ani proto, že se domnívala, že tím vlastně učiní dobrý skutek, dokonce ani ne proto, aby dědila, vždyť byla pětatřicet let faktickou majitelkou stavení a příslušenství. Ne: jí šlo především o formální držení, o právní titul. Po léta snila prý ve dne v noci jen o tom, že uvidí na úřední listině černé na bílém: Háta, majitelka chalupy, číslo to ato.."
"Velice dobrá ukázka" podotknul Sider, "nepředstavitelné zvrhlosti lidské povahy. Ke li ječnému tak nicotnému neštítit se vraždy matky a naříknutí nevinného z největšího zločinu. Zajímavé řízení osudu, že zemřela pod troskami té boudy."
"Chichi, vy jste, člověčku, pověrčivý jako ten nábožný lid zdejší! - - Tak už se ničeho nebojte, vy dobrodruhu, a přitukneme se!" Vlil do sebe novou sklenici. "Ach, ach."
"Jsem stíhán i pro skutečný delikt, násilí na vašem drahém příteli psychiatrovi."
"Nesmysl! Náš stát nevydává cizí příslušníky pro takovou lapálii, jako je nějaké vážné omrácení. A i nebýt toho, spraví to nějaká stovka pokuty, když je teď známo, že nejste ani vrah, ani zloděj - a on že je kretén a mizera! A neopovažujte se o tom pochybovat, nebo budete mít se mnou co dělat! Ale vždyť vy jste to byl, co jste mu tak pěkně zfackoval mordu! Nikdy jste nic pořádného v životě neučinil, ale za to, že jste ho ta zrychtoval, odpustí vám pánbůh všechny vaše darebnosti. Vy jste můj přítel, hernajs, vy jste tam je jen proto, abyste mne pomstil! Já prý mám dementia praecox - lotře!"
Vstal a šermoval rukama proti neviditelnému nepříteli. "A víš-li pak, člověčku, že ta výplata udělala z něho, dříve jen pitomce, úplného blbce? Od té doby trpí měknutím mozku, má dementia praecox. Nezná už vůbec rozdíl mezi venou a arterií, plete si konvexní skla s konkávními, poručil nedávno, aby dali jednomu dalekozrakému bláznu konvexky, chichi! A dal, se, dobře, k tomu ještě na chlast a zostouzí svou ustavičnou ožralostí celý lékařský stav. Divím se, že ho , lumpa ještě nevyhodili."
"Vám, ale doktore, dostalo se jistě za poslední tři leta uznání a pocty, jakých zasluhujete?"
"Ovšem, člověčku, byl jsem jmenován zdravotním radou a dostal i řád sv. Jiří první třídy."
"Víte něco o tom, že paní Errata S. uprchla z blázince?"
"Ty kluku jeden, copak já bych nevěděl, já!"
"Nejsem v podezření, že jsem ji zavraždil?"
"Poslouchej, netrpíš ty stihomamem? Oni se na tebe všichni vykašlou. Našli ji v rybníku, hned za blázincem - oběšenou, lépe řečeno utopenou."
"Byla totožnost její zcela prokázána?"
"Docela, ty jsi trouba."
"A co je to za dámu, která byla před měsícem zatčena, protože prý strašila lidi na Jelení hlavě?"

"Taky ti to povím. Je to choť průmyslníka, která přivandrovala tam na druhou stranu hory letos poprvé na letní byt. Mladá, řešná, tři děti má a v hlavě řezanku, nic výstředního na ní. Čert ví, co v tom bylo, že pokusila se dvakrát na hoře lidi vystrašit, velmi pitomě. Ověsila se od hlavy až k patám chvojím a bučela tam na lidi. Byla brzo lapena. Zpočátku tvrdila, že ona to byla, která po mnohá léta lidi děsila, pak , když jí bylo nemožnost toho dokázána,, s pláčem doznala, že se jí prý skutečný duch Jelení hlavy jednou v lese zjevil a rozkázal jí, aby místo něho, během května, sama strašila. Aby prý mu sloužila na udici, na kterou by kdosi neznámý naběhl. A ona sugesci zcela podlehla a i ve vazbě mluvila ještě podléhajíc jí. Byla ovšem zase propuštěna."
Jen slabounké zachvění projelo Siderem při této zprávě, která by jej byla ještě před několika dny úplně rozdrtila, znamenajíc pro něj ortel smrti. "Co soudíte o celé věci?" tázal se chladně.
"Že samozřejmě někdo ty dareběciny prováděl. Rozumí se, že žádné strašidlo. Nebo jsi ty, přítelíčku, takový trulant, že bys v to věřil? Víš co v tom bylo? Byl to chlap za ženu přestrojený! Silný, mrštný a prohnaný dareba, zrovna jako jsi ty. Taky měl magnetické, hypnotické schopnosti - tele-telepatické, ty tele jedno. A taky rozuměl věcem, víš, co je to věda, ty kořalo jedna?" Slovo toto připomnělo mu povinnosti hosta a vlil do sebe novou sklenici.
"Ach, ach... hokus pokus to byl, es-ka-montáž, elektřina a fototechnika," škytl mocně jako pes když zaštěkne. " a vůbec humbuk jako jeden pitomý román Tajemný hrad v Karpatech, v tom románu chodí po cim-bu-ří taková zpěvačka - a ona zpívá - ale je už dávno mrtvá, je zrovna tak úplně mrtvá jako ty jsi úplný prase, - a vidíš? a to všecko byla věda! Víš, co je to věda? Věda je - věda," zařval jako tur. "a kdo nevěří na vous ve vědu, ten má se mnou co dělat! - ty pomatenče, ty bábo - pověrčivá -"
Sáhl znovu po sklenici, kterou mu byl číšník opět nalil, ale převrhl ji. Avšak nevšimnuv si toho ani, pil z prázdné sklenice. "Ach, ach... A v náhlém rozněžnění: "Já jsem ti vynadal, ale já tě ctím, já tě zbožňuju, ty svině, - ale dej na slova moudrého šedesátiletého muže - nedej nic na po - popo - pověry, buď popo - pozitivní - já jsem někdy dobytek, ale vždycky vím, co popo - povídám. Já jsem - dodobrý člověk, - a ten psychiatr že prý mám dementia pr - pr. Psychiatr - nesmysl, to není žádná věda. Žádná duše není, to je jenom hmota - mozek - není žádné psychéé, tak tedy není taky žádný psychiatr, a k tomu takový lotr, který se den co den ochlastává, k pacientům přijde ožralý, nebo se svalí ještě dřív, než tam přijde - a takový mi řekne, že mám dem - , pane drahý, něco takového bolí, do nejbelší smrti bude mi to hrýzti srdce." Klesl hlavou na lokty a rozplakal se hlasitě.
"Bylo mi potěšením, pane doktore," stiskl mu Sider rameno a odcházel.
"Stůj, stůj, zrádče!" zařval dokotor, a vztyčil se. Sider šel dále.
"Stůj, miloval jsem tě něžně, stůj!"
Sider se obrátil. Doktor řítil se naň jako nosorožec v rozběhu. Sider se uhnul, doktor by se byl svalil, kdyby ho nebyl Sider zachytil a jedním trhnutím posadil na nejbližší lavici. Ale lékař neměl smysl pro tento dobrý skutek a vzchopil se a křičel:
"Haha! Teď jsem tě poznal, ty jsi ten psychiatr! Ty a nikdo jiný! Ten šlechetný pán, co tě sfackoval, ten je můj největší přítel! Nezapírej, lotře! Ty jsi všechny své pacienty usmrtil - ha ha, a teď teprve vím - ty, tys ~~xxxxxx~~ ten duchJelení hlavy - nezapírej lumpe, tys ten vědecký šarlatán, tys ten v Tajemný hrad v Karpatech," klesl zpět na lavici a zablekotal - "já, - já - popo - pozitivismu - "
Než Sider odešel, slyšel ještě těžké chrápání.

x x x

Zazářily zlatě vrcholky západních hor pod pohledem vycházejícího slunce, když Sider povstal z lože po nejkrásnějším ze všech spánků: tom, jenž procitnuvšímu zdá se vteřinou a věčností zároveň, jsa jediným triumfálním tokem nekonečných, diamantových, mimozemských - a přece zcela zapomenutých snů. - Přistoupil k oknu, otevřel. Nikdy neviděl nebe tak omamné, závratně modré a hluboké, tak polyfonní a bleskotavou hudbu hrdel ptačích neslyšel dosud, neřinuli se na něj nikdy dříve tak mocné proudy vůní tak mystických. Dlouho, dlouho, dlouho stál zde, nebesky omámen. A jak výše a výše vznášelo se neviditelné slunce, toto zlato v plyn rozžhavené, tím níže a níže sestupoval po bocích západních kolosů mocný, zlatý pohled jeho. Tak myšlenka, čím více vzlétá k Bohu, tím níže stejnou měrou klesá do nížin a bažin lidstva... A již svezl se zlatý háv z temen Jeleníhlavy skoro až k patám jejím, když podruhé - stoje - probudil se Sider ze snu.

"Jak krásně je zde, jako by země všechny své skvosty dnes byla na jednu hromadu shrnula a přede mne hodila žadonic: Neopouštěj mne! A vskutku - skoro jsem v pokušení - - pryč, myšlenko, ani zaťukat u mne dnes nesmíš! Hle, dveře mé jsi prstem jen pohladila - a již se trochu nějak chvěju... Pryč, ohavo, vždyť jdu na popravu - fuj, fuj, jak by to hrozivé pokračovalo, kdybych to neudusil v zárodku! ... Láska k zemi je zárodkem veškeré zbabělosti, jedinou její matkou. Statečná je každá myšlenka na věčnost, vidět sub specie aeternitatis - a statečnost vůbec - jsou zcela totožné pojmy!..."

Připsal rychle několik řádků ke včerejším stránkám, popatřil ještě na fotografie rodičů a několik jiných nejdražších předmětů - ale náhle vše to zlostně odhodil a rychle se oblékl. A vznešená nálada zcela se mu vrátila.

Byl hotov, ještě jednou přistoupil k oknu. "Právě v tomto pokoji jsem byl onoho divně krásného jitra, když chtěje odejeti, spatřil jsem tam nahoře barevné tečky... A byl tenkrát den stejně modrý a stejně čarovný... A odjíždím dnes také, - ale trochu dále... Avšak - nemýlím se? Snad nestane se tam nahoře - nic. Možno, že v šedou frašku změní se vše nakonec - jak už to bývá zvykem v tomto našem světě. Uvidím - ji právě dnes?... Je to paradoxní, - ale ne, cítím, že ji duše má přivolá, přivolat musí! V čárný změřila se sad, který neodolatelnou přitažlivostí vábí k sobě všechny magické ptáky kosmu. Není nejmenšího atomového zachvění, který by nebyla způsobila jen a jen - vůle. Jen kdo ji nemá, hledá příčiny v něčem jiném, v nečem mimo sebe, v přírodě, v bohu, ... Sbohem, pokojíčku, na brzké znovuvidění!"

Odvraceje se od okna, trhl sebou náhle. Hleděl - a pomalu bledl... Na boku Jelení hlavy, asi sto metrů nad Cortonou, spatřil dvě tečky: modrou a..... červenou... Uchopil kukátko. Ano, pohybovaly se vzhůru, velmi pomalu...; nesporně to byly Ženy...

"Jako tenkrát! Vznešená hrůza všeho - jak smrtivé řití se mi na duši - nadpozemská Niagara... Orea! A i - - - Errata!... Hroby se otvírají. Věčnost sama vrhá se mi v náruč - neklesnout -"

"Ale snad není to Errata... Vždyť je to doposud jen rudá tečka. Jak směšně se snad ukvapuju... Snad i Orea - ... Snad měl dokonce včera pravdu celý ten doktorek. Není vyloučeno, že jde při všem jen o nějaký ďábelský, darebácký hocus pocus. Přísně vzato, všechno, všechno i to ve Skalní ulici nechá se vždycky ještě vysvětlit "cestou zcela přirozenou", ač-li přivedeme na pomoc vědou legitimované nadpřirozenosti, jako je sugesce, telepatie, halucinace - a ovšem také odvěčností plánovitost, finalita ve Vševědění - které se tím ovšem stává Bohem... Fuj na všechny ty lidsky hovadské pojmy! Beze smyslu je pojem skutečnost - stvořený pouze žebráckou animální nafoukaností - tedy i jeho komplement: iluze! - ne: Féerické Nadnádherno je vše! a v tom je poslení a první moudrost! - Dosti! Orea - Errata - jdu,

jdu za vámi! A uzřím slunce samo, kde viděl jsem dosud jenom reflexy jeho reflexů..."
První sluneční jiskra rozstříkla se nad horou, když vyšel na ulici. Chtěl jsem se ještě podívat na to, co zbylo z baráku Barbory... Mám - nemám? Eh, ty tečky mi neutkou, chtějí, utíkajíce, abych je dohonil, jako všechny ženy. Snad očekává mne tam ještě něco důležitého..."
Stanul před hromadou šutin a rozdrcených balvanů. Nikdo se patrně zbořeniště dosud nedotkl, jakoby se bál...
Brodil se chvíli spoustami těmi, šplhal po nich... "Zvláštního nic," řekl si, "leda tamhle- patrně krev rozmlé Háty..." Sestupoval zpět. A tu spatřil ze zbytku jedné zdi vyčnívat zcela rezavou krabici. Snadno ji vytáhl, bylat patrně v tajné skrýši bývalé zdi. Snadno ji i kamenům roddrtil. Objevil objemný sešit.
Písmo bylo vybledlé a většinou nečitelné, pravděpodobně ženské. Řeč, rozhodně románská, bylaSiderovi téměř nesrozumitelná. Soudě podle častých dat na počátcích odstavců, byl to deník.
Ale co to Siderem prochvělo při pohledu na rukopis? Ano, zcela tentýž to byl, jako na zadní straně podobizny... Listoval a spatřil perokresbu - ženskou tvář - tvář - její,.. a bylo mu mystický, jak by sám ji kdysi kreslil. A četl vícekrát zřetelně"Crea"...
Poslední datum bylo: 18. června 1820. Ale po něm nenásledovalo již ani slovo - - -
"Dnes je též osmnáctého června, a rok - 1920," zachvěl se... "osmnáctý červen - ah, den zasvěcený starými Řeky Nemesi... a četl jsem u jistého historika: Den to, kdy dva největší vojevůdcové nové doby zakusili na sobě xxxxxxxx drápy Štěstěny, - vznešený Hohenzollern u Kolína, u Waterloox záhy Buon parte." A já - - - Ted' - přece? ... Děsné!"
A tentokrát jím projel poprvé skutečný strach, až hrůza... "Což jsem v hloubi duše pořád ještě doufal, že k tomu nedojde? Bylo jen klamem, že si přeju, aby k tomu došlo?"
Bezděky pohlédl na Jelení hlavu, doufaje temně, že strašné skvrny již neuzří. Uzřel zas, jen o něco výše...
"Prvě, hanebné vyvolenky!" zvolal, odhodil sešit a co nejrychleji spěchal odtud, napínaje všechnu sílu, aby si opět dobyl dřívější vznešenou rovnováhu. Zdařilo se mu to. "Ale," cítil přesto, "bude třeba tam nahoře jistě krušných bojů! Avšak - budsi! a tím lépe tak! Hanebné, chtít docílit čehokoli velikého lacino, beze vznešeného posledního vítězství."
Prošel zahradou restaurace, stoupal rychle lesem. Octl se na mýtině. Chaloupka tam stála. Exekutor vyváděl právě z vrat krávu, které mladá žena, obklopena dětmi, líbala čenich, skrápějíc jej slzami.
"Kolik obnáší dluh?" - Zaplatil a dal ženě do posledního haléře vše, co měl, obnášelo to ještě několik tisíc dukátů. A běžel tak rychle vzhůru, že bylo obdarované nemožno dostihnout ho jinak než výkřiky.
"Aby jim, milostpane, Pánbůh ještě sto let života ráčil naděliti -"
"Učinil jsem to proto snad, abych strhl za sebou i tento maličký finanční most!... Ne. V případě, že snad, přece jen, promění se vše ve frašku, nic lehčího než pomoci si odtud nějak, a doma, poněvadž nejsem už v očích těch lidí lotrem, mám v nemovitostech jmění dost... Ne, nechci život, chci věčnost. Sto let života mi přála, haha! Jak skromní jsou lidé! Nemám-li věčnost, nechci nic!" -
Vyšel z lesa mezi skály. A spatřil v ohromné výšce nad sebou opět příšerné skvrny, teď značně zvetšené, jako tenkrát. Poprvé si odpočinul, ale nebylo toho zapotřebí: vznešenost duše dává křídla tělu, běda dnešnímu aeroplánnímu, berličkovému lidstvu, které to nechápe. A stoupal výš a výš. Skvrny se blížily - mizely - zase se zjevovaly - zcela stejně vše jako tenrkát. "Padl jsem včase o patnáct let nazpět? Četl jsem kdy podobnou pohádku, jakou je tato skutečnost?... Jsem

opravdu zvědav, bude-li červená běžet zas úprkem dolů."
A viděl je opět odpočívající už nedaleko ledovce. A odpočinul též.
A pak stoupali poznovu všichni tři.
Stále menšími a titěrnějšími stávaly se věci v údolí, v několik jako prutem do písku narýsovaných, křižujících se čárek změnila se Cortona.
A jako tělo - i duch Siderův zdvíhal se stále více nad zemi. Vznešeností samou cítil se být a věčnou čarovností, jak by druhý svět - Svět - zázrak, k němuž se blížil jako ke slunci, prozařoval již duši jeho svými hřímavými zářemi.
Na křižovatce zabočil vlevo. Hleděl teď stále stranou, neuzří-li prchající... A tu zaslechl kroky přímo nad sebou, - přímo naň řítila se - - Errata.
Jen slabounce se ulekl. A již stála před ním, mladá a krásná jako tehdy, - ta, jež tlela tam daleko pod skalní mohylou v kožené rukavičce... A padla mu v náruč a - políbení...
Ale to jako by rázem vypilo všechnu jeho sílu...
Odstoupila. "Jdi, nejdražší, jdi ještě výš! a pak dolů! a pak do - výsostí! Sílu měj! Krátká bude bolest, a radost věčná. Očisti se hlavně od zemského bláta! Jen ono to bylo, jež v tobě zhřešilo, jen ono hřeší. Nepodlehni, jen sílu měj a poslední odvahu! Na shledanou - hned - hned již - "
"Počkej," uchopil ji za rameno, ač vznešené a spolu strachuplné mrazení spalovalo všechny síly jeho těla. "Kde jsi ty teď? V záři či tmě? v pekle či v nebi?"
"Hned, hned to zvíš!" a pokynuvši velitelsky vzhůru, spěchala dolů... Akdyž za několik okamžiků strnulé zraky Siderovy za ní popatřily, neviděly ji už...
"Strašlivě vznešené," zadrkotaly jeho zuby. "Nad síly člověka... Cítím se rázem tak sláb, vznešenost posledních dnů jako by ze mne spadla jako pouhý oděv, - a ubohý nahý červík se tu plazí. Jen cizím, milosti z hůry spadlým, na malé duši nedržícím oděvem je Božskost. Jak dobře, že po milosti, která na mne, nehodného, skanula xxxxxx tvým políbením, Oreo, - včas opustím toto své tělo a tuto bídnou duši svou, než zalije ji zase staré bahno lidskosti... Včas? Není již - později?... Jsem teď tak, tak sláb, tak vyčerpán, tak sežehnut ohněm, který jsi ve mně rozmítila...O dej dej slabému sílu k poslednímu kroku, k poslednímu, božskému skoku!..." -
A pomalu blížil se k vrcholu, zápase s sebou krutě. "Ale - snad přece jen mělo to dobré dobytčátko včera pravdu. I tato Errata mohla být jed halucinací, neznámou, ďábelsky podvodnou silou, mé duši vočkovanou,,, I Orea sama ... Snad nastává již fraškovité rozuzlení."
"Ale fuj, fuj! Vše je lhostejno, jen heroismus ne! Tebe, Oreo, tam nahoře nevřít, za každou cenu, za kupní cenu smrti! Na nic jiného nesmím teď myslit!O jak směšné je vše pozemské..."
Uklidnil se značně a znovu vyjasnil, když stanul na ledovcovém plateau. Stále bez mráčku byla obloha, bez pohybu vzduchu a beze zvuku, slavnou smrtí vše.
A tam, sotva dvě stě metrů dále - Ona - jako nebe modrá, u paty onoho věžovitého, děsného skalního kužele. Rozepjala náruč - a zmizela za jeho balvany.
"Zas tam, zas tam," zašeptal si, bílý jako křída. "Ale vždyť věděl jsem odedávna, že to tak bude! Nuže - hlavní bitva života započíná! Zvítězit! a vítězit jen a jen, po všechny věčnosti!"
Pohlédl v nebe a pevným krokem došel ke strašidelnému kuželi.
Jal se vystupovat. Ale již po několika krocích cítil, že se mu nohy náhle nápadně třesou a slábnou. "Přirozeno, po jejich dnešním obrovském výkonu..." Ale za chvíli poznal po nápadném děsivém chvění, vířením, zmítání myšlenek, že příčina je jinde: že tajemná, rychle nad obzor se valící bouře v podvědomí to byla, jež ohlašovala se nejdřív fyzicky. Nu el usednout. A vtom již nastal sopečný výbuch. Strašný děs: děs

před propastí, děs před smrtí, děs před strašidelností všeho, děs před Creou, děs před - Propastí vychrlil se z hlubin a zatopil celou duši...
"Je konec..., neučiním to," cítil a zúpěl v nejčernějším zoufalství. "Nemohu, ale mudím. Ale nemohu, ale musím... Je co strašnějšího ?" Prosebně pohlédl v nebe. Vysoko nad ním kmitla se modrá postava a zmizela za skalou.
"Půjdu tam - až k onomu místu, a pak - uvidíme," rozhodl se a namahavě lezl výš a výš... A trvalo to věčnost. "Jdu na svou vlastní popravu, poprayz vlastníma rukama, Jak bezedně to hanebné a zneucťující! Muset sám na sobě vykonat trest - je vůbec něco potupnějšího? Jaký to bezedný bídák musím být, že to možno! Jakým bídákem je svět, v němž je vůbec možná - sebevražda!" To hučelo mu stále duší," Ale, vzpružil sebe, snad to nebude sebevražda, snad se mu ten skok zdaří - snad je stezka renovována - snad nebude skoku vůbec zapotřebí - snad mě na místě, kde zela dříve její prorva padne ta prokletá madame Cagliostrová se smíchem v objetí -"
Došel k strašnému skalnímu útesu, nabral dech, otálel ještě chvíli - a pak jej obešel.
Prorva nezmizela, naopak se rozšířila... Přeskočení sice nebylo absolutně nemožné, ale šance zdaru měly se k šanci smrti jako 1:99...
Bezděky svezl se zrak jeho dolů, a kdyby se nebylSider zachytil útesu, byl by se zřítil.
Stál drahnou dobu, neodvažuje se skály pustit. A tu spatřil za prorvou - ji. Sotva dvacet kroků před sebou, stála a rozpínala náruč.
A byla nahá. Oslnivě lesklo se v záři velehorního slunce její tělo - svítilo stále mocněji jako plamen magnesiový, svítilo již vlastním světlem, až hořelo jako druhé slunce -
Sider nevěděl a vědět nemohl, co teď se v něm dělo... Slepě a tupě odstoupil několik kroků nazad, rozběhl se -
Ale ještě než doběhl na kraj propasti, zarazil se a uchvátil skálu.
"Nemohu, nemohu, odpusť, Creo."
"A já mohla - " zadulo to.
"Nerozumím, pomoz mi!"
"Ty sám ted musíš!"
"Nemohu, ustrň se "
"Ustrň se, vysvoboď mne!"
"Kde jsi? Jsi zavržená?"
"Všude tam zavržená, kde ty nejsi."
"Co mám činit?"
"V svoboď se "
"Od čeho?"
"Od sebe - sebe! Od člověka - Boha "
"Oh, oh - Creo - nuže -"
A popoděl k propasti -- zapotácel se a znovu uchopil útes.
"Nemohu, nemohu - -"
Zaznělo dlouhé zaúpění, spíše náhlému zastónání půlnoční meluziny než lidskému hlasu podobné. A jako sfouknutý plamen zmizela sluneční postava. -
Polo bez vědomí usedl Sider na stezku... Dlouho tak setrval. Tichounce, skoro neslyšitelně, jakoby ve snu zaznívalo sem stříbrně z Cortony vyzvánění poledne...
"Je rozhodnuto," zašeptal Sider konečně. "Nezemru. Oh, jaká to tíha svalila se ze mne... Cítím se rázem tak lehký a tak zse statečný... - Ale - jaká to jiná tíha svalila se na mne! Cítím se tak těžký a tak bídácký... Smrti jsem ušel, smrtivější než smrt bude má budoucnost. -- Ale - snad přecene. Snad je to jen můj klam. Pryč s tím!... Příro, do krásná, živote, který, třeba nízký, jedině jsi jistý, objímám tě!"

Rozepjal paže a bylo mu, jako by všechny ty vzdálené kamenné vlny alpského moře se vzpjaly a k němu se valily. Animální radost ze života, z uniknutí smrti zrozená, převládla v něm a zapudila nedávnou skleslost i všechny hrůzy. A snad i neméně fyzický odpočinek...
Ale jak často vyústí všechny věci na tomto světě v pravý svůj opak!...
"Hledím-li teď navše," pokračoval ve svém monologu, "komické je to vlastně až k hnusu. Například skok přes tuto prorvu - jaké to dětinství! Co by mohl o jediné být hlubokým jeho smyslem? Setřesení pozemskosti, smrt, sebevražda. Ale skok by se přece jen mohl zdařit. Tedy sebevražda jen polovičatá, heroismus jen poloviční. Komedie! Ne skok tamhle na tu stezku, - skok přímo do propasti - to by bylo důsledné - vlastně to by bylo bývalo důsledné -"
Zachvěl se poněkud: cítil zbabělost této opravy, pocítil, že to děsné, odbyté poznovu, zaklepalo mu na dveře... I to je komedie! Pryč! Žít, žít!
"Mřít, mřít!" zaslechl ozvěnou od nejbližšího z ostatních Jeleních rokhů.
Bylo jen přirozeno, že vznešenost, která duši jeho poslední dny přeplňovala, nemohla z ní nadobro vyprchat a že se teď do ní, znovu osvěžené a otevřené, znovu valem valila...
"Mřít, mřít," zašeptal si po chvíli. "Jak to přece jen krásně a heroické... A jak hnusné a triviální a nízké je žít... Žije každý prašivý hmyz. Moci s božskou libovůlí kdykoli v glorii zemřít - toť největší dar bohů člověku. Žít - zneuctěn před sebou - zemřít v dlouholetém šílenství... jako Errata...Errato sladká - tvá slova: Krátká bude bolest, radost věčná... nepodlehni, sílu měj a poslední odvahu... Ooh!"
Vymrštil se, oči mu divně hořely."Jsem pes?" vykřikl. "Jak hanebné to bylo - ale možno to smýt, bohudíky, vrátila se mi opět stará síla."
Dohaslo právě vyzvánění z hlubin. Sider pokročil k propasti. Znovu se ještě poněkud zachvěl, poodstoupil o krok - -
"Sidere! Bohem buď!" zaznělo nelidským hlasem zdola.
Popatřil. Tam hluboko na dně propasti zářila opět jako odervaný kousek slunce nahá postava s rozepjatýma pažema z plamenů...
V poslední strašný rozmach skonávajícího tygra změnila se Siderova duše. "Jak nízké, smrduté je vše pozemské! Jaká bezedná hanba hanbát se čehokoli! Teď je chvíle ukázat, že nejsem pouze atom hnoje -"
Svaly jeho nohou napjaly se ke skoku - ještě jedno krátké zasvíjení se přemožené animality, - ale vedlé něho hned bleskurychlé napnutí vůle rozkazující: "Stůj se!" - Vůle, která toho, kdo je jí schopen, činí schopným každého činu a všeho.
A heros vrhl se do propasti - .
- - a rázem - - jak by z duše letícího vymeten byl všechen zbytek pozemského rmutu! Nedefinovaly v ní, jak u padajících bývá, všechny děje končícího života - všechny záře nastávající věčnosti zaplály v ní. Necítil vůbec ,jak všemi žebry asi patnáct metrů hloub narazil o skalní výčnělek, necítil, dopadnuv o dalších patnáct metrů hloub, jak se mu lámou kosti nohou, a strašnou ránu do hlavy. Pro září neviděl, jak se po příkré stráni kutálí ještě několik metrů hloub do štěrbiny skalní. - A tu zhasla rázem září. -

x x x

Dostalo se mu milosti, že nabyl ještě vezdejšího vědomí.
Viděl kolkol skoro na dosah ruky skalní stěny, jen stranou nahoře kus modra. Ležel v šeré těsné sluji.
Necítil skoro ani bolestí, stejně, jako by byl narkotizován. Zdálo se mu jen, že všecko, všecko mělo by jej vlastně bolet, že to vlastně bolí, ale někde mimo něj, kde on to necítí. Popatřil na ruce, nohy:

krev, i špička nosu - krev. Bylo mu, jako by hučivě sám od sebe utíkal: Den proto jsem se ještě probudil ze smrti," cítil, "abych ji mohl dobře ne jejíma, ale pozemskýma ještě očima pozorovat. Díky tobě, Thanato! Jediné, cov životě zajímavé, je smrt. Pojď, družko moje, přivítám tě s jásotem: neboť dobře jsem žil, neboť dobře, heroicky umírám."
Čekal a byla mu skoro dlouhá chvíle. Běda, je-li boží lhostejnost - nudou. Ale ne: ta jest jen dítětem lidské xxxxxxxxx bědnosti. Lhostejnost - ta nahoře - co to je? Jen boží zář."
Mezi kameny kol sebe viděl něco, co kamením asi nebylo. "Kosti skoro ztrouchnivělé," pravil si a s námahou sáhl po jedné z nich. "Zbytky lebky - lidské - zajisté ženské. Málo z ní zůstalo, ač je to sluj chráněná před deštěm, sněhem, horkem, větry, sluncem. Nezky dlouho tu asi je..." Políbil ji. "Proč jsem to asi učinil? Bylo to tak samozřejmé - věděl jsem to právě... ale už je to v tmách. - A zde jiná lebka, větší, rozhodně mužská..." Sáhl po ní, pustil ji okamžitě. "Co to přepodivného, šíleně, věčnostně hrozného mnou, lhostejným, zachvělo? -... Ach... Vím: bylo mně, že svou vlastní lebku držím v prstech ... Nejstrašnější myšlenka, - nešílet z ní, to dovede jen umírající... Ale nesmysl to vše, jen komické asociace idejí v agónii - -. A co se to tu mezi kostmi žlutě leskne?" Zdvihl zlatý zasklený medailon s miniaturou podobiznou. "Oh, Orea! Zcela tatáž, kterou zvěčnenou chovám zde na srdci, a dokonce vidím tu i maličká zlatá písmenka: Má Orea. - Ne písmo - či co to zas - ale odplulo to pryč... Ach -."
A ubohé jeho vědomí odplulo tam, kde se všechno ví. -
A když se opět vrátilo, náhle věděl všechno. Nevrátilo se mu vlastně - jak absurdní je všechno lidské vyjadřování a myšlení! - ale on, mystérium já, vlétlo zázrakem jak jen jednou za staletí vykvete, do říše jiného vědomí, jiného já... Ale v tomto nejdůležitějším lidstvo, přes všemožné své metafyzické spekulace, vůbec nemyslilo, - jak už to bývá: Jako nemyslí na smrt a na vznešenost a na krásu a na lehkost a na samozřejmost... Hlavním smyslem lidstva bylo: strach, že probudí strašlivého draka, na němž spí, který je ve skutečnosti jedině spásným archandělem.
Co ve snu a smrti se samozřejmostí jeví, to věděl nyní strašným spojením nespojitelného ve bdění. A ve snu a smrti ví se, co bylo před narozením, co bylo včera. Ale člověk ví pouze, co bylo včera, a neví ani to. - A Siderovi splynul kouzelně život včerejší se životem dnešním v celek jediný, v jediný života den, průsvitnou stala se radiově železná přepážka smrt.
Viděl sebe jako mladého, krásného, velmožného pána, jenž zamiloval se do čarovné dívky ze šlechtického rodu, osmnáctileté Orey. A on vzplála k němu láskou desetkrát větší. Nikdy žena více nemilovala. Tak silná byla vášeň její, že ji zcela přetvořila, učiniviši z tygřice nejposlušnějšího psíka. Prchla s ním z otcovského domu. Toulali se světem. Ale jeho láska brzo vychladla. Cítil sice, že mohl by ji milovat celým srdcem, kdyby sobectví, nejr znější vášně a neřesti, slabošské vrtochy, bezuzdnost jeho znečištěné duše nebyly lásce bránily padnou na dno... Trýznil Oreu stále, ry zprvu jen ze sadismu lásky, později z nenávisti lásky, pak z čiré ukrutnosti, poté z čiré nenávisti, posléze z ošklivosti a i jen ze zvyku. A ona, vidouc v tom všem dojemné až do konce jen lásku a jsouc, jako ostatně každá žena, v základě masochistkou, snášela vše více méně s rozkoší: zlá slova a hanobení, bití a v změní, a pálení a rafinovanější ještě tortury. Konečně, po třech letech, ubytovali se v Cortoně, v domku Barbory, tehdy devětatřicetileté, bývalé kojné Orey, milující ji jako vlastní dceru. Zároveň snimi sestra Oreina, dívka rovněž krásná

a zajímavá, až byla ve všem jen zeslabeným vydáním Orey, i ona divoce do Sidera zamilovaná,, za ním prchla a snahou její bylo odloudit jej sestře. A on zamiloval se do ní též, jako ostatně do každé svůdné ženy. Umluvili se spolu, že Oreu - jejíhož tygřího hněvu se báli, kdyby pozřela, že je nemilována a odstrčena - odklidí z cesty. Ale ze strany Siderovy nebyla v tom jen vypočítavost: i sadismus nejvyššího stupně, dobrodružná touha vraždit, a sice právě to, co mu bylo kdysi v hloubi ze všeho nejmilejší a Byla to tak zvaná perverznost, spojená s nízkostí a slabošskou zdivočelostí. Věděl, že přímo nad domkem visí balvan, který bylo možno bez velké námahy uvolnit. Jedné černé noci vykonal tuto práci, takže teď stačilo, aby se o balvan silně opřel. - - Učinil to brzo, o půlnoci, když byl Erratě poručil, aby strávila noc jinde. Střecha byla proboŕena, rovněž strop prvního poschodí. Seběhnuv našel Oreu v bezvědomí a krvi, nohy pochroumány, obličej zohaven. Ale zůstala naživu, s nosem zkomoleným. Cítil k ní velkou soustrast, hnus teď ještě větší. "Co se nezdařilo, stůj co stůj musí se zdařit." tak se rozhodl - a vymyslil plán, stejně bezpečně k cíli vedoucí jako proň bezpečný, nejzbabělejší a nejnižší a nejstrašnější. Věděl, že ho Orea poslouchá, zvláště od té doby, co tvář její je zmrzačena, bezmezně, věříc ustavičně v jeho lásku. Osmnáctého června poručil jí, aby s ním vystoupila na vrchol Jelení hlavy. Erratu vzal rovněž s sebou,aby měl, v nejhorším případě, svědkyni pro sebe. Bitím dostal Oreu, dosud nezotavenou a kulhající, až na ledovcové plató - , a hnal ji dále ještě na nejvyšší z Jeleních rohů. Přeskočil místo, kde stezka byla přervána - tenkráte nebyla prorva ještětak široká -, a velel: "Následuj mne!"
"Šílíš, miláčku můj? Vždyť nemohu již ani stát, natož tak děsný skok"
"Řekla jsi vícekrátk, že půjdeš za mnou všude, všude. Nuže, dostoj slibu!"
"Což chceš mou smrt, nejdražší?"
"Ujišťovalas mne nesčetnějkrát, i smrt že bys podstoupila na můj rozkaz! Nuže, zde místo, kde můžeš dokázat činem, že nejsi planá mluvka a lhářka. Nuže - hop! Skočíš-li, budu tě dvojnásob milovat! Neskočíš-li, v tu chvíli mluvil jsem s tak zbabělým stvořením naposled!"
Zaštkala děsně . Oh, jak se třásla! Nebyla by mohla překročit ani půlmetrovou strouhu... Jak se bála smrti, ale jen proto, že odloučí ji od milovaného!... A přece, zcela náhle... skočila. "Oreo, neskákej!" zařvala v ten okamžik Errata a snažila se ještě uchopit je za padající již kolena, málo scházelo a byla stržena do propasti... Ten strašlivý třesk jejího, kdysi tak sladkého těla tam dole. "Miluji ji stejně jako zpočátku," počítil v tom okamžiku Sider. "by více ještě!... Já jsem to padl do propasti, do bezedného utrpení, zde a ve věčnosti, já nejbídnější bídák! Oreo, nejsi mrtva, viď?" Ale bylo ticho, jen šíleným pláčem Erraty rušené. "Oreo, přitáhni mne k sobě - nejstrašněji chci smít vinu svou!..." Ale bylo ticho... tu náhle zazněl do něho šílící řev, - a zároveň ucítil Sider prudký náraz do zad. Padouchu ze všech nejhorší, slyšel, padaje do propasti, slova Erratina... a uvědomil si ještě, že padl do skalní štěrbiny přímo na nehybné tělo Orey. A pak zahalilo se vše do jakési hučivé, zdánlivě nekonečnost v sebe pohlcující sny - - -.
Ale není románu, psaného ani prožitého, který by nevyžadoval pokračování. Pokračování donekonečna. - -
To vše věděl teď, druhý umírající Sider, jako ví člověk, co dělal včera. Ale začínal vidět daleko více: všechny dřívější životy, své i cizí. A že všechny životy cizí jsou jen a jen životy jeho, jediného jeho - všeho - viděl, že zabiv Oreu, sebe zabil, ale ne - sebe. A spatřil věčnost proměněnou - nekonečně vysoko nade všemi lidskými

pojmy - ve své vlastní boží jí, ve svou vlastní odvěčnou gloriolu...
A hořet počala těsná sluj, rakev jeho kamenná, plamenem stále mocnějším a strašnějším. Ten pohltil ssinalou modrou skvrnu nahoře, zaplápolaly ztrouchnivělé kosti, a jako nová stálice vysršel vzhůru do nového Firmamentu zlatý medailonek - -. A mezi vlnami kalně dosud pestrobarevných ohňů jemně a něžně zjevil se plamen nad slunce bělejší - Ženy postava! Crea sama v nebeské slávě! A cítil ještě v uragánu věčného světla, že ji tak nekonečně miluje proto, že spůsobila mu tak hrozný a krásný osud, a že ji tak miluje proto, že způsobil jí osud stejný. A že ona jej tak miluje proto, že způsobil oběm a - božský osud... A že je největším štěstím ležet zde zpřelámán vedle teho nejmilovanějšího, co zpřelámal...
"Vztyčil se - vyšlehl vzhůru, ve věčný plamen proměněn. A plamen jeho a její slily se v jeden jediným nade všechna slunce tohoto chorého vesmíru plápolající. -
A jiný mocný světelný vítr obetkal její dvojjedinost - a slastně mihotala se v něm zář milostné spasené Errraty, slzami diadémovaná, úsměvem věčna aurelisovaná. A trojjediností sestali. A všechna nekonečná světla koldekol vlévala se v ni. V záři rozplynuta zmizela pozemskost, ve slast roztavilo se bělostné utrpení a v nadsvětelný nadtónový pochod věčného vítězství vše se znovuzrodilo - .

JAK BUDE PO SMRTI

Den před onou nocí minul beze zvláštních příhod. Teprve večer to započalo.
Seděl jsem o sedmé hodině v jídelně hotelu Ustříbrného slunce v okresním městě J. Již od druhé odpolední jsem tam popíjel, o půl deváté hodlal jsem vlakem odjet do krajského města E., kde mám kvetoucí velkoobchod se střižným zbožím a nový čtyřposchodový dům. - Za mnou sedělo několik sedláků v hlučné zábavě. Jeden z nich právě vyprávěl, jak chytal polního zloděje. Neposlouchal jsem ho téměř. - - Tu zaryla se mi ostře v sluch slova:
"I obešel já polí pět."
Mají v sobě něco pitvorného, hrůzného ne-co sotva kdo by v nich nášel. A přece zavířil ve mně na okamžik pradivný, velmi temný, ale silný, něco nade vše pomyšlení strašlivého tušit dávající děs. Myslím ostatně v duši své kramářské, že směšnost a hrůznost jsou sestry, rub a líc jedné a téže věci: že kořeny vší hrůzyspočívají v mystériu komičnosti a naopka, že v nehlubší hloubi směšnou jest jen hrůznost, a jen každý strach, že svět jest jen bezedne hlubokou a feérickou hrůznou groteskou.
Zapomněl jsem brzo na to. Za čtvrt hodiny vyšel jsem na dvorek. Vracejíce se stahu, zadívám se na hvězdy... A tu slyšitelně zasyčelo mi něco v uších: "Obešel já polí pět," - podtalo nohy a vzalo vědomí: Co následovalo, žije v mých vzpomínkách nanejvýš temně a fragmentárně. Vím jen, že jsem se velmi brzo zase zdvihl a do jídelny dost vrávoravě vrátil. Že jsem tam ještě asi půl hodiny pil, poté omnibusem na nádraží odjel. Že celou tu dobu jsem byl jako v polosnu, že ona slova jsem téměř zapomněl, ale že přesto chvílemi vybleskovaly ve mně slabé, slaboučké, ale silně znepokojivé plamének hrůzy. Ve vlaku přestaly a nastalo poloviční bezvědomí. A pamatuji ještě jen, jak doma v krámě políbil jsem svouvženu, - a pak zabořil se do podušek. A jak usínaje, zaslechl jsem odkudsi z kouta pronikavé, hrůzné zasténání svého vlastního hlasu mimo mne - -
Kdy se žen započal, nevím. Oh, dozvím se tokdy?
Ubírám se truchlivoz, pahorkatou, místy lesnatou krajinou. Husté mraky klenuly se nad ní jako klenba hrobky, temně žluté, jakých jsem nikdy neviděl. Pozdní podzim, smrt všude, smrt... Polámané, hnědoucí mokré trávy klonily se v bláto, mrtvoly uschlých trsů, většíkem galvanizované, šeptaly posmrtné své sny, dušičkové kvítky, umírající pozvolna, prosily žluté nebe o rychlou smrt, mrtvolně páchla hrobová prst polí. Žlutá hrůza šla se mnou a sílila více a více. Vše mne lekalo, vše, nač jsem se podíval, tajemně mne odmršťovalo.
"Ubohý, ubohý," mluvily ke mně trávy a hroudy, lesy a mraky, "co tu ještě pohledáváš? Vidíš, že vše tě ze svého středu vymítává a někam pryč posílá, a ty nechápeš, že místo tvé, není už tuto? Smrt sedí v tobě a nic ji nevypudí!" Každou chvíli očekával jsem, že přijde to hrozné, nejhroznější, poslední. A přišlo! Z lesa, asi šest set kroků stranou, vyšel muž a pomalu se ubíral ke mně. Ihned jsem věděl, že on je tím hrozným, posledním, a divou hrůzou jat, dal jsem se na útěk. Uťaven, stanul jsem konečně a ohlédl se. Stejně pomalu kráčel blíž, ale byl už jen pět set kroků vzdálen. Pokračoval jsem v útěku, občas se ohlédaje. On, krok stále nezrychluje, stále se blížil. Již byl jen třista kroků za mnou. "Marno vše!" plakal jsem již již klesaje - tu, oběhnuv pahoreček, spatřím před sebou na dvě stě kroků stavení v nápisem Hostinec. "Jsem spasen," zaplakal jsem."než tam dojdu, nedohoní mne už a mezi dobráckými lidmi pozbude příšera moci své nade mnou!" Dal jsem se znovu v běh: nepřítel zmizel mým očím, kryt pahorkem. Dobíhám k cíli, jdu mimo hustý živý plot zahrádku obklopující. Tu vystoupil z něho - on. Postavil se mi do cesty.

Tvář měl zcela obyčejnou, oděn byl barchetovým oděvem, ošumělým, hnědým s černými kostkami. Pozdvihl ruce, prsty v sebe zapjaté, až k výši obličeje a toče palcemi kolem sebe, pravil pomalu a žoviálně: "Obešel já polé pět."
Exploze děsu, jakému nic neodolá...
Podivné světlo, až sněhově bílé. Malý, elegantní pokoj, já v něm na batistových poduškách. Křišťálová, tajemná tář dopoledního slunce tu dlí, - nelze pochybovat, že xx je časně dopoledne. Vše je tak ptevřené nějak, duté, dunivé, drnčivé, vonné. Jako bych v nitru nesmírné skleněné koule byl... ponořen ve vonnou vanilkovou zmrzlinu. Ale to nejvlastnější na všem nedovedl by ani největší básník naznačit, jak teprve já, ubohý kramář Matýáš Lebermayerd
Dlouho ležel jsem a bylo mi čarovně milo. Na vše předcházející jsem zapomněl. Cítil jsem sice, že to v mé duši spí a že by nebylo těžké to vzburcovat, ale nestálo mi to za práci. Minulost mi připadala jako lehký, nicotný sen. Konečně jsem si však položil otázku: Kde to jsem? a co to všechno znamená?
Podle různých známek jsem uhodl, že ležím v hotelovém pokoji. Zazvoním. Za chvíli vstoupí s úklonou číšník. Lekl jsem se ho. připadal mi jako stínová potvora, ač to byl hezký červený chlapík v bezvadném fraku z jemného lodenu. "Kde to jsem, člověče?" spustím naň energicky.
"U nás v hotelu, prosím. U Stříbrného slunce, vašnosto!"
"U Stříbrného slunce?" A dost jasná, ale tak podivná vzpomínka zasvítila ve mně. "Kde jsem se tu vzal? Vždyť - vždyť - - aha! Vždyť odejel jsem včera večer do E. a spal jsem doma u ženy!"
"To se prosím, vašnostovi jen zdálo. Dovolil jsem si vašnostu, vidouce, že je nóbl pán, který zaplatí, dáti na pokoj, když xx na dvorku upadl a zůstal ležet."
"Na dvorku - počkejte - aha, omdlel jsem tam , protože" hrozný pocit se ve mně zdvihl. "obšel já polí pět - "
"Žádných pět polí vašnosta neobešel. Z jídelny k pisoáru na dvorku je tak třicet kroků a žádná pole!"
"Tak proč bych se tam byl svalil, človíčku, he?" zvolal jsem skoro hněvivě.
"Protože, líbějí odpustit, dvacet pět čárek plzeňského a osm slivovic není žádná maličkost."
"Ale to nebylo to ... Ale vždyť vím, mameluku, že jsem sám vstal a v jídelně ještě hodinu pil!"
"Já nejsem mamelluk, vašnosto, . to spíš někdo - , já jsem vždycky střízlivý! Já sám zdvihl jsem vašnostu a odnesl s jiným po schodech sem, to byla tůra, vašnosta má jistě dva metráky, za to si člověk něco zaslouží. Sotva vašnosta ležel, ráčil se dát do chrápání!"
"Aby se mně všechno bylo jen zdálo?I v noci to --= ježíšmarjá, nesmím na to myslet. Ale už to tak bude... Nu, chvála pánubohu, že to nebylo horší... Teď teprve bdím... Ale může býti tohle - bdění? Tak nikdy jsem nebděl... Ne, je to pořád sen."
"Není, vašnosto, n a mé čestné slovo!"
"Co tvé čestné slovo, když se mi o tobě jen zdá! Řekni, Tatare, viděl jsi už někdy takové světlo? Takové skleněné, hluboké, voné, zmrzlinové?"
"Světlo jako každý den. A třeba jsem TAtar, aspoň se udržím na nohou. Když člověk tolik zmůže, vidí i druhý den všechno dvojatě..."
"Ach, tak to asi bude... Ano, jinak to nemůže být... Ale jak je to divné, strašné..."
"Mám přinést černou kávu? Ta spraví žaludek a ten spraví mozek..."
"Přines - a nech mne samotna!"
Odešel. Vzpomínky balily se mi v duši... Jen jednomu místu v nich jsem se vyhýbal. Ale nebylo zbytí. Náhle vyvstal v nich muž s černě

kostkovaným hnědým kabátem, a točě palce kol palce, řekl flegmaticky: "Obešel já polí pět". A ubohé mé vědomí jako palicí udeřeno zase zmizelo.

x x x

A zase tentýž pokoj. Ale sluneční záře sklaněla, - ač hořící hvězda denní stála téměř v zenitu. Zklanělo i mé vědomí, zhhostejnělo a zpomatenělo nějak. Nevzpomínal jsem na nic a na nic nemyslil, jako zvíře obíral jsem se jen přítomností a věcmi mne obklopujícími:zkoumal jsem látky prádla, záclon, koberců, prohlížel příbory ve skříni a konečně se i umyl a oblékl. Zpozoroval jsem při tom více zajímavostí, například najednou vidím, že z konečků všech prstů vyrůstají mi štopky, na nichž vyrůstají dětské hlavičky. Nepozastavil jsem se nad tím, shledávaje to zcela v pořádku. Myslíte, že jsem šílel, nebo měl aspoň halucinace? Pomalu! V domě bylo strašidelné ticho, a z ulice jen časem ozývaly se kroky, divně, dunivě, jako o půlnoci. "Půjdu na procházku!" rozhodl jsem se náhle, "ven z tohoto domu, který je příčinou všeho mého neštěstí. Na vzduchu ozdravím ihned. Měl bych dřív zaplatit - ale nezaplatím! A ne! Já vůbec neplatím, to bych se na to podíval, proč bych platil! Mám několik tisíc tady v kufru, ale ani mne nenapadne vydávat peníze. Jen šikovně musím se z domu vytratit. Tiše jako kočka plížil jsem se temnou chodbou... Šťastně sestoupil jsem až do přízemní chodby, - tu bylo mně jíti mimo otevřenou kuchyň, odkud zaznívaly ženské hlasy. Stanu a slyším: "Ještě spí ten starý slíva?" - "Ještě! Anebo se jen tak staví, aby mohl bez placení vyklouznout." - To může být, dávejte pořád pozor, holky!" - "Že se nestydí, dědek aspoň pětapadesátiletý, má ering a takhle se ožrat." Zkameněl jsem. - Mají mne v podezření, jak se proplížím kolem kuchyně? Nic jiného nezbývá než dělat se hodně malým. Postavil jsem se ruče na čtyři, schoulil jsem se co nejvíce a s radostí pozoruji, že se menším a scvrkám, že nejsem větší než německá myš. A tak se plížím mimo dveře. Spatřily mě děvky. "Koukejte, co to tam leze?" zvolá jedna. "Že je to ta houba?" - "Jsi blázen?" povídala druhá. "ten je velký jako býk a tohle bylo jako za groš kudla. Bude to portýrovo kotě." - "A vidíš, já bych přece byla přísahala, že je to on."řekla první. Ale nešky za mnou. A já, plna radostí nad vydařeným úskokem, dolezl jsem až na ulici, tam postavil se na dvě a nabyl hned původní své velikosti.
"Vidno, že nešílím, když jsem tak chytrý a když i ty kuchty viděly mne tak mrňavého. Můj rozum je v souhlasu s objektivní skutečností, tedy je rozumný." Vítězoslavně pobíhal jsem ulicemi, rychle a lehce jako nikdy, okolí pozornost nevěnuje. Teprve na náměstí všiml jsem si, že chodí tam mnoho lidí. Jako stíny obláčků sunuly se všichni rychle po zemi, nikdo nemluvil,, mnozí však rtoma hýbaly... Mrtvolně studeně voněly kroky jejich... A tu pochopil jsem, že zvuky změnily se u mě ve vůně, že pozbyl jsem dočista sluchu, a jen proto, že lidé nemluví. To hodilo stín do mé radosti. "Snad pozbudu i zraku a kdoví čeho ještě... " Ano, vše se chví a kolísá. Slunce zčervenalo, až je poledne a obloha hluboce modrá, To krev vytéká mu z útrob.. Nepěkné je to všecko...
Octnul jsem se za městem. Kroky mé stávaly se stále pomalejší. I z mého nejstrašněji zraněného nitra vytéká krev, zoufalství temně počalo se ve mně rodit. Slunce, stále přísernější a nějak hranaté, klesalo strašidelně rychle, jako by, vědouce o své nemoci, chtělo se dostat co nejdříve na lože. A tu zaslechl jsem přece něco: slabounké, temné, dunivé údery... Slyším dosud - ale proč právě toto? To bušení je nějak hrozné... Něco pro mne znamená. Ach, co to vše znamená...? Eh, vezmi to čert, chce se mi spát... Ale ještě musím dojít k oné

cihelně..." Sotva jsem se vlekl červenou, pustou silnicí. Údery chvílemi zmlkaly, pak zaznívaly vždy silněji než dříve... blížily se asi... Odkud to asi zní? Ze mne? Ne - tma za obzorem, pod obzorem... Vím to tak divně, - kdysi kdesi jsem je už slyšel... Bylo to něco strašlivého... Konečně u cihelny!
Hodil jsem sebou dočkarpy... Vědomí zmizelo, rány zmkly. Náhle jsem sebou trhnul, otevřel oči a děsně se ulekl. Neboť cihelna zmizela a slunce rozteklo se po obloze, podobné krvavým cárům rozstříleného praporu. Nedošlo včas na lože!...
"Ale vždyť to vše nemůže být!" zvolal jsem náhle ozářen jasným sebeuvědoměním, "Strašné! Jsem totální šílenec... Ale to je nesmysl - to je zas nové šílenství: jak mohl bych být blázen, nejsa v bláznici? A pak cítím, že nejsem to jen já, který si věci šíleně vykládám: nýbrž věci samy šílejí. Jejich vina je to... Můj rozum je v souladu s objektivní skutečností: mohu já za to, že tato skutečnost není v souhlasu s rozumem? Světm jsoucno nejsou v souhlasu s rozumem: toť pravda ze všech nejnespornější. Svět je bláznivec... Sedím tedy přece v bláznici, jsem přece blázen. Ale - ne! Vše toto je - sen! Což je ostatně totéž, co šílenství: je zmocněným šílenstvím, je královstvím jeho, kde se ono s nejlepším svědomím beze studu rozvaluje. Zřejmo, že od chvíle, kdy jsem se v poledne probudil, sním jen - haha, probudil!" Neprobudil, ležím v posteli v hotelu a sním, že ležím ve škarpě... Ale ráno před číšníkem jistotně jsem bděl... Ale, Kriste, vím to? I to byl patrně jen sen! Ano, - vše se mi zdá jen v posteli v mém domě, vše je jen pokračováním snu o muži v kostkovaném oděvu. Ale, Ježíši, vím to? Vím, že včera večer přijel jsem domů? Jistě měl pravdu číšník, řka, že se mi to jen zdálo. Ale mohu mu věřit, když byl jen fantomem mého snu? Oh, možná dost, že ležím dosud na dvoře pod hvězdičkami a tam že mně vše vše jen zdá... Či snad... co to bylo za hrůzné tušení - pryč, pryč!... A co znamená všechno toto rozumování, haha, co může sen povídat o bdění... A - a vždyť je proboha i zcela možno, že bylo snem i celé mé popíjení v jídelně i cesta do T., i to, že jsem velkokramářem v T., že jsem se narodil jako Matyáš Lebermayer, - vždyť celá ta minulost, jež říkal jsem směšně skutečnost, není . nehledíme-li k různým nepodstatným okolnostem - o chlup jiná než tento přítomný sen..." Nalhával jsem si zbaběle jistoty po celý svůj život, kterých nebylo - teď jsem ušlechtilejší, prohlížeje celou tu věčnou komedii... A kde asi snil jsem celý ten zdánlivě padesát tři let, ve skutečnosti snad jen minutu trvající sen? V které posteli, akárpě, dvorku? na které hvězdě? Ale vždyť všechny ty hvězdičky jsou jen zas výplody mého snu... Sním někde za nimi, kde není prostoru... Ale i tato myšlenka za nimi neprostorovost, jest jen snovým blouzněním... Ne, - jen jakýsi pekelný kotelm v němž vaří se všechny tyto snící černé, nestvůrné, strašlivé myšlenky, je věcí o sobě. Ale čím je ten kotel? Hrůza - Bože, smiluj se nad mou ubohou duší plátěnou! Ale i ty jsi jen fantazií Snu... Já, já jen černý, metafyzický, meta psychický netvor, věčně snící. Já jen mohu být Bohem! Nic nechápal jsem kdy jasněji... Ale k čemu ta strašlivá komedie? Proč to vše? Co to vše? Nejsem, jsa Bohem, schopen sebe poznat? Ale pak je bůh totéž co červ -"
Ještě chvíli třaslavě míhala se strašidla mých myšlenek a pak zmizela.

x x x

Počala strašit teprve, když blížil jsem se zase městu. Sluneční cáry někdo už z oblohy smetl, byl zelený soumrak.
Čiře praktický byl směr mého myšlení teď, "Co nyní činit? Přenocovat ve škarpě, bylo by mne, kandidáta na purkmistrovskou hodnost v E.,

nedůstojno. Vrátím se ke Stříbrnému slunci. A zaplatím- tak. Proč by člověk za okolností nezaplatil? Ať vidí ty děvky, koho mají před sebou! Mám teď pořádný hlad. Až se najím, a napiju, vše bude dobré... Ale co to vidím? Kde je věž kostela, která jakukazovák ukazovala lidem cestu k Pánu? Zmizela! dočista! No, zcela přirozeno: Bůh vzal si ji do nebe za to, že mu tak dlouho věrně, tiše sloužila -"
Vešel jsem do ulic. Vlnili se lidmi, poplašenými jako mraveniště mravenci s vajíčky, když do něho bylo holí štouchnuto. V každé z nich scházelo několik domů, jako když z dásní tu a tam zub je vytržen. Bavilo mne to, že hlasitě jsem výskal a zpíval. Tu udeřila mne myšlenka: "Což zmizel i můj hotel? Ježíši, přijdu o večeři..." Dal jsem se v běh. Stanu, popatřím. Hotel - pryč!... Nezbylo po něm než díra. "Takový krásný hotel!" zabědoval jsem. Stál aspoň deva. desát tisíc. To je škody naděláno, jeminářku! A můj kufr pryč - bože, já vůl, nezaplatil jsem sice, ale kufr s pěti tisíci jsem tu nechal. Mé límce, ponožky, - má vata pro vlka, ta běloun ká - všecko v pekle!" Zvláště ztráta této poslední věci rozžalostnila mne tak, že jsem se dal do řvavého pláče. Ale nikomu to nebylo nápadno, neboť teď plakal každý druhý člověk - ne tak nad majetkem svým jako nad ztrátou každé jistoty a pevné půdy ve vědomí, že je ve věčnosti bídným suchým listem, hříčkou černých větrů...
"A má večeře!... Musím dnes nóbl večeřet, musím! Ale snad nezmizel, snad jen špatně vidím." Nasadil jsem si zlatý skřipec, nepomohlo to. "A peněženku nemám - u cihelny mi ji ve spaní ukradli... A musím nóbl večeřet... Musím na to vyžebrat! Ano - a budu si hrát na slepce!" A usednuv na chodník, nastaviv klobouk a zamhouřiv oči, křečil jsem úpěnlivě: "Křesťané dobří, pro rány boží, smilujte se nad ubohým slepcem, od narození."
Ale nic do klobouku nepadalo a ozývaly se teď hlasy: "On žebrá a má na pupku zlatý řetěz! Že by bejka na něm mohl vést!" - "A panděro má jako nadmutá kráva!" - "A říká, že je slepec od narození a má zlatý skřipec na modrém nose!" - "Je to kešas, ne šibenici s ním, s židem!" - "Je to páter Drozd!" - "Ne, je to Muna!" - "Jdeš z cesty, bejku!" "Já ho znám!" zašpitaka ženská, "je to čarodějník, který byl u nás na pokoji, který proměnil se v německou myš, aby nemusil platit, co vyzhlastal. On je příčinou našeho neštěstí, k vůli němu, lumpákovi, Bohu nemilému, lidem protivnému, zmizel nejdřív náš hotel, po něm věž a ostatní domy!" "Svatá pravda!" zařičel číšník, "ten Tatar a mameluk má kouzelné zaříkadlo "Obešel já polí pět", jak to řeknem všechno kolem se zbláznní nebo zkoprní nebo zmizí. Já když jsem to ráno slyšel, zůstal jsem celý zdřavěnělý, bůhví proč."
"Zabte ho, pupka, řežte so, mažte ho!"
Začali mne mlátit - au, au. Tu vzpomněl jsem si na svou poslední lest. Postavil jsem se na čtyři a hned změnil jsem se v krysu.
"Kde je? Kam zmizel?" - "Tam, tam utíká!" - "Ale vždyť je to německá myš!" - "Ne, on to je, koukejte, má ještě zlatý skřipec na čumáku!"
"Za ní, utlučte jí!"
Ale já vklouznul už do kanálu, vítězoslavně ploval jsem výkaly - a tu náhle všechno zmizelo.

x x x

Sedím na lavičce ve známém parku... Měsíční noc. Jsem polo v bezvědomí. Jediné, co cítím, je téměř zuřivý hlad...
Tu zaslechnu pískot,lokomotivy, spatřím světla blízkého nádraží. "Včera v tu dobu jsem jel vlakem do E.," vzpomenu si náhle. "Ach, bože můj, jsem stále ještě v J. Ale co mi překáží, abych nejel ihned

zpátky do E:" Vytáhnu hodinky - za chvilku půl deváté.
"Domů, domů, tam čeká mne nádherná večeře!" zavyl jsem radostí a běžel jsem jako jelen k nádraží. Slastí rozprouděná krev přinášela tdeď do mozku i ušlechtilější myšlenky: "O, že mne již dříve nenapadlo to učinit! Zde má spása! Hurá! Můj dům, můj krám, má žena zlomí konečně kletbu tohoto nekonečného, prokletého snu, z něhož sám nemohu, nemohu se probrat!"
Vskočil jsem do vlaku, právě když zapískl... A nastala téměř letargie... Jen na to jsem trochu myslil, co bude doma k večeři... A pak - pak zazněly zase ony strašlivé dunivé zvuky za obzorem, ale nyní značně silnější než odpoledně. Zněly hromověji a hromověji, až přehlušily rachot vlaku, až učinily jej zcela neslyšitelným. Nic neexistovalo těď mimo mně. Vlasy se mi ježily. Blíží se, blíží, a já jsem jejich cílem... Dosud zněji za obzorem, ale co neviděť...
A náhle zarachotily trojnásob silněji, náhle zaduněly, jasně, tak hrozivě, tak blízce, "Už jsou nad obzorem!" zasténal jse. - "Klády, které zatloukat budou mě do země!" A vzpomněl jsem si tak jasně - temně, jak kdysi kdesi obklopil mě les klád, až do nebe čnějících, stále se zdvihajících, [illegible] a na zem dopadajících a mne co chvíli do ní vtloukající, hluboko, dlouho, celou věčnost. A jak nedlouho před tím slyšel jsem svůj vlastní chropot a pak tenke, kvilné zvonění - viděl jsem černé oděvy na lidských stínech... Ale nedomyslil jsem, co je významem toho.
Blížilo se to, ohlušovalo, černé, tenké, nesmírně vysoké stíny objevovaly se v dálce, a vědomí mizelo...
A pak známý mně konduktér, uctivě mne podepíraje, pomáhal mi z vagónu. Byl jsem v E.! "Jsem doma, doma!" děl jsem si, spěchaje divně známými [illegible] cizímu ulicemi. "O, co se asi teď stane?" Bojím se, něco hrozného... Ale vždyť - teprve teď to chápu - nejsem doma! Vše je stále můj sen, nebudu u své ženy, ale u fantómu, který nemá s ní nic společného... Hrůza - cítím, že něco nade vše pomyšlení strašlivého skrývá se pod tím, číhá již za mými dveřmi, ó pane, smiluj se nade mnou, klukem kramářským!"
Ocitnul jsem se na náměstí, spatřil svůj dům. V bytě mém v prvním poschodí byla okna temná až na dvě - okna mé pracovny - Ale krám byl dosud skvěle osvětlen. Jak zaplesalo mé srdce, když uzřel jsem za výkladní skříní zas ty bělounké krajkové dámské košilky a spodničky, flanelové pánské podvlékačky, sněhové kapesníčky, ohnivé šátky na hlavu. Známá mně děvčata kmitala se kolem pultů... Opřel jsem se o kašnu uprostřed náměstí. Staré upomínky na můj minulý život tryskaly - ale - nebylo to pořád to vlastní, nebylo to bdění - Jiná, snová atmosférá ležela na mé duši jako éterná mlha...
A tu uzřel jsem v krámu i tvář své ženy, která mne kdysi, kdysi plnila nebeskými slatmi.
A náhle rozsvítila se vzpomínka na prvé objetí obnažených těl tak věrně, tak žhavě, - že duch můj v okamžiku tom bděl jako dříve, pryč byl opar snu, vskočil jsem v tu chvíli do naprosto jiného světa všemocnou mocí myšlenky. Něco elektricky mne udeřilo, vše se zatmělo, tělo mé zmizelo, ale jen na moment. Pak stál jsem tu zas, stranou temněl se chrám, přede mnou světlal se krám, - jiný, tělesný pocit jsem měl, jiné, ostřejší všednější světlo leželo na duši,- bděl jsem zcela, bděl, - strašné mystérium! A třeba jiná než obvyklá nálada byla ve mně, nerůznila se ničím od té, která často ve bdění sen na nás snese.
"Konečně jsem procitnul!" jásala má ubohá duše... "Ale - jak je to možno? Jak jsem se tu vzal u kašny? Procitáme přece na posteli ..." Nedomyslil jsem...
A vešel jsem do domu. V průjezdu potkala mne dcerka jednoho z nájemníků. Stanula - vykřikla, utekla. Tajemný mráz mnou prochvěl. Vystupuji po schodech. "Plíží se jako duch," kmitlo mi duší, ale rychle zapudil jsem hroznou ideu. Stanu přede dveřmi do kuchyně. Slyším

za nimi hlas své ženy, tak tichý a temný... Sahám na kliku, - co to ruku mou odmrštilo?--- Nesmím ji náhle překvapit, děl jsem ji a vešel na opačném konci chodby do přijímacího pokoje, abych si rozmyslel, jak mám mluvit,
Žaluzie byly tam spuštěny, takže nemohl jsem najít ani židli. Ale klíčová dírka dveří do mé pracovny byla jasně žlutá... A vstoupil jsem tam...
Světlo pocházelo od dvou ohromných svíček. A ty stály nad otevřenou rakví. Pod bílým prostěradlem rýsovaly se obrysy mohutného těla. Odhalil jsem je - - -
Nikdy nespatřil jem mrtvolu, jejíž obličej byl hrůzou tak znetvořen. A vím ještě, že jsem strašlivě vykřikl. - že objevila se ve dveřích v průvodu služek uplakaní tvář mé ženy - že zazněl její výkřik: "Kriste - on - dva - ," že skácela se na zem.
A pak vše zmizelo. Octnul jsem se někde ve tmě,-.s tělem? bez těla? xxx nevím. "Jsem umrlec," zařvalo to ve mně nejděsněji... Ale - je to jisto? Není toto jen sen? ... sen? Je smrt? Není - vše - posmrtností -?--- A náhle spatřil jsem kol sebe les do nebe sahajících obrů, strašlivý hrom - druhý - a já,svíjeje se až do atomů, cítil jsem, že jsem hluboko vražen do hnusné země...
A zaznělo: "Obešel já -----"

A potud sahá vypravování uveřejněné jakožto "direktní písmo" Pebermayerova ducha v revui "Víra - brána k pánu- sborník pro vědecké pěstováníspiritistních fenoménů." Seznámiv se s panem R., mužem, jenž lepšího věru osudu zasloužil než stát se redaktorem jejím, prosil jsem jej o sdělení všeho bližšího, co článku toho se týká. Zde jeho odpověď co nejstručněji:
"Zaslal mi to v orogonále fanatický spiritista, jemuž to přes noc v uzavřené zásuvce stolu na papír naskákalo. Muž ten není schopen podvodu z té příčiny, že je k tomu hloupý. Třeba jsem věděl, že grotèska tato může pošramotit renomé hluboce váženého časopisu našeho, rozhodl jsem se uvěřejnit ji. Hlavně proto, že oproti volské vážnosti všech spiritistů, theosofů atd. dovede se smát, povýšeně, skepticky, že oproti totálnímu nedostatku psycholigicity u nich není bez psychologické zajímavosti a sugestivity. A hlavně proto, že filozoficky stojí nepoměrně vysoko nad veškerou tou okultistní literaturou, která například neví o filozofickém idealismu, Berkeleyovi, Kantovi, Schopenhauerovi, atd. Postmortální i vezdejši život koncipován jako sen, věčnostm jsoucnostm sama viděna sub specie aeterni Somni: toť něco jiného než fond materialistní krudity o například čtver těl, rozlišování těla a duše a jiného zanášení našich živočišných omezení do Feérie prajsoucna. Chtěl jsem před otisknutím přesvědčit se, nežije-li nebo nežil-li v E. - nebylo těžko uhodnout, které krajské město je tím míněno - pan Lebermayer, ale z trestuhodné lenosti jsem to neučinil. Bylo to vytištěno, je to asi třetina celého elaborátu. Zanedlouho mi bylo napádné, že z E. chodí neobyčejné množství objednávek toho čísla - a brzo po té vstoupil do redakce pán s úctyhodným zevnějškem, dosti zvířecí tváří a sukovicí. Hodil na stůl svou vizitku atestského děkana, že žije a nikdy nebyl mrtev. A co následovalo, nebudu líčit. Chlap má vskutku bezmála dva metráky. Štěstí, že rozbil nám p l redakčního nábytku, přetáhl mne přes záda a dopustil se nesčetných urážek na cti: následkem toho mne aspoň nežaloval. Byl konečně v právu, obuhý, poškodil jsem jej značně na existenci, pravděpodobně by sebyl stal primátorem - a teď, představte si. každý kluk, zdálky jej vida, postaví se na čtyři, píská jako krysa, okusuje špek, maje na nose žluté plíšky. Nebylo ovšem pomyšlení, abych pokračoval v uveřejňování těvěci. Naštěstí tvoří publikovaná část

už zaokrouhlený celek, průměrný čtenář uspokojen je zdánlivým rozluštěním. Ve skutečnosti však zůstává v dalším až do konce nerozluštěno, zabi-li Lebermayera onen sen, či je-li vše jen snem nachmeleného atd. Tak jednoduchý není problém života, jak si jej nejen průměrný čtenář, ale i nejslavnější filozofové představují. Jsem tomuto přerušení povděčen, - pokračování bylo by mně asi jako redaktoru zlámalo vaz, je daleko divočejší, ztřeštěnější, kotrmelců, uličnictví, skandálů plnější než první část. Ale lituji toho zároveň, je například něco fenomenálního, jak ten dareba luští záhadu hrůza slov: "Obešel já polí pět,". Kdo byltím darebou? Myslím, že někdo jiný z toho důvodu, že dubhové píší daleko pitoměji. Ale není vyloučeno, že byl to duch, který měl na Lebermayera za života pifku, a teď se pomstil. Usmíváte se? Myslíte, že možnost tu připouštím jen jako redaktor theosofického plátku? Ne! Nevěřím ve spiritismus, ale nevěřím i v pozitivismus, nevěřím v nic a ani v to ne. Ale právě proto připouštím možnost všeho, všeho. Je darebáctví, že jsem tím redaktorem, ale je nemenším, řeknu-li, že jsem se dnes dobře naobědval. Žít znamená lhát a nic nad to. A snad uvědomění si této lživosti všeho ještě lživější než nalhávání si všech lidí, že vědí a mluví pravdu." -

PODIVNÁ PŘIHODA

Tento příběh vyprávěl mladý básník. Z toho již plyne, že dlužno míti k jeho pravdivosti více než důvěru. Ale co záleží na pravdivosti! Horší by bylo, kdyby byl neinteresantní a nudný. Hluboce a niterně vzato, je vše zajímavé a pravdivé, ba lživé jest jen to, co je fádní suché - mrtvé. Je to psychologická pravda, a ta spočívá jen v životnosti.

x x x

Město naše navštívil mladý ještě muž, který zapsal se do hotelové knihy jako baron P. Byl hezký, vybroušený, elegantní, i to, čemu říká společnost vzdělaný. Ale něco mému vkusu silně nepříjemného: těsného, závistného, nevraživého vyzíralo z jeho temných, skrytě vášnivých očí a tuhých rysů obličeje. Nikdy nesnížil se k nevážnosti, buffonství, názory jeho byly vždy bezvadné jako jeho oděv. Byl vtělená korektnost, uhlazenost, mírumilovnost a platil nejen za vzorného, ale i sympatického muže.
Seznámili jsme se v kavárně. Seděl u jiného stolu než já se svými kamarády, a ještě než jsem mluvil, fixoval mne tak vytrvale, že mě na to upozornili. Později pronesl jsem ostrý paradoxní imorální názor. Ihned vmísil se do našeho hovoru, vášnivě, ale nanejvýš korektně. Rozpředla se mezi námi živá debata. Já mluvil jsem stále radikálněji i nehorázněji, on oháněl se posvátnými lieux communs se smrtelnou vážností, jakoby největší nové pravdy přinášel - jako by to princip dobra utkal se v boji s principem zla, se mnou. Rozešli jsme se co nejzdvořileji.
A od toho dne mohl jsem si být jist, že sotva začnu filozofovat, on chytne se se mnou do křížku. Bylo mi to záhadou: vždyť duch jeho naprosto netíhl k luštění problémů, vína, koně a podobněx bylo mu daleko bližší. Aspoň kdyby se byl mravně někdy rozhorlil. To bylo by mně bývalo dostatečným vysvětlením. Ale naopak! Byl stále přátelštějším a zájmu plnějším, ač přivedl jsem jej vícekrát v nejlepší formě ad absurdum. Lichotilo mi to poněkud a počal jsem si vše vysvětlovat zvláštní jeho sympatií k mé osobě. Učinil jsem na to kdysi narážku - a on se přiznal, že se mu neobyčejně líbím. Sblížili jsme se od té chvíle ještě více - stal se mně téměř milým. Jeho sympatii vysvětloval jsem se oním zvláštním tíhnutím ke světlu duší právě nejtemnějších, ale přitom jistou energií pbdařených. Chodili jsme spolu na procházky, on zajímal se o všechny mé privátní věci, hlavně o rozdělení mých dnů, o mé obvyklé vycházky atd. A nabídl mi dokonce jednou značný obnos, na mé poměry ohromný. Věčně si neodpustím, že jsem jej z hrdosti odmítl.

x x x

Letního odpoledne šel jsem obvyklou procházkou hustým lesem po úzké pěšině. Vedro bylo tak neobyčejné, že ač sluneční žár je mi skoro rozkoší, zatoužil jsem po odpočinku a stínu a ulehl jsem vedle cesty v neprůhlednou houštinu. Ospalý, narkotizující bzukot much jediný rušil žhavé ticho... Myšlenky se rozplývaly v ně...
Náhle zazněly kroky, hlučněly, - a na pěšině objevil se muž, chudě, ale ne ošuntěle oděný, se surovou, divokou tváří. Přešel, vrátil se zas, stanul proti mému úkrytu, podíval se na hodinky a zahučel:
"Už tři! A on nejde! Z takové dálky jsem přišel a snad ho ani nenajdu!"

A zase se vzdálil. Ač jednalo se snad o věc interesantní, chtěl jsem se vzdáliť, nejsa zvědav na cizí záležitosti. Již jsem povstával, - tu vracel se opět. Zůstal jsem ležet, nechtěje být považován za špióna.
"Konečně!" zahuhlal chlap- "Je to on!" A usedl na pařez. Blížily se spěšné kroky a objevil se baron P. Muž uctivě povstal a pokloníl se.
"Přijel už druhý pomocník?" ptal se baron italsky.
"Prosím, včera!"
"Připravil jste vše, co jsem přikázal?"
"Všechno v pořádku. Kdy nude ta poprava?"
"Dosud nejisto. Ale do čtrnácti dnů jistě."
"Kdybyste si přál, signore, zaopatřím ještě třetího pomocníka."
"Zbytečno. Vy dva postačíte, - ostatně bydu i já přítomen - skryt, ale kdyby bylo třeba, dokončím dílo já. Záslužné dílo, přisámbuh, není člověka, který by byl v hloubi srdce zkaženějším lotrem, než je ten chlap! - Nestůjme zde! Tedy: vrať se zas do vesnice a na mou zprávu ihned -" další jsem neslyšel. Chvíli jsem byl omámen divně. Pak prudce jsem sebou škubl... Kročeje už neznaly, vystoupil jsem na pěšinku, mužové už zmizeli...
Dal jsem se k městu. Nemohl jsem se zdržet hlasitého smíchu.
"Hledme, pan baron je tedy katem - katem! Je to komika! Co by tomu asi jeho obdivovatelé a obdivovatelky řekli, kdybych jim to prozradil! Ale neřeknu to nikomu - leda Eduardovi, ten je mlčenlivý...
A ovšem ani baronovi nedám ničím najevo, že to vím. Zahanbovat takového ješitného ubožáka je horší nežckaždý zločin. Ale budu se ho stranit. Fuj, a já ješitník jsem byl trochu pyšný na jeho přátelství, dobrý trest na mne, haha! Jak by se mi smáli ti, kteří mi záviděli... Kat... Ano, shoduje se vše. Je na chlapíkovi něco temně neblahého, co mají zločinci a ještě více detektivové a čistokrevní policisti, zločinci, žalářníci, soudcové a nejvíce ovšem kati, jejichž první exemplář vběhl mi do cetsy. Cizozemští vydělávají, četl jsem, velké peníze. Ano, přišel z ciziny, aby tu někoho oběsil, - ano, pamatuji se, že přednedávnem jsem četl, že náš kat onemocněl... S popravou se patrně dlouho otálí, pan popravčí na onen svět vžil se zatím patrně v roli italského šlechtice, stydí se strhnout v onen den tuto masku a zůstane skryt v reservě jen pro krajní případ. Hahaha!"
O něco později připadalo mně ovšem vše dosti divným - - -
"Víš, co je vlastně náš baron?" otázal jsem se téhož večera Eduarda, filozofa, jehož ušlechtilé rozvážnosti přál bych simít aspoň třetinu.
"Kat."
"Tak?" řekl bez z ájmu. "Jak to víš?"
"Z jeho vlastních úst jsem to slyšel! Dnes v lese, ve tři hodiny odpoledne!"
"Tak?" děl se zájem a lehce se usmál. "No, vyprávěj!"
Když jsem skončil, pravil suše:
"Od dvou do čtyř byl v kavárně, Kole m tří podřimoval. Když se probudil dobírali si ho soustolovníci, že brmmmlal ve spaní něco o šibenici a oprátkách. Z toho důvodu kloním se k mínění, že měl si telepatické vidění. Není ovšem naprosto vyloučena možnostm že viděl jsi comme il faut člověka baronu velmi podobného. Třetí posibilita, že se ti vše jen zdálo, - ale to spadá snad vjedno s případem prvním: neboť pravý sen, jsa vždy clairvoyantstvím, viděním vyšší skutečnosti, je totožný s vidinou, to jest visionem!"
"Vskutku," zvolal jsem v úžasu, "připadalo mně vše tak divným... a přece podobalo se to tak skutečnosti bdění... Nikdy jsem dosud neměl vidění ani halucinací..."
"Tím významnější pro tebe, měl-li jsi je teď! Pozor! Ten Ital tě na smrt nenávidí!"

Byl jsem nyní krajně opatrný a beze zbraní jsem z domu nevycházel. Procházky své omezil jsem, konal jsem v dobách nepravidelných a v místa poměrně bezpečná. Zdálo se mi, že jsem někdy stopován, ale něčeho určitého jsem se nedopátral.
Barona viděl jsem teď řídčeji. Chování jeho ke mně se změnilo, jako by cítil, co v duši mé se děje. Stal se chladným až odpudivým, a z očí jeho proknitávala teď zřetelně zášť. Jednou jen poprosil, abych s ním šel na výlet. Odmítl jsem způsobem ne dost chytrým... Tři dny po té oznámil mi v kavárně, že nazítří nadobro odjede. Rozloučili jsme se bez stisknutí rukou.
Ulehčilo se mi značně, když jsem následujícího dne zvěděl, že je vskutku pryč. Přesto byl jsem několik dní ještě velmi opatrný. Konečně zastyděl jsem se za svou bojácnost a pověrčivost a třetího dne šel jsem odpoledne podle svého zvyku zase do onoho lesa. Nic se nepřihodilo.
Dne následujícího - dvacítého po onom vidění, šel jsem tam opět. Byl dusný, podmračný, truchlý čas, tajemné rozčilwní ve mně vznikalo, čím více blížil jsem se onomu místu... Byl bych se vrátil, ale hlasy dřevorubců v hloubi hvozdu i hlas cti v mých prsou pudily mne dále- "Dojdu tam - již jen asi dvě stě kroků, a pak se dám nazpět," řekl jsem si.
Tu vynořili se proti mně dva muži. Můj první pocit byl dát se na útěk... Ale opanoval jsem se, šel jsem jim vstříc, ruku na revolveru. Měli tlusté hole a jeden z nich byl - tímtéž, který tehdy barona očekával.
Střetl jsem se s nimi právě tam, kde jsem měl vidění. Přiznám se, že s tíží jsem šel.
Pozdravili zdvořile. Kráčeli za sebou. První byl už za mnou, druhý člověk kráčel nápadně pomalu, upřeně na mně hledě. "Ohlédni se!" zvolalo náhle něco ve mně na mne. Spatřil jsem kyj nad hlavou prvního. Skočil jsem na stranu do křoví, - hůl udeřila do země. A s duchapřítomností, jakou dává nejvyšší jen nebezpečí, vytrhl jsem revolver a bleskurychle střelil. Útočník, trefen do prsou, se zapotácel a s řevem skácel. "Na pomoc, signore!" zvolal druhý a s taseným nožem vrhl se na mne. A zase podařil se mi skok stranou - a víc než na všechny své básně hrd jsem na to, jak překrásně proletěla druhá má koule lotrovi lebkou.
Ozýval se křik dřevařů, nedaleko stranou zněl v houšti silný řevel. "Toť moji zachránci, myslil jsem si, v tu chvíli třeskl odtamtud výstřel a koule zafičela mimo mou hlavu. Jako bych bylzkušeným brigantem, skočil jsem za tlustý strom a tam poslal kouli, kde bělal se obláček kouře. Chvíli bylo ticho, pak se ozvalo známým mi hlasem zaklení a řelest, stále a stále slábnoucí. Poslal jsem směrem tím ještě kousek olova - patrně bez výsledku... A za chvíli obklopen byl jsem bodrými dřevorubci.
Muž střelený do prsou přiznal se, že byl neznámým Siciliánem za velký obnos najat, aby mne v lese hůlí omráčil a poté v pusté rokli - oběsil. Něco bližšího o pohnutkách baronových nevěděl, jen, "že jsem lotr a neznaboh, jenž baronovu ženu svedl." Byl to kalabrijský bandita.
Baron zmizel beze stopy. Obávám se, že budu mít s ním ještě co činit...

x x x

"Mne oběsit!" pravil jsem Eduardovi. "To zní přece jen trochu víře nepodobně. Že cítil ke mně instinktivní tajemný odpor a nemávist, přispuštím, vím, i že city jsou mohutnou mocí... Ale sotva tak velkou, aby vedly už samy o sobě k obyčejné vraždě. Ale volat briganty až z Kalábrie, aby mohl být ve vše formě poppavem chudý literát,

který osla toho nikdy osobně neurazil - toť přílišná čest pro mne a zcela směšné!"
"Moje vysvětlení," pravil Eduard"bude vulgo ještě směšnějším a více nepodobnějším. - Ten člověk necítil k tobě ani tak tajemnou, instinktivní nenávist, jako zášť přirozeně vzniklou z vědomí tvé skutečné superiority nad ním. Je důležitou, ale téměř neznámou pravdou, že lidé obyčejní, to jest duševní otroci, planou bezradnou nenávistí k duchům vysoce rozeným, to jest volným. Samostatný soud pociťují jejich poslušné duše jako zápach, personalitu, česky samostatnost jako zločin. - Morálka jest jen bojem vysoké Volnosti. "Morálka otroků" - toť pleonasmus. Není snad hlubší záště než zášť skutečného otroka ke skutečnému pánu, nenávist nízkého k podstatně vyššímu. Velká je už zášť proletáře k boháči. Ale čím je proti zášti obyčejného vzdělance ke géniovi" Peníze, vnější moc jsou pouhá accdentia. Myšlenka, že existuje člověk esentielně vyšší než já, toť něco, čeho lidská přirozenost nesnese: příliš hluboko koření víra v rovnost všech lidí. Pravíš, žes barona nikdy neurazil: ale celá tvá osoba byla jen jedinou strašnou urážkou jeho. "Jak mohli by ti, jimž bytost, jako ty jsi, jest věčnou předhůzkou, býti tvými přáteli?" dí Goethe, - a Nietzsche: "Před tebou cítí se malými a duše jejich doutnají neviditelnou pomstychtivostí." Zvláště vzdělanci doutnají jí nejvíce. Neučený vidí ve tvé superioritě vždy jen školy a kantory, a vinu své inferiority svaluje na své rodiče, peníze, okolí a jiná accidentia a zcela se tím upokojí. Vzdělanec té útěchy nemá, tím více, když vidí, že erudicí nad génia často vyniká? pomáhá si tedy - ale nepomůže - teoriemi o abnormalitě, patologičnostigénia, namlouvá si prostě, že jsou blázny. Ba pojem génius má tento původ. Raději normální neboli ordinární člověk připustí, že nějaká nadlidská moc, démon, obrala si čert ví z jakých důvodů právě tebe za svůj příbytek, učinila tě jen svou hlásnou troubou, než aby sáhla k nejpřirozenějšímu vysvětlení: ten člověk je vznešený, já červ vedlě něho. Věz, že všichni skoro tvoji přátelé nenávidí tě jako ten Sicilián, ale nejsou schopni činu... On je typickým příkladem otrocké duše, vzdělance, naškrobené vyžehlenosti, morality. K tomu srdce neobyčejně temného závisti a jedu plného, rancunesního. Připočtěme k tomu, že je bohat, že je neznámým zde cizincem a patrně dobrodruhem, jemuž útěk po činu, zajisté ne prvním podobného druhu, je malicherností: že je Sicilián, jemuž vražda je něčím daleko normálnějším než Severoevropanu, a že konečně je jako všichni Jihoitalové v bahnité hloubi své duše hluboce religiozní a že ve své bornovanosti považuje asi tvou popravu za nejzásluhnější čin před Madonou - a vše, co ti na věci připadá paradoxním, stane se přirozeným a samozřejmým. Jako vůbec bez vyjímky každý paradoxnost zkrotne před upřeným, jasným pohledem v nevinnou možnost a hříčku všemocného ducha.

ETERNA

Následující noci snil:
V šíleném polobezvědomí kráčel umíněně stále dopředu, zimničně očekávaje, že přejde přec jen ke konci. Šel léta, staletí, tisíciletí, věčnost, - a stále tělesa před ním nesmírná rovina. Náhle vztyčil se před ním ze země muž, a drže před sebou tyč, zvolal: "Stát, zde je konec času!" - "A co je asi za ním?" zasmál se Selen a tyč přeskočil. A hned uchvátilo jej cosi strašlivého černého a unášelo jej to šílenou rychlostí v neprostorovou propast. "Vír věčnosti, to jest ničeho," pomyslil si a ztratil vědomí. Když ho nabyl, cítil, že jest unášen stále kupředu, ale tak sladce jako v loktech milující sylfy. Tma zmizela, něžné moře barev usmívalo se před ním, blížilo se rychlem řeřavělo stále více, až náhle jej objalo. Octl se v království oblaků, ohnivých, nevýslovným bohatstvím nevídaných barev a tvarů hřmících! Jako hory klenuly se kol něho, nad, pod ním - a on střel hbitě letěl jejich těsninami, umíraje slastí z nebeských, nesmyslových vůní: neměl však těla, stal se pouhým viděním a smíráním z vůní! Stále čarovnější byla tato země oblaků - - či nebyly to oblaky? Ne, bylo to něco transcendentního - byla to zduřevnělá hmota - extaze! Byl to jiný, jiný svět, - ach, tak známý, ach, tak neznámý. Stále čerovnější byl, krajiny, souhvězdí, města, lidé, nymfy vyvstávali z něho a hned zase mizeli za letícím, netušené, a přece tak známé věci rodily se stále a stále z něho, - vše oblito kouzelnou slastnou září, - září mrtvého a zrozeného - pramene vší poezie, krásy a slasti. "Octl jsem se zas v minulosti, když přeskočil jsem hranice času!" pochopil konečně. "zasnoubil jsem se tak konečně sám s sebou a došel tím konečně nebe -" Ach, ale sotva si to pomyslil, cítil jakoby pod sebou něco tvrdého, tvrdnoucího stále víc, cítil, že nabyl těla, - a čarovný svět kvapně prchal: některé oblaky srazily se v nemotorné pozemské hory, jiné se rozplývaly až konečně jako mlžné cáry tlely na úbočích kopců podzimním listím se pestřících... Ale krajina zdála se mu tak známa... Kráčel kupředu a stále známější mu bylo vše, předvídal, co před ním vyvstane, - a jako na rozkaz přání objevovaly se věci ty vskutku.
A přece mezi ním a jimi ležela záclona - největšímu, šílenému úsilí jeho neproniknutelná,- cosi posledního, nejhlavnějšího, prostičkého a přece nedomyslitelného. Obcházel horu: "a teď přijdu na větší rovinu, uprostřed níž je velký zámek," vynořila se mlhavá vzpomínka. A stalo se, vešel do zámku, ve snění, zdálo se mu, že má k tomu právo. Byl liduprázdný, kráčel po dunící, polotemné chodbě, - tu zaslechl za jedněmi z dveří tlumený ženský pláč - tak podivný, jako zvonění skleněného zvonku, tak podobný skoro ďábelskému smíchu - tak příšerný. - Krev mu stydla - náhle vyrazilo z něho něco: "Eterno!" Vyrazil dveře a spatřil ji. Na pohovce svíjelo se její známé hadí zářící hadí tělo, - zasvitla božská tvář, paže se rozepjaly - ale hned zas srazily. Vrhl se k ní. Dala se na útěk. Pronásledoval ji řadou pokojů, vzdálenost mezi nimi se stále zvětšovala, konečně zmizela mu, jen dupot její zněl k němu - smích...
Nápadně se stmělo, podivný stín postupoval sem od hory. Zlo přivolávající hrůza zachvacovala Selena.
Octl se v posledním pokoji - nikde východ. Rozhlížel se kolem - tu spatřil ji ležící v koutě. Vrhl se k ní - ale ještě dříve se vztyčila - a hrůza! Uzřel kdy něco tak hrozného, jak teď její tvář? Byla stále skoro krásná, - ale tak odporně, tak hnusně, že žádný malíř nedovedl by si imaginovat tak nejpekelnější potvoru. Cosi strašně kluského, chlípného, úlisného, až do morku zkaženého pojilo se v ní s propastnou nenávistí a zlobou v celek nevyslovitelně hnusný

a strašný. Příšera padla mu kol krku, líbajíc jej s příšerným smíchem. Rozpředl se zá pas. Setmělo se skoro. Pološílený vymanil se konečně a utíkal nazpět, - tu zastoupil mu ve dveřích cestu beztvarný, jako noc černý stín - a příšera strhla jej zezadu k zemi - Probudil se. Ač poznal hned, že jen snil, nechtěl delší dobu pohnout údy. A nesčetné myšlenky sletly se divem v duši, jež prolétla za půl minuty peklem, neschopna jako tělo k vzepření se onomu děsnému pesimismu, s nímž v noci někdy procitáme. Sen vrhl strašný stín svůj na Eternu ve bdění, zdála se být Selenovi vskutku sněhovou pannou, příšerou určenou k záhubě jeho. "Jsem v moci ďábelské," zasténal, "již zmocnila se celého mého nitra strašná vášeň, nenechá se již přemoci, spojil jsem se sám se svým zhoubcem a nic nemůže již pád můj v nejpříšernější metafyzickou propast zastavit."
Potáceje se přistoupil k oknu, otevřel je.
Východ se silně příšerně bělal a zdálo se, že jižjiž musí dole zrumělnit. V královské osamocenosti třpytila se na něm Denice, magicky tichá a vlídná, démantová, jako tvář Eternina, - zvědavý pohled slunce oklikou chtějícího vidět, jak vypadá země v noci. Hory, děsivější než jindy v mrtvolné své bělosti, hrozivě se na nebi probouzely. Z černého dosud lůna éteru duchově zněly dva ostýchavé ptačí hlásky. Sotva šeptající růžový vánek přinášel od východu tajemná poselství. A to vše osvítilo noční duši Selenovu, - ale ztemnělo jejími stíny. Zoufalá bolest sevřela nitro mladíkovo, - "Ach, jak svůdné je vše! Příroda jako žena! Příroda je žena, neboť příroda jest jen symbol - teď to chápu. Jak svůdné vše a klamné
a strašné! Jen proto je vše tak svůdné, aby zkázonosnou moc svou mohlo projevit! Všude zeje propast, netušitelné utrpení číhá v ní. Vše bije a řdoucí. Ó, přírodo, světe,-jste jako má Eterna, - ach! Jak to skončí? Lhostejno! Bolí mne vše a mrzí, - chci jen klid - jen klid!"

PŘÍŠERNÝ KONEC FABIUV

Fabio po odchodu Cesarově žil v jeskyni, skřípaje vztekem zuby. Nečinnost byla proň umrcující, hrůzné sny vířily mu hlavou, a v uších zněl mu příšerný rachot a i černou postavu viděl často stát za sebou.
Jednoho dne vraceje se do své skrýše, zaslechl z vnitřku příšerně ostré, řinčivé svištění, jako když šavle se brousí...
Vynal revolver a stanul nerozhodně... Skulinou hledělo žluté světlo... Sehnul se k ní...
Zavrávoral... Spatřil toti přímo proti sobě u stoli sedícího, šavli brousícího - sama sebe....
Opřel se o skálu... Tu zaznělz nitra příšerný hlas, hlas vlastní.
"Počkej pane, jdu ti už otevřít!"
Zaslechl kroky - tak závratně narkotizující, nejasné, hlavou točící... Kmitla mu myšlenka: "Což, je-li to Cesare? On umí napodobit každý hlas, on ví o mém dvojenci z hrobu, - snad zaopatřil si vhodnou masku..."
Chtěl utéci - tu otevřely se dveře a příšerný vetřelec stál v nich se s víškou v ruce. Fabio namířil naň revolver...
"Neděs se pane, nejsem Cesare! Hleď na mne dobře! Může živý člověk tak vypadat?"
Fabio se upokojil... Jen na prvý pohled zdála se mi příšera být živým člověkem - přilepším popatření vidět bylo, že je to velmu hubený živý stín, polopr zračný... Zvláště dnes byl stínovitý a sešlý víc než kdysi před lety v hrobě.
Fabio se již zcela vzpamatoval. Hrůza zmizela, - nemoc zmizela, rechocení ustalo... vymořila se veselá skoro zvědavost...
Uchopil příšeru za ruku, vtáhl ji za sebou do jeskyně, - a dlouho jí hledě l do tváře...
"Vypadáš prabídně," zabručel. "ztrápený, zchaptralý, nemocný lump!"
"Jsem obrazem tebe, a co by se na tvém těle vytvářelo léta, je na mém hotovo ze sekundu. Jsem ideálním objektem fyziognomistním."
"Zde má ruka! Jsi prvý, koho považuju za hodna podat mu ji - neboť jsi sám! Usedni! Proč jsi právě dnes přišel?"
"Nepřišel jsem! Jsem u tebe stále, ale ty mne nevidíš! Teprve dnes ti to tvůj stav dovoluje! Jsem tomu rád, již dávno chtěl jsem s tebou mluvit!"
"Těší mne to též, snad mi něco důležitého řekneš... Zdržíš se zde dlouho?"
"Asi půl hodiny budeš schopen mne vidět!"
"Stačí, čím tě pohostit?"
"Potravou a vínem."
Přinesl oboje. "Ty jíš? Ubude něco z tvých potravin?"
"Z tvých ne, z těchto ano. Vše, co teď vidíš, je druhou skutečností, to potravy jsou snovým rubem potravin, jež později netknuté najdeš!"
"Kdy mluv, pomstím se Cesarovi?"
"Nesmím říci."
"Kde jest?"
"Kde teď jest, nesmím rovněž říci. Ale smím říci, kde jest jeho dům a jeho ženaní."
"Mluv!" žaŕval.
"V severní Persii, v X, blíže Meschedu."
"Děkuji ti. Jeho ženy tam?"
"Teď ano, již dávno, věda, že rád bys to věděl, toužil jsem, bych ti řekl, ale tys byl hluchý. A dnes nemá to už významu. Neboť zítra obdržíš od zvěda svého list, jenž ti poví totéž, co já."
"Jsem zvědav. Pomstím se jeho ženám?"
"Nesmím mluvit."

"Je má nemoc smrtelná?"
"Jest, pane můj. Nedělej si z toho nic!"
"Nemusíš mi radit, nedochůdče! Kdy zemru?"
"Budeš žít ještě měsíc a několik dní!"
"Postačí, jakým způsobem zemru?"
"Řekl jsem to již!"
"Je Cesare v Itálii?"
"Není!"
"Tedy do hrobu již nepřijdu, - tím méně za měsíc a několik dní!"
"Přijdeš k tam, pane, s roztříštěnými údy! A pak budu vysvobozen. Pak staneš se sám svým stínem, a já rozplynu se v lehké sny."
"Přeješ mi smrt, chlapce?"
"Přeju si sobě, totiž přeju si přestěhování se v lepší příbytek. Proto se mohu na ni těšit. Vy slepci nevíte, že smrt je jen přestěhováním se, proto se jí bojíte."
"Ty propasti, jež jsem tak často ve snu spatřil, co značí? Budu je viděti teď už stále?"
"Budeš! A tobě je souzena propast, protože po celý život je na jejich pokraji si bloudil a div - žes už do nich nespadl! Nezlořeč osudu, že již umíráš, blahořeč jemu, že umíráš teprve teď! Byl k tobě laskavý neobyčejně. Jiní lidé chodí nudnými, bezpečnými, zbabělými rovinami. Propast - tot smysl tvého života..."
"Rozumím, vše má jistý, vysoký, symbolistní význam. Symbol je vyšší skutečnost... To rachocení?"
"Tvá pohřební hudba, tebe hodna! Začíná už teď, bude ti hrát až do smrti , - a i posmrti budeš ji slyšet. Vlastní zní již z druhého světa tento třeskot padajících hor, - symbol tvého života, snažení, činů a velikosti... Nevykonal jsi velké činy, jak lidé říkají, ale jen na tom nezáleží, co v duši děje se. Více jsi v duchu svém vykonal než Tanurtan."
"Ta černá postava?"
"Smrt! Uvidíš ji stále. Půjdeš-li za ní, uteče, za tvými zády se vždy objeví, - a pomalu, pomalu bude se k tobě blížit. Každý den trochu více. Nevěřímej si jí teď ani! Ale až lhůta tvá vyprší, připlíží se jednou za tebe a dotkne se tě, - a to bude znamením, že téhož dne zemřeš..."
"Krásná společnice, haha, k smíchu vše."
"Jen se všemu směj a vesel se! Neboť trpíš-li ty, trpím i já. Propasti se neobávej, uzříš-li ji, skoč do ní směle se zavřenýma očima a myšlenkou, že jí zde není, - a staneš se o metr dále! Neboť propasti vůbec nejsou, jsou jen iluze jejich. Prohlédni iluzi a nebudeš nešťasten! Nekaresují věci, ale to, co si o věcech myslíme, říkají filozofové."
"Nech si své rady! Svět je iluze, tedy jest iluze reálná, tedy to, co o věcech myslíme, jsou věci samy! Bude má smrt hrozná?"
"Bude, pane můj."
"Bude trvat dlouho?"
"Takto asi čtvrt hodiny, pro tebe bude věčností..."
"Lhoustejno. Bolest je užitečná a nese plody. Opovržení, hodný, úzkostlivý slepec, kdo se jí bojí! Je spravedlivo, abych trpěl, trpí-li jiní mnou. Vše musí se vyrovnat! Přeju si dobrodiní bolest! Je nutno, aby vyšší člověk trpěl - aby byl veliký! Mnohé krásné křesťanské odpouštějící duše přejí mi i největší muka, po smrti, přejí mi věčné peklo, jímž nanejvýš dobrotivý bůh obmýšlí ty, kteří se mu nezdařili... Jaký bude můj osud po smrti?"
"Strašlivý, pane můj, nechci ti to říci."
"Pluv! Ničeho se nebojím! Kdo se připraví, zničí polovice utrpení, jež jej čeká. A vím, že na vše si zvykneme a zvykem změní se nakonec bolest nutně i v slast!"
"Odpusť, pane můj."

"Budou ohnivé střelky bleskurychle projíždět mým tělem a rozrývat stále mě, ve vteřině se zas hojící nervy?"
"Něco horšího!"
"Budu mít dvacet těl a budou všechna tato současně mučena způsoby, jimiž jsem mučil psy a kočky na Čertově hrbu a Myší pasti?"
"Něco horšího, pane můj! Staneš se čímsi nesmírně nízkým a ubohým!"
"Čím? Ropuchou? Pavoukem? Žížalou! Hovnivalem?"
"Něčím horším!"
"Jsem?"
"Horším! Je to něco ještě horšího než pokorně se vrtící psí ohon!"
"Obyčejným člověkem?"
"Uhodl jsi! Ale netrefám si ti říct jakým."
"Knězem? Ministrem? Či snad, hrůza, konstitučním panovníkem?"
"Něčím ještě horším!"
"Pro boha živého, snad ženou!"
"Něco ještě horšího!"
"Mluv! Velím ti to!" zařval.
"Nuže, pak musím - ač - hrozně nerad! Staneš se - profesorem!"
A tu skutečný Fabio zbledl jako křída - zamával rukama a padl na zem. Omdlel... Když přišel k sobě, byl nad ním přízrak nakloněn a tvářil se zoufale...
"Pane můj, nědes se ztoho tolik-"
"Mlč!" zařval Fabio a rval si chumáč vlasů... Já - a profesorem! Běda, třikrát běda! Je možno abych tak hluboko klesl! Ješílím? Nikdy jsem to slovo nevyřkl, - teprve teď! A mluv, prase, jakým profesorem? Rychle, sice tě zardousím!"
"Běda, běda, třikrát běda! Staneš se universitním profesorem, profesorem filozofie, hlavně morálky!"
Fabio jal se řvát jako umírající hyena a bil hlavou o zem.
Jako Erbenův Záhoř zařval: "Ptám se tě, je způsob, abych ušel tomuto hroznému osudu? Jsem zoufalý jako ten Záhoř, poprvé lituju svého života, jsem zdrcen jako červ! Rci!Co mám činit? Hůl s vroubky nemám, - ale vím přesně, kolik vražd nám na svědomí! Stodvanáct! Budu po celou dobu, co ještě živ budu, nic jiného nedělat, než počítat do stodvanácti a zase nazpět, - jen když statnu se po smrti hovnivalem a ne profesorem. Půjde to? Půjde to?"
"Nepůjde, panemůj. Běda! Král Orku je neúprosný... Ale potěším tě! Nebude to tak hrozné! Nebudeš mít ducha, jehož máš teď - staneš se prachobyčejným profesorem, a budeš v hnoji svém šťasten, docela šťasten jako všichni profesoři."
"Ese, takto odvážíš se ke mně mluvit! Toužím po štěstí? Nenávidím štěstí! Jen myšlenka, že stanu se nejbídnějším ze všech plazů, je mi nesnesitelná, teď nesnesitelná, ať je to pak jak chce!"
"Chápu, pane, a máš pravdu! Jsi vysoká duše. Ale potěš se! Nebudeš sám! Podobný osud stihne všechny vysoké duchy, - duchy ostře vyhraněné a dokonalé, [illegible] stanou se tam svým opakem, aby nastalo vyrovnání, - neboť vše se nivelizuje, a kdo je vysoko, musí nutně hluboko klesnout. Tvá sestra Porcia, tento rozkošný, velkomyslný ženský tygřík, stane se například učitelkou ručník prací. Bude trpělivě usmrkaným dívkám utírat nosy... Piertro stane se krejčíkem. Cesare se stane hotelovým podomkem, bude cídit boty, natahovat ruce po diškreci a šťasten bude, dá-li mu kupčík některý líru, - a dá-li mu Arschloch v návalu šílenství dvě, zlíbá mu ruce..."
"Ať jsem podomek!" vyl zatracenec, "jen ne profesorem!"
"Tvůj osud je nejstrašnější," děl dvojenec velmi bolestně... "Chápu to, - jak! Ty, nejvolnější člověk na zemi, zvyklý prolétat na koni nivy, lesy a hory, komandovat bandám lupičů, každý odpor hned revolverem trestat - ty, žádný zákon, žádnou vrchnost neuznávající, ty,

v duši své mocnější než každý suverén, protože jsi činil, co žádný suverén by si nesměl dovoliti, ty, pro kterého jen vlastní, ohromná, jako slunce plamenná vůle existovala, ty, jenž jsi všemi lidskými předsudky pohrdal tak, žes o jejich existenci ani nevěděl, a jen za sebou, za svou vlastní vášní šel, ty teď profesorem morálky! Je to strašlivé! Ty budeš teď sloužit státu! fifirfi! Ty budeš z katedry přednášet o kategorickém imperativu, budeš zatemnělému lidu povídat o Tomáši Aquinském, o Stuartu Millu, budeš tyto idioty a mrzáky do nebe vynášet a říkat, co nechceš, aby jiní ti činili, nečiň ty jim! Ty budeš se stavět, jako bys něčemu z filozofie rozuměl, - a zítra zatím, jakožto profesor filozofie, nebudeš rozumět pra-pra-pra-praničemu, jelikož jen filozofický génius může filozofickým myšlenkám vskutku porozumět. Ty budeš, až vědychtivý posluchači budou trochu více smrkat, je napomínat: "Pánové, lituji velice, že jsou mezi vámi někteří, kteří nejsou si vědomi důstojnosti akademického sálu - - ", ty, jenž jsi byl zvyklý napomínat jen slovem ... Chápu."

"Kuš, pse!" A Fabio vytal stínu svému tak strašný políček, že se tento na zem svalil. "Ještě více mi srdce rozdírat! Ó, Zákoři, smál jsem se ti, žes stále počítal vroubky na své holi a žes z toho nezblbnul - říkal jsem, že se to stalo jen proto, žes byl blbým už dříve! Ale teď se nesměju. Budu počítat, počítat! Jsem zdrcen do nejhlubší duše! Má hrdost je pryč! Doznávám, že jsem pes, že jsem psí lejno! Ó, můj bratře! Přimluv se u knížete Orku, at mne učiní psím lejnem!"

"Chce tě tím učinit, můj pane, neboť univerzitní profesorjest jeho extraktem."

"Nechci být jeho extraktem! Chci být jím samým!"

"Když to nejde! Nešťastný pane můj! Těš se, nebude to trvat věčně! Jen sto let. A nebude to tak zlé - uvidíš, jen co umřeš! Hleď brzo umřít, abyses na to nedíval tak poctivě! Pak budeš vidět, jak je ten kovový červíku v kůži jeho dobře! Nikdo necítí tvůj smrad, a cítí-li jej, voní si k němu. Budeš velmi bohatý, budeš proslulý, budou ti říkat náš věhlasný učenec, tvé spisy budou vyhlašována za záblesk nové epochy filozofie, - budeš všeobecně vážený..."

Fabio zamával rukama a opět padl na zem, - Svíjel se jako epileptik.

"Budu všeobecně vážený!" skučel zmírajícím hlasem "Je možno, abych na tak nízký stupeň zuboženosti klesl, abych bylvšeobecně vá-vá-váže-" Omdlel zase.

A dvojenec jeho se zachechtal, plivl mu do tváře i řekl: "My se už neuvidíme, psí lejno! Zdechni brzo, brzo! Jak se hanbím za tebe! Něco lepšího jsem si zasloužil, než být duchem pana profesora, než být stínem profesora morálky - ta hanba! Na ulici se nebudu smět ukázat, fi, fi, fi, pse, profesore, profesore!"

Zvracel z tohoto slova na Fabiovu tvář, zsinalou - a zmizel...

x x x

Nelhal. Fabio obdržel vskutku následující den list, potvrzující to co slyšel od strašidla. Pozítří vydal se na cestu se čtyřmi druhy svých nedávných loupežnických podniků. Cestou přibíral každého, kdo byl potřebný a vhodný... Zpočátku cestoval rychle - pak líná jeho banda vymýšlela sic stále nějaké darebnosti, aby se neuhnala. Byl poměrně zdráv, ale chvílemi tísnila jej podivná úzkost, jakou pozvolna umírající cítí před smrtí... V těchto dobách vídal obyčejně propast vedle sebe a smrt. Tutot jen zřídka, kzrotla jaksi a sko ro

se styděla, patrně indignována, že dvojenec prozradil její tajemství... Ale třeskutý rachot v jeho uších neustával a menšil se stále jeho sluch...
Byl-li zdráv, planul vražednjější pomstychtivostí než kdy dříve - a prožil cestou slastnější chvíle než kdy dříve. Zdálo se mu, že teprve teď, kdy život jeho sklonu je zcela blízek, hárá plamen jeho nejdivočeji a nejzářivěji. Umínil si, že zbytek života použije co nejlépe... A vnitřní žár byl na tváři jeho tak viditelný, že kraji, kudy cestoval, zbyla po něm legendy, že sám dábel tudy jel .

x x x

Konečně, dne 1. prosince, stanul s dvaadvaceti druhy v lesíku, jen pět minut od Cesarova domu vzdáleného.
Skrýval se se svojí bandou ve skalních jeskyních, vyčkávaje příležitosti, kdy bude moci vniknout do domu Cesarova a zmocnit se ženuček jeho.

Příznivý čas k tomu nastal brzo.
Ženušky Cesarovym vrátivše se ze zdařilého výpadu na lorda Robertsona a vysvobodivše - neznámo jakým způsobem maminku Pietrovy bohyně před utopením v pytli, den ten náležitě oslavovaly. Zpívaly, kouřily, a také trochu více pily a pak tvrdě usnuly.

Fabio v noci obklíčil dům, stráže postřílel a dívky zoufale se bránící do slují odvlékl, maje v úmyslu tsrašlivým způsobem je mučiti.
Sám však propadal stále větší a větší únavě, neschopen odhodlat se rázně k činu. Jeho mozek byl napjat k prasknutí a jeho tělo bylo vyčerpáno. Poručil položit dívkám xxxxxxx skřipce na ruce i nohy, rozhodnuv se k zprovodění jejich přikročit až za půl třetí hodiny a zatím spánkem se dostatečně posílit.
Ulehl. Náhle mu však bleskla hlavou myšlenka:

"Ale - což, zabíjí-li mne ti darebáci ve spaní? K čertu! Vím, že mají to v úmyslu!... Zabíjí-li mne pak ovšem později, - ale aspoň budou paice tyto umučeny... Mám je zabít hned? Ne! Vždyt jsem jim dosud nic neudělal! Jak mne osud stíhá! Právě teď spát vedle úkladných vrahů - musit ženy nechat na živu - prokleto, zešílel bych! Ne! Ne! Dokončím to děj se co děj"!
A zaskučev, vyskočil zběsile a přiskočil k bedně... Dívky, které pád Fabiův novou nadějí naplnil, zavřely oči, hrozně se chvějíce... Teď zas myšlenka na umučení plnila je šílenstvím, - když naděje dříve se zazelenala... Teď bylo nešťastným mučednicím strašnější než kdykoli dříve... Vzpírály se nyní vší duší smrti, bály se nekonečně každé nové i malé bolesti - ale přece musely, musely, strašné slovo! - Vítr venku se vzmáhal a šeptal plísnivému lesu o smrti.
Náhle otevřely oči zas... Zaslechly pád... Vydaly nové radostné ryky, - a jak jásavě zableskly jejich oči!
Asi deset vteřin Fabio ležel... Pak opět usedl... -
"Ne, marno!" zahučel-... Musím spát, cítím,že za minutu zcela jistě omdlím nebo zdechnu. Pak zůstaly by ony na živu, - a já bych byl mrtev. Nutno riskovat něco - je to nevyhnutelno, nevyhnutelno, ke všem čertům!"
Odlezl k východu z jeskyně a zvolal co nejsilněji:
"Přineste několik houní a dejte je do mé jeskyně!"
"Hned pane!"
A za chvíli byl rozkaz vyplněn.
"Nic nového?"

"Nic, pane, nepřítel nás obklíčil, ale drží se daleko. Schyluje se však asi k veliké bouři!"
"Slyšte, musím nutně spát! Za půl třetí hodiny mne probuďte - pak to dokončím! Času nazbyt! A napadlo-li vám snad mne zavraždit ve spaní, upozorňuji vás, že nejsem přirozená bytost a že i zavražděn kkkx bych vás zahubil! Mám moc vstát z mrtvých nebo vstoupit do jiného těla! Pamatujte na to! A teď jděte na svá místě, půl třetí hodiny mne nerušte!"
Odešli, něco šeptajíce.... A Fabio po čtyřech lezl do malé jeskyně. Stále pokoušely se on mdloby.
Ale přece, plaze se mimo bednu, uchopil čtyři malé, železné, zubaté skřipce, a přiložil je dívkám na palce nohou... Krev vytryskla, zařičely slabě nosem a ztichly. Nechal skřipce viset... "Aspoň nějak atzatím trpíte!" zahučel a octnul se ve vedlejší jeskyni... Plížil se k loži.
"Nejvyšší čas," zahučel. "Trapnost sice zmizela, ale tichá, mírná ospalost neodolatelně jde na mne jako zloděj, - proti ní nedá se už nic dělat.Jak se těším na spaní! Jak budu osvěžen! Teď mne ti pověrčiví chlapi jistě nezavraždí, byl to ode mne dobrý nápad! Vím, že považují mne za ďábla, jinak byli by mne už zabili a oloupili! Eh, dopadne to dobře! Jen co se vyspím, bude vše jiné! I ten strach ze smrti byl mi vnuknut jen slabostí, ano, jak sladce jsem ospalý... Kde jsou ty houně? Zde! Ano! budu žít dál vzdor všemu proroctví, vše se změ-ní k lep-šímu a - "
Náhle uleknut, rychle se otočil - nebo něco dotklo se jeho zad - tak mrazivě, tak příšerně -
Za ním stála černá postava s podivnou tváří jako uhel černou, nehybně mrtvou,ne z masa - jako z uhlu vyřezanou...
Zavyl... Postava zmizela...
"Dotkla se mne!" zasténal zoufale. "Do půlnoci zemru, ó!"
Zavyl a zuřivě poklekl.
"Znamená to, že mne ty chlapi ve spaní zabijí, - nic jiného! Nuže, pryč s ohledy! Zabiju teď ty čubky beze všeho! Kde mám dýku? Ach, zde! Vše se přede mnou rozplývá - omdlívám - omdlívám, měl bych přece jen spát? Oni mne nezabijí! Ano, vyspím se!" Ne! Zabiju je hned, hned! Dokud neomdlím!"
Vytrhl dýku, poslední silou vymrštil se do výše a běžel do první jeskyně... Vztek dodal mu síly.
Z jeskyně zaznělo strašné mručení: slyšeli mučednice jeho slova. Ale náhle u chodby jeskyně spojující opět klesl. Tentokráte se už nehýbal... Ženy vidouce to, šíleně se rozplakaly, dusíce se tím... Skřipce teď ani necítily...
Venku vyl vítr stále zběsileji - zazněl hrom, šlehly blesky, spustil se strašný liják... Bandité vběhly do jeskyně až na několik strážců. Přesvědčivše se, že Fabio spí, snali dívkám skřipce, položili jejich zkrvavená těla na houně, vynali jim hadry z úst a dokonce rozpoutali jim ruce. Dali jim též potravy a nápoje.
"Smilujte se, prosili znovuzrozené... "Máte přece srdce, proč ho poslouchátě? My jsme vám nic neudělaly! Bránily jsme se jen. Co vám na něm záleží? Zabte jej! Zaslouží to! Peněz dáme vám desetkrát více než on!"
"Nemůžeme, odvětili, vyrozumivše konečně, co řekly. "Slíbili jsme mu věrnost! A pak je nadpřirozenou bytostí, Ďáblem samým! Přesto, co by na nás přišlo, bychom vás propustili, ale přídahali jsme věrnosti"
"Rozdáme deset miliónů mezi vás!" spínaly ruce. To by bylo pomohlo, kdyby tomu byli bandité věřili... Nebylo od nešťastnic chytré, že mluvili hned o deseti milionech...
"Nemůžeme!" odpovídali stále. "Jsme muži a slovu svému musíme dostát!"
A jali se tiše rokovat, mají-li snad spícího Fabia přece zabít...

Ale nemohli se usjednotit...
Měli chuť teď ženy zprznit - aleqbáli se Fabia - a čekali, rokujíce dál.
Dívky byly šťastny: Půl třetí hodiny získaly - a za tu dobu může se přece tolik stát! Kdyby byly věděly, že Cesare řítí se k nim nebo aspoň že Pietro bandity obléhá! Seznaly sice, že banditi jsou stopováni, ale dle toho, co tito mluvili, neskládali v to přílišné naděje... Seskupily se dohromady, šeptajíce si, plačíce, dojemně se usmívajíce...
A zatím zuřila bouře stále a Zefiros burácel v temných korunách. Tu zazněl v to výkřik Fabiův... Na smrt zbledlé viděly, že ďábel se probudil a poklekl.
Spal teprve půl hodiny - banditě zbledly též a rychlr jali se ženy opět poutat, ústa jim zacpávat, skřipce jim na palce nasazovat - a pistole si připravovat.
Fabio povstal - Nízkou chodbou viděli, že strašně vrávorá sem tam. Již zdálo se, že vplíží se do prvé jeskyně... Ale nestalo se tak. Klesl na houně a za chvíli slyšelj jej chrápat... Přitiskly se k sobě. Banditě uvolnili jim opět ruce, vyňali hadry z úst, sejmuli skřipce rokovali dál. Bouře ustávala - ale Zefiros běsnil stále více - Zatím ležel zoufalý Pietro , jeho plačící ženy a družina mokří na svých oděvech a ledový déšť mrskal jim nahá těla... Cesare se blížil a blížil...
Velmi špatné bylo spaní Fabiovo a ustavičnými strašnými sny otrávené. Při excesivní jeho únavě zdálo by se, že spánek jeho, jediný to teď prostředek přírody k uzdravění, byl by měl být tvrdý, bezesný. Nestalo-li setak, bylo to znamením, že organismus jeho je k nevyléčení rozrušen, jeho duch přepjet, že praskutí je nutné - že musí to vzít konec, když jediný lék,změnil se v jěd...
Asu čtvrt hodiny po prvém ulehnutí spal bezvědomě... A zřel se náhle jako šestiletého chlapce ve vnitru neznámé věže, kráčejícího po točivých, temných, vrzavých schodech stále vzhuru... Něco napjatého, očekávajícího bylo v mysli hochově - ale nevěděl co.
Náhle stanul a vykřikl, nevěda proč: "Alfredo, kde jsi tak dlouho? Proč nejdeš za mnou?" - Nevěděl, jakého Alfréda volá, nevěděl, že někdo má jít za ním... To ozval se zdola hlas: "Už jdu, pitomče," mladému Fabiovi se zdál být ten povědomý hlas, ale nemohl se rozpomenout. Pod ním zněl rychlý, různý dupot a pronikavé vrzání schodů... Objevila se postava... Kdo to asi je? ptal se spící sám pro sebe... "Vždyť jsem původně nechtěl nikoho volat, o nikom nevím, že by byl se mnou ve věži. Jaký Alfréda mohl by to být?"
A již stanul před ním chlapec asi jedenácti letý, velký, hranatý, se surovou a potměšilou tváří a Fabio byl slabě překvapen: byl to skutečně Alfredo, jeho kamarád z dětských let, před lety oběšený. Byl to syn pytláka a Fabio vzdor zápovědí družíval se k němu, přiučuje se od něho chytání zvěře do ok, střílení z praku do oken, rvačce a r zným darebnostem... Alfredo zacházel s malým hrabětem zvysoka a urážlivě, - mladý Fabio, ač při tom vzteke xxxx vřel, trpěl to, cítě skoro před dvakrát tak starším kamarádem bázlivou úctu, jako děti cítívají... A tohoto Alfreda teď zde tajemně spatřil.
"Cos tam tak dlouho dělal?" ptal se ho, nevěda, proč se právě tak ptá.
"Střílel jsem v přízemí věžě lukem krysy, blbe!"
"Nastřílel jsi jich hodně?"
"Osm!"
"Co s nimi budeš dělat?"
"Máma upeče mně je zítra k obědu!"
"Dáš mi kousek?"
"Žral bys, vole! Tak pojdme nahoru!"
Šli mlčky vzhuru... Fabiovi zdála se věž nekonečně vysoká...
"To je výška, to je výška!" opakoval stále udýchaně... "Kdy už bude konec?"

"Až už to dál nepůjde, troubo!"
"Jak je ta věž vysoká?"
"Půl páta hektaru!"
"Aha" dovtípilo se dítě otrocky...
Konečně octli se pod vrcholem, pod dutou, cibulovitou bání na okrouhle zídkou ohražené prostoře... Fabio popatřil dolů a zděsil se... Tak strašnou propast pod sebou dosud neviděl... Počal se chvěti, nevěda proč a pojal jej strach před tajemným, neurvalým společníkem.
"Chtěl bys dolů sletět?" ptal se Alfredo, potutelně se usmívaje.
"Ne, to bych nechtěl!"
Tu se Alfredo příšerně rozchechtal. Pak řekl, ukazuje vzhůru:
"Vidíš tam ten koš?"
"Vidím! Ale dřív jsem ho nikdy neviděl. Co tam dělá?"
"Visí, mezku!"
"Aby nespadl, pověsil jej tam věžník?"
"A proč?"
"On v něm bílí prádlo, vysvětloval Alfredo. "Tady je slunce docela blízko a vytáhne z něho snadno všechnu špínu!
"To je pravda, pravda," přisvědčilo dítě horlivě a nadšeně...
"A teď tam žádné prádlo není," pokračoval Alfredo. "Víš co, vlezeme si tam sami!"
"To ne, proboha!" zvolal Fabio zděšeně. "Což kdyby se ty provazy přet r hly?" - "Vole, koukej na ně, jak jsou tlusté!"
"Ale kdyby se ten kříž utrhl?"
"Kříž se neutrhne, hnupe! Bylo by to rouhání bohu, kdyby se utrhl!"
"To je pravda," svědčilo dítě bojácně... "Ale -"
"Žádné ale, lez tam!" a rýpl Fabia citelně do zzz žeber-
A proč bychom tam lezli?"bránil se tento, kr chvěje se silně.-
"Proč? Protože slunce vytáhne tam z našich mozků všechnu špínu jako z prádla!" - "To je pravda," přisvědčil Fabio. "Ale jak se tam chceš dostat?" - "Tím okénkem v cibuli vedle koše! Nevidíš?"
"Vidím, ale jak to přijde? Vždyť tam před chvílí nebylo!"
"Co na tom? Hlavní, že tam teď je! Vyrýpal jej tam nůž na kvadrát!"
"Aha," dovtípil se Fabio. "Ale jak k tomu oknu vylezeme?"
"Osle, podívej se za sebe!"
Fabio se ohlédl a spatřil žebřík, který, jak věděl, dřív tam nebyl.
"Jak to přijde," děsil se. "Kdo jej sem dal?"
"Lyrické epos!" odvětil Alfredo. -
"Aha, ale já se bojím."
"Blbe, neboj se!"
A znovu rýpl Fabia, žebřík přistavil. Fabia vstrčil, - a tento poddal se mocnému, vlivnému příteli.
Ani nevěděl, jak se vnitřkem cibule do koše dostal... Ulehl v něm a Alfredo, ďábelsky se usmívaje a chechtaje, vedle něho... Fabia při pohledu do strašné hlubiny zmocňoval se rychle nesnesitelný děs...
"Tak sundej čepici, ať ti slunce svítí na mozek!" velel Alfredo, líně se v koši váleje.
"Ale Alfredo, vždyť nesvítí slunce, vždyť je to měsíc! ale dřív to bylo slunce."
"Je to pořád lunce, chomoutě, jenže změnilo svůj reflektant..."
"Aha," poučil se Fabio, a snav čepici vystavil svůj mozek vlivu slunce, změnivšího svůj reflektant...
Sám nevěděl, jak dlouho tak chvěje se seděl... Ale pamatoval m že po celou tu dobu se Alfredo bez ustání nevysvětlitelně příšerně chechtal.. Sám měl čepici na hlavě...
"Teď už cítím, že mně slunce všechnu špínu z mozku vtáhlo!" řekl Fabio. "Polezme zase nazpět!"
"Polezeme!" zachechtal se Alfredo... "Ale dřív se trochu pohoupáme, mé malé hrabátko!" A uchopiv provazy, jal se koš rozhoupávat...
Fabio dal se zděšeného křiku...
"Vždyť spadneme! Přestaň! Vždyť spadnu, jéé! Už letím!"
" espadneš, střevo! A kdybys spadl, to by toho bylo! Ukážu ti, hrabátko, že já, syn pytláka, jsem víc než ty!"

A rozhoupával koš stále víc... Fabio šíleně řval o pomoc.
Ale nikdo nešel... Kříž nahoře vrzal a kýval se a při každém jeho zakývnutí již již zdálo se Fabiovi, že se ulomí, každé zakývnutí dýkou vrývalo se mu do mozku.-
Příšerně houpal se koš... Ale Fabio z něho nevypadl... Uchopil se provazů stejně jako Alfredo, ač mu tento do pěstí tloukl... Omdléval hrůzou...
Tu Alfredo ustal a koš se uklidnil. "Pojďme teď už!" spínal Fabio ruce.
"Šli bychom, ale - kudy? To okénko zase zmizelo, - nevidíš?"
Fabio popatřil - a k nevýslovné hrůze okenko již neuzřel.
"Proboha, co teď?" vzkřikl s pláčem.
"Co teď? Jen to, že tu pojdeme! Vidíš ten kříž, jak se prohýbá? Za hodinu praskne, dříve než přijde pomoc... A pak sletíme!"
"Já nechci sletět, nechci!" plakal řevem hoch.
"Musíš, blbe! Žádná tě škoda! Budeš beztoho jen neplechy tropit ve světě! Ale ubudeš-li ty, nezlomí se kříž tři hodiny a do té doby budu vysvobozen! Proto shodím tě hned, malé hrabátko!"
A uchopil polomrtvého Fabia, příšerně se chechtaje, ne už jako chlapec, ale jako dospělý muž... A Fabio spatřil náhle, že je Alfredo dospělým mužem... A přetržený provaz oviják se mu kol hrdla, jazyk byl vyplazen, tvář modrá. -
Rozzuřil se boj mezi ním a dítětem... Toto bránilo se zoufale - a jak to ve snu bývá - muž nemohl s ním ničeho svésti. Klel, zuřil nadával.
"Holomku," řičel, "musím tě shodit! Předčasně byl jsem života zbaven a ty žiješ stále. Já jsem kdysi nad tebou, teď bezpříkladným lotrem vládl, poslouchal jsi mne jako loutka... a přece já teď ve tmě hniju, a ty, otroku, vidíš světlo! A teď se pomstím, teď - "
Ale Fabio odporoval statečně a přistoupil sám k útoku -
"Chlape!" zvolal mužským hlasem, "vládl jsi nad dítětem, protože bylo jemnější než ty, pytle sprostý! Ale kdybys teď žil, plazil by ses přede mnou, jako každý, kdo mne uzří..."
A uchopil jej v pasu, mocnou silou oderval ruce jeho od provazu - a již řítil se Alfredo , zběsile řve, do propasti. - Ale v témže okamžiku cítil Fabio, že koš obrátil se skoro dnem vzhůru -
Mávl rukou po provazu - ale pozdě - Teď už obemykal jej jen vzduch, pomalu padal za Alfredem. Hrozný pocit jím projel...
Zařval - probudil se a - -
Vzchopil se zděšeně, nemoha si uvědomit, co bylo, co jest, co se s ním děje. Chvíli vrávoral, - ale pak klesly pod ním nohy... Omdlel.
Ale dříve ještě zahučel neslyšitelně: "Ty pse, teď, teď měl bys být živ a přijít v mé cesty..."
Nějakou dobu byl v bezvědomí... a pak vynořil se v něm rázem nový hrozný sen -
Spatřil se nesmírně vysoko nad zemí, asi osm tisíc metrů - Cítil též krutou zimu... Ležel na pěti provazech, jež se v křišťálovém azuru ztrácely... Musely tam někde být připevněny, neboť se nehýbaly...
Náhle jaly se vystupovat - stále rychleji, konečně příšerně rychle. Najednou se zastavily, a Fabio rychlostí dělové koule letěl nahoru. Dospěl kulminačního bodu - a jal se klesat. Nebudeme popisovat, co cítil. Vesnice pod ním jevily se jako tečky... Za chvíli dopadne tam roztříštěn... Pomyšlení ne příliš příjemné - Tu náhle spatřil pod sebou ony provazy... Padal na ně a již myslil, že se tělo jeho o ně přeřízne...
Ale nestalo se tak! Provazy v okamžiku, co se jich tělo jeho dotklo, jaly se střelhbitě padat, skoro stejně rychle jako on... Ale přece jen o něco pomaleji... Cítil, že stále více jej tlačí, cítí, že jeho pád se zmírnuje. Konečně se již jen malinko pohyboval - a pak ležel zase klidně na pěti provazech, asi dva tisíce metrů nad zemí, neporušen -
"Bože můj," zajektal zuby, "co z toho bude dále? Jak to vše jen dopadne?

A náhle začaly se provazy, v azuru upevněné, znovu zdvihat - stále rychleji - pak jej vymrštily... Padal zpět - a pak jej pomalu bez bolesti zachytily - -
A to opakovalo se ještě třikrát... Prožíval stále a stále, bez ukončení hrůzy pádu, jenž mu bylo jako smrt věštěn.
Počesté zaslechl z oblohy dunící, příšerný hlas:
"Již jen jednou!"
Ještě jednou byl vymrštěn do výše, v níž krev mrzla, - A pak padal, padal stále rychleji -
Již byl asi jen tři sta metrů nad zemí... Provazy pod ním nebyly vidět, ač toužil po nich nejplamennější touhou. - "Teď dopadnu - a konec!" zařval... "Pak budu profesorem! Běda!"
Již byl jen stopadesát metrů nad zemí, na niž řítil se příšernou rychlostí. Ještě jen dvě vteřiny, - a bude z něho krvavá kaše a profesor.
"Raději věčně býti takto vyhazován než profesorem!" zařval.
Ale nic platno - dopadl. Strašně rychle nabývalo vše pod ním obrysů, příšerně rychle blížil se. Něco nevyslovitelného, nejstrašnějšího.
Již - již dotýkal se v strašném letu země - -
Zařval a probudil se podruhé...
Ani zdvihnout se nemohl - Zdálo se mu, že je bez těla - spíše že z těla jeho stala se jen bolest. Měl iluzi, že je roztříštěn... Cítil i po hcvíli, že umírá, a umíral vskutku...
Ale život zvítězil i tentokrát nad umíráním... Vědomí se pomalu vrátilo. Pomalu pochopil, kde jest, co předcházelo... Vzpomněl teď i na mučené ženy, -
Strašně burácela vichřice a vyvracela stromy... I skála se chvěla...
Ale nebe se vyjasnilo... Ve vedlejší jeskyni bylo světlo a šum... Tam bandité, zpozorovavše, že Fabio bdí, kvapem ženy podruhé poutali, ústa jim zacpávali - a potřetí zataly se skřipce do krví obalených palců...
"He! Co je?" vzkřikl Fabio slabě.
"Nic nového, pane."
"Proč jste v jeskyni?"
"Byl strašný liják a teď lámou se stromy!"
"Co dělají ženy?"
"Čekají oddaně, až je umučíte." - "Jak dlouho spím?" - "Teprve hodinu, pane. Ještě půl druhé hodiny můžete spát."
Fabio se rozpakoval, nemá-li už te, dílo své dokončit.
"Strašné spaní! Lepší bdít, než takto spát! Podobná muka jsem dosud nezažil. Samá propast a propast! Raději vstanu. - Trochu jsem se vyspal, teď už to půjde! Ó, strašlivý život! Dokončím to - a pak ať se děje co chce!" Vzchopil se.
Ale hned polo ulehl, polo klesl zpět.
"Ne, nešlo by to. Nic se mnou není! Musím spát ještě. Musím, omdlel bych... Strašné! Ty sny! Eh, jsem líný, ospalý, žádná pomoc. Musím - snad bude teď mé spaní lepší. Hm! - Ó, kéž byxx byl už konec!"
A zmírajícím hlasem zvolal: "Tedy za půl druhé hodiny mne vzbuďte. A dá-vejte - do-do-brý po--zor!"
A po chvíli pozbyl opět vědomí... Bandité sňali ženám opět skřipce a vy ňaly hadry z úst, - ale ruce nechyli jim spoutané.
"Je to s ním špatné," šeptali. "Ten jeho hlas... Umře co neviděť, ani spát už nem že, ač nevyspalostí padá... " - "Ďábel jede do pekla," šeptali jiní. "Proto také zuří tak živly! Strašné..."
"Kamarádi, utečme! Ať nestrhne nás s sebou do pekla! Nestarejme se o jeho peníze, život nade vše! Větry, vody, nebeské ohně - vše..."
"Mocný duch opouští zemi a příroda naříká!" řekl starý bandita.
"Slyšíte? Hromy zas už začínají znít od západu! Druhá bouře sem letí! Brzo se to skončí, brrrr! Strašné!"
"Utečme, ať nás živly nepohřbí a duše naše umírající ďábel neodnese!"
"A žehyvezmeme sebou!"
"Ne! Počkejme, až se druhá bouře přežene!"
"Ale ta přinese nám zkázu!"

"Jeho peněz je škoda, třeba jsou ďábelského původu!"
"Zabme jej přece jen! Zabít vraha je milo Alláhovi!"
"Ale ďábel je též mocný! Nechme toho, je to strašné! Budeme loupit raději jinde!"
"Čekejme ještě - uvidíme, co se stane!"
A rokovali dále. Mučednice, k sobě přitisknuté dílem pozbyly vědomí, dílem v polosnu se chvěly a šílely... Stále blíž a blíž zněly hromy a konečně blesky osvětlovaly jeskyni... Nebesa se jimi trhala, třeskutými hromy burácela jako kanonáda v uších umírajících, spícího Fabia... A konečně řítily se z nebe spousty vod.
Potřetí spal lépe a skoro beze snů... Jen rudé kuličky viděl, stále po zemi se kutálející a černé jakési bubliny, z půdy stále jako z vody vystupující a v modru nebe mizící... A zdálo se mu, že takto dosti příjemně a k smrti tajuplně spí a sní dosti dlouho, ba dlouho -
Tu náhle nebyl jasného vědomí, divně jasného vědomí... Otevřel oči - spatřil jeskyni, malou lucernou mdle osvětlenou, Třetinou nepokrytého stropu hleděly nan ne už černé, ale šeré lesní stromy, tiše a sotva slyšitelně větrem zmítané... Kus nebe světlal se mezi nimi a na něm vpíchnuta byla narudlá, jasná, ale zmírající hvězda.
"Bouře ztichla!" děl si čile, nevzpomenuv dosud, jaké dílo jej očekává... Nebe se vyjasnilo, je velmi světlé... Nu ovšem! Svítí měsíc! Svítí dnes velmi jasně a nějak se směje, nic měsíčně, mrtvolně... Jak dlouho jsem asi spal! Hm? Kde to vlastně jsem, - něco mne oblétává, nemohu vzpomenout... Připadám si jako zakletý, taková nálada, jako bych v křišťálovém paláci byl pohřben..." Až na slabý šelest listí a padajících kapek bylo ticho. Žádný lidský hlas nezněl... Ve vedlejší jeskyni bylo hrobové ticho...
Fabio údivem povstal. Všechna slabost z něho spadla i ustoupila naopak čilosti skoro neobyčejné... Usmíval se blaženě, nevěda proč... Ale něco věštecky napjatého bylo v jeho svěžesti, jakoby jižjiž musil síl se dostavit.
Obešel jeskyňku a všiml si teprve nízké chodby, vedoucí do mučírny, rovněž lucernou mdle osvětlené... A tu vzpomněl si rázem,na vše a vše se mu divně rozjasnilo... A zvolal:
"Ke všem čertům - mám ty čubky ve své moci, haha! Jaká šlastná myšlenka, jaké hezké přivítání k ránu! Ale proč mne ti chlapi nevzbudili, jak jsem jim poručil?Zdá se mi, že spal jsem tak dlouho, - ale to se mi snad jen zdá! Neokradli mne?... Ne, opasek mám!... Teď jsem zdravý a šťastný! Tak dobře mi nebylo, ani nepamatuju! Hlava zcela lehká, ani nejmenší rachot... Ovšem, jistě se uzdravím úplně a budu ještě dlouho žít! dlouho - dlouho! Jsem zcela nezvykle, až tak přísně zdráv! Hoj, psice smrduté, těšte se! Teď jsem v pravé náladě, teď si na vás pochutnám! Neboť ženy mučit je pro mne to, co pro jiné ležet s nimi, coitus, fuj! Co to za vlažnou, nudnou, obyčejnou, hnusnou věc! Ale má pohlavní rozkoše, těšte se ženský hmyze nečistý! Konečně jsem zas díla schopen, hejsa!" A radostí se tetele, vlezl do první jeskyně... Vztyčil se - a zařval -
Jeskyně byla prázdná.
"Utekli, mi, padouši"! zavyl svým bývalým hrozným hlasem. " a ženské vzali s sebou - a snad je pustili na svobodu! Prokleto! Ale na tom nezáleží! Teď, kdy jsem zdráv, zmocním se jich zas, cítím v sobě sílu rozdrtit celý svět! Hej, chlapi, jste zde nebo ne?"
A vyrazil do světlajícího se lesa... A tu teprve poznal, že obloha nebledla měsíční září, ale zoří... Rozeznal nad východním obzorem již matně rudý pruh... A vše bylo tak divné... Les byl zpola vykácen strašnou zvichřicí. I to bylo mu divé...
Křiče, běžel dále,,, Náhle se zarazil.
"Což byli-li ti chlapi v noci přepadeni, přemoženi lidmi Pietrovými? Mne snad ten chlap nevzbudil, aby mně ráno připravil pěkné překvapení! Snad je lesík pln nepřátel..." Úzkostlivě chvěje se rozhlížel se kolem.. Tu vynořila se z houští jako duch postava lidská. Vytrhl revolver.
"Nestřílej, pane," jsem tvůj sluha," ozval se muž a Fabio poznal v něm vskutku jednoho ze svých lidí...

Ale mířil naň stále... "Mluv, chlape, kde jsou druzí? Kde jsou ženské? Proč jste mne nechali spát až do rána? Rychle, sice tě zastřelím."
"Odpusťte, pane!" odvětil zcela beze strachu, a jak se Fabiovi zdálo, výsměšně. "Nepřítel dostal o půlnoci četné posily a kamarádi, bojíce se, že budou v lese obklíčeni a zajati, rozhodli se ustoupit dál na sever do velkého lesa, hodinu odtud vzdáleného. Ženy vzaly s sebou, aby snad nepadly do rukou záchranců. Vy však spal jste tak líbezně po trampotách posledních dnů, že kamarádi nechtěli oloupit vás o poslužující spánek, vám tak nutný. Neboť byl jste včera vážně nemocen. I nechali mne zde, abych střežil, při blížení se nepřítele vás vzbudil a rychle s vámi do zmíněného lesa odjel. Tam naleznete ženy v takovém stavu, v jakém jste je opustil!"
"Ti chlapi prašiví," zařval konečně. "Tak poslouchají mých rozkazů? Budou za to pykat. Ostatně, smrdí tvá řeč lží, a kdybych neznal tak dobře tvůj obličej, považoval bych tě za jednoho z přestrojených nepřátel. Kde jsou koně?"
"Tamo, pane!"
"Rychle do toho lesa! A běda ti, lhal-li jsi slovem!"
Vsedli na koně a vyjeli... Zoře plaunla, již jasně, ale od západu valily se znovu mraky tak rychle, že bylo jisto, že začtvrt hodiny zaplaví celou oblohu a zoři uhasí... Fabio se rozhlédl, uvidí-li Pietra. Neviděl nikde člověka. "Kde je nepřítel?" tázal se, jeda po boku záhadného mu průvodčího na sever.
"Za Smrtí, pane! Úmyslně jedu tímto směrem, bychom byli lesíkem aspoň zpočátku chráněni před pohledem jeho a pronásledováním."
"Neokradli mne - tedy chlap asi nelže," pomyslil si Fabio a pobídl koně do nejzběsilejšího trysku...
Nepřítel se dosud nikde neobjevil. Fabiovi bylo to divné... Rychle blížil se velmi rozsáhlý, skoro nekonečný les, tu na rovině, tu na horách rozsetý a Fabiovi plný hrozných tajů se zdající... Ještě rychleji blížily se mraky, ale nepříliš temné a pokrývaly již skoro polovici nebe... Stále intenzivněji hořely červánky...
Vjeli do lesa... "Jak jsou odsud daleko?" tázal se Fabio.
"Za čtvrt hodiny jsme tam... Kamarádi vyhlédli si jeskyni, kde se vám bude krásně pracovat!"
Cválali dále řídkým lesem... Kvapem pokryly mraky zoři. V lese zavládlo značné šero. Jeli dál příšerně řučícím lesním valem. Čtvrthodina uplynula, - a dosud nebyly u cíle...
"Chlape, lžeš-li, dostaneš kouli!" zavrčel náhle Fabio. "Kdy to bude?"
"Za tři minuty, pane!"
Klíčky jeli dále,,, Temnota houstla a zdálo se spíše, že je po západu slunce než před jeho východem. Čas míjel, a k cíli nedojížděli.
"Chlape, lžeš! zařval Fabio a namířil na průvodce....
"Ještě jen minutu. Za oním houštím je skála a v ní jeskyně -"
Fabio pobídl koně, dojel houštím objel je - a po skále ani potuchy. Povznesl revolver - a trhl sebou zděšen. Jeho průvodce zmizel. Z hloubi lesa zněl jeho chechtot... Fabio vztekem bez sebe pobídl koně směrem, kudy to znělo... Pronásledoval chechtot asi pět minut... Ale ten se stále vzdaloval a doznívat jako volání posměšného lesního ducha -
"Zlý osud mne pronásleduje, něco příšerného je ve všem! zahučel Fabio, opanovav se. "Ale hlavní, že jsem opět zdráv! Zmocním se jich znovu - a Cesarea s nimi... I peníze mi zbyly - Cítím se jako znovuzrozený, hoj, nový život začíná pro mě, cítím sílu ještě sto let žíti!"
Tu pojednou zazněl mu skoro neslyšitelně v uších příšerný rachot velmi vzdálené kanonády... Zbledl, byl úplně zdrcen - - Zděšen vyskočil.
"Co se děje?" zamumlal. Vypotácel se z jeskyně a pomělu šel nazdařbůh dále. - Rychocení rostlo. Les tměl se stále více,,, a všechna síla jej rázem opustila... Stal se bojácný jako dítě a slabě, pokud jeho strach dovoloval, cítil hnus ke všemu...

A tma rostla - někdy sotva viděl na cestu-
"Co to znamená?" zvolal zděšeně. "Za čtvrt hodiny má vyjít slunce - a je tma jako z úplňkové noci, když nebe je mraky pokryto..."
A stále větší tma! Je to nepřirozené! Což je večer? Či znamená to, že z jitra mé nedávné svěžesti vcházím zas do noci nemoci, utrpení, smrti?"
A tma rostla, mraky zčernaly. Konečně neviděl ani krok před sebe. -
A co se teď dělo, nevěděl... Zde byla v jeho vědomí mezera. Později zdálo se mu, že po tu dobu spal. - Náhle probudil se zase ke kalnému vědomí... Stál na pasece. Obloha byla jasná, hvězdy blýštěly se na ní a měsíc jasně zářil. -
"Co to se mnou je? Tázalxse... Bdím nebo sním jako dřív? Snad sním stále v jeskyni a všechno je jen sen... Ta propast utrpení! Co je to se mnou? Kéž by byl už nějaký konec! Sním? Ale toť nemožno! Je mně sice tak divně, jak mně ve bdění dosud nebylo, - ale dosud neměl jsem podobného snu! Je mně tak jasno a přece tak mlhavě... A resonuji o svém stavu. - Jak je to trapné! Nikdy jsem nic podobného nezažil. Do jaké propasti jsem to padl? Snad do propasti - smrti? Jsem snad už v zemi snů a stínů - Ne! žiju dosud! Eh, vezmi to vše čert! Nějak se to skončí - jen chladnokrevnost! Ale jsem jako dítě. - Kam jíti? Lhostejno!-"
Vešel zase do lesa po úzké pěšině... Chvíli kráčel, náhle uzřel asi pět kroků stranou v lese - oběšence. Visel na nízké větvi. Klátil se slabě a tělo jeho se slabě chvělo. - Fabia zmocnila se dětská hrůza, ale ne ze strašidel, tajemnosti toho, co jej obklopovalo, ale dětský strach z oběšence.
Ovládl se však a přistoupil blíže... Ale ke každému kroku musel se silně nutit. Považoval vše za skutečnost, nemyslil na to, že sní... Přistoupi... A tu začal se oběšenec házet a pitvorně kroutit. Jeho tvář však byla nehybná, jazyk vyplazen, oči zavřeny... Zmocnila se ho strašná hrůza. Odskočil.
"Co je to? Je to strašidlo či oběsivší se, dosud živý člověk? Co mám dělat? Mám mu pomoci, či utéci?... Jak příšerně sebou hází!"
Již utíkal. - Náhle zastyděv se, stanul.
"Musím se přesvědčit! Jak jsem zbabělý! Fuj!" A znovu přistoupil se posvítil si sirkou na nehybný obličej... Stále zmítalo se nevýslovně strašidelné tělo, - a pak pohyby jeho ustávaly, tichly. -
Fabio se vzmužil... Ne ze snahy pomoci, ale proto, aby dokázal, že se nebojí, přeřízl provaz... Těžkým pádem padlo tělo na zem. -
Ale hned na to se vymrštilo a hup, již sedělo Fabiovi na zádech! Zařval - a shodil je... Měsíc osvítil tvář příšery, jež měla teď ptevřené oči. - Měly surový, potměšilý výraz.
Řval jak dítě... A zase skočila mu příšera na záda. Znovu ji svrhl, udeřil pěstí do skráně... Ale přesto skočila opět po něm. -
Fabio teprve teď vzpomněl na své zbraně... Vytasil dýku a zuřivě bodal do příšery... Teprve po dvaceti bodnutích zůstala tato ležet- Rozohněm podřízl jí krk a rozříštil lebku. Vítězoslavně řval.
Pak si všiml, že blíže něho je malá, jasná tůň, na níž průrvou lesního stropu padal právě svit měsíce. Uchopil mrtvolu a hodil ji do vody.
Rozbyl vědomí. Ale jen zcela nakrátko. Spatřil zase les a sebe a rozpomenul se na vše.
"Sním? Ne, je to skutečnost! Vše je skutečnost! Bloudím v lese! V čase jsem se zmýlil. Spal jsem, jak přirozeno, celounoc a celý den - a teď je zase noc!... Ale tento oběšenec byl přízrak! Přesvědčím se, najdu-li jeho mrtvolu! Jsem na tomtéž místě, - tam je strom, kde visel! I přeřízbutý provaz visí na větvi - jistě byl to přízrak." Neuvědomil si, že provaz, jejž i teď vidí, neodpovídá fantomitě oběšence.
A jal se hledat mrtvolu velmi nedbale a roztržitě. Nenacházel ji... Nevzpomněl, že ji hodil do vody...
"není zde, není!" zajásal a zatleskal dětsky rukama...

"Věděl jsem, že to byl jen přízrak a že jinak bdím..."
Náhle si všiml tůně a rozpomněl se, že tam mrtvolu hodil. Trhl sebou - Přistoupil. - Na dně, pod průzračnou, měsíčním svitem prosáklou vodou spatřil nehybnou mrtvolu... Něco hrozného jím projelo. - ale nebyl to strach z mrtvoly.
Vytřeštěně hleděl kolem sebe.
"Ne! Nemám síly zde déle být! Uteku!" a dal se na útěk z příšerného místa. Duch jeho byl nejšíleněji zmaten.
Ale po chvíli se zase zastyděl a šel pomalu... Náhle se zastavil, neboť něco přinutilo jej, aby dal pozor... Chlédl se, naslouchal... Bylo ticho... Již chtěl jíti dále. -
Tu zaslechl žblonkot vody, její třeskot... A z tůně vystoupila lidská postava... Vynal revolver a dýku, vztek v něm zahořel... Opřel se o strom a čekal.
Oběšenec vyšel na břeh... Stružky vody kanuly mu z oděvu... Nehleděl na Fabia - a náhle mlčky dal se rychle stranou... A za chvíli zmizel v houštinách. Jen šelest jeho kroků, ba i vody z oděvu mu kanoucí Fabio ještě chvíli halucinačně slyšel...
Chce mne obejít, nadejít si mě! zaúpěl... A náhle panickou hrůzou zachvácen dal se na útěk... "Nikomu neradím, aby oběšence odřízl!" jektal. "Vždy může to být strašidlo! Ale mluvím jako nejmizernější baba."
A teď zmizelo zase jeho vědomí... Na jak dlouho, nevěděl... Zdálo se mu později, že promeškal celou věčnost a zároveň jen okamžik...
Spatřil zalesněné údolí. Kráčel po boku vysoké hory, úzkou pěšinou, z níž byl dolů úplný pohled. V boku protější hory viděl v záři měsíce se bělající serpentinu silnice. A údolí toto zdálo se mu známé, tak domácké.
"Kdy jsem to viděl?" tázal se sebe již ve snu. "Někde jsem to údolí viděl. Ano, pamatuji se! Kdysi kráčel jsem tudy, bylo zimní dopoledne a mrazivé chladno vanulo v této výši. Tyto hory pokraty byly sněhem. V čistém azuru plavaly zlatití beránci tak tiše, vesele, slavnostně, tak tajemně jak za zimních dopolední beránci v neurčito plují... Ano, zde to bylo! Ale kde jsem to viděl? Nevím! Kde to jsem? Nevím! Ale vím, že jsem ty záhadné beránky viděl."
Kráčel dále. - A zas zmizelo mu vědomí... Jen to se upamatoval, že kráčel stále do kopce a že krajina byla stále divoká, - a že zdálo se mu temně, že vlahý vzduch zde vane.
A náhle přišel zas k jasnému vědomí. Něco z tajemné hlubiny bytosti jeho přicházejícím jím ránou zachvělo... Pocítil velmi temně, že cíl jeho zde už jest. - ale xxxxxx nevěděl, jaký.
Kráčel rovinou, patrně po temeni hory, řídkým a stále řídnoucím lesem... Stromy mohly se zde uživit jen místy: bylať půda většinou skalnatá a v malé hlubce asi výhradně... Ale v tenké vrstvě plsti nalezly zde výživu někde velmi husté komplexy křovin.
Fabiovi bylo, že šlape po čemsi hrozném. Obloha byla jasná a tichá... V záři měsíce šedly zdánlivě pět set kroků před ním skály asi padesát metrů vysoké. Ubíral se k nim a propastně trapno bylo mu v duši, šel a byl bez vůle.
"Vylezu na ty skály a uvidím, kde to jsem!" mumlal. "Ano, to bude to nejlepší, to bude to nejlepší." opakoval si hlasitě a bláboliv hodnou chvíli.
Blížil se ke skalám. Zdály se mu známé a počal se jich bát... Vegetace přestala úplně, šlapal po tvrdé skále... Krok jeho stával se pomalejší. Náhle zařval a xxxxxx stanul...
"Je to Hrob! Pro milosrdenství Boží! Ona skála v podobě králičí hlavy - znám ji dobře - A - a - " Pokročil několik kroků dále...
Zařval podruhé. Náhle totiž rozšklebila se krok před ním propast pět set metrů hluboká... Ale tentokrát nebyla to halucinace, - byl to Hrob. Ještě krok - a byl by se zřítil.
A teď teprve zpozoroval, že skály, na něž chtěl vystoupit, odděleny byly od něho. Hrobským údolím, zdálky neviditelným. Proto též zdály se být nízké, ač měly šest set metrů.

Odskočil vrávoraje a dal se pláče na útěk... "Jsem zde! Jsem zde přec jen!" Teď to přišlo, je to nutné! Konec- konec -"
Vběhl zas do houštin... Ubíhalcšíleně, zdálo se mu, že někdo jej ze zadu chytá. Padal, vstával zas, pádil dále. Poněkud se sklidnil. "Jsem už daleko od strašného místa!" těšil se. "Už tam nespadnu, už ne!" V té chvíli výhružně zaburácel hrom... Fabio šíleně se zachechtal - a náhle prudce vymrštěn, řítil se do propasti... Klesal stále rychleji. Prolétl vrstvami světlem prozářenými a zapadal do tmy. Dno Hrobu neviděl.
Zavřel oči a duch jeho se změnil. Slastný mír jej objal. Zmizelo všechno neklidné burácení, zmizela všechna bolest! Vše zářilo před ním jasně a teple, vše se mu jaře líbilo, ničeho se nebál...
A když konečně, proživ v deseti vteřinách nejstrašnější trýzeň a svrchovanou slast, silný jako byl po celý život, na dno Hrobu děsnou rychlostí dopadl, cítil, jakoby klesl v objetí dlouho hledané družce...
Smrt je nejkrásnější milenkou, třeba má ošklivé jméno. -
A tam, kde sopečně, infernálně vířil před chívlí duch Fabiův, nastalo trvalé ticho. - -

PUTOVÁNÍ SLEPÉHO HADA ZA PRAVDOU

Z pustého nebe zářilo nemilosrdné slunce jako olovněný pamětní peníz, ozařovalo prérii na řece Zambezi, úzkou pěšinu, která ji protínala, a po ní pochodující armádu černých mravenců, připravenou k boji.
Náhle první řady zakolísaly, zazněl polekaný řev a brzo se celé vojsko valilo zcela zděšeně zpět.
"Stát! Stát!" řval polní maršálek, bázlivě ustupuje. "Bídní zbabělci, buďte hrdiny!" Nebylo to nic platné.
"Co se stalo?" koktal, strhován proudem. "Ó, Jasnosti - velký had leží přes cestu a brání nám pochodovat dále!"
Polní maršálek zbledl jak cukr a vydal rychle rozkaz, aby celá armáda rychle a tiše ustoupila o několik kilometrů.
Když se tak stalo, a had neprojevil ofenzivní úmysly, konala se velká válečná porada. Konečně se usnesli vyslat k hadu parlamentáře. S roztřesenýma nohama vrívoral vyvolený zpět. Had ležel ještě stále nehybně na starém místě, barikáduje silnici do výšky domu. Nešťastník by byl utekl, jak ho spatřil, kdyby se v něm nebyla zrodila myšlenka, že je možná mrtvý.
"Vaše excelence," volal vyhaslým hlasem. "Smím vám co nejponíženji klást jedinou otázku?" - "Co ráčíte, můj pane?" odvětil had unaveným hlasem. Jeho laskavost a zemdlenost dodaly parlametnáři nové odvahy.
"Hleď, ať zmizíš, mizero!" zařval hromovým hlasem. "Jak mám hledět, když jsem slepý?" zasténal had. "Nepohybujeme se očima, nýbrž nohama, hovado! Pryč, naposledy!" - "Jak se mohu hýbat, když mne hlad a žízeň oloupily o všechnu sílu?" - "To je mi jedno, ty prase mizerné. A kdo vlastně jsi? Řekni to okamžitě a po pravdě, nebo s tebou naše vojenské soudy udělají krátky proces!" - "Kdo jsem? Oh, byl bych rád, kdybyste mi to řekl. I Bohu jsem, zdá se mi, hádankou... Jen jedno vím: že žiji jen proto, abych našel olověný pěták zamřelého indiána Razapise. Hledal jsem ho dlouho, až mi Merlín řekl, že se ho mohu zmocnit jen tehdy, získám-li bivaginální sliznici. Pátral jsem po sliznici, dlouho, marně, - až mi jedna učená stará krysa zvěstovala, že ji naleznu jen tehdy, seznámím-li se s modrým psem, odkryji-li jeho vnitřnosti a jeho tajemství. Ale i kdybych ho spatřil, jak mám poznat, že je modrý, když jsem naprosto slepý? Bylo mi slíbeno, že se do mých očí vrátí světlo, naleznu-li ~~zmizelý~~ vše, co hledám. Ale jak mohu nalézt, nevidím-li? Ó, ten zatrolený circulu vitiosus! Já třikrát nešťastný! Často pochybuju i o svém zdravém lidském rozumu!" A velké slzy kanuly z jeho ubohých očí a kroutil se zoufalstvím jako had.
"Tvé vypravování nese znak lži na drzém čele!" zvolal mravenec, tím vším nikterak nedojatý. "Naposledy: pryč z cesty nebo ihned klesneš protnut tisíci našich mečů!"
"Tak ne!" ozval se tu tenký, ječivý, ale zřejmě rozkazování zvyklý hlas - hlas J.V. krále mravenců, toho na počátku této historie nesli vojáci jeho zadního voje na štítech těžce zpitého, avšak hluk a strach z hada brzy z něho odvály mlhy opojení, takže se pak odvážil v doprovodu vybraných válečníků jít za parlamentářem, až spatřil hada.
"Ne tak, nýbrž já dávám rozkaz, aby tomuto zasloužilému hadu bylo rychle dáno jídlo a pití - je-li ochoten mně, králi všech králů, podrobně vypravovat historii o olověném mňáku, bivaginální sliznici a modrém psu!"
Humánní srdce tlouklo králi pod černými žebry. Konal mnohé dobré skutky - ovšem jen tehdy, měl-li z nich prospěch, byl milosrdný, dobře věda, že milosrdenství je největší oporou trůnu. - A nadto jej tenkrát více lákalo pohodlně naslouchat v širokém stínu stébla trávy pohádce hada, než pochodovat dále v slunečním žáru. Byl přítelem múz a podporoval ve své říši vydatně všechna umění, - ovšem jen tehdy, velebily-li jeho osobu. Vybaven takovýmito vlastnostmi, byl by nikdy neválčil, kdyby při tom nebyl býval také otižádostivý a chtivý loupeží a vražd.

"Ó, velký králi," zvolal pak had nadšeně, "zachráníš-li mi teď jídlem a pitím, život, pak ti nebudu jen vyprávět pohádku o měď - chtěl jsem říci o pamětním penízi a o modrému psu, nýbrž dám všechny své síly do tvých služeb!"
"Přineste této nádherné osobě králíky nebo jiná zvířata a ze Zambezského moře džbán vidy, kterou na znamení své přízně vlastnoručně bohatě smícím s rumem!" rozkázal král a klesl do stínu květu pomněnky.
Plný obdivu prohlížel hada, ležícího dva metry ořed ním. Byl šest metrů dlouhý a průměrně třicet centimetrů tlustý, král byl půl centimetru dlouhý a nedosáhl dvou milimetrů výšky. Čtenář nechť si představí, že před ním leží ve vzdálenosti asi dvousset kroků jitrnice, čnící stopadesát metrů vysoko k nebi a táhnoucí se do délky tří kilometrů - aby si udělal představu, jak králi bylo.
Ale přitom se v mozečku panovníkově hnula jakási nejasná myšlenka, vyvolaná netvorovými závěrečnými slovy. Zcela pomalu se vyjasnovala a krystalizovala, klubajíc se jako kuře ze skořápky, pomalu, ale přece, ač byl králem, nechyběla mu zcela schopnost uvážovat.
A konečně vyskočil a zvolal na své uctivě žasnoucí okolí: "Tento had se musí stát nástrojem válečných plánů, mou novou, vědrtící zbraní!"
Oslněn velikostí této myšlenky, jakož i představou svojí příští velikosti, opět klesl. "Ano," prošlo mu hlavou. "je evidentní, že všechny nepřátelské armády budou vždy okamžitě zničeny, dá-li se toto zvíře do mých služeb, stačí, poplaží-li se toto nekonečno zvolna přes nepřátelské řady - nic pak nezůstane na živu! Nic mu nemohu udělat, jeho jako křemen tlustá , tvrdá kůže je chrání před našimi strašnými kusadly. Ovšem -" apři této myšlence zbledl, " by se též mohlo obrátit proti vojskům mým... Avšak - zaprvé se neodváží vystoupit proti mně - ank pak - ó, boží prozřetelnosti! je slepé!... Ano, nevidí, jak jsme malí, lehce mu můžeme nalhat, že jsme ohromní - dotknout se nás též nemůže, jelikož nemá prsty! Můžeme mu také předstírat, že vlastníme strašné, neznámé zbraně, vše půjde! Ó, jaká jsem geniální hlava!Vymyslel jsem novou zbraň, zcela nový nástroj k vedení války! Takové vynálezy vždy rozhodují o osudu národa! Stačí si vzpomenout na Falangu, s níž Epameinondas dopomohl blbým Thebanům k hegemonii, která později Alexandrovi vydobila světovládu! Nebo na použití slonů v bitvách, jakož i lvů! Nebo na Žižkovy tábory, vozové hradby! Především na vynález Bertolda Schwarze! Avšak co je to vše proti mému vnuknutí! Eifelova věž, která se převalí přes vojska - ale blbost! Desetkrát větší a mohutnější je tento had - a nddto je živý. A slepý! Slepým nástrojem mé velikosti!Stanu se Alexandrem Velikým, vládcem světa a jen vládce nebes bude nade mnou."
Přelétl zrakem krajinu. Na severu a na západě byla asi ve vzdálenosti sto metrů ohraničena velkou řekou Zambezi, co leželo za ní, nemohli miopické mravenčí oko postihnout. Protomu byla tato řeka oceánem, tvořícím konec světa. Na východě a na jihu se táhla asi ve vzdálenosti čvrt kilometru řada kupek všekazů, sedm až osm metrů vysokých, které se milimetrovému králi zdáli právě tak vysoké jako himalajské Hory člověku, tam se podle názorů formiconů dotýkala země nebes a tvořila tak hranici světa.
Mezi těmito pahorky a Zambezským mořem se rozprostírala travnatá plán, jedinými vyvýšeninami tam bylo asi dvacet mravenišť, z nichž asi patnáct bylo vysokých čtyřicet až px šedesát sentimetrů, ostatní jeden až půldruhého centimetru.
"Tyto nekonečné kraje, tento orbis terrarum, bude patřit mně, mně jedinému, " zašeptalo J.V. zpito vízěstvím, slávou a rumem. "Všechny tyto státy se budou svíjet pod mou mohutnou patou, jejich vojska budou vojsky mými, všechny jejich ženy mými děvkami, nesmírné bohatství v jejich sýpkách - jejich dojnice, jejich vajíčka - z jejich nejvznešenějšího potmstva si vychovám své otroky... Nejen malé státy černých mravenců - též pět velmocí mohutných žlutých lupičů, o jejichž podmanění se mi ani nezdálo, jejichž césarové na mne shlížejí jako anglický

král na knížete Dahomejců, ha! - také je rozdrtím a jejich nenávidění tyranové mi budou muset lízat řiť, než budou krutě popraveni... Já, Já nade vším, nade vším ve světě. Já, Alexandros mravenců!"
Cítím se nutkám vybít svou exaltaci siláckým činem. "Přivažte toho psa parlamentáře!" zařval náhle. "Nechť je ihned pro své neuctivé chování k vznešenému hadu čtvrcen, taktéž jeho ženy a děti a jeho otec a matka, stejně jako jeho otroci, jeho dojnice a všichni, kteří se v tomto roce s ním stýkali!"
Nařikající neštastník byl odvlečen. Současně přinášeli válečníci králi dva živé králíky a plný džbán vody. Avšak to již patří do části druhé.

Část druhá

Milý, hloupý čtenáři, nesměj se mravenčímu Alexandrovi, nýbrž uvědom si: i Alexandros z Makedonie, Napoleon atd. bývají zváni vládci světa, ty sám jsi je možná jako papoušek již tak často titulovat. Inu, co je svět? Souhrn všeho existujícího. Tak zvaný "vesmír" je pravděpodobně jen nepatrně malou částí světa: není těžko si představit jsoucno bez prostoru. Naše planeta jest molekulí ve "vesmíru". Ale ani tuto molekouli neovládli tito queranta, nýbrž jen její nepatrnou část. Ale jaké to mluvím hlouposti? Vládli např. větrům, sopkám, podnebí, mouchám, bacilům etc. svých říší! Jen pár mizerným milionům lidí! Ale co třeštím ještě! Některých jejich rozkazů bylo ještě jakž takž uposlechnuto, jinak jednal každý člověk téměř ve svém všem podle své vůle. A nadto: každý člověk z jejich okruhu vládl jaksi sám těmto světovládcům. Dobře volené slovo jakéhokoli služebníka stačilo, aby otrávilo jejich náladu na hodiny. Jejich život byl závislý na okamžité náladě každého holiče, ba štěkot pinčlíka, štípnutí štěnice nutilo tyto podmanitele všeho k jednání, které jim bylo stejně nepříjemné jako otrokům. jejich práce. Ostatně je známá pravda, že "vládci" jsou nejžalostnější otroci národů, jimž vládnou, tak, jak je pravda, že železnice jezdí po ličích a ne obráceně.
A teď dostaneš konečně své králíky . dva krásné, živé králíky - ne mrtvé! Míní Böhler, že bych se zabýval požiračem zdechlin? Za toto crimen laesae majestatis má pykat ještě na kříži, jen co ho chytnu! A vlastnoručně vložil třesoucí se zvířátko do otevřené tlamy. Had je spolkl rychle, načež mu král vnutil ještě rum. Jak přišla řada na druhého králíka. Uprostřed hadího těla se utvořila ohromná boule. Těžce a chrčivě dýchal Leviathan - avšak jeho duše se stávala lehkou a jasnou, tím spíše, že alkohol začal již blahodárně působit. Cítil, že nebezpečí smrti je již zažehnáno - stál zase pevně jako hrdina na nohou a v jeho oku zazářil záblesk oné odvahy, která dříve nebo později zvítězí nad odporem tupého světa. Pozvedl hlavu a nesmírná hmota jeho těla se proprvě s nevylíčitelným strašlivým hromobitím pohybovala vpřed, velmi pomalu, avšak pro mravenčí oči mnohem rychleji než nejmodernější expresní vlak.
Zděšeně uskočil král stranou - živá hora se valila na chlup kolem... Dál a dál prchalo těžce zpitá Veličenstvo. Avšak had se hned zase uklidnil a král klesl k zemi... "Co nejpřísněji ti zakazuji, aby ses napříště hnul bez mého svolení!" zachroptěl.
"Velmi těžká podmínka, Vaše Veličenstvo!" odpověděl had klidně. "Nezapírám, že se národ mravenčí vyznačuje zvláštními dary ducha. - ale pomni, že ani had nikdy nebyl symbolem hlouposti... Vím, že ani goliáši mezi vámi nejsou větší než hlavička sirky - váš hlas mi to říká, říká to zvířeti nad jiné zkušenému.!"
"To je fatální omyl!" zaúpěl král zničeně... "Je pravda, že máme relativně slabý hlas - jen v tom se k nám příroda zachovala macešsky. Vím, že například Bismarck, tělem i duchem obr, měl také jen slabý, tenký, směšný, téměř ženský hlásek - "

"Silnější však byl než hlásek mravenčí, ač Bismarck nebyl veliký jak kráva! Tra la."
"Kdybych byl tak malý jako hlavička sirky, jak by pak bylo možné, abych ti sám přinesl dva velké králíky a těžky pětilitrový džbán?"
"Bylo to možné proto, poněvádž tu žijeme a tvoříme a básníme a pachtíme se v Absurdii - a nejen tu, nýbrž, jak se mi zdá, všude! Avšak hrajme s otevřenými kartami, ty můj prav tak malý jak vtipný Alexandře! Uhádl jsem, že si mě chceš vydržovat a krmit pro dobytí světa - a já jsem teď jako dřív ochoten ti k tomu dopomoci, však jen za podmínky, že se mnou budeš zacházet obstojně - ne povýšeně, nýbrž alespoň tak, jako bychom si byli rovni. Vím, že jediný můj neopatrný pohyb by mohl zničit celé tvé vojsko a uznávám protp oprávněnost tvého požadavku - ne však způsob, jak mi jej kladeš. A navrhuji: Během příštího roku se budu stále zdržovat přibližně xxx ve vzdálenosti padesáti mravenčích kilometrů od tvého státu a tam budu mít úplnou volnost pohybu. Budeš-li mě potřebovat jako válečného stroje, pak jen dej lidskou tubou . kterou si obstaráš stejně lehce jako džbán na vodu . znamení, ve třech minutách jsem u tebe a budu se pak přesně pohybovat podle tvých příkazů. Jsi srozuměn, velký Králi?
"Hm - hm - to , co říkáš, je vlastně moudré, pane z Hadů. - ačkoli jsem - absolutně - ještě nepřiznal, že jsem malý... No - prozatím tedy dobře - dobře -" zamumlal již téměř ze spánku. "Ostatní . zítra - a teď . jsem hovado - když se ožeru - vypravuj mi svou pohádku - - o - - jak se jmenuje? Vibaginálním - modrém - olověném měďáku, abych lehce usnul - ty hovado - promiň, hrabě z Hovad - když jsem ožralý, jsem hovado."
"Vandrovali dráteníci vod Trenčína po silnici!" začal had místo vypravování zpívat - .
"Kuš - vypravuj - nařizuji - král králů - o olověném měďáku- co je to za bábost - jak může být olověný, když je z mědi, ty blboune?"
"Jak? Chachacha! To, zdá se mi, je veliké mysterium, králíčku! Původně, pravda, se nazýval pamětním penízem indiána Razapise. Hledal jsem jej sto - tři sta - tři tisíce let - marně! Je známo, že nic nerozzuří člověka tak, jako dlouhé, marné hledání, byť i jen knoflíčku od košile, že se člověku z ničeho tak lehce nepomine na rozumu, nezblázní, jako z ohromného vzteku. A tak se stalo, když jsem se jednou zmítal zuřivostí, stále breče: O, zatroleněm zpropadený olověný pamětní peníz! - že jsem . že něco ze mne náhle vzkřiklo: Ten zpropadený olověný měďák! A hle! podivné ulehčení se mě zmocnilo, dokonce hrůza, pocit, jakoby zaduněly první železné kroky něčeho velikého... Pak samozřejmě přišlo vystřízlivění a smích - ale i že smíchu znělo cosi vznešeného, jako cinkot božích mečů... A později se mi olověný měďák pletl stále a stále nechtěně do řeči, volens nolens jsem ta slova znovu a znovu opakoval, byl jsem jimi posedlý, had se stal olověným měďákem a ten hadem. Přemýšlel jsem mnoho o smyslu této věci - a řekl jsem si časem: "Cílem a smyslem tvého života je nalízt olověný měďák. Avšak příliš hluboko v tobě tkví pocit, že žiješ něčemu navýsost vznešenému. Může tím však být onen xxx olověný měďák, i kdyby na něm byly zapsány nejdůležitější pravdy? Ne a nikdy!" Předmět smyslový, concretum, nemůže být nikdy něčím vysokým, a všechno poučení, za které vděčíme četbě, je cosi žalostného a smrdutého... Ha! Tři tisíce let jsem hledal, já slepý! - a nejen ne oči slepý! - p r a v d u ve vnějším světě v "empirické zkušenosti", ve vědě, v materialismu, monismu, pantheismu, vše stejný prd! - místo ve svém nejskytějším nitru, v bludištích abstraktní myšlenky a v nejhlubší svátosti srdce.
Ona vteřina, ve které se mě zmocnil mystický děs, byla prvním rozedněním po nekonečné noci bloudění... Ale - opravdu? Je možné, aby "olověný měďák" byl znamením Velkého dne? Je to contradictio in adjecto sive hloupost, já však hledám pravdu: může být pravda v hlouposti?... Má odvaha opět klesla... Avšak - avšak- co jsem chtěl říci? Hloupou-b-tbude řeč o biv

Hloupnu - ba - teď bude řeč o bivaginální sliznici - ale jak na to? Myšlením se mi stává tak obtížným a přitom tak snadným! Všechny myšlenky září tak jemně a čarovně jako nikdy předtím - cudná vilnost se plíží jako krásná nymfa, provázená sladce smrtícími omamnými parami z modrých podzemních jeskyň, kde spala od prvního dne mého života až dodnes zakleta - Vše ve mně se vykoupalo v sladkém moři krásy a oblétává mě, navzájem se bez ustání laskajíc, objímajíc, splývajíc, rozcházejíc - krev tepnou zní, myšlenky k tanci jdou - v děsivém sálání vpřed, kroky, jez nuhnou a hranečníky rvou, dech vzpoury odvážný - Kruci prdel! Jak ty rýmy samy znějí, ke mně spějí, z hrdla drze uhánějí - pryč ode mne! nechci vás, vás, ženský směšnou holotu!
A nejen rýmy, i tóny na mne dotírají ze všech stran. Živá zvířátka melodií, tlustě obrněna nejkomplikovanějšími harmoniemi, mě obklíčují, dusí, hrozí mne zadusit - kam prchnout před touto ohavnou zápavou krásna? Šepot větru, zpěv travin, mé syčení, hrčení válečných vozů, řev dojnic - vše, jak vidím s údivem, je dokonalou symfonií, která nezadá hudbě Wagnerově, Straussově, Böhlerově - a začínám chápat, že tak zvaná hudba jest hudbou snadno srozumitelnou. Vše, Vše je hudbou - a nejen všechny zvuky, nýbrž i všechny barvy a vůně, zvířata a ideje... a hudbou je Vše, svět, bůh není ničím jiným než hudbou...
Náhlé ticho! Strašidelně se někam ztratila hudba Všeho... Jen tenká zvuková kaskáda prýští z hloubky - nevýslovně sladká a něžná a pohádkově sladká. Každý tón je roztomilým strašidýlkem - řadou růžových arielů, vynořujících se z růžového oparu hlubin, objímajících, obskakujících, líbajících se, slastně spolu zmírajících. Kolem nich rozkvétá rajská zahrada, pohádkové stromy, ohromné, zářící, tvářím podobné květy - démantové skály v pozadí, obepínané, věnčené zlatými hady katarakt - obrovité, ne oslnivé, na vše se laskavě usmívající, Všemu se vysmívající slunce mezi růžovými mráčky, na nebi spolu laškujícími, mazlícími se, způsobně soužícími - a rozumím: rozkoší, právě na zemi zhynulí skřítkové jsou to, kteří v nebi pokračují ve svých hrách - do věčnosti... Ó, celá ta krása, již vidím - xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx ano! vidím ji opravdu! vidoucím se stal slepý had, jak králíček prorokoval, když jsem pil moč ohnivého draka!
Tak ostře, tak skutečně vše vidím - není to pouhé fantasma, ale tak silné, že se stává smyslovou percepcí - smyslové vjemy jsou jen přemocnou fantazií, fantazie je pouze slabé, mátožné smyslové vnímání, embryi smyslových vjemů - vidíte ný svět vznikl jen silou ducha. Vidoucím byl vždy slepý had, od věčnosti, potencovaně stále v sobě nesl celou pohádkovou růži kosmu! Jen proto zhasl jeho zrak, že se duch jeho heroicky odvrátil od všeho vnějšího, prohraboval se temnotami myšlenkového světa - avšak z těchto temnot dneška vznikne jednou nový vesmír, jehož zář bude proti paprskům světla Siria tak velká, jako paprsky slunce proti paprskům měsíce...
Jak, rozlývá se již svět viditelna? Sečkej ještě! nebo v jdi! proměň se opět ve svět slyšitelna, v hudbu, ve svou božskou podstatu! Vše se rozplývá - vše se však stále více zjasňuje - zjasňuje - nesnesitelná zář, vycházející jakoby z vnitřností slunce - uniformní, amorfní zář, líbezná, usmrcující zář - svatá - přesvatá - nepopsatelná - věčná zář - božská Zář - Vše - - . A v této záři je podstata bytí - je rozluštění tajemství jsoucna... Ale neřekl, necítil, nevěděl jsem předtím, že podstatou všeho je - hudba ? Kde je tedy pravda? Eh, obojí je pravda, i když jde o rozpor, neboť svět je olověným měďákem!"
Až dosud lihovina znásobovala hadovu moudrost, jako předtím královu. Ten ostatně již dávno usnul a byl ihned svou gradou co nejrychleji odenesen z příšerné blízkosti Leviathana pět kilometrů daleko do středu svého vojska, do náruče netrpělivě jej očekávající chotě - - -

/Pozn.: Odtud píše F. Böhler./

Slunce se však již dotýkalo téměř Zambezského moře a jeho poslední bledě červené paprsky se odrážely od bronzového pancíře hada. "Pročpak asi Klíma nepsal dál o tom, kam mě má zpítá duše dál žene?" meditoval. Avšak jako blesk mu proletěla hlavou myšlenka: Vše - hudba, kterou jsem slyšel - Vše - záře, která vyvstala před mou duší - bylo to skutečné jádro jsoucna? Ha! Co mi jasná hvězda v mém nejskrytějším nitru jásá v ústrety? Co vše - hudba - co Vše - záře - vše alkohol! To je jediné řešení! A to poznávám teprve dnes? Tři tisíce let jsem lezl z vytečně po této tupě nestoudné zemi. Teprve dnes znám svůj cíl! Ano! pomohu tomu králíčkovi - má si svůj svět opanovat - nechť teče krev proudem! A až nakonec uvidí, co získal, co grateskně strašného stvořil - co přijít musí a přijde - pak se budu smát - smát - všemu! Neboť jedině já byl moudrý a nahromadím se teď tolik alkoholu, aby mi vystačil při každodenní ožralosti až do konce světové války!"

/Pozn.: odtud píše L. Klíma./

A v bujnosti vyvolané rumem se na okamžik prudce pohnul směrem k mravenčímu bivaku. Dobře, že král se svou avantgardou již přestím ustoupil. Těsně před předními řadami vojska se náhle jako blesk zjevila hlava hada... Dobře, že se pak alkoholická bujnost hada vyčíjela jiným směrem - směrem k Zambezi...
Za pět vteřin byl padesát kilometrů daleko od mravenců - tam se plný rozkoše svíjel v kruzích, níže vlastnictví tak leckoho, zpívaje: "Když se trochu podnapili, z kvelbíku je vyhodili."
Tišším a tišším se stával hlas, nepřirozenějším a nepřirozenějším, až zhal náramně žalostně . pro takového génia, jakým byl had. Do říše snu . smrti . věčnosti se plížila zpitá duše slepého hada...
Slunce zhaslo syčíc a praskajíc v Zambezském moři. Zvony z věží dalekého mraveniště zněly vznešeně k nebi. Muezzini se modlili z oněch věží k zamzamskému Poseidonu, aby u svého velkého krbu vysušil uhaslé slunce, aby je nezapomněl zítra ráno zapálit nad pahorky všekazů...
A věřící se břichem vrhali do bláta a vzývali svého Pánaboha - mravence velikosti slona - který se svými šesti nohami odpočívá ve hvězdách Jižního kříže, věčně nečinný, v pocitu své mravenčí povznešenosti nade vším, - myslel jen na jedno: aby mravenčí společnosti sloužil, aby jí pomohl, poněvdž jen jí existuje a ona jím. /To, co zde psáno, budiž ožralému hadovi - Klímovi - odpuštěno/ - modlili se k němu děkujíce mu, že uplynulého dne žádný nosorožec nešlápl na jejich město, a nepřihodila se žádná podobná elementární katastrofa, že mravenečník, tato nejpříšernější nestvůra, tento vtělený Ablis, tento odvěký nepřítel je nenavštívil, slibujíce mu, že zůstanou jeho věčnými služebníky a že budou milovat své bližní jako sami sebe - začež na něm žádali, aby jim pomohl zničit všechna nepřátelská xxxxx vojska, rozmetat jejich města, podrobit si všechny národy a zotročit jejich mládež a uloupit jejich dojnice a vajíčka.
Nad mrtvolou slunce se vytvořili ohromné, nádherné červánky, ne nepodobno klenutí hrobu, zářivějšími a krvavějšími a příšernějšími a pekelnějšími se stále stávaly . mezi mravenci nebylo paměťníka takového nebeského požáru, který měnil i zem v rudou příšeru, jako by se byla všechna krev, proudící všemi těly, teď vylila na povrch.
Žádný div! Nebe zvěstovalo obezřele největší krveprolití a takové otřesy světa, jak je dosud historie neznala. Jejich sémě dnes vzklíčilo v králově hlavě... Avšak - i hovno jednou přestane kouřit - Klamný oheň tam nahoře stále slábl, stával se bledším, chudším, šedivějším, až tam, kde plameny dobývaly nebes, zbyl jen mizerný popel. Tíživá, dusící tma se snesla na zem jako balvan a s ní její bratr,

hnilobně, mrtvolně zapáchající ticho. Šplouchání nesmírně vzdálených vln Zambezi doléhalo až k mravenčím hejnům a s ním chladné vůně zambezských bažin.
Z bezprostřední blízkosti se ozvalo lví zahřmění, které dalo ztuhnout údům všech živoucích bytostí v mrtvý kámen: avšak sluchový aparát mravence nebyl s to přijmout tu zvukovou příčeru, minul jej a jen temným, tajemným pocitem úzkosti, která se náhle pohnula ve vnitřnostech jejich duše, vnímali onu ochromující událost. Pomalu, bázlivě opatrně se na nebi objevovaly komické hvězdičky, každou chvilku zhasínající - jako myšlenky v hlavě lenošícího, snícího, umírajícího - malé, velké hvězdičky - myšlenky v duté lebce božího dobytka, bludičky v bažině všehomíra, nesčetná, šílená očička, vykukující z blázince světa - .

K DENICI MLUVÍ DRÍÁDA

V poduškách zoře usíná noc, a s ní i já, dcera Noci a stvůra - nestvůra Snu.
Drahá moje Luna zmírá, klesajíc, ó, jak ji milovanou nenávidím! Příšerně valíz se výše a výše zlé slunce - vrah můj milovaný!
Pomalounku letí růžové obludy mlh nad zelenými stráněmi. Prokletá zeleň stromů, jejichž vědomím, vyjasněným a šíleným, jsem odvěkú, zakletá k nim, přikletá, přiklátá, prokletá! Proklety mlhy! Létáte - a já tu ležím,olověná, a usínám a umírám.
Ó, vy lidé, z nichž jsem kletbou povstala, - zmetek váš - vy zmetkové mne! Jediný z vás, vteřiny otroků, nepochopil dosud, že usnutí je smrt..
Nevidíte, leda když spíte nebo zpiti chodíte. Jako mlžnou mátohu zříte mne pak. A já vás, vy "skuteční", jako hnusný, žlutě hnědý, smrdutý dým. Ale sebe vidím a cítím jako přehmotné, přetěžké tělo - kládu. Sen jsem jen, ale stokrát tíživější, než onen byl, jenž jsem před věky snila, za bdění jej považujíc: že jsem lidskou ženou v chyši uprostřed lesa, dřevorubkyní, lesa vražednicí. Strašidlem nesčetných mých obětí stala se duše má, jako duše všech vrahů: o lesích snem, o dříví šíleně ohyzdných, šíleně monotónním, nekončícím snem! Blaženy stromy, které dřívím jen jsou, nevědouce, že jím jsou! Blažený slepý vesmír! Ale já, třikrát, čtyřikrát neštastna! Vidoucí, ale přetemně jen! Poloslepa! Polodřívi, poločlověk, polosen a bdění půl, netopýr a skřívan, soumrak soumrak, hybridum, amfidum, androgyn, zmetek světa - prokletý!... Jakou to bábelskou hrou stalo se, že duše tak ohyzdná oděla se krásným, podvodným tělem?... - Spi, duše má, mři! - Ach - - Co to? Stříbrné kapky, sladce žíznivě zvoníce, mihotají se kol. Jsou to slzy mé? Jako mech rosou, mokrá se jimi tvář má ubohá...
Ach, nejsou to slzy, vždyť to jitřní vyzvánění z dědiny tam pod stráněmi, umírráček můj... i ztlumeně jen zaléhají sem ty lesklé, andělské hlásky sta a sta ptačích svěholů, mých písní pohřebních, rozkvétají v lesích kolokol, husté jejich spletivo tvoří les v lese, jen stěží prodírají se jim ty něžné zpěvy a stříbrné, jako pralesem bílé, tiché paprsky slunce, mihotavě, mizivě po mechu tančící jak dětští elfové...
Ó, mihotejte se dál, stříbrné krůpěje tůně, zpívejte, andílkové, o vy sladké cingilingi! Vznášejte se výše a výše tam k červánku jako dým obětní.
Ó! Co jsem to uzřela! Pojednou vystoupila z něho jako zjevení Denice, stále ještě zářná, jako dyamant právě vzplanuvší...
Rázem rozlévá se ve mně blaho, jako vždy, když Tě náhle uzřím, stříbrná kapko nebes, zlatý tone jejich! Ty paradoxní, zázračná hvězdo, královno krás, Ty hvězdo m o j e !
Sladká fuida řinou se stále z blažených elfů a sylf, Tvých jediných obyvatel, na hladině zlatého, oblačného moře, úplně tě zalévajícího, tančících, létajících, a léčí okamžitě chorou, nečistou duši pozemštana, sotva okem do ní vtekou!
Ty jediná, veselá ze všech hvězd! Úsměve noci a její Překonání! Slavíku černých nebeských sadů! Světelný skřivánku noční!
Ty v e č e r: nad obzorem sluncem zapomenutý kousek jeho ohně! Skutečné, ne měsíčně mrtvolně slunečko noci! Tajemný krystle, zrcadlící nám nepřítomného, neviditelného Helia, darující nám jej i v noci!
Upomínko nan, čarovnější než on sám! Podobizno mrtvého miláčka! Magicky třpytný duchu jeho, milence v noci se zjevující!
Ty r á n o: hořící růže před se v pozdrav vržená Jím, z mrtvých vítězně vstávajícím! Signálová raketo blížící se vždy vítězně armády Světla! Vítězná světla Rekyně, samojediná, uprostřed nejhlubší ještě tmy, beze strachu a beze studu o Něm zpívající! Nehybná mezi všemi hvězdami, mihotavými, věčně zhasínajícími!... Ty hlubice Poemova!
Odlétáš mi více a více do hloubi tůně nebeské, mocněji a mocněji žhoucí. Ó, prodli ještě! Počkej! Nemiz! Počkej, ať zmizíme spolu - Milenko

má jediná! Sestro má! Moje spáso, má lásko a naději a víro! Ty já zjasněná! Ty budoucnosti má!
Děvo nebská, klidným ohněm oděná! V záři proměněné políbení Dbe a náci! Démantové objětí jejich! Slavné Smíření rozporů všech! Ty - pravé Vítězství a Hro!
Sluncem lehko být, lehko být Nocí, nejtěžší Tebou je býti. Nepoznali lidé Tebe - neznají mne-
- nevědí, že všecko je Vše a nocí den a dnem noc.
A to vím já, člověka a stromů paradoxní, divý sen. A to víš Ty, má jediná, spřízněná duše, Sestro má od věčnosti, Matko má tam na výsostech Ty, podobižno moje, Mne Jediné, zkrášlená, Mne v černém krystalu nebe Tebou se zrcadlící! Ty mé Já tam, v Záři již teď proměněné, jako promění se v ni jednou v černých dálkách Věčnosti. Skryla si se za červánek - Ó, odpusť! Jako on rdím se studem. Já, blátivé země plž, já, nejohavnější spleť nejohavnějších snů jejích, já, vřed země, která sama je jen vředem vesmíru, jenž sám je jen vředem Všeho, já, nejnižší, zneuctěná trestanka na zemi, této éterem plující galeji, v tomto ostrovu zatracenců - já za tebe nejdrzeji jsem se považovala, Ty, Ostrove Blažených a Osvobozených, Ty diamante éterný! Ale Ty hvězdo, po které šlapu, jejíž pravé jméno je Bláto; v š e, co po tobě šlape i létá nad tebou, prokleto je do atomů svých. I sen, Velký Lékař, stal se na tobě Rdousitelem duší- Kdo tu poněkud spokojen, slep je od narození. Kdo tu pozří, zhyne okamžitě. Těžké je bdění v tomto močálu. Těžší, hrůzný, nejhrůznější tohoto močálu s e n . Peklem se z o v e. Jen cípky jeho znají lidé, horda otrocká, která dosud ani nepočala kouti plány, jak uniknout z ostrova vyvrženců. Já znám jej celý, nebot jsem jím a jeho šílenstvím pekelným. Nevidí lidé nás nymfy, protože zešíleli by nad Děsem naším. Nevidí člověk, protože nechce vidět, nechce, protože nesmí, a nesmí - protože neche...
Královno nebes, Ty nejsi bláto a hlína, jen žár a slunečně zlatá aureola Tvá. Ty jen pravý jsi, Zlatý a Svatý Sen a Veselost Věčná. Zlatými svatými sny jen jsou Nymfy, Tebe obletující, líbající, bez těžkých příklepků hlíny na údech duše.
Ó, kdy, kdy budu bydlit na tobě, v přívětivé blízkosti slunce? Pak teprve budu šťastna...
Oh - oh, kde jsi? Oh, nech se ještě uzřít! Přísahb to bude, žeaspoň jednou, vysvobozena z tohoto blátivého podsvětí, spočinu v Tobě, má Krásopaní, Lásky paní, Světlapaní!
Kde jsi? Ha, obludné slunce rozstříklo právě nad obzorem své smrtící šípy! Umírám v jejich dešti... A přece - přece -
Všem bohům sláva! Vidím tě opět! Jako přelud, a přece jasně!
P, duše má, co chceš ještě více?... Není temnoty, není! samoty, když ty nade mnou hoříš, Paraklite věčný! Usmála jsi se na mne, úsměvem odpouštějícím a k sobě zvoucím, a ve všech smrtích vidět budu úsměv ten, pohled tvůj na rozloučenou. Nevidím Tě už - a - nevidím - své nohy - své ruce - ni slunce - noc - smrt - Znovuzrození - Záře Věčná.

II.

L I S T Y, E S E J E, S E N T E N C E

LIST O ILUZIONISMU A IVANU KARAMAZOVU

Drahý příteli!
Prominte, že list o iluzionismu a Ivanu Karamazovu posílám teprve teď. Příčinou je jedině můj duševní stav, ztěžující se až k znemožňování sta lidských činností... Jsem, zvláště tuto dobu, jak v posledním lístku píšu, příšerně nekoncentrován. Při mí vnitřní situaci zasahuje každé rušení zvenčí příliš daleko a hluboko a vehementně, při mé situaci vnější ruší mne téměř vše, co je kol mne - i co ve mně, nepřijdu teď patřičně nikdy k sobě. Abjsem nyní přikaždé myšlence neuvěřitelně netrpělivý, rezulát: hlavní činností člověka stane se, že ustaviěně se vzteklým opovržením odhazuje od sebe všechny věci, místo aby je zpracovával, aby "s nimi skoncoval". Je to též činnost, a ne opovrženíhodná - hledíme-li na ni ze stanoviska trochu metafyzického, má inkoncentrovanost je neřest, protože slabost, je ctnost, protože síla. Ostatněpřejde to jako vše - .

I.

Nemohu zde bohužel, p iluzionismu tak pojednat, avy vše bylo Vám jasno. Předně proto, že není vše jasné mně samému - cela va sans dire - chez tous lez philosophes, třeba není tolik kuráže a cti v duši, aby se k nejasnostem svým přiznali. a přece jsou nejvyšší myšlenky esencielně nejasny, vysoké namnoze aspoň pro člověka, jen v nížinách ducha vládne relativní jasnost, filosof, jen ž všelikou nejasnost odmítá, přihlašuje se tím k nízkosti a mělkosti. Za druné bylo by nutné předeslat velmi obšírné noetické i jiné předpoklafy, proto píší filosofové tlusté knihy svých systému, aby jednu každou jednotlivoss učinili porozumitelnou, v originálním názoru na svět tvoří vše jeden organický celek. jehož žádná část nesmí býti vyříznuta, nemá-li zhynout, uschnout. Kdo chce jednotlivosti bez celku, musí se spokojit kuriosními úlomky a drbty a četnými nejasnostmi. Můj iluzionismu není totiž ještě mýmvnejvlastnějším světovým názorem, jest jen označením jistých jeho stran a hran, které - za třetí - nemohou být od celku bez jistého znásilněmí odervány. Jest myslitelno odtrhnout od krystalu jednu jeho stranu? Přesto učinil jsem to v naději, že některé aspoň myšlenky zájem Váš vzbudí. - - - -

D e f i n i c e.
I l u z í zovu zdání, že něco jest co neí, ne však liché, nocotné zdání, ale zdání neodstranitelné, druh jsoucnosti, skutečnosti - mysterion... Ilusionismem /fikcionismem, apaarentismem/ jmenuju filozofii, jež praví:svět je podstatou svou tímto zdáním: ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxx~~
Absolutním / neb i konsekventním/ iluzionismem nazývám doktrínu, že absolutně vše je zdáním: že podstatná iluzivita světa jest úmyslně, plánovitě do všech jednotlivostí provedena, rozvedena: že klam, podvod, je základní tendencí světa, "humbuk", vyvedení aprílem přírodním zákonem par excellence. -
Busionismus. Svět je samozřejmě vědomí /sc. Mé vědomí/. Podstatou vědomí jsou fundamentální jeho idey, něco jest iluzivní - není to skutečné, fundamentální idey jsou neskutečné, protože pojem skutečnost jest neskutečný. Jest jím proto, že pravda je lží, smysl beze smyslá, logika alogická, kontradikce základní všeho. Jelikož tedy fundamentální - podtatu vědomí, tj. světa tvořící ideje jsou ilusí, sequitur, že podstata světa /v. definice/ jest ilusí - q. e. d. - Z pouhé základní samozřejmé pravda: není pravdy - pravda je pojem sám sebe vyvracející, plyne už iluzionismus. Ona jest jím už cele, vše zdánlivě pevné, skutečné, mění se ve slunečním dechu jejích okamžitě v páry v oblačné fantómy... Avšak fundamentální idey: jsoucnost, substance, stálost, síla, vůle... příčina, velikost, čas etc. jeví se fikcemi ne pouze

v důsledcích rovnice pravda rovná se lež, ale i povětšině zcela bezprostředně. Hlavně korelátum pravdy: jsoucnost. Tato nejzákladnější idea je na prvé popatření čímsi tak nepodloženým, neodůvodněným, že vzduchu babsurdně vyloveným, že člověk přes nevyšší vážnost věci musí nad ní vybouchnout ve smích - čímž, mámochodem, zabil starou dobytčí vážnost světa, stanul svobodnou, boží nohou nad ním, dolétl zenitu ducha. Avšak: svět neexistuje rovná se svět jest iluze: neboť tvrzení už zase nezmarného, bláznivéhovšotka jsoucnost, nutný produkt ze sloučení pojmů jsoucnost a nejsoucnost je pojem ilúze. Jediná myslitelná jsoucnost je zdání jsoucnosti: tak zní základní svůdná věta iluzionismu. Je zřejmě kontradikcí - a zde dospíváme ke kontradicionismu - metalogismu - ludibrionismu- konsekvencím to, efflorescencím iluzionismu.

Absolutní iluzionismus

Že ilusivnost se rozšiřuje od základních idejí na mnohé další, je známo. Například ohromná iluzicita smyslovost, nebo " života" - všeho snažení - štěstí, lásky, slávy etc., že vše jest iluzí, řeklo sta básníků. Kdo toto vše doopravdy myslí, jsem snad já jediný. Že by fundamentální, metafyzický iluzionismus nemusil mít za následek naprostý iluzionismus fyzický - neboli absolutní - zdá se na první pohled možným. Nad nejspodnější vrstvou iluzivní mohly by snad ležet vrstvy relativně zdánlivě aspoň skutečné, distinkce "absolutní pravda", "relativní pravda"! Já tvrdím, že není ani této zdánlivé skutečnosti a pravdy, že podstatná iluzivita má za nutný následek naprostou iluzivitu naprosto všude, i v nejmenších jednotlivostech, již proto, že v pojmu iluze spočívá pojem úmyslného klamání, v pojmu iluzionismus idea: svět není, nemůže být naprosto nic jiného než velké ošálení kvůli ošálení - zdánlivé mluvení pravdy může být jen rafinovaným prostředkem, aby podvedení tím lépe dopadlo - jest jen stupnovanou šalbou. V klamání, mámení, napalování spočívá podstata světa. Tvrdím pak, že vůbec, vůbec vše je v každém jen možném smyslu nepravdou a šalbou! Že nejen je klamem, že země přitahuje kámen do výše hozený, že hmota, na určitý stupeň ochlazená, přejde z kapalného skupenství do skupenství pevného, že země obíhá kol slunce... i tvrdím, že není pravda, že odehrává se veropská válka, že je v Praze Karlův most, ve Vysočanech hotel Krása - ale ne snad v jakémsi transcendentálním smyslu - ne ve smyslech nevulgárnějších! Budete ode mne žádat odůvodnění z těchto tvrzení, proněž každý prohlásí mne za blázna, která jen s vnitřní repugnací jsem uvedl. Ale musíte prominout, že - z domyslitelných důvodů - zůstanu při tvrzeních, ač vejíti do podrobností bylo by zajímavo pro vás i pro mne - jaká pole pro volnou fantazii! Pouze tolik: tato moje teorie povstala deduktivně, ale nutně - je kategorickým postulátem jednoty a kongruence a krásy a ceny a myslitelnosti světa. Dnes je člověku samozřejmě nemožno od případu k případu šalebnost všeho dokázat. Ale co znamená "dnes"?: smích zítřku- Důvody leckterého exorbitantního iluzionistního tvrzení možno už dnes vědět: jiné - například, proč je lež, že země rotuje kol slunce - možno vytušit . Že budeme jednou vědět důvody všech takových tvrzení, možno dnes aprioři vědět... Z hloubky vzato: z naprosté alogicity logičnosti a nejsoucnosti pravdy následuje už dokonale vše - netřeba ztrácet dalším dokazováním vteřiny času. Lidstvo nevědělo dosud, co je konsekventní skepse - já zovu ji směla absurdismem, vždyť vše je ztraceno! - - ale teprve, ztratíme-li vše, můžeme vše získat - vesmír dobýt, Boha do okovů vrhnout... A ještě víc následuje z mého metalogismu neboli logiky bohů - která mimo jiné neguje fakta, která praví: opak každého tvrzení je pravdou - zároveň ovšem i lží - stejně jako tvrzení samo, která stojí nade lege identitatis a lege contradictionis... A to jsou hudby budoucích statisíciletí. - - -

Konsekvece illuzionismu

Řekne-li se svět je iluze, je první dojem člověka, že svět tím degradován. Že předně tím znicotněn, oloupen byv o skutečnost, za druhé pošpiněn, byv snížen na klam, na podvodníka podvedeného. Příčina dojmu toho, že oči, na šalášní polotemno zvyklé, oslepené jsou náhlou září a zří ji jako tmu. Neskutečný pojem skutečnost redukovaný je na pojem otrocké pouto. Pojmy klam, podvod děkují za špatný zvuk svůj žalostnému animálnímu a k tomu morálnímu, česky způsobenému nazírání. Volně metafyzicky pojaty značí oba sublimní spirituálnost-záhadnost-podstatou, věčnou tajemnost-čarovnost krásu. Řekne-li se: svět je iluze - znamená to de facto - svět je Volnost a Krása, ale to jsou oba hlavní predikáty - Božskosti...
Krása. Podstatou krásy je čarovnost, podstatou čarovnosti zázračnost, podstatou zázračnosti iluze - jádrem jak zázračnosti tak iluze jest alogicita. Pojem: zdání, že něco je, co není, je nejen zázračností par excellence, nejen zdrojem vší zázračnosti, je se zázračností a kouzelností totožen. A svět sám je jen tímto hrůzným zdáním: bezedná propast nejzázračnější čarovnosti! veškery propasti země a ducha jsou v hluboké hloubi zář... Svět jako iluze, jako iluze iluze: svět jak o oblačné, duchové krajiny v oparu, jako fata morgána, jako pouhá halucinace faty morgány, vidina vidiny, svět jako přízrak, jako strašidlo, jako tanec stříbrných elfů na jarní, dopolední louce, rej šedivých stínů na půlnočních hřbitovech, stín ničím nevrhaný, stín stínů, reflex reflexu bez svítivé hmoty, ech echa bez původního hlasu, v zrcadle zjev tváře, v něm se nevzhlížející, duhová hudba z vakua vycházející. Živí umrlci, minulost jakožto přítomnost strašící, přítomnost jak jen jako posupně se šklebící, zamřížovaným oknem času, tohoto šílence katexochén, hledící tvář budoucnosti... a dále a dále! svět jako fantasmagorie, jako feérie - jako věčná, nekonečná, nepojmenovatelná Krása, - Záře - - Bůh.
Volnost. Pojmy skutečnost, pravda, pravdivost, pravost... byly jen nouzovými pomůckami, výpomocnicemi zvířecího /neboli lidského/ ducha učinit ubohosti své svět pochopitelným, uchopitelným. Zábradlím, které si udělal na temeni hory, aby v závrati nezřítil se do výše, kterou zove hlubinou a propastí. Černými brejlemi, aby nebyl oslepen světlem - aby neviděl. Hrázemi proti všetoku, klamem, že zamrznul, krátce pouty, jimiž chtěl podvázat křídla psychy, obávaje se letu jejího do nekonečna - neurčita - neuskutečna. S poznáním, že vše je naprostou iluzí a nepravdou a nepravostí a měnlivostí, rotekl se proud všeho v neomezeno - v nejvyšší Volnost. Svět přestal být jen něčím, t. j. něčím určitým, "faktickým", pravdivým, - stal se vším, vším myslitelným - i sobě samému si odporujícím, metalogicky si odporovat mohoucím, - i absurdním: absurditu jakožto základní absurdum vylučujícím. Stal se něčím, co od základu stále se mění. A následkem toho n tně - tím čím jej jeho Vůle v každém okamžiku chce jen míti, nejposlušnějším, nejfluidnějším plasmatem jejím, sebe sama, absolutní hříčkou její Všemoci, její suverénní, smějící se Všemoci. A zde došli jsme k ludibrionismu - k nejzazší vůbec možné odpovědi na světovou otázku. "Co je svět?" : Svět je absolutní hříčkou své / rovná se Má/ absolutní vůle - nebo prostě: Má hříčka je toto vše. Svět je to, co v každý okamžik já z něho míti chci. Nejstrašnější volnost - a zároveň eo ipso nejhlubší otroctví a bezmoc - a všemoc vůle neboli volnosti. Klad kladů, dobro o sobě - neboli jsoucnost, druhé stvoření světa - - a Jedno a Vše - a Sebeobjetí - Záře září, Má vlastní záře - -. "Bůh."
Egosolismus jest od celé této filozofie naprosto neodmyslitelný, třeba jeví se sekundárně nepravdou, iluzí, odporem, hříčkou, jako vše - jako iluze jeví se iluzí, tj. skutečností, lidubriosismus, kontradikčnost, nekontradikčností.

To je můj zdánlivě negativní iluzionismus - můj nihilismus a egoscismus, kontradikcionismus, absurdismus ve svých správných konsekvencích. - - -

2.

Po novém přečtení Bratří Karamazových, nemohl jsem změnit svůj úsudek o Ivanovi, který jsem vám kdysi mezi řečí sdělil. Žádný životní umělecký výtvor. Dvounásob překvapující a konfondující u Dostojevského, bohatšího snad na výtvory takové než kterýkoli autor. Člověk nevidí ho před sebou, nepoznává ho, nezdraví jako známého, má při něm podobný trapný pocit jako při styku s osobou, která má tak neurčitou, jiným podobnou tvář, že dlouho trvá, než naučíme se jí od ostatních rozeznávat, než ji známe. Bolestná dělanost, rozdělanost. Nejen z lidského i z uměleckého hlediska je Ivan jediná otevřená rána. Co vytrpěl při něm as Dostojevský, než román napsal! Nejen neurčitě, i hrubě chybně je figura jeho na kresleňa: odporuje si v základě: hlavně je rozpor mezi jeho tvrdostí a energií vůle, jeho mocnou a světlou intelektualitou /obě nepřirozeně nejinošské/ - a mezi fenomenální, odpornou morální slabošskostí, jevící se hlavně v blbých skrupulích, není-li vinen smrtí otcovou... Ale snad je řečinou tohoto i dřívějších mých soudů jen mé jednostranné systematické nazírání: nemám širokého pohledu na psychologii lidí i zvířátek jako Dostojevský - já vodím jen člověka, vidím jen Boha... Ale to nechci ještě zamlčet: ani slovo nikde o Ivanově fyziognomii, ačkoli exteriéru většiny osob - příklad Máti, Grušenky, Kateřiny - věnovány jsou celé stránky. Nápadno - a snad velmi pěkné světlo na poctivost Dostojevského vrhající: opovrhl snad úplně popisem toho, koho sám dobře neviděl. - Ivan je vlastně jen pouzdro pro různé, velmi zajímavé ideje - jen ústa. Cena této postavy spočívá hlavně jen v myšlenkách a problémech jí propůjčených. Ony byly zde původně, k nim zkonstruoval Dostojevský ex post neumělecky rozumově osobu jejich mluvčího. A hlavní z těchto idejí? Snad: hrůzostrašná, verovná historie, kam vede u člověka 1/ původně křesťansky založeného, ale 2/ černě, hříšně pudového a zároveň 3/ intelektuálně vysoko stojícího - odchýlení od Pána Ježíše Krista... "Snad" - napsal jsem: nebot ani tato a jiné idey nevykrystalizovaly se u Dostojevského dosti světle. I nad čistě myšlenkovou bytostí Ivanovou válí se chumáče mlh, nikde náhlý vpád slunce, nikde rána lví tlapy, všude typický chvat Dostojevského vedle jeho zbytečné, typické šířky. Zdroj obého: nutnost psát pro peníze. Situace má se nezměnila. - Celý obnos, Ch. a S. mně zaslaný, nesložil jsem na zaplacení dluhu, nemaje pro své jiné potřeby právě jiných prostředků, a tak nebylo vše vyrovnáno. Upomínán jsem dosud znovu nebyl a doufám, že v nejbližších dnech nebudu. P.B. slíbil opět svou pomoc a slibuje více - ale sám pořád nemá, co by chtěl, zato dluh velmi značný, Jinak vycházím s ním co nejlépe.
Těším se velice na shledání s Vámi a prosím, abyste mne o návratu svém do Prahy brzo zpravil. V neupřímnější úctě a přátelství
zdraví Vás vždy Váš

Vysočany 20.9. 16 Ladislav Klíma

SPĚCH ADNEŠNÍ LIDSTVO

Spěch je rychlé jednání, především z vnitra štvané a nerozumné. Třeba jej odlišovat přesně od rychlosti. Ta může být zcela rozumná, ničím vpřed nebičována - plyne jen z přirozené přednosti temperamentu. Rychlost Caesara, tygra, mušky, za vteřinu několik setkrát křídlem mávající, nemá nic společného s podstatou chorobností, chaotičností, trapností spěchu. Možno ze zvyku brát tři schody najednou, a není to spěch, je-li přitom člověku dobřev mysli. Třeba dále činit rozdíl mezi spěchem /kvapem/ a mezi - řekněme - chvatem. Tento je úsilně rychlé jednání, vyvolané zevní nutností, například chytnou-li na člověku šaty. Může být stejně rozumné jako nerozumné, dle stupně duchapřítomnosti, chladnokrevnosti, sebeovládání, ale jakékoli jednání je tu rozumnější než nejednání nebo pomalost. To však charakterizuje spěchání, že není přikázáno faktickou nutností, že fantasie jen a různé margoty vytvořují si nutnosti imaginární, že rozvážná pomalost prospívala by tu víc než zbrklá poplašenost, kvapnost - práce kvapná málo platná.
Je spěch vždy zavrženíhodný? Existuje jeden jeho druh, škodlivý sice, by nejfatálnější, ale nutný a úctyhodný. Jest to spěšnost puzená jen vůlí: je rezultátem podstatné absolutnosti vůle a nedokonalostí ústroje jejího: intelektu. Nejvyšší vůle chce nutně vždy více než může, intelekt jí nestačí: výsledek je jistá, ovšem vysokým duchům vlastní permanentní kvapnost, pádivost, překotnost, vichrovost, v myšlení ovšem více než v jednání. Plyne z lidské slabosti a z vysokého snažení po nejvyšší síle: zběsilé bití perutěmi do mříží orlem právě uvězněným. Fenoménem ten je ovšem nanejvýš vzácný, za to však setkáváme se při každém kroku s kvapností, jež poháněna je efekty a motivy nikterak vysokými. Tento spěch je v každém ohledu špatný. Vyskytuje-li se u člověka nebo rasy ve velké míře m je-li dokonce jejich vládnoucí vlastností, jeví se jako jedna z největších neštěstí lidských.
Málo bylo dosud napsáno o tomto veledůležitém, psychologicky velezajímavém zjevu. Spěch je zvláštní patologický stav štvanosti, jakýsi stihomam, který se strašnou nelogičností promítá vnitřní stav strachu navenek a ted střemhlav před halucinací tou utíká. Původem jeho je strach: zbabělost, je-li spěšnost záhlední dispozicí. Strach bezpředmětný, fantastický, strach bezhlavý, jenž vidí nebezpečí, kde jich není, a ta, která tu jsou, enormně zvětšuje. Jenž ukvapuje se hned od počátků ve svých nazíráních, jako později ve svých vlastních akcích. Kvap je ve všem jen jistým zakalením, pomatenostní. Nevidí už nejen zbytečnost, ale škodlivost svou. Pomalým flegmatikům daří se v životě nejen ne hůř, líp než stále agilním poplašencům. Poněvadž kvap je vždy molestní, znamená nakládání na se zbytečných, překážejících přemen. A i když má někdy úspěch, co to platno, když na duši se trpí škoda? Je během po neschůdné oklice, kde volná chůze po rovné hladké vestě lépe vede k cíli. Ukázkou, kam vede spěch, je panika v divadle, vypuklli třeba neškodný nebo domnělý požárek. Spěšnost pracuje proti účelům člověka líp, než by to jeho nepřítel dovedl, - už proto, že činí jej jednou z nejubožejších figurek, jakých si nikdo neváží. Je prchánim před bičem. Je vrcholem směšnosti a - nízkosti.
Spěšnost a směšnost jsou rýmem a aliterací. Komika vzniká jen z nerozumnosti. Co křiklavěji neoruzmnějšího, než při každém úkonu pro nic za nic běžet, kde stačilo by, kde lepší by bylo kráčet? než smeknouti tak prudce, že klobouk odletí do blata? než mávnout po popeli na doutníku pěstí než setřít jej prstem?... Neboť náhlost, prudkost, rabiátnost jsou sestry kvapnosti. Kvapný vynakládá na vše mnohem větší sílu, než třeba. Plivne si do dlaní, než zdvihne svíčku, je pozemštanem padlým na lehký měsíc. Koněm s klapkami na očích, jenž se splašil, slyše práskání papírových bouchaček, mysle, že to bič nebo výstřely.

Spěch je, zpovzdálí a do hloubky viděn, něco tak nadměrně, tak šílené směšného, jako by účelem jeho bylo vzbudit jen řehot, jak by bohové byli učinili člověka splašeně spěšným jen, aby měli komedii. Nebot co by byli bohové? Jen neprostý nedostatek pospíchání, nepotřebování ho - hledění vesele, lhostejně na vše sub specie Aeterbitatis. Člověk, jsa vždy víceméně spěšný - jako vždy víceméně všemi nectnostmi dotovaný, není schopen změřit celou hloubku fraškovitosti spěchu, celou hloubku své směšnosti vůbec.
Nic ordinernějšího nad spěch, řekl Emerson. Ale ordinérnost není nic jiného než nízkost. Nízkost však jest jen dcera strachu, vysokost jen hrdinnou elevací - nízkost jen přišlápnutost! Opovržení hoden každý, kdo pospíchá. I uštknutí přišlápnuté zmije je druhem útěku - jen obrana jest neetická. Nejnižší však strach jest jen ten, jež utíká bez příčiny, nebot ke zbabělosti přidružuje se tu hloupost. Tot nízkost strachu na druhou mocnost, tot strach chorobně už vševládný, tak do morku vniklý, že maluje si už machinálně nepřítele, tresty, katastrofy, všade do prázdna. A tím je dobře vykrystalizovaná spěchavost, stavší se charakterem: druh psychologické hypochondrie, autosugerující si ustavičně hrozivosti, jež nehrozí, které však teprve toto namlouvání si učiní skutečnými. - jako bývá i s fyzickými nemocemi. Hypochondrie jest produkt zbabělého srdce a pomatenšho mozku. Nízké jest spuštění se rozumu, nízké jest zezvířečtění. Nízké je otročení. Spěchající je pouze otrok, svého strachu a jiných nízkých afektů, otrok nerozumu, otrok věcí, otrok vědních snah a nízkých potřeb. Nebot výška, nebot volnost spočívá vždy v jistém opovržení životem a smrtí, které si praví: raději trpět škodu než zapomenout nasvou důstojnost, hrdost: "raději zemřít jedem než strachem" /Alexander Veliký/. Ale generální spěšnost povahy je jen takovým zapomenutím. Je malicherností, žebráckostí, bezectností, je v hloubi největší špatností!

x

V dnešním bílém lidstvu, v Evropě stejně jako v Americe, doznala rozkvětu, dříve ni zdaleka nebývalého, pod formou horečky pracovitosti, bezúčelně šíleného pádění za nízkými, materiálními cíli. Tot nejvýznačnější vlastnost moderního člověka. Dostoupila tak monstrozní výše, že zastiňuje vše ostatní, přehlušuje každý jemnější hlas duše, každý záchvěv vyššího mužného snažení. Jak se to stalo - evropský člověk ztratil Cíl: Boha, smysl života, vyšší světlo, místo toho zbylo mu jen krédo: edite, bibite, post mortem nulla voluptas. Je však obdařen velikou vitalitou, iniciativou, inteligencí. Tato energie nemohla zůstat nečinná - i vybíjí se celá, faute de mieux, zmnoženou zevní pachtivostí, nesmyslně stupňovanou až k zimniční mánii "pracovitosti", snaživosti, aktivity: považující horečku za zdraví, ctnost, za jedinou ctnost! Posuzující dle stupně bláznivého dřícství "pracovních rekordů", cenu člověka. Nízká spěchavost dala si tím surogát dobrého svědomí, nalezla dokonce v těchto ctnostech podvědomě stín nutného náboženství...
Ty nezašlouží sice ušlechtilých jemn "pracovitost, energie, aktivita", zato však "ordinérní potrhlost". Je to prostě zbabělé, od sebe sama střemhlav prchající sebenarkotizování, tím účinnější, čím běh rychlejší, sebenarkotizování slabosti, nemužnosti, plazivosti -: je slabostí zdvojenou, je plácnutím s sebou jak dlouhý, tak široký do bahna animálního, třeba sebeideálnějšími frázemi se pláštikujícího snažení.

Nebylo dosud tak uřícenýho slepýho řítění se - kam lidstvo neví, běží jen aby běželo. Ale splaší-li se spřež už jen dvou koní, nekončívá to dobře. Co tu síly promarněný! Co mohlo by árijské lidstvo, kvantitativně i kvalitativně zmohutnělé jako nikdy dříve, se svou silou udělat, kdyby jí nescházelo to hlavní: páteř! Utrácena je i tam, kde se vrhá na vyšší obory, hlavně vědu. Ta je jedním z nejlepších projevů ducha, ale i o ní platí: všeho moc najednou škodí. Pokročila se poslední dvě staletí více, než za celou dřívější minulost, ale lidstvo není dost silné, aby své zázračný, rychlé v kolosa rostoucí dítě, uneslo. Přerůstá je, bumbrlíček, sežere je. Vzbudilo lidstvo spícího draka, aby od něho bylo pohleeno. Stále více podléhá člověk přírodě, kterou si chtěl podmanit. Na všechny ty vědecký a technický vymoženosti nestačí mozky, nestačí ruce, a přece nemožno nechat je ležet. Duchů, který vyvolal, teď se nezbaví. Nejezdí, jak bylo řečeno, člověk po železnicích, ale železnice po lidech. Našel železnice za cenu, že se pomalu stal pouhou turbinou. Všechny ty pokroky neučinily ho lepším, neučinily šťastnějším. Prohloubily jen vnitřní prázdnotu, rozjitřily nervy, zvrchňály ducha., vůli zeslabily, třeba trénovaly různý válečníky. Apřitom všem nepoznal z přírody ani miliontinu. A ona se mu směje a mstí. Bláznivě chce si vše podmanit, zapomínaje při tom jen na maličkost, na předpoklad: podmanění si sebe. Toho však docílí jen stanovením si pevnýho a novýho božskýho cíle. Toho však jen překonáním nedůstojné uřícenosti a klidným, pomalým pohledem do sebe.
Tento překotný rozvoj vědy a zotročení lidstva jí je nejušlechtilejším, třeba nejnebezpečnějším, protože nejsvůdnějším projevem moderního slepýho spěchu. Jeho doménou je ovšem výdělečná činnost. Vní jeví se v plné své kráse a komičnosti. Hledí-li člověk například na veleváženou horlivost, s jakou kdekdo se dře jen pro zbytečných pár grošů navíc, řekl bych: jak sladká musí být přec jen robota - a já to nevěděl! A není směšnost směšností, že dnešní Evropan, lopotě se dvojnásob než jiní národové a jeho předci, třepřes všechny technický vymoženosti větší bídu než oni? Více se dřít za účelem větší bídy - to je pokrok, to je též jeden z následků bláznivýho spěchu... Je práce něco ušlechtilýho? Cestm koná-li se za ušlechtilými, vysokými cíli: osk se v ní , třeba byla sebelopotnější a pustší, odráží něco z jejichkrásy a radostnosti. Ale práce dělaná za nízkými cíli, všedními, zůstává základnou všedností a nízkostí, i kdyby vzpínala se k mrakům. Otázka: But této práci čest, je otázkou: buď švábu čest, když pilně shledává v noci v kuchyni svou potravu - Tato práce je mimo čest a nečestnost - jako dýchání, jako oblékání se, jako odhánění much. Je prostě nižší životní nutnosti. Ale tuto práci ztotožnuje náš věk s prací vůbec...
Vše tento zběsilý fanatismus právě dnes nakazil, ovládl. Literatura i umění staly se, ve svém pospíchavém posluhování různým davům, odnožemi žurnalistiky: cena autora měří se dle počtu jeho výtvorů, dle "plodnosti". Rodí-li děti nebo fekálie, je lhostejno. Učení, vzdělávání, - jenx stupidní vycpávání a závod paměti pustými vědomosti, znaménky. Hra, sport, cestování, zábavy - nic než prcný, usupaná práce, Kde vidět dospělé hrát si jako děti nebo dokonce kotsta? Není větší dřiny, než skoro všechny sporty, a mimochodem, není lepší výchovy ke sprostému, lokty kol sebe se rozhánějícímu sobectví, neomalenosti, nestydatosti. Jen v předstižení druhého spočívá sport - základ etičnosti:generosní ustoupení činí sportovce nemožným "velkodušný sportovec" je kontradikce - velkodušnost nezávodí - leda sama se sebou. Z nejkrásnější činnosti, cestování, stalo se úmorné penzum, jehož třeba s e úspěšně zhostit. I bavit se, to je nejzdravěji odpočívat, Evropan zapomněl. Nanejbýš dovede se povyrazit. Zapomněl snít, umí jen tupě čumět do prázdna, "umdlená duše jeho nemá snů" /Březina/.

Zapomněl myslit, dovede jen kalkulovat... Jak vysoko stojí nad ním orientálec, meridionálec, který má při každé práci posvátné právo kdykoli si hodinu lehnout, kouřit, snít - žít sobě. Dnešní Evropan už zcela "propter vitam vivendi perdit causas".
Tato udýchaná, zpocená horečka pracovitosti, lépe shánčlivosti - snad neřest par excellence - je k smrti nebezpečná. Bude-li se nerušeně vyvíjet dále, spěch zneurastenizuje, zchaotizuje duše, vykleští zbývající v nich mužnost, přepracovanost je vyčerpá, prázdnota a ničemnost všeho toho pachtění udusí vše vyšší - bez čehož však žít člověku nemožno. Povede ke generálnímu onemocnění, degeneraci, zidiotštění, rovratu, rozkladu. Všechny metly lidstva: mor a lues, opium a alkohol, války, fanatismy a tisk a školy atd, jsou nevinátky proti tomuto ze samého dna psychy vyvstávajícímu novému strašidlu.
- Možno mu čelit? Sotva. Možno sice kkázat pěkné rady: Pochop nízkost a škodlivost spěchu! Že spěch a úspěch se vylučují! Cvič se v pomalých, důkladných výkonech, navykej tak pomalu pomalosti. Zvykni si práce, kvapně vykonané, dělat poznovu co nejpomaleji! Uč se nezbrkle myslit, sebe ovládat! Snaž se nebát se! Získej si klid, sequam mentem! Jen pomalostí dojde se ke zdravé rychlosti! Odpočívej, hraj si lehce, dokonce i pij! Lenost, flegma, alkohol jsou dnes dokonce ctnostmi a léky vůči blížící se zkáze! - Pochop, jak často nestojí výsledek práce za práci! že netoliko chlebem jsi živ. Hledej si vznešený lék, ať zmizí příčina zla. Tvá prázdnota a nevědění, co s sebou dělat! Atd. Ale všechny takové maximy dovedou zmenšit zlo tak o jedno procento: příliš vjedno slito je se základem dnešního člověka. A kdyby vytryskly, v kultuře a v politice, mocné proudy - jakože z naší pouště nevytrysknou - i kdyby ovládlo lidstvo nové náboženství - nezměnilo by to radikálně ničeho. Tak lehce nezmění se povaha pětiset milionové society... Nutně bude nemilosrdné zasáhnutí osudu: Nutný bude dlouhý, tvrdý, letargický, regenerující spánek. Ale v něj se lidstvo, rozčilené a roztříštěné nanejvýš, samo sebou neupadne. Nej strašné bouře, utrpení, katastrofy, musí přijít, decimující, pročistující, aby se kleslo ve strnulost smrti podobnou a aby aspoň to, co se v ní probudí, stvořilo novou kulturu - klidu, mužnosti, rozumnosti, jasu a smíchu.

PO OSLAVÁCH ŽIŽKOVÝCH

Byly, jaké být měly? Odpovídaly jeho významu? Odpovědi našich lidí znějí z největší části: "ano, bylo to dost - bylo to až dost"... a více ještě... Ale již to dokazuje, že Žižkův rok 1924 musil dopadnout chabě, že není u nás porozumění ni vůle k porozumění významu božského hrrrra. -

Celá Evropa sesula se tehdy na nás jako hora na chýši. Zcela nepochybným zdálo se každému, že budeme naráz rozdrceni, že jsme malí - nepřipraveni, rozháraní, chaoticky teprve kvasící - podnikli svůj příšerný odboj proti všem v jednom z těch dějinách tak častých paroxysmů zoufalství šílícího. V čerstvé paměti byl osud aligenců, ač bojovali statečně, byli bez větší námahy povražděni a zpola vyhubeni, a nešel proti nim celý svět. A nezáleželo jejich nepřátelům na národním zničení jejich jako sousedům našim povždy na vymazání nás ze světa. Již dávno dříve byli jsme na stálém ústupu před germánským tlakem: bez husitského vymetení německého vlivu z Čech, beze zmohutnění, které nám naše vítězství později přineslo, bez síly, kterou nám zřejmě i tajně stále vlévalo a stále vlévá - kam by to bylo s námi dospělo?...

Kdybychom byli pochodili jako albigenští - pravděpodobně bychom dnes neexistovali, nanejvýš zůstal by tu z nás bezvýznamný ostrůvek někde u Číslavi jako z Lužických Srbů... Vypadalo to, jako bychom vcházeli do brány pekla...

Všechny velké historické děje spjaty jsou se jménem velkého, ohromného, polobožského muže, jsou podmíněny jeho zjevením se, jsou často zcela jen jím: druhá punská válka - tot celé Hannibal, sedmiletá v Friedrich, empire - Napoleon. Že jsme v husitské době zvítězili, už to je postačitelným důkazem, že byl tu podobný gigant. Hledat jej v někom jiném než v Žižkovi je absurdní. Kdyby i pramic bližšího nebylo o jeho osobě známo, a priori bylo by jisto, že byl jedním z nejúžasnějších lidí. Husitský strašný samum - tot On. Trocnov teprve dal Husinci jeho světodějný význam, Tábor kostnici teprve významný, ohromujícími blesky zářící piedestal. Bez bratra stál by - velký jinak - Mistr Jan tak v historii skoro neviděn, jako jeden z těch tisíců schismatiků, horlitelů, mučedníků. A byl by se stal jen vznešenou příčinou zkázy národa a bylo by u nás dnes vzpomínáno se "smíšenými pocity"...

Tomáš z ničeho stvořil Žižka bratrou moc, malou, ale tím strašnější, "div žasné, světoborné síly" /S. Čech/. - skul národ v nejnutnější jednotu - vedl jej s nesmírnou rozvahou všemi úskalími, spojuje v sobě led s ohněm, prodchl jej nadšením z víry v jeho vždy vítěznou sílu, - dal mu Ideu idejí - ne pouze slovy, i skutky: Mužnou, vznešenou sílu - dal mu cíl!... A strategickým uměním, z největších, co jich tu bylo, zdrtil děsně všechny své nepřátele. Zachránil vlast - - a vykonav vše hlavní, nejdůležitější, odešel... A přece zůstal s námi dál, dál bojoval a vítězil. Prokop sklízel jen to, co On zasil - strategicky obdivuhodně ov em. Jeho vítězství jsou Žižkovými: Žižkovy strategie a vojenského řádu - Žižkova ducha, nadšení a síly, jež přelily se z mrtvého lva do pozůstalých božích bojovníků, - Žižkova mytického obrazu. - Žižkova stínu, jenž mysticky dlel nadále mezi jeho dětmi...

Nejen však Čechy spasil - i nejvýše je přitom povznesl: z cyklónu, zkázou hrozícího, učinil nástroj k největší slávě a velikosti. Husitská vítězství - toto Vítězství katexochén, obestřela je glorií, jaké právě neměla ani Roma: učinila je předmětem pověrečné hrůzy a náboženské úcty, nejprosleveněším z národů, a i nejvlivnějším i dlouho potom: centrem Evropy, Prahu největším a hlavním městem jejím, rezidencí cesarů severu, a co více, jeho kultury. Ale především: vrhla celé lidstvo na nové a vyšší cesty - jimi počínat by měl Novověk! Nebyla to "renesance", ne rozumy Viklefovy, Lutherovy aj., ne objevení

Ameriky, co přivodilo velkou změnu: bylo to třesknutí táborských cepů! Neboť znamenalo sílu, vznešenost, nový život!Ono to bylo, jež probudilo Evropu poprvé ze středověké letargie a dalo jí mocný otřes, aby začla bdít, jež zrodilo celý ten kypící duševní vír, jemuž se říká nová doba...
A po dvoustoleté narkóze naší zas to byl především husitismus, jenž ji protrhl, nemít ho český národ, jeho renesance byla by přišla mnohem později a nebyla by nikdy měla tu svou obdivuhodnou rychlost, intenzitu a rozsah. Husitské dědictví, v krvi Čecha dřímající, zrodilo znovu národ a odkojovalo jej, třeba ne každý si to uvědomil. Ale nejlepší z nás pravili si vždycky: "Nejsme jen ledacos mezi národy, národní brak, jen k živoření stvořený, máme mocný raison d'etre, jsme velicí, protože jsme velicí byli, v zájmu nejen vlastním, ale lidstva vůbec!" A rozdmychoval tajemně husitský žár vyšechny naše síly, přivodil náš všestranný rozmach a konečné osvobození, zůstává duší české duše, jeho duší je však - On!
Není snad muže, jenž by pro svůj národ znamenal tolik jako tento Muž mužů - jehož duševní typ byl patrně naprosto jiný, než se kdokoli u nás domnívá - pro Čechy.Je nám téměř vším, on měl by být zván otcem vlasti. A žádný projev naší vděčnosti, lásky, úcty k němu a zbožňování nemůže býti dosti velký.
Vzpomínali jsme ho vždy velmi málo, ač zaslouhoval ročních oslav aspoň neméně než Hus, ale jsme vůbec nespravedliví: jako pro Husa zapomínali jsme zcela na Jeronýma, tak i pro Žižku na Prokopa. Letos naskytla se pěkná příležitost napravit vůči Žižkovi svou chybu. 11. říjen byl důležitým zkušebním kamenem naší národní ceny... Z rozných míst byl největší Čech uctěn dobře, ale - národem v bec? lidem? Byl jím vzpomenut vskutku, tj. úly oslavy jeho masám ze srdce? - Ne, ne!
Po celý den nezpozoroval jsem v Praze vyjma titulní stránky novin nic, co by jubileu svědčovalo, naprostá netečnost. Neslyšel jsem ni jednou jméno Žižka, je ovšem možno, že mimo dosah mého sluchu znějším každý list, přesto nepovažuji za přehnáno, řeknu-li , že o zápase Slavia-Sparta mluvilo deset tisíckrát víc. Ač jsem prošel Prahou z Vysočan na Pohořelec, viděl jsem jen na Staroměstské radnici dva žalostné praporky, snad jiné části města "tonuly v jejich záplavě", ale přec jen sotva co té míry, jako když býval tu Franz Josef... atd. Když jsem večer o tom umírněně mluvil, vzbudil jsem ve společnosti patřící ke všem možným politickým táborům silnou nelibost proti sobě. "Co je nám, moderním lidem, do té žižkovské vetře?" zvolal jeden z patriotů a sešel plného souhlasu - a na venkově nebylo to o nic lepší...
Mnozí říkají: "Protiví se mi okázalé, ustavičné oslavování, nejlépe oslavím každého ve svém srdci." Ano, přílišné oslavování je nevkusné, je směšné, je škodné, vedouc k povrchní falovosti, fangličkářství, frázérství. Nejlepší oslavou velkých lidí je konati po příkladu jejich velké činy. Ale nebylo národa, jenž by nebyl slavil památku svých velkých událostí, osob i země- a je to nutné tak a dobré. Čech slavnostmi nikdy neskrblil, a vidíme-li tu, s jakou pompou vzpomíná stále všemožných dejrum minorum a minimarum gentium - pak tam, kde jde o spasitele, dobrodince jako katexochén, jeho Herkula, Area, Cesara... zní ta náhlá nechuť ke slavnostem třešinku podezřele...
Jak měla být slavnost svěcena? Řeknu jen málo z toho, co myslím, a přesto budu platit za zřeštěnce. Tisíce a tisíce dělových ran po celý den - každá by se "rentovala"! Náměstí Staroměstské, Václavské, Žižkova hora černé lidmi, že jablko by nepropadlo! Nejspontánnější slzy a triumfální jásoty a objímání všech všemi a nejslavnější přísliby a přísahy. Oblaka nad celou Prahou vlnící se hymnou:"Kdož jste boží bojovníci" /potíž tu ovšem je, že ji, slova i melodii, skoro žádný Čech, žádná česká kapela - neumí/. Na temeni Žižkova pomníku - dávno už tam strmící, viditelný z Krkonoš, - ale zbytečno mluvit dále těm, kdož nevidí očima mé lásky...

Tchoto 11. října bylo více než kdy jindy čas předložit si ohromné otázky: Jsme zde dosud ve "lví říši?" Nedohasíná v nás všechno ideální nadšení, smysl pro velikost, sílu, vznešenost? Neděkujeme jen tomuto všemu, že existujeme? Máme mimo to něco jiného, čím mohli bychom soupeřit s mocnými tohoto světa? Ale existoval kdy národ, který by byl bez těchto hrdinských ctností se vyšinul nad odpornou prostřednost, ba který by se byl trvale udržel? A speciálně národ český?... Máme dnes vůbec - cíl, víme, co chceme? A neváme-li, neškebí se před námi neodvratný rozklad? Myslíme vážně, že spaní nás materialistická modernost? Stali jsme se docela národem Ratejů Broučků? Nevyvstávají kol nás nejčastější mraky? A není jisto, že jim odoláváme, jako kdysi, jen pak, bude-li obr trocnovský přebývat v nás - a že, až se z nás vystěhuje, že - - -?
Cnoho modrého dne černalo se z každé tváře, z každé věci předpůlnoční:
Mene - tekel...

DOPIS ING. DR. A. KŘÍŽOVI Z 28. 10. 1943

Velectěný příteli!
Omluvte podivným stavem, v němž teď stále vězím, že píšu dopis o Rytíři Kurovi teprve teď. Ale prominte i, že podám jen strčný úsudek o díle tom, že netroufám si vejít do podrobností jeho, jak jsem měl v létě v úmyslu. Zvěděl jsem totiž mezitím od pana Pavla, co vše Rytíř Kura pro vás znamená /víc než pron Stedhalův Rouge et Noir, že byl událostí ve Vašem životě"/, na mne však neučinil dojmu -, kdybych tomu, kdo takové bohatství v něm našel nebo sám do něho vložil, vykládal jeho ideový obsah, připadal bych si směšným jako chudas, jenž nabízí milionáři peněžité dary, jako muž, jenž kouzlo ženy, která ho nedráždí, velebil by v tvář tomu, ji láska oblila ji svou gloriolou. Připouštěje, že byl jsem snad neschopen ocenit Kurovy přednosti, jež Vás fascinovaly, kloním se přece jen k náhledu, že Vaše láska to byla, která jej jiní obdarovala, že četl jste jej snad ve stavu, kdy duše, plná, šťastná, otevřená přetéká svou září a nutně ozlacuje jí vše vnější, kdy každý nahodilý popud vítán jí jest, by se ho zmocnila, jej si asimilovala, své podobenství, dítě, zrcadlo si z něho učinila. Dítě plné fantasie vidí v nejordinérnější povídce krásnější dílo, více při něm očití než mnohdy dospělý při četbě nejpečlivějšího veledíla, Zářící oko zří v každé lucerně zářit slunce, básníkovi zdá se svět féerickým zázrakem, šťastně zamilovanému všichni lidé i věci zbožnovářhodnými, když Heine, vyjíždeje konečně zas na německou půdu, viděl, jak vyprávějí koule sněhu, padající z kopí do diligence před ním zapřažených, zdály se mu v patriotickém zanícení jabkly Atalantinými. Je Hilbert, Vy asi jste básníkem Rytíře Kury, ne na mně, na Vás by bylo, abyste mne do krás a hloubek jeho uvedl -
Považuji Rytíře Kutu za výtvor celkem pěkný i nevšední, ale nijak velký. Má drobné chyby: tak nesplňuje některých nadějí, jež počátku budí, jsa nedomyšlen a roztržen, je často vlažný, malátný, rozvláčný, plný obvyklého modernizování, slohově chvatný, velmi kostrbatý. Přesto je to dílo seriozní, poctivé, vysoko se snažící, třeba výše hledělo než dolétlo. Prosté senzacechtivosti a psaní kvůli psaní. Namnoze jemně psychologické. Je v něm pěkné prolnutí látky, dětské vzejití v ní, - tato Hilbertova - myslím - faculté maîtresse.
Ale právě proto není Rytíř Kura dílem vysoce uměleckým, tím méně poetickým. Jsou to liliputáni mezi umělci, kdož žijí zcela jen v látce: empirické xxxxxxxxx skutečnosti', myšlenky jen pak podávajíce když látka je nebou přináší, u umělců velkých je primum et unicum myšlenka, mocně neodvisle od 'skutečnosti' svým životem žijící, a látka je jim jen prostředkem k vo nejrohutnějšímu vyjádření

jejímu. Hilbert, tato zcela externí, ptáčkovitá, hydrargyrická dušička, pluje zcela jen po proudu empirické reality, unášen jím, spokojeně se v něm plácaje - a to je jeho ctnost: má hlavně jen běžné, praktické "vidění" reality jako každý duchaplný obyčejný člověk: touží po tom, čeho nemá: po velké myšlence, která ce ým dílem hřmí, je provarující jako neviditelný duch boží hmotu všehomíru. - Procedura při vysokém uměleckém tvoření je tato: Umělec tento - jako vůbec velký člověk každému druhu - železný legislator ducha a přírodních zákonů, má vášnivé, cele jej vyplňující myšlenky, i hledí vší mocí své vůle, aby všemi prostředky, jež mu svět poskytuje, vystavil ji zde očím co nejchutnější, nejkrvavější, nejzářnější, k cíli tomu shání k sobě imperátorsky všechny možné pomysly a jevy a fakta a situace a barvy a tóny, vybírá z nich suverénně, co se vůli jeho hodí, napíná "skutečnost" na prokrustovo lože onĕch tyranských, tyranizujících myšlenek, ať třeba praská, kupí z těchto kamenů osekaných, znásilněných, hory stále větší jako Timur pyramidy z lebek, užívaje přitom rozkoší z vítězení, podrobování, deptání své síly - ecce ona "tvůrčí slast"! - hromadí "efekty" do krajnosti, nanáší barvy co nejhustěji - jen aby tyranizující myšlenka zazářila zde co neúžasněji magneziovým, nadpřirozeným světlem -: k podstatě náleží hyperbolismus, neboť umění má expanzi do nekonečna, je síla, je gigantikon, je nevyslovitelno, jen tím, že umělec pracuje schválně, aby myšlenku svou, samu v sobě zářnou, každým prostředkem ještě ze všech stran osvítil a rozřeřavil, nabývá velké umělecké dílo své specifické přirozené napínavosti, úchvatnosti, co není napínavé, je špatné, vlastní protiuměleckostí je šedivost, chabost a slabost. Umění je conqueranstvím, je tyranií. Nepodává nám "skutečnost", jeň jí používá, nejen používá, ale i nadužívá a zneužívá, neuspořádává, nazkrašluje realitu - rozhazuje a deformuje ji, neslouží jí jako idálu, ale poroučí jí jako služce, umělec, jenž praví, že představuje e ním kus reality, předdstavuje nám jen svou hlouposť. Nevidíme věci, zaženujeme je jen, teprve když "v nich" zapálíme myšlenku, stanou se viditelnými jako transparentní hodiny - samy o sobě jsouce němé, temné - Nic: i pak vidíme pořád jen světlo, povahy věcí pod ním musíme se dle odstínů jeho vždy jen dohadovat, fiktivně, jako hloubky prostoru: jediné věci jsou mínění o věcech, myšlenky jsou jedině skutečností, i nejreálnější myšlenka je skutečností, neboť je zde, "je pravdou vše, co člověk myslí, cítí" S. Čech. - "empirická" skutečnost je jen nižší druh skutečnosti, hodný jen, aby bylo ho skutečností jako materiálu používáno. - Činno látkoví umělečkové dělají z empirické reality otrocky jen to, co se z ní dle jejích zákonů "dělat má", hnětou ji z pěknounké formy, upravují dle kuchařských receptů těsto její na ortodoxní buchty a nákypy, ale mohutný umělec používánapříklad kamenů, z nichž oni jen způsobně cihly tesají, za koule do svých děl, nábytek, který esteticky v pokojíčcích svých rozestavují, za barikády.Jeho tyranizující myšlenky drtí realitu jako nehmotnýxxxx blesk skálu - a u Cl. Lorraina, myslím, padá večer stín stromu od východu k západu, u Grabbeho postaví se při výjezdu z brány Palerma kůň Jindřicha VI. na zadní nohy, leknuv se obrovské postavy Etny - dobrých tak 160 km vzdálené. Nejvíce ovšem drtí realitu nejvyšší druh umělce - pravý básník, tento cizinec v ní, zavítavší sem z království snu: každý ví, jaký respekt má noční sen před "pravděpodobností". Tyranizující myšlenka básníka, skutečnost nejen transfiguruje, ale totálně, přísně defiguruje. Duchovými prismaty svých fantasmat, vizí, ideálů, přání - o jejichž skutečnosti je tak nádherně přesvědčen, že mění se u něho vesměs ve zbásnilé, manickální fixní idey, vidí realitu děsně rozloženu, zkomolenu, metamorfozovánu k nepoznání. Podmínkou poety je vidět věci naprosto falešně. Je vždy Donem Quijotem: považuje fakticky všechny krčmáře za hradní pány, holičské lavóry za přilby Mambrinovy lvy v klecích za nepřátely,poslané magiky, by jej atakovaly. Kdo nechodí v noci do lesa schválně za tím účelem, aby tam viděl oready, ten pověsiž lyru na hřebík! Žádný básník nedovolil dosud svým vidinám, přáním

a vírám, aby zatočily realitou tak, jak se slušelo a patřilo, ze strachu, by nebyl považován za úplného blázna, hodil-li Ariostův Orlando jednu půlu roztrženého pastevce odnékud ze středu Hispánie do Atlantického, druhou do Středozemního moře, byla to bagatel proti tomu, co měl udělatPoezie je féerie, jest jen jedna básnická forma: pohádka, moderní realistní beletrista /Flaubert, Goncourtové, Tolstoj/je jen náběh k básníkuxu, přízemní básník, quadrupes, - ale pravý básník je pták, realistické umění je surogátem za poezii merkantilní doby, poezie má například s Balzacovým prachem tolik společného, kolik začarovaný zámek na skleněné hoře s článkem o vývoji českéhotextilního průmyslu, Zevní pravděpodobnost náleží do poezie jako do geognosie Danteova L'Inferno. Dílo, v němž hrubých není prohřešení, proti smyslové realitě, jest jako poéma odsouzeno!
V Rytíři Kurovi jich není. Není v něm ani vskutku tyranizující myšlenka. "Démonická, mstící se moc peněz": toť jen pokus o ni a ztroskotání. Neboť myšlenka ttato není dost organicky srostlá s fabulí, - jen téměř nasazena na ni jako uťatá hlava, - a z rukou mistra vyšla by padesátkrát úchvatnější rozřešavěná... Například smrt paní Testové, nebo jak už se jmenuje, působí burleskně, ba stupidně, charakter Kurův sám je málo karakterní, - odporující si do jisté míry, zpočátku budí v nás naději, že je mohutnou, tedy vyšší povahou, která nutně stojí nad mamonem, peněz leda k vyšším cílům volně užívajíc, jinak jich ani nevidíc. Později delaxuje se v člověka penězi přece jen podmaněného. Jeho opovržení jimi jest jen formou lásky k nim, jen svíjením se člověka pod zlatými pytli pohrobeného. Hilbert, tato příjemná holčice, naložila na se svou základní myšlenkuu náklad, proněž plece jeho nevyrostly, pan Kříž pro úctyhodné břemeno neviděl patrně tělo, jež pod ním kleslo.
Odpusťte, že nebudu se dále o tom šířit. Přec jen je to nepohodlné, píše-li člověk déle, na břiše leže, na podlaze - zvláště, není-li mu předmět nejsympatičtější. V celé knize tíží atmosféra mediokrity, nízkého snažení, v níž fysicky se mi dýchá. Rotačním bodem všeho je zase tenymněc, umění, které má svým objektem něco nevznešeného, je kontradikční nonsens jako brusič diamantů, jenž robil by krystaly z kozích bobků. I základní myšlenka: pomsta peněz je něčím, pro co nemám porozumění, a mám-li je potenciálně, nechci ho budit ze spaní. V podobných věcech záleží mě tolik, kolik na poměrech v obecním představenstvu v Portsmouthu. Lukrativnější než vmýšlet se dotéto jinak dráždivé věci je pokus vcfantazovat se do pocitů feny, jež je svědkyní, jak topena jsou její štěňata. Co neleží na mých cestách, neexistuje pro mne; "ich will vieles nicht wissen" /Nietzsche/; máme jíst jen to, co nám chutná, dobrý, silný žaludek a mozek mají jen xxxxxxxx poměrně velmi omezený počet jídel a myšlenek, které opravdu hodně jim chutnají, - a jen takové mají pošírat. Rozek jednotlivce není bumbrlíček, který by mohl snést kdejakého pasáka z jehnaty, prasáka s prasaty. Modorní "všechpot, do všeho se vmyslit", "vším umět být" znamená nic vskutku neuchopit, vpravdě vůbec nemyslit, nebýt sám sebou, tj. ničím.
Přinášíte-li názorům mým i o jiných věcech vstříc lichotivou účast svou, jsem hotov k písemným diskuzím. Nejen z přátelských, i ze sobeckých důvodů. V člověku, zvláště v tom, jemuž nebylo možno se vypovídat, žije neutlumitelný pud po sdělení svých myšlenek, zvláště vzácným lidem, kteří se o vyšší intelektualitu upřímně a čistě interesují.

Vám v úctě oddaný Ladislav Klíma

Vršovice 28. 10. 13

DOPIS ING. DR. A. KŘÍŽOVI Z 12. 8. 1916

Drahýbpříteli,
Jinak je situace má nezměněna. Vedlo by se mi poměrně dobře, kdyby mne poslední dobu zas bezlobily stále zuby. Někdy dost šeredně. Vem čert tu tělesnou bolest a zuby zvlášť. S duševními nepříjemnostmi umím slušně vycházet, Díky d ouholeté praxi. Jsem pyšný nato, že každý nepříjemný afekt silou, útokem, vzbuzením povzneseně nálady, rozumem, fil zofií dovedu - přes chorobnost svou redokovat vždy, chi-li aposn na polovici. Ale s tělesnou bolestí je to zatraceně těžká věc. žádné důvody neplatí na toho blbého, podzemního červa, s idiotskou monotonností vrtá dál... Marně štve člověk na tuto černou, kluzkou, dobytčí obludu všechny stoické, věčnosti, boží idey, neruženě sedí dál v jeho duši a žere ji... A docílí-li se úlevy, je jen chvilkouvá, až konečně se člověk vzdá útoků a raději rezignovaně nechá myšlení, jeho běhu a potovru jeho žraní, až se nažere. S jedinou ženou myšlenkou; chci to snášet... Avšak,jsou myšlenky, které i tělesnou bolest dovedou tím neb oním způsobem zničit! Ale jak velké a silné musí být! A v tom to vězí. Psové, které člověk obyčejně proti ní štve., nemají ještě odvahu, pekelnou příšeru, patřičně za chřtán chopit. Nepsi, lvi třeba štvát... Ale ty nemá dosud dosti k sl užbám. Což cé není, bude. Vypěstování pěkného plemene takových lvů, to bude teprve realizace stoických a podobných snů. A bolest zubů jest jeden z nedíbelštějších, zároveň nejhloupějších a nejspirituelnějších vynálezů přírody. Účel tělesné bolesti je vyburcovat organizmus k obraně proti hrozícímu nebezpečí. Jakou obranu může však vyprovokovat hlodání v tomto malém praseti? Zvláště u zvířat. Bolest tato jest jen jakousi perseverancí a zvyklostí, snahou po symetričnosti, a auquilibrií, a rudimentaritou, zbytečností, oleovým střevem, cecky u muže... Ale je,patrně mystikcy též úmyslným nástrojem tortury kvůli pouhé tortuře v rukou sadistů Natury. Tomu nasvědčuje, mimo jiné, její specifická schopnost budit i při slabé intenzitě co nejnepříjemnější, ječernější myšlenky, nejšeredněj ší nálady. U jemného ducha v míře ovšem několikrát větší než u obyčejného špalka jenž se pak onomu směje pro jeho choulostivost. Však doprovázení tělesných bolestí duševními je tentýž fenomen, jako uvědomování si svých stavů - myšlení o sobě. Čím mohutnější toto, tím i ono. Proto též "Qui auget scientiam, auget dolorem". Šťastní špalkové, ještě šťastnější slepice! I teď, co toto píšu, nedá malé prase pokoj. Proto laskavě odpuste, že skončím. Ve větším měřítku ať z téhož důvodu odpustím oni moji přátelé, kteří si přejí, abych psal, že to pořádnečiním. Velký, vyžraný zub, zvaný život zlobí mne od let příliš... Jen v náladě šťastnější a zdravé zdaří se vskutku dobré a zdravé věci. Jen šťastní lidé mají psát. Pravda, sic, že bolest je zdrojem velkých děl, ale tvořící musí ji mít už za zády. Dokud skutečné utrpení drží jej v kleštěch, drží jej tak t šně, že nedopřává ruka ani vládnout perem, ebo štětcem, tím méně mečem... Doufám, že daří se vám vytečně. Byl jste u Chalupného? Jak je mu? O Pavlovi žádných zpráv? Co říkáte válce? Obrat,co? I ten Talián počíná se vzpřimovat. Lze prorokovat brzký vpád v Tyrolsku. Dostal jste můj korespondenční lístek /asi čtyři dny po vašem odjezdu/? Chcete-li být mi nápomocen, byl bych rád, kdyby se to stalo brzo. Vpřípadě ovšem, že spěch by vám nebyl by nemilý - a salve?

V úctě vždy Váš Ladislav Klíma

RUZNÉ POZOROVÁNÍ

Lidská statečnost

Pozoruj čas osamělé nočního chodce, skoro každý se ukazuje velkou plachost a úzkostlivost. Je jako zajíc, jen ucho a oko. Donáníš-li jeho sluchu, jistě od chvíle, kdy zaslechl tvé kroky, desetkrát se ohlédne, než přejdeš. Jozná-li tě pak, zpravidla tě požádá o průvod, aby mu bylo vesele jít. Jdeš-li proti němu a přibližuje-li se při mírném experimentálním trochu k němu, oskočí prudce, často s vyhknutím. Hlavně při setkání vždy připraven k rámě. Často se i stane, vyjdeš-li proti sobě tvé kroky, že zajde z cestydopolí, zaříší se tam a čeká, až přejdeš, - jako zákeřník. Kolik domnělých lupičů sem patří! Atd. atd.
V míře trochu menší počíná si tak osamělý člověk za dne v lese. Hledíš-li naň z houští, zpravidla jakobys ptáčka krutihlávka viděl. Ani chvilku jeho hlava nepostojí a trhané pohyby její prozezují neklamně, že rozhlíží se po lese snad z důvodu stetických... - prozrazuje to i komické přísloví: kdo se bojí, nechoď do lesa - jako by les byl něco tak hrůzostrašného. Zapneš-li silněji nohou do stromu, povyskočí jako kotě, proti němuž jsi houpnul botou- atd.
Lze to nazvati rozumnou opatrností .- Opatrnost" může být projevem právě nejhrubší zbabělosti. Často pouhé vidění nebezpečí, pouhé myšlení na možnost jeho je bohatstvím, protože předpokládá permanentní úzkostlivost. Vidět v každém člověku lupiče znamená stálé idiotské umírání strachem, jež nemá být nazváno ani bláznivostí, ale nejtlustším sketsťvím.
Může statečného v noci a v lese ni nejmenší strach neovane. Nesmí ho ani napadnout, že by ten, s kým se potkává, mohl by mu býti nějak nebezpečný. Často ho ani nevidí - je-li založen interně. Takový může celé hodiny v noci, v polích a lesích, rpochodit - a pak si řekne: potkal jsem někoho? Tak se mi jako ve snu zdá, že sno - celou řadu - ale kde, kdy - opravdu nevím.
Oni strachpudové jeví se častá v obvyklém společenském styku jako velmi kurážní. Jsi zprvu překvapen. Vidíš, že obyčejní lidé vůbec činí v sociálním životě většinou dojem veselé srdnatosti. Jsou v přírodním k vyjímečným, i telektuálním. a vidíš též, že tito, jsouli sami, a i ve skutku nebezpečných okolnostech, neodolávají směšné zbabělosti oněch. - Jak to přijde - Zde jeden aspekt.
Obyčejný člověk má strach hlavně jen z rehož v jeho očích vážných: z přepadnutí, z větší nákazy, pozbytí majetku atd., a to strach kapitální. Zato pro málo se bojí - uříšek, kalužní, otírání se, slin, pohlavku - morálních i fysických, o všech těch nečistotách... V nich však spočívá tak celkem společenský život. Jako naopak ony vážné nehody jen málokdy hrozí. I jeví se náš silný člověk jakožto v každodenním styku s lidmi jako rek, nezranitelný Siegfried - leckjaké drobné bolesti nepronikou epidermis jeho nadcroží kůže. Je - alespoň ve společnosti jeho rámci rovně, vždy plnohodný, smělý, výbojný, sebevědomý, snyšlavý - "energický". Co se ho dotkne - patří-li k jeho ratolesti slyší-li každou minutu: ty biboune, ty hlupáku a patří-li v vyšším - z hulená, ale tím větší urážka! A i nad nejvyšší fortu je ovznesen. "Nás to nemr, my to vydr." řekne a je ještě pyšný.
Člověk vskutku statečný - a ten je nutně vždy intelektuální a vyjímečný - bojí se tím méně nehod, čím jsou vážnější - nejméně smrti. Zato tím více každé urážky, neuctivosti i nejdrobnějších nešetrností. Velké je jemu malým a malé velkým. Je čistý, nelekne se padající naň bomby, ale má velký, třeba tajený i překonávvaný strach z pohození blátem.

Je hrdý, má instinkty renesančního šlechtice: za každou urážku v smrt! To však dnes nejde - a ostatně, je-li silně duchovní, považoval by i krev za znečistění sebe, za zneuctění boje s landsknechty, nejen s jejich zbraní, ale i se svou, jíž však dnes ani nemá. Proto a jiné je ve společnosti ve fausse position. Musí-li do ní, drží se v pozadí, vyhýbá se důvěrnostem, bodrostem, zbytečným řečím, tím více sporům, naučil se zdvořilosti, mírnosti, šetrnosti, ohleduplnosti, ústupnosti, nereaguje už na zranující slova, pochopiv, že by následovala ještě smrdutější protireakce. Je v ohromné nevýhodě v půtce s jinými: hloub zraní jej, řekne-li mu druhý: "Myslil jsem, že řeknete něco moudřejšího," něž to, řekl-li by on mu "pse prašivý". Landsknechtu je lehké urážky a sprostoty, ať pytlově hrubé, ať hedvábné, přijímat, lehčí rozdávat - onomu je první těžké, druhé vlastní ušlechtilosti zcela zakázané. Má prostě v krásné společnosti svázané ruce a zdá se hrubým zrakům nesmělý, bojácný i zbabělý, kdežto ostatní faktičtí zbabělci vzdají se prvnímu pohledu nebojácnými.
Krátce, obyčejný člověk má zaječí náturu, třeba maskoval ji pardálím řevem, naparováním se pouštěním hrůzy - pouštění hrůzy svědčí už o zbabělci, jsouc doznáním neschopnosti činu i trpění. Na tom nezmění nic, bije-li se například na vojně sebezběsileji. Není příliš velkou zásluhou pádit proti nepříteli, když kdyby nepádil, dostal by ihned kouli od přátel. Ostatně, jedna třetina Buonapartcovy gardy šmejkla sebou při útoku na Mont Saint Jean do brázd a stavěli se mrtví jako mandelinky. O vojenské statečnosti mluví dle jistých statistik stav prádla po bitvách a před nimi. A pak: homo communis je už tak moudrý a samostatný, že myslí, co dělají ostatní, že musí dělat také. Skočí-li v dce beran do propasti, skáčí tam všechny ovce za ním, sotva kdo nazve to statečností.

Policajtské natury

Takové člověčiče, které vidí v parku dítě neposlechnuvší matku a hned uspořádá mu s přísnou emfasí přednášku o kráse poslušnosti a o bití. Spatří perouci se kluky a hned je pohlavky rozdělí. Vytkne ti na ostře, aniž nupřekáží v chůzi, že nejdeš po patřičné straně. Najde-li tě ve dne, za nejkrásnějšího počasí v lese spát, vzbudí tě:"Hej, pane, nemyslete, že jste v posteli!" Přeřízne dokonce provaz nehybného už oběšence - vrchol drzosti a nelidskosti - bylo by přát každému takovému, aby sebevrah, přijde-li k vědomí, namísto sebe jej oběsil. Mezi toto policajství patří skoro každé míchání se do cizích věcí, "zasahování", "urovnávání", "napravování", i pomáhání: skorp vždy skrývá se tu péče o celek, snaha o obecné dobro atd. a i pod činy zdánlivě altruistními skrývá se pravidelně dělání nějakého pořádku. Mezi policajtství patří například i upozornění:"Váš kabát pocákán je blátem odo automobilu." Ty to víš, nestojí ti to za setření, ale nechceš být nezdvořilý, poděkuješ, zatímco si myslíš: jdi k čertu! a snaží se pro formu, jako opice stírá...
Zůstane pro mě vpodstatě policajtstvím, strhnu-li na chodník člověka, jemuž hrozí okamžité přejetí...
Tato vlastnost je výr zem největší vůbec ordinérnosti. V čem spočívá tato? V naprosté zde se jevící vnějškovosti, v podlidské povrchní jalovosti. Stálé míchání se do cizích věcí předpokládá úplné zanedbání svých, kdo stále napravuje, že ze všech nejvíc nepravý, nebylo dosud člověka, jenž by byl měl právo napravovat lidstvo. Neboť nikdo, do posledního dechu, nenapravil ještě - sám sebe. Dále v nízkosti moralizování, které leží tu vždy na dně, v nízkosti sociální stádnosti, státnosti, v komické, tak negrum ještě odpustitelné, drzé víře, že vím, co je vůbec správné. Dále v drzosti - obyčejné zloby a jedu plné - v nestoudnosti tohoto strkání špinavých prstů do cizího masa. A nanejvýš nestoudný je takový subjekt už proto, že je nutně už opancéřován proti sprostáctví a jeho kopancům, jejichž spoust nutně se mu

v minulosti dostalo za jeho zakročování. A konečně, z vyššího hlediska, v naprostém nedostatku metafyzického instinktu, dle možnosti nedotýkati se jiných, v pocitu, že na tomto světě beztak přespříliš mnoho zevních, tj. cizích, nepřátelských věcí cloumá člověkem, jenž zdá se být takto jen klavírem pro nesčetné hrubé tlapy, což nepomáhá jeho dostojnosti: základní suverénnosti. Vyvinout instinktu toho, jednoho z nejhlubších a fundament etiky tvořících, je však měřítkem ceny každého jednotlivce.
Před tímto policajtstvím mají vyšší duchové horor, stupňující se k excesům, morálnímu člověku nepochopitelným. Měl známého, jenž jednou za noci, v silném mrazu, spatřil vedle cesty muže na sněhu chrápajícího. Ani se nezastavil, ani ve zcela blízké vesnici nález svůj neoznámil. Když jsem mu to později vytkl, pravil: "Ani nevím, jaké byly mé myšlenky - nestály mně za analýzu. Vím jen, že mám opravdový odpor foukat do cizích kaší. Pravda, když jsem za chvíli šel mimo chalupy ještě osvětlené, zakolísal jsem trochu, nemám-li zaklepat na okno. Ale jen omažik: byl jsem příliš zaměstnán vážným myšlením, přerušení bylo by je pochroumalo. A zapomněl jsem hned na toho člověka." - "A nestál by život člověka za malé pochroumání reflexí?" ptám se. "Tím základním pocitem bylo vždy, že myšlení mé je důležitější než všechny lidské životy," - "A neměl jsi nikdy později výčitky svědomí?" "Nevím, o čem to mluvíš..."
"Potenciální monstrum," řekne čtenář. Souhlasím s radostí, ač pro mého známého mluví například fakt, že za dobu, než čtenář přečte tuto větičku - vydechlo napořád vrátit lidí svůj nenahraditelný život, nemluvě ani o několika těch ostatních bytostí na zemi a ve vesmíru, přes něž morální a skromné lidství přechází při této otázce k denním pořádku... Jeho rozkošné morální přísloví: Nehas, co tě nepálí... - tj. chytne-li na někom oděv a ty bys mohl lehce oheň uhasit, nech člověka uhořet! tobě to nepálí! Anebo Schillerovo: Das Leben ist der Güter höchstes nicht - následující verš mluví ovšem pro mého známého už málo, ale ja tak stupidní jako první dobrý. Atd.

V hospodě

Klid tam [redacted] lepě - a budeš hlupec nebo fouňa nebo obé. Mluv o vyšších věcech - k nimž běžná politika patří jako vepřík do korunovačního zlu - a vyhloubáš se jen svou hloupou učeností. Zavři v napjatém přemýšlení oči - a spíš, jsa patrně opilý. Přeslechni otázku, která mohla být člověkem, na nějž ani nehledíš, adresována otočně na kohokoli jiného, jako na tebe - nebo nevěz, čte, co se vedle mluví - a jsi přiblblý. Pohlédni v zamyšlení táckem pod svým pivem - není pochybnosti, že chceš smazat pět čárek. Piš - samozřejmě zachycuješ jen geniální hovory kolem sebe a dostaneš plno nabídek, že volíčky ti budou životy přítomných, aby s udělal z nich romány. Kreslí-li náhodou na mokrý podstavec: beze sporu kreslíš jeho velezajímavý vizáž. Počítej něco na papíře, a jejich první myšlenka je: koho chce okrást? Komponuj, dávaje si prstem takt, - a jsi potrhlý. Přejdi párkrát sem tam lokálem - a utekl jsi z Lomonos. Za tichého blázna budou to ostatně považovat ve všech těchto případech, vyjma ten s táckem a počítáním. Nepřesvědčuj lidi nikdy, že možno v hostinci duševně pracovat - předem marná námaha! Třeba se do očí, za zády vysmějou se tvým argumentům. A dobře, že nevědí: duševní práci v hospodě považovali by za krajní urážlivou neslušnost a postrpěli by ji. Se sklenkou jedná se však shovívavěji.

K některým etickým příkazům

Buď vždy upřímný! A budeš největší hulvát na světě. Mluv bez obalu vždy pravdu - jako pes pojdeš brzy za plotem hladem, nebudeš-li dříve jako pes utlučen. Maj pravdu až do smrti! Větší smělost od člověka než od vagabunda, jenž by se nabídl královně jedoucí v ejskvělejším průvodu, že bude po boku jejím ve dne v noci ji střežit a hájit. Kdyby panenka pravda exitovala, ani Bůh by nepotřebovala, aby ji bájil. Nikdy neleží! Hezké, ale přepoklad to má: abys vyřízl ni jazyk, a jelikož očima se jde lže, vypíchl si je. Miluj bližního jako sebe! Krásné, ale bude to možné až pak, až při popálení se tvých bližních naskočí puchýře na tvém těle. Přeskoč, přelom, nikdy nepodlez! Dobře, ale nezapomeň se opatřit se na cestu boží všemohoucností. Učiň svou maximou: nic není nemožného! Tj. je dobře možno ni vyskočit ze židle na měsíc. Nepřestupuje nikdy žádný zákon! ať nikdy ze čtyřiceti tisíc tvých vlasů neleží žádný napříč! Čiň jen to, co beze studu můžeš činit před očima všech! Tedy buďto nechoď vůbec do kložetu a - nelíbej milenku - nebo čiň ty příslušnosti na bulváru!... Řekne se: jde tu o jiné, ušlechtilejší činy: a v bec přikládáš na vše měřítka příliš absolutní. Ale právě nejušlechtilejší, nejvyšší, najjemnější, nejčistší činy jsou nejcudnější, hledí se vždy skrýt před nečistým velkým okem xxxxxxxxx obecna. Ukazovat je znamená anulovat je. A co není absolutní je - ubožácké...

Nestravování dojmů

Z tisíce jich jeden hloub se zaryje, ostatní pohladí jen pokožku duše, z miliónu jeden vskutku se stráví, tj. z doujmu a dojmu z dojmu atd. vyblesknе velká, v du i již nehynoucí myšlenka. Stále kloužání ducha po povrchu věcí, tzv. žití, je něco slepého, zvířecího, ducha zneuctívajícího. Snahou člověka musí být docilování co nejvíce co nejhlubších poznání, z nichž každé víc než vyváží miliony dojmečků -: tedy soustředění se do nitra, tedy prcnění přede vším, co ruptaluje, nejen před každodenní tou životní hovězinou, ale i před zbytečným viděním a vědomím, čtením, slyšením, cítením, žitím: žití a prožívání, cítění a myšlení jsou opaky. Nejsdivější život přinášel tisíckrát více dojmů než by se srovnávalo s minimálními požadavky pravého kontemplativního života. Nekonečné množství nevykopaných zlatých pokladů chová každé duše v sobě - ve svých nezužitých, napovídajících jen dojmech - vzpomínkách, ale každá snaží se jen, čert ví proč, čert ví kde, jinde po mědi a niklu -: toť jedna z kardinálních vad člověka. Hlavní ctnost budoucnosti bude přežvykování - absurdních kvart nezužitého.

Není povrchnějších lidí než moderní lovce zážitků - i zážitků vědomostí. Co je opak vědění? Vědomost. Jak směšní jsou lidičky, - i malíři, kteří se šíleně honí po uměleckých galeriích, muzeích... I když je pudí ne pouze - jak pravidle - jejich touha být nebo se jen i zdáti uměleckými znalci, ale i skutečné pošetilství. Umět nazpaměť jména všech osmi set známých malířů a znát zvláštnosti každého z nich je mnohonásobně méně než zachytit intuitivně mystérium jediné jediné tváře, květu, krajiny, které se člověku ve fantasii, ve snu stále neodbytně strašidelně zjevuje jako memento věčné hloubky estatickému roztékání roztékání , které patří do jednoho pytle například s americkánskou neestetičností. Více než kterákoli výtvarnická díla může velkému zraku odhalit skutečné naše skalisko, všechny obličeje v něm může vidět a všechny zvířecí typy a fyzická soumračná a archotektura vesmíru. Výtvarná umění jsou jen ulehčovadla - zpravidla k tomu jen zdánlivá - jen berly. Přečteno k jejich pohaně, dnešní lidstvo bude už pomalu - v každém smyslu bezohledné... Není zrak, zato jen velké hltavé oči, malé břicho. Dupr rlíček nic nestrávivší.

Multum a multa, šířka a hloubka jsou principiální antagonismy...
Co je hlavním, vlastním povoláním ve dnešní společnosti?: rozuitíkání se každého od sebe, rozstříknutím každé kapky.
Nejlépe je jít na poušť. Ale i tym zasypou miliony darebných dojmů každou duševní, po slunci s touhou se rozevírající propast, jako Samum zanese nsčetnými atomy písku každou prohlubinu v mrtvé ploše.
Animální život nepřipouští podstatně žádný jen aspoň malý "kontemplativní život". Je indigenscí. Je esncielně a chtěně únikem před Myšlenkou, Jednotou... Ale konkluze toho není otrocké "tedy je to v pořádku" - vix maior - nutnost - poddejme se - žijme! - nýbrž: tento život vůbec je něco nevýslovně mělkého, hanebného, pouhý zmetek hrapodstaty, jejž třeba zabít, překonat, - jak zněly v základě hlasy všech největších. Vždyť beztoho i nejstrávenější naše myšlenky jsou proti tomu, co za nimi se tají, zlatitou obrubou oblaků proti slunci, které za nimi v slávě hřmí - a lidská kultura se vším svým nejlepším - nestrávený skoro výmět.
"Utopie" - řeknete? Vše, co dnes je skutečností, bylo někdy utopií, co dnes utopií, bude jednou skutečností, utopická je jen utopičnost.

Svornost

Stokrát jsem četl a slyšel stupidní tvrzení: husité zvítězili proto, že byli svorni, příčinou Bílé hory byla nesvornost národa.
V éře husitské stála Morava atd. mimo revoluční hnutí. Čechové v království byli roztříštěni v utrakvisty a papežence, oba tábory stále spolu zuřivě bojovaly. Uvnitř utrakvistů byla strana panská a lidová, stejně zuřiví nepřátelé. Uvnitř lidové městská, hlavně pražská a vlastní boží bojovníci, známo, jaké aféry měl Žižka stále s pražany... Uvnitř božích bojovníků několik velmi se různících - přesvědčením i činy - stran - až k adamitům. Nežárka... Tedy nesvornost na vrcholu. Doba husitská byla skoro stejně domácí válkou jako bojem proti křižákům. Celá Evropa šla svorně proti Čechům, a výsledek - tak rozhodné a strašlivé vítězství těchto jako žádné jiné v dějinách. Ve válce 1618 -1620 šel celý národ, početnější a bohatší, i s Moravany, jednotně proti Vídni. Nebylo v nem větších třenic, rozbrojů, domácích válek, vše šlo tak letargicky hledce... Půl Evropy drže o s Čechy, kdyby byli chtěli, mohli postavit proti císařským vojenskou přesilu stejně velkou jako křižáci proti husitům. Výsledek je znám. Tedy "svornost" to nedělá. Něco jiného je tajemstvím politických úspěchů. Samozřejmě svornost nepodceňuji. Jistý, někdy velmi kuriosní stupeň její je podmínkou každého vítězství. Ale je nebezpečné i zhoubné přeceňovat ji. To však dělo se u Čechů vždy. U politiků, žurnalistů, básníků... Se vzácnou zde svorností zde kázáno stále jen a jen, že nesvornost je kardinální vadou, dědičnou kletbou Čechů. Ač běžný pohled na dějiny ukáže, že ostatní národové nebyli v tomto ohledu o nic lepší - že jedině svornost nás spasí. Byl v ní viděn zázračný vševlék, jakási politická věc o sobě, stala se národním fetišem. Mu přirozeno: pánům politikům, kteří nejsou bez vyjímky psychologickými géniemi, byla idea svornosti - tak prostou se zdající, přístupnější než čert ví jak odlehlé, subtilní nové ideje a ideály. A kdykoli mlátili na buben svornosti, jejich tajná myšlenka byla: kéž jen všichni volí jednomyslně a lehkomyslně mne a mou stranu - jen tak národ bude dlouho živ a dobře se mu povede na zemi.
Svornost a nesvornost jsou fenoménydruhotné: jen effectus, ne efficiens. Vlastně jen xxxxxxxx.symptony. Plynou, a to se železnou nutností, z jistých duševních dispozic společnosti, jsou nemyslitelny bez nich. Dosažení dispozice, která vede ke svornosti, musí být jediným cílem snažení. Jest absurdní chtít svornost jen tak z ničeho nic vykouzliti: je skoro zbytečno ji hledat, ji kázat - stejně jako štěstí nebo lásku.

Posvtane pak leda něco dřevěného, neživého, slepého, co rozsype se při prvním nárazu. A vskutku - dnes existuje všude skoro jen umělá, jen telecí svornost - nebo svornost tisíců ovcí utíkajících před jedním vlkem. Hlásat pořád svornost těm, kdož jsou k ní slabí, je totéž jako kázat opilci, motajícímu se - a motání je jen projev nesvornosti v organismu - neplet přece stále nohama! Pohybuj přece jimi souběžně! - místo co jediná moudrá rada je: lehni a vyspi se a podruhé se neochlastej! Až se tvým údům vrátí síla, eo ipso budou fungovat svorně. Které je tedy zono efficiens, z něhož roste zdravá svornost- karakterizovaná nesmírně více železnou soudržností svých částí než kvantem jejich? Co způsobilo husitský zázrak? Co jediné má být vyhledáváno, hlásáno?... Mužnost!: hrdá, tvrdá, vysoká, světelná, vždy vítězná síla, která je už v sobě jediným, neznásilňujícím nadšením: která je už spočinutí v cíli, jsou jím sama. Není prostředkem k dosažení nějakých jiných ideálů - například rovnosti, bratrství, volnosti... mužná je ideálem nejvyšším, vše, co cenu má, v sobě zahrnujícím. stačí navždy pro vše. Ona to byla, jež do atomů prostupovala duše Spartana a Římanů. Chci být povždy mužem! byla základní myšlenka, základní instinkt každého z nich. A jako vše, přímo či nepřímo, spěje k slunci, tak čarovná přitažlivost dobře pochopené Mužnosti působí nutně, že vše, co ji uzřelo, pádit musí ve svorném šiku k září její blíž. Kolik je takových - vedle ší: deset může být ekvivalentem milionů, jak ukazují boží bojovníci - tot svornost přirozená, elementární, svatoborná...

APORISMY A SENTENCE

Světový "problém" je podobný křečkovi: je maličký, prská a dovede vskutku nahánět hrůzu, ale jest jen třeba rozehnat se po něm kurážně holí a zmizí v díře.

Hra, "Metafilosofie", netíže se už, nehledí, nebádá, nepřemýšlí. Komanduje jen. zákony dává a manévruje.

Hra není smyslem světa, ale smysl světa je Hrou.

Hra není myšlením, vědomím, jsoucností. Hrou je myšlení, vědomí, jsoucnost.

Všechno poznávání jest jen rozpoznávání se prodrtnuv jího ožrály: z které to jen asi hospody byljsem včera vyhozen?

Rozdíl mezi vědou - nízkou - vyšší - vysokou filosofií - metafilosofií: věda tvrdí, že hvězdy jsou vzdáleny triliony mil, nižší filozofie - že jeden a půl metru, vyšší, že sedí člověku na špičce nosu, vysoká, že vlezly mu do nosu, metafilosofie - že jich vůbec tak či onak není.

Vědecký názor na svět, "pozitivismus", jest nejhestoudnější generalizování několika ubožáckých materiálních objevů slabými mozky, jimi se opivšími.Na vědě zajímá vyšší ducha vlastně jen to v ní poetické. A jde to dále než si myslí.

Čím větší technický vynález, tím menšími dílí lidičky.

Opovržení vším lidským zvedá do nadsvězdna a zároveň zpitomuje jej pod hovadskost.

Nepadne vůbec, co vskutku stojí. Lidstvo sedělo dosud jen na bobku.

Jsi člověkem jen potud, pokud se za něj považuješ. Je úplně ve tvé moci

považovat se za přišlapek bláta na podpatku stejně jako za Boha. Dosud bylo vševládnoucí módou považov t se jen za člověka.

Co je nejvyšší? Umět kopnout do Nejvyššího - do sebe: Bůh jest jen kopanec sobě samu.

Co je xxxxx prvotní neřest?: těkání - kdo těká, ten štěká.

Kdo platí lidem za zgruntu špatného člověka? Kdo uklouzl mechanizmu obvyklých, tedy sentifikovaných tedy nízkých instinktů.
Vše je u člověka více rozumné a více nerozumné, než se zdá.

Co je pravda? vše, co je volnost. Co je lež? vše, co zavání otroctvím.

Vše nejvyšší docela dobře se daří všude tam, kde nejsi tažným volem. Ale ty, vole, chtěl jsi se jím kdysi stát, jsi jím, a nebreč.

Co je dobro? Jedině: umět vidět dobro ve zlu.
Není jednoho zvířete, které by mně někdy nebylo povzneslo nad člověka.

Myšlenky vysoce praktické stojí o pět hodnostních tříd výše než teoretické, teorie je pouze embryo praxe.

Slovo je také čin, praví skromně kdosi, vpravdě: slovo je největší čin. - Lidstvo plivalo důsledně na to největší, co má, na myšlenku.

Jako je každá vyšší existence vůbec neviděním toho prasečího, v čem se topí, tak in-singulis neslyší, nevidí, vyšší duch v největším hřmotu pouličním, kospodském atd. vůbec nic - mimo své myšlenky /jako Goethe, Hegel neslyšeli vůbec rachot kanonády/. Kdo nemá tuto schopnost, nevymyslí nic významného, neboť neslyšení je následek myšlení, neboť jen myšlenka to jest, která přehluší hromy i Dia, hromovládce.

"Uši mají a neslyší," povídá Kristus. Ba ne! Slyší, lidičky, ale uši nemají.

Mlč donekonečna, abys mohl donekonečna mluvit! Nežní vynikající duchové donekonečna mluví, aby pak mohli donekonečna mlčet.

Kde je lev, tam štěkají všichni psi.

Klepařství je v kletbě: dostatečný důvod, že je něčím dobrým. Neklepař je obyčejně baba, která se bojí o svých bližních mluvit, největším klepařem byl snad Napoleon, a to teprve pak, když se stal císařem - a i pak měl důvod ke strachu - snad bylo to jeho klepaření, které mu zlámalo vaz - stejně jako by bylo bezmála zlámalo vaz Fritzovi klepaření o jeho Marii Terezii, Kateřině Veliké o Pompadource... Neklepař je nejnudnější tvor na zemi. Možno - pro metafyziku - odvážit se paradoxního tvrzení..., že všechen vyšší duševní život jest klepařením ...

Pokud Spinoza navazuje na Descartesa, pokud Goethe velebí Byrona, - je to jen sublimní druh klepaření. A pravím-li toto, klepám sám. Klepaření nižší zdiskreditovalo ovšem - jak to všude bývá, například při koketství, lži, bojácnosti atd. - klepaření sublimní.

Velikost stoického ducha v národě je nejlepším kritériem ceny jeho.

Co je nejvíce solí v oku každého státníka?: to že nelze zabavit citáty ze slavných mrtvých mužů.

Chceš krátce uhodnout, je-li politická strana, politický směr, stát, národ, epocha něčím, s čím je ti třeba v bec počítat?: popatř, je-li tu vskutku velký člověk. Český národ nemá dnes Havlíčka: dostatečný důvod, že za nic nestojí. /Psáno r. 1926, pozn. red./

Ctnosti lidí rostou a kvetou jako mnohé byliny jen ve stínu. Člověk je nadřazený živočichu. Například v nacionalismu jedině, v tomto poloberu mezi suverenitou egoismu a stádností, vydařilo se to nejlepší, co lidstvo má.

Jak docílit nejvyšších poznání? Udělej předspánkové, ba i pospánkové, i spánkové polevy bděním! Vše vysoké pochází ze snu. Pouhé čiré bdění je pouhá čirá nuda, próza, šeď, popel. Nevydrželo by se ani okamžik v tomto suchopáru, kdyby nepadal do jeho ustavičně zářivý, třeba drobný a sotva postřehnutelný déšť ze snu. Že lidé spánek-sen zanedbávali, je hlavní snad příčinou veškeré bídnosti lidské kultury. Tato myšlenka bude brzy, snad už za tisíc roků, lidstvem hlásit jak žádná dosud nehlásala.

Vše lepší se bezcvylinky ožírá.

Intelekt je ležení /žena/. Vůle vzpřímenost. Alkohol podporuje ono, ruší toto. A důsledky naprosto opomíjí.

Moudrost a velikost vůle vládnou nade vším, jenom ne nad láskou /sexuelní/.
Ideální lék: ten, který léčí pouhou svou silnokostí. Snad je to žena.

Pohlavnost podléhá povšechně pozlátku Iluze... povrchnost, která je nadiluzí a hloubkou. Básníci to - ne snad viděli, ale cítili, žasli, tedy rozpomínali se na pereané Kdysi... Kdo je básník?: kdo se dovede na Kdysi tedy a živě rozpomínat. Vědec to nedovede, je pouze lepší sourtcu burzíána. Kdo je filosof? Kdo se na Kdysi rozpomíná přesněji, jasněji, uvědoměle.

V vodě v níž krá je sexuální kraperverzita.

Krása je polibní se láskou a hrůzou.

Smělá otázka, je-li umění víc nebo méně než příroda, její zkreslování či napodobení či zjemňování: nejpublikovanější umění zůstává přírodou to přebít.

Čeští romantikové nerad porovnávají krásu a ctnost:preferovali zřejmě . Vše nejlepší lidské touhy pro ctnost za obět. Nevím. Nonevnce je ctnost. Ale ode pouhého krásna, tam te pro změnu duch.

Epikurejství je hedonářství: upravují se myšlenky - božsky voleně - a tělo se kazí, jako vařená , pečená kaše se vysuší a vše ostatní.

Nejvyšší nesmrtelnost je filosofii je nesmrtelnost. Stejnou jako při zdárné výměně se smrtelnou.

Hříchu jsem proto se , abych odkázal, že i orel a že dítě jsou v bahně. a je rozdíl mezi tím , ubo bahno bylo vzlétnout: orel kací je ve svých drápech ach vzlétnul do azuru.

III.

VLASTNÍ ŽIVOTOPIS

Narozen 22. srpna 1878 v Domažlicích. Otec úředník: mírný "blahobyt": Dva bratři, dvě sestry, zemřeli všichni v dětských létech. Protivili se mi všichni až k hnusu - ne proto, že by byli hnusní - proto, že stáli mně příliš blízko. Protivili se mně rodiče a nenáviděl jsem je skoro, ale nemohl jsem si na ně stěžovat, proto, že se opovážili být mně ještě blíž. - tak paradoxně infamně blízko. Nenáviděl jsem v dětství všechny lidi, každé pohlazení nutilo mne až ke zvracení, zvláště proti všem mužským jsem měl velmi vypěstěnou idiosynkrasii. Založila na vrozeném opovržení. Analyzuji-li své vzpomínky, již v prvních létech tohoto živůtku pociťoval jsem sebe a lidstvo jako dvě spolu válčící moci. A již v prvních létech podceňoval jsem instinktivně svého nepřítele, považoval jej za nic. Již tenkrát byla mou základní, všude, ranně probleskující mlhavě a přitom mohutnou vlastností Vůle, stále sebe objímající a vše absolutně komandující. Těžko žít s ní dospělému, těžší dítěti... Myslím, že u mých soukmenovců byla vyvinuta více než umne - protože zemřeli... S tímto údělem nemohl jsem se ovšem v rozkošném lidském milieu - dokud jsem se trochu neorientoval, kde jsem se to octnul - dobře vyjímat. Vypadal jsem rozhodně zpočátku hodně pitomý, směšný, stydlivý, kdo tím nebyl, je ordinérní zboží. Vedle toho zároveň: infernálně "svéhlavý" /svéhlavost opak cizohlavosti, není než temná manifestace Absolutnosti vříti zvířat/, neposlušný, zločinný. Krad jsem kvůli kradení, udělal svým sportem rozbíjet v noci okna na pokraji Domažlic, klást kameny na železniční koleje, zapalovat mandely obilí -. Ale v dospělosti jsem se nedopouštěl zločinů - protože, kde je nepřikazuje praktická nutnost, jsou jen malicherným uličnictvím - včetně válka. Ale měl jsem i chvalitebné sklony: například vzpomněl jsem si, dvanáctiletý, jednou o půlnoci, že jsem ptačímu mláděti, kterému jsem v polích pod křovím udělal příbytek, které jsem tam delší dobu pravidelně místo rodičů krmil - zapomněl toho dne dát žížaly, které jsem pro ně už nachystával. Vstrašil jsem se a se žížalami jsem šel čtvrt hodiny - ptáče mrtvo... a myslil jsem, že z toho zemru. - Nebo /tygr/... Uh, jak je dětství, toto ranní protírání si očí, blbé a kdo v mládí byl mlád, je blbec, ovce, která se stádem kolkol dobře vychází... Nejmocnější pocity v dětství dala mi hudba. Zaměnila-li vedle kutálka, zledovělo mi tělo mrazením, že stálo se necitelným , oči zatměly se, chytal jsem se něčeho, abych nespadl. Asi ozumě hodiny šel jsem, čtrnáctiletý, hlubokými závějemi do vesnice, kde jak jsem věděl, bude pohřeb s hudbou. Od desátého roku trávil jsem celá polodne sám v polích a lesích, - a o něco později celé noci. V celém životě jsem nepoznal afekt nudy jeho analogon - a vždy ve společnosti... Stádní idiotství, zvané škola, ulomilo mi přinejmenším třicet procent mé duševní síly. Ale s tím dlužno vždy počítat - z člověka zbude vždy jen fragment jeho . Stydím se říci, že jsem studoval až ke konci vždy s vyznamenáním a že jsem měl z mravného chování vždy první známku.
V patnáctém roce vroctila, jednoho osudného odpoledne, rázem z děsivé mé dosud spící, snící, podstata pod jednou ze svých forem: Kusit násilně myslit o nemyslitelnostech. Zbytek dne a celou noc sviječ jsem se v křečovitém myšlení o desetitisícinách milimetru - nutný následek základního instinktu: jsem všemocný - nebylo možno vůli zastavit, dokud blahoslavené tělo neudělalo tomu konec. Od té doby mě to ani na minutu neopustilo zcela- nesčetněkrát jsem myslil, že podlehnu, nejstrašnější nádoráky boží - osmnácti hodinám nejtužší denní práce, zdánlivě pro nic za nic. Teprve po devatenácti letech slavil jsem velké vítězství - mé myšlenky v křeči, které jsem považoval dlouho za nemoc, jako by je za ni považovalo celé - aspoň evropské lidstvo, byly, po neuvěřitelných machinacích, do té míry přitlačeny k zemi, že pozbyly hrozivosti... Bylo zapotřebí devatenácti mých let, permanentního svíjení, dušení se a hrůz, aby uzrály sladké plody... Jen tímto způsobem jde lidstvo, jde všechno v našem malém vesmíru kupředu.

Sedět v škamnech a něčím takovým být každou vteřinu zmítán - to nejde zcela dobře. Neměl jsem ještě energii praštit tím školnským svinstvem - osud udělal to za mne. Během smi měsíců zemřela má matka, babička, teta a zbylá sestra. Já systematicky hanobil jsem kříže v okolí města, dělal skandály v kostele, rozhazoval v nedostatku pum anarchistické letáky atd. - až jsem byl vyhozen v I. semestru septimy ze všech cislajtanských učilišť - proto, že nazval jsem ve školní úloze, v neznalosti historie, Habsburky - myslím - prasečí dynastií. Zesnulý pan ředitel gymnazia, který to energicky prosadil, stal se tím jedním z největších dobrodinců mého života. Půl roku jsem byl volný, pak svolil jsem k tomu, abych hnil dál na lavicích záhřebského gymnazia. Nikdy jsem nebyl smrti blíž než tam. Po vysazení jednoho semestru, odejel jsem rázem do Čech, rozhodnut, že do žádné školy už nevkročím a žádnému povolání se nebudu věnovat. Stačily dvě minuty hovoru s mým moudrým otcem, a shodli jsme se na tom a nikdy později nebyla o tom mezi námi řeč. V Modřanech, kde si koupil mezitím usedlost, zůstal jsem asi tři roky. Rokle a lesy byly spíš mým domem než příbytek otcův. Vedl jsem hlavně přípravný boj na život a na smrt s primitivním problémem o svobodě vůle. Jakmile jsem dovršil osmnáctý rok, byl jsem zplnoletěn a dostal malé dědictví po matce a sestře. Rozpočítal jsem si, že budu z něho moci obstojně žíti osm let. O rok jsem se zmýlil, opustil jsem, jedenadvacetiletý, otce, zároveň s jeho druhou manželkou, čtyřiadvacetiletou, která se ovšem se šedesátníkem nemohla shodnout. Bydlil jsem do šestadvacátého roku střídavě v Plzni, Eisensteině, Curychu, tyrolském Landecku. Jelikož paní Klímová zaopatřovala všechno pro domácnost nutné, nebylo mně vůbec třeba s lidmi se stýkat. Mými jedinými společníky, milostnými, byly kočky. Co z viditelných bytostí mám nejraději, jsou hory, mraky a kočky - a snad také ženy. Moje hlavní činnost je léta, kdy se jiní honí za zkouškami a zahajování kariéry, byly věčné procházky ve hvozdech, hledání nymf a halucinačních zámků, válením se nahým tělem na mechu a ve sněhu a strašné boje s Bohem, který si usmyslil žít bdě jako člověk... V Tyrolsku dobyl jsem na celé čáře předběžných nutných vítězství - též proto, že jsem si tam navykl kouřit. Nebýt toho, nežil bych dnes. Rozhodl jsem se tam hlavní výsledky mého dosavadního myšlení co nejstručněji publikovat - z důvodů hlavně peněžních, proti své zásadě, známé u přesokratovských filosofů, dnes paradoxní: žít jen svému sebezdokonalování a za okolností, ve stáří, sdělit lidstvu jedním jediným spisem výsledek svého života. Přestěhoval jsem se na Smíchov a tam napsal Svět jako vědomí a nic. - v dvacátém šestém roce. Jelikož jsem se hned po vyjití knihy roku 4 přestěhoval do Záběhlic u Zbraslavi a po měsíce žádné noviny nečetl a s nikým nemluvil, nevím dodnes, zda na ni aspoň jeden pes zaštěkl. Teprve asi za půl roku věnoval jí pozornost E. Chalupný, což mělo pro mne později ohromné a příznivé následky. Později jsem byl ve Zbraslavi, aspoň večer v hospodách, poprvé trochu společenský - jaké neuvěřitelné věci dovede jeho strážný tropit! Roku 6 na Vinohrady. Tam jsem si pomahal zuřivým psaním aforismů, abych se nezadusil - společnost žádná. Peníze chýlily se ke konci. Přijal jsem nabídnutí otcovo, abych přestěhoval se do Modřan /r. 1906/. Půl druhého roku psal jsem zuřivě jen beletrie - den co den dva až tři tiskové archy, s nevýslovnou radostí - moje nejvnitřnější usnulo některé dny skoro tak, jako spalo do mého patnáctého roku. Ale byla to nejpříjemnější doba ,ého života - 1908 na jaře poznal jse m, že se odchyluju - a vrhl jsem se, stydím se - teprve teď zcela a plnou parou na systematickou praktickou filosofii. Výsledky ohromné rozkoše, ještě větší než při beletrizování, ale také těžší a palčivější. V zimě roku 1909 zemřel otec - právě když došly poslední pohledávky, které jsem měl u něho. Zdědil jsem po něm jeho baráky. Byly na nich dluhy, ale při prodeji mohl jsem odnést deset až dvanáct tisíc zl tých čistých, kdybych se byl o to aspoň trochu staral.

Ale právě toho roku a následujícího dostoupil jsem vrcholu svéhodosavadního života: našel a parcielně přisvojil si Deosenci. Kdo myslí, že v tomto stavu možno věnovat denně jen pět minut praktické prasečině, nemá pojetí, co je vyšší duševní život. Anaxagoras - jenž tohoto stavu nedošel - zanedbával naprosto svůj statek. Když mu radili, aby aspoň trochu svého času věnoval praktickému, nechce-li přijít na mizinu, řekl: Jak bych to mohl udělat já, jemuž kapka moudrosti je milejší než káď zlatá? - Měl jsem z prodeje asi tři tisíce pět set zlatých. A podzim 10. při stěhování do Vršovic. Předsevzetí: absolutním ovládnutím intellektu docílit plně Nejvyššího... Dvě léta neslýchaného znásilňování myslících procedur . mnohé hodiny ležel jsem například zkřehlý na sněhu v křečích-. Cíl tak zdánlivě blízký - jen po něm sáhnout - stál za riziko každé katastrofy. Nedosažen: zato sestoupil jsem tenkrát, hlavně fyzickou nejhloub v dosavadním životě. Zachránil mne alkohol, rum a nerozředěný líh. Až dodneška zůstal jsem z chrámům věren. Druhá půle dvanáctého a třináctého neviděla mne střízlivým ani minutu. Ale mohl jsem se tenkrát při tom zabývati vším možným . byl jsem nováčkem. Koncem 1913 do Horoušánek s paní Klímovou a výtečným panem K. Vaníčkem, jejž si po vyvouknutí vzala za manžela. v létě 1915 pak se zcela prázdnou kapsou do Vysočan, kde s dvěma menšími přestávkami od té doby bydlím dodnes v hotelu Krása u znamenitých pánů manželů Ručálkových. Prostřednictvím dr. Antonína a ing. Jaroslava Kříže stal jsem se po měsíčním pobytu ve Vysočanech řidičem lokomobily na čerpání vody z regulování Cidliny v Žiželicích a hned jsem ji řídil, ač jsem o tom nevěděl absolutně nic. Dva měsíce, docela dobře to šlo, pak jsem dal výpověď, vrátil se do Vysočan. Přes rok bez zaměstnání - ač-li nenazve-li se ta . z vnější činnosti . psaní a ustavičné chlastáním, hlavně s obdivuhodným říšským Němcem Dr. Bohlerem. Poprvé v životě stýkal jsem se tu s určitými lidmi každodenně . vesměs s Němci - jako později se Židy. V listopadu stal se opatrovníkem malé továrny, úplně opuštěné. Moje opatrování omezilo se na ustavičné pití. Ani mně po celou tu dobu nepřišlo na mysl, že bych mohl na továrnu dohlédnout.Bylo to hezké, měl jsem xxxxxxx největší byt v Praze, samojedinú stůl, plat, palivo a světlo k tomu. Že jsem nehlídal bylo právem za zásluhu, že mohu mnohé cenné věci škrást a prodat, velmi lehce, naukrad jsem, troufám, docela nic, až na to, že jsem jim vychlastal flašku éteru -

Vůbec všechna má dosavadní zaměstnání byla čirou frackou. Domácí pán, který se o své baráky vůbec nestaral, strojník, nemající potuchy o stroji a nenavštěvující jej - třeba se s ním velmi rád mazlil, když se mu zalíbilo. I následující můj karakter: komanon a dílovedoucí vyrobny tabákové náhražky - omezovalo se na chlast s řečeným Bohlerem, zmým komanonem. Roku 1917 dal jsem totiž v továrně výpověď a za tři měsíce zašla ona "výroba", která trvala do léta osmnáct a vynesla asi 500 K, nezravší asi 20000K. Po skončení válečky psal jsem trochu do novin - díky panu Kodíčkovi... Nová farce, stejně jako má dva filozofické spisy i oba Patějové. V létě roku 19 rozhodující vítězství jak v praxi, tak teorii. Nic podstatného se na mně /mém názoru/ od té doby nezměnilo a nezmění. Výraz, neúplný, ale přece jakýs takýs ve třech posledních Diktátech Traktátů a Diktátu. Od té doby vládl Dionýsos - čímž je u mne svým místodržitelem . Tak daleko to došlo, že utrpěl jsem jediný úraz svého života: fractura radii sinistra. když jsem, ožralý, běžel o půlnoci po náledí ze Smíchova do Vysočan - listopad roku 19 /31. října/. Přibylo přátel... Nebylo by bývalo třeba psát do novin, kdyby rozený eremita byl tu a tam vyhověl snad některému pozvání, kdyby byl na dlažitý opis odpověděl dříve než za půl léta - tatáž procedura jako s dědictvím po otci. Jak jsem strávil rok 20?... Jen v překrásném, alkoholem i holkami, vdanými i nevdanými, zesilovaném stavu Sebeobjetí.

V květnu 1921 Böhler odstěhoval se do Německa - často se o něm zmiňuji proto, že byl, v nejhorší době, zcela z nebe spadlá VOrsehung - a snad můj jediný dosud přítel /můj skvoucí a mne trochu chápající otec oproti němu kěždým tahem nepřítel. A jeho maželka stejně./.
V létě téhož roku pracoval dr. Dvořák a já na chvalně známém Matějovi. Nepilo se tak intenzivně jako s Böhlerem, zato extenzivněji - po měsíce denně do rána a déle. /Nejintenzivněji i nejextenzivněji chlastal jsem vždycky sám - aby snad některý blboun někdy neřekl, že mne par X. Y. sveděl/. Matěj Poctivý byl dáván ~~xx~~ 1922 - 22.2. - asi měsíc poté Traktáty a Diktáty dosud mimo zálohu Chalupného 1000K - nic. Matěj Poctivý vynesl mně aspoň něco. Chlastání dostoupilo, bohům díky, vrchole. Zimní spánek. Koncem roku 22 - poprvé boj proti tomu - bylo to hrozivé. Smysl r. 23 /nemluvíme o intimissimech/boj proti záchranci života alkoholu, který hrozí jej pak zničit. Jde to, třeba ztěží. Jinak: vyplněn /tento rok/ spolupracemi s Dvořákem / z větší části/. A rok 24 až do dneška /2. únor/ křečovitě heroický boj proti všemu - jakých jsem ostatně v životě poznal už pět až šest. A zevní situace stále tatáž.
Můj život karakterizuje - ze zevní stránky:neodvislost, žádné povolání, možnost žití pro sebe za všech okolností - vlastně jsem byl vždy poustevníkem... Tři periody - zevně - v mém životě: prvních tak sedmnáct let školské svinárny nemožno ovšem zdnes v bec uniknout, nemáli člověk otcem Nietzscheho, "povýšeného" na trůn - ale mimo školu byl jsem neobyčejně svobodný, díky oboum mým moudrým rodičům, kteří podivuhodně nějak vycítovali, co mé intimissimum potřebuje. Dále: zas tak asi sedmnáct let - doba, kdy mladí muži biflujou a pachtí se po protekci a smrdí v otroctví různých byró - byl jsem soukromník zcela volný k poustevnictví. /Jistě analogon: Schpenhauer, škoda, že jsem zdědil ne třicet tisíc rýnských, ale jen tak jedenáct tisíc zlatých/. Třetí perioda: trvá dodnes: soukromnictví za absolutního nedostatku peněz - za totální lhostejnosti k nabývání jich, ustavičné nedbalosti, ponechávání všeho osudu neboli Providenci /nikdy nikoho o peníze nežádal, kdo mně dříve od sebe neřekl, že jeho kasa je mi vždy otevřena. Od žen nic nepřijal, přes četné slibné nabídky a přes mou extrémní tíseň - počínal si namnoze jako milionář, nevěda, žda za čtyři dny všechno nepraskne/. A šlo to a jde to - jak, čerti vědí... Byla to řada mých přátel /víceméně/, která je hlavní příčinou - a jsou to /po abecedě/ hlavně: Bitterman, Böhler, Březina, Dvořák, Fidler, Chalupný, Kříž /dr./, Kodíček, Pavel, Srb, Zlámal - ale - ovšem, že jsem sám také něco vydělával - ale předně všechna má fraškovitá škandální povolání nebyla nic. /+ I mé spisování. Učinil jsem si v dvacátém roce pravidlem, nic neoublikovat. Leda až ve stáří jedinou velkou knihu /předsokratovští filosofové/ - po nich se stalo spisovatelství řemeslem. Ale špatné hmotné poměry nutily k jinému./
Ostatně pociťuji každé vydělané peníze za smrad smradu, každou sociální práci za bezectnost bezectností - nutný následek toho, co praveno o antagonismu, o ošklivení si lidí v mém dětství... Snesl bych rád robinsonské živení se - nebo vydělávání loupením, ale než brát 31. gáži . desetkrát čestnější přijímat dary od malých mecenášů. Nu, snad jsem loupil - v lidstvu je loupení jediné čisté koupení.
Můj celý život byl takové dosledné odchýlení se od všeho lidského, žití, od prvního počátku jen pro sebe od 31. roku jen pro Sebe, že nevím, najde-li se v dějinách /ne u velkých zapadlých/ příkladu. Šel jsem vždy jen po jedné cestě - a můj život má naprosto jednotný ~~xxx~~ ráz. Nemohu se odchýlit, ani kdybych chtěl - pojem Herakleova rozcestí je mi španělskou vesnicí. Jak malý byl Herakles, když jej mohlo pokušení jen ovanout! Jak malý Kristus, pokoušený, v bec dáblem! Nutno mít podobné věci tisíciletí za sebou. Řekl jsem si sice několikrát, když mně praktická voda tekla do bot: zapomeň na své bláznění, žij alespoň nějakou dobu jako ten všechen instinktivní dobytček, jako jsi - aspoň většinou - žil, když ti bylo jedm let - aspoň tak - zkoušel jsem i okamžik /jedenkrát trval dokonce dva dny/, půjde-li to,

směšnost směšností! Jako by jestřáb chtěl žít pod vodou jako kapr! I kdybych chtěl, nemohl bych. I kdybych mohl, nechtěl bych.... "Ústup" povídá Grabbe v Wellington, "je ze dvou důvodů nemožný: předně nedovolí ho naše čest, a za druhé les Soignéeský. Věc je pak ovšem na povážence, mohu říci o sobě, od mého patnáctého roku, totéž co Nietzsche: Ich bin immer am Abgrund". A myšlenka sui occisionis provází mne stále sladce věrně jako hůl. Trvá to třicet let a nejsem tím v nejmenším unaven. Vše praktické muselo v tom ovšem zcela pohořet, a kdybych byl jen minutu vážně myslel na praxi, chci tím zde říci snad, že by to byla nějaká kariéra nebo napoleonská asporace, byla by to bývala bezpříkladná neenergičnost ode mne. Má nadenergie spočívá v exemplárním nedostatku toho, co lidičky nazývají energií. Mám dost energie vstát pro nic za nic, jak pecus říká, o půlnoci z postele a jít jeden a půl hodiny studenou nocí, abych viděl, jaká je v noci nálada kolem pomníku heroa Schwerina u Štěrbohol, ale až do mého třetího roku neměl jsem dost energie říci chodci, s nímž jsem se potkal: kudy se jde tam a tamž... Udělal jsem to často ovšem, ale vždycky měl přitom pocit, jako bych hovna žvýkal. Ona karakteristika dětství... Až do dneška to rostlo, dílem stal jsem se však otupělejší, dílem rozumnější. Nezná dosud lidstvo podobné Umwertungen der Werte . /Má hlavní služba: podorek, otrk koček.../

že jsem asi v posledních jedenácti letech nepočal - a i dřív, v bezstarostnosti, jak řečeno, mohlo tobýt - každý okamžik /nejhorší v r. 11, kdy žiji bezstarostně - jsem se pár měsíců jeroun potácel - má ri o uvedené ještě tři příčiny: 1/umění zacházet s lidičkami 2/ a mé neuvěřitelně singulárně zdravé tělo, jemuž ani nejstrašnější nejrezervnější atky ducha /v podstatě zdravého jako tělo. Ale to boží- to nejzdravější - musí produkovat ve zvířečím bytě to nejnezdravější. staly se podobné případy v lidstvu samozřejmě často. Všichni takoví zdynuli. Má proprieta: smíření božské energie se zvířecí/ nemohly potkatelně ukodit... a 3/ anděl strážce - nebo génius atd.A vlastně ještě za čtvrté - moje filozofické zkamenění.

ní principum: našel jsem modus vivendi se vnější lidí - bázuje na jisté ráce / slovívavé/, vyplývající z absolutního opovržení . důsledek: za dobrý let nemám jsem - zevnějškem ě ato roztík s roztíky se týkající, jejmenší vážnější rozepře s lidmi - vyjma jeden případeček, kdy jsem byl ve zcela abnormálním a samozřejmě ožralém stavu /bezprostředně po uchlastání se denaturovaného spiritusu/. Všichni lidé mají mne rádi... a já vím proč - jsou všichni, nevědouce to, metafyzi rově - a já jsem vat fizikyk katexochén.

ad secundum: Emerson praví o Napoleonovi: Takován těla bylo třeba a takové bylo stvořeno: tělo, které dovedlo šestatřicet /?/ hodin sedět v sedle neuvěřitelně, v mrazu a větru, bez jídla, pití, spánku /najíce citrónů/. Napoleon často byl - třeba lehce onemocněl, já nikdy, i tělesně jsem byl, asi dvanáctiletý, a i dva dny - nebyl bych ji dostal, kdybych byl tehdejší moji v ničemž jídlat, co mě jí instinkty velely - a pak už nic! Obyčejná,/ jsenová rýma/ a nolest zubů neplatí za zmínku. Chtěl jsem si tu a tam uhnat angínu - nejde to - ovšem kdyby člověk vyzkoušel - dvacet stupňů pod nulou celou noc v tuhém mrazu, větru - a v letním odívku . nic /mámochodem zima mne přece jak kočku, která v největším mrazu se vleze na pec, lehce si při 34 stupních ve stínu ještě s kabátkem projde na slunce a přemýšlí: vůbec nějaké umělé při největším středoevropském mrazu a rekordních chladech.Chlastal jsem zavodu, kterou byli umývání cestovičtí, andělů vůtu, z kterých zbyli téměř jenom červi, pil vody, po kterých by normální člověk napoň onemocněl - oostonal jsem to jenom dvoudenním diaré- lékaři by pošli hladem, kdyby všichni pacienti byli jako já, ztejně ovšem odvolání, úředníci a podobné funkce, zbytečné u zmrdných a nouzných lidí, kterých je ovšem stříž pět v Evropě... Dobrý byla zdatnost mého těla za posledních deset let - kvůli spoři. vosti: od roku 15 spím jen v nevytápěných místnostech - jak jsem oblečen, zdravotnicky a esteticky, je mi fuk, a 4 Kčs na stravu stačí

každému člověku: jísti jenom syrové věci: to slouží stejně zdraví jako kapse. Vařit znamená: promarňovat čas, ubavovat potraviny důležitých vitaminosních součástek, činit je méně chutnými a platit za ně dvakrát až dvacetkrát více. Delší dobu jedl jsem pouze: syrovou mouku /eventuelně namočenou pšenici nebo hrách/, syrové maso, syrové vejce, mléko, citrony a syrovou zeleninu. A byl jsem přitom ideálně zdráv a žádný milionářský gurmán nebyl s takovou rozkoší při svých ústřicích a podobných lejnech, jako já jsem trhával zuby své kilo syrového koňského masa... Něco si osklivit . neznámo. Ukrad jsem jednou kočce zakousnutou myš a sežrál ji, jak byla, s chlupy a kostmi - jako bych byl jedl knedlík. Urazil jsem během 21 hodin v Tyrolsku 98 km a byl bych mohl zbývající /do jednoho dne/ tři hodiny bez odpočinku jít... Atd. Dlouho o tom mluveno v je to povinné díkuvzdání mému tělu, které dělalo vždy divy obětí pro nezdárného ducha. Za poslední rok, při přísném konzumu alkoholu, nepocítil jsem vůbec tělesné bolesti . až na tlačení bot. Ani rýmu jsem po několik let už neměl. Vojákem jsem, přes sedm odvodů, nebyl, ačkoliv jsem byl jeden z nejzdravějších lidí v Austri, a má jediná tělesná vada, že jsem při 175 cm vážil jen 62 - 65 kg. Kdo věří, že men sana in corpore sano, nesmí mne zařadit mezi psychopatologické lidi.

3/ Má základní rouzmnost zesílela šestnáctiletým nepřetržitým praktikováním filozofie. Naučila mne lépe snášet a jednat účelněji, bez předsudků a afektů a skrupulí- Považuju za lhostejné vše, co v praktickém životě dělám, a mám-li hypertrofickou sociální hrdost, mám ještě větší sílu přivádět ji k mlčení. Všechno v praxi je bezectné. Moje zuřivé vášnivé praktikování filozofie nebylo marné. Říkal jsem si sice až do čtyřicátého roku, že jsem zde ztroskotal - nedodáhnuv na dosah ruky ležícího Cíle cílů: věčné, klidné, nezranitelné Radosti a Záře - nedosáhnuv vše, myslil jsem, že jsem nedosáhl nic. Ale třeba ne vše, přece jen mnoho. Mám právo nazývat se filozofem aspoň jako Xenokrates, Diogénes, Epikret. A žiju v nepřirovnatelně hrošších podmínkách. Když jsem onomu Böhlerem řekl, že jsem Cíle naprosto nedosáhl, když on mně odpověděl: Kdo jiný od vzniku lidstva než ty? vysmál jsem se mu. Ale později chápal jsem stále víc, že měl trošku pravdy. Absolutnost, /kterou jsem já skrz na skrz/ povrhuje každou relativností. Já vede k sebepodceňování já. Nejsem nic jiného než ustavičné /často přečasto i ve snu/ práskání bičem mé absolutní absolutně komandující a do věčnosti se koupající vůle, a zběsilý, nerozumný, ale vždy více méně poslušný rej myšlenek a všech duševních stavů - mj život největším bláznovtsvím, donkichotérií, jáká myslitelna, proto, že je zároven maximálně racionelní, proto ještě žiju, měsíčňan, spadlý na zem, jehož jediná činnost, ani minutu neustávající, byla důsledné pracování proti podmínkám animálního života. Není afektu, který by měl dnes dvě procenta moci nade mnou. Jsem od přírody velmi vzteklý - po léta nepocítil jsem zlost - leda že si zasakruju, nemohu-li déle si navlíct obojek na krk. Jsem ke všem lidičkám vtělená mírnost a laskavost. Afekt strachu jsem skoro zapomněl nanejvýš mne ovane, pomyslím-li si, že najdu v hospodě milého človíčka, který má ve zvyku dávat se se mnou do řečí. Ale strach, větší ovšem strach, by mně i dříve neznám, Nepamatuji se, že bych se byl kdy strachem třásl, be i zbledl - za to vzteke bývval jsem bledý příliš často. Při mých nočních procházkách pustinami nikdy mne nenapadlo vůbec si všimnout, šel-li někdo proti mně nebo za mnou - šel jsem pravidelně mimo a teprve když jsem slyšel kroky doznívat, uvědomil jsem si někdy, že jsem kohosi potkal. Ale je poučné pozorovat noční chodce v polích . což teprve v lesích: skoro všichni počínají si jako zajíci - zde lze pozorovat. že lidstvo sestává vesměs z kompletních bab. Přání, tužeb, žádostí skoro už neznám . leda momentálních, které ihned zemrou po narození. Platí i o starostech. Lítost, výčutky svědomí, pocity viny, závisti, žárlivosti - věci mne odjakživa neznámé. Patří patrně jen dobytku, soucit se zvířaty ohromný a trapný, ale z

devadesáti procent přemožen, s lidmi - skoro žádný. Ale nic nejsem než
mysantrop - mám lidi naopka zvláštním způsobem rád . podobně jako vši.
Kdybych mohl jedním rázem zničit lidstvo - vesele, bez hněvu jen z
übermuthu - nerozpakoval bych se ani vteřinu. Ve vědomí, že ve Vše jsou
cnosti znamená nekonečně méně než jedna bakterie proti ostatnímu tvor-
stvu země . a že i Všejsoucnost je . Nihil. Tomu se říká umět hledět
- čirem umět hledět na vše sub specie aeternitatis . K čemuž radí vedle
jiných Kasaryk. Nepříjemných afektů mám tolik jako málokdo, ale chci
je a jsou mně, když ne milé, aspoň snesitelné. Příjemných chvílí slas-
ti, libovolně kdykoli vyvolatelných a pak spontánně lavinou rostoucích
že jsem se jich bál, aby mne nezahubily... Ale všecko, všeličko pos-
loužilí jen v tele. není duševního stavu, který by ve mně trvale za tři
vteřiny nezmizel, když chci. Stal jsem se . a jsem i ve svém nynějším
alkoholismu strojem. Duševní petrefa t . nazval mne Böhler, a já
to pociťuju jako snad největší lichotku dosud - proti všemu moder-
nímu nazírání.ad 4/ Že existuje transcendentální úmyslnost ve vševě-
dění /Schopenhauer/ to chtěl bych na základě svého života dokázat ne-
méně pádně, než je dokázána kterákoli vědecká teze. Empiricky - o
theoretických důvodech nemluvím. Se mnou myslila to tato úmyslnost
dosud rozhodně přátelsky - něco nemalého se mnou chtěla, jinak by ne-
byla dělala tolik záměrně zbytečných věciček /některé lidi vede zlo-
myslně až k jistému bodu, kde jim virtuosně zlámeme vaz/. Zachránila mne
mnohokrát - mne osleplý, když se - před smrtí - dostal jsem se, běžeť
téměř a na zenit hleděl, v Alpách až na kraj propasti - vím, že jsem
ji nemohl vidět - a přece náhlý jakýsi šok hodil mne nazpět - krásný
pocit: ještě krok - a letím tak 500 metrů dolů -... V nejtemnějších
nocích lezl jsem po skalách - když jsem se pak ve dne na ně díval,
udělalo se mi nevolno. Ve dne nebyl bych chtěl po nich se dýchat. A
takový karakter má celý můj život. Fortuna měla mě ráda - a jsem na to
nejvíce pyšný - jako Julius. Až dle všeho má se mnou ještě další úmysly
různé mrazivé přehánky, například teď alkonol, neznamenají vůči její
přízni nic,,, a není nikomu radno, aby se mně stavěl v cestu... Při-
kládám dost, počínaje smrtí mým příbuzných - Jsem v bec nebezpečný člo
věk... Je tajemné místo, praví Argestes, ke zkáze určené, nevinné -
jeden jen mystickou vánou, že přihlíže o porážení vznešeného /hero
Vabia, jenž tam byl profesorem filozofie/. Běda tomu, kdo byl jen svěd-
kem potupné velkého, dvakrát běda tomu, kdo nečinně přihlížel . tři-
krát běda tomu, kdo nepomáhal. Lépe by mu bylo, kdyby se nebyl narodil..
Mohl bych klidně ukončit tento sen . vše hlavní jsem udělal a myriády
let přikulhají teprve pomalu za tím, co jsem myslil, ne napsal - což
je vedlejší. Vytvořil jsem vše, co jsem chtěl v sobě . co ž je hlav-
ní a přece ne. Jsem zimní strom hotový - ale mohu se ještě obléci listy,
květy a plody . už v tom smu /opět: hlavně pro mne . teprve v druhé
řadě literárně/. Osud, jak se zdá podle všeho, má se mnou ještě něco
za lubem. Může se stát. Ale k rozzelenání je nutné jaro. Že nepřichází
dlouho . dobře, předčasné jaro nebývá dobré, a kdo žije ve věčnosti,
není nedočkavý.

Klio

P.S. Zapomenuto na veledůležité:sexuální. Vyjma několik návštěv v bor-
delech a potkáních v noci na mezích, nic vážného: ne že by se mně to
nebylo líbilo, ale neměl jsem k tomu čas . stejně jako k povolání.
Jinak jsem dosledně kdekterou ženu na potkání popláckával... aniž bych
byl kdy od kterékoli nebo eventuelně přihlížejícího manžela dostal fac-
ku. Dělal jsem to ani ne tak proto, že mi to bylo příjemné, ale proto,
že jsem to považoval za příkaz slušnosti a zdvořilosti - instinktivně:
jak prý vila má královna nymf:Ty hulváte, nevzdělaná, vidíš tu třicet
krásných žen a nemáš tolik oči v těle, abys aspoň jednu polácal po pr-
deli. - Jinak hodlám ještě obohatit sexuální patologii odkrytím asi
dvaceti perverzit, jí dosud neznámých: což znamená, žil jsem eroticky,
příšerně mnoho - skoro jen ve fantasii.

Psáno v únoru 1924